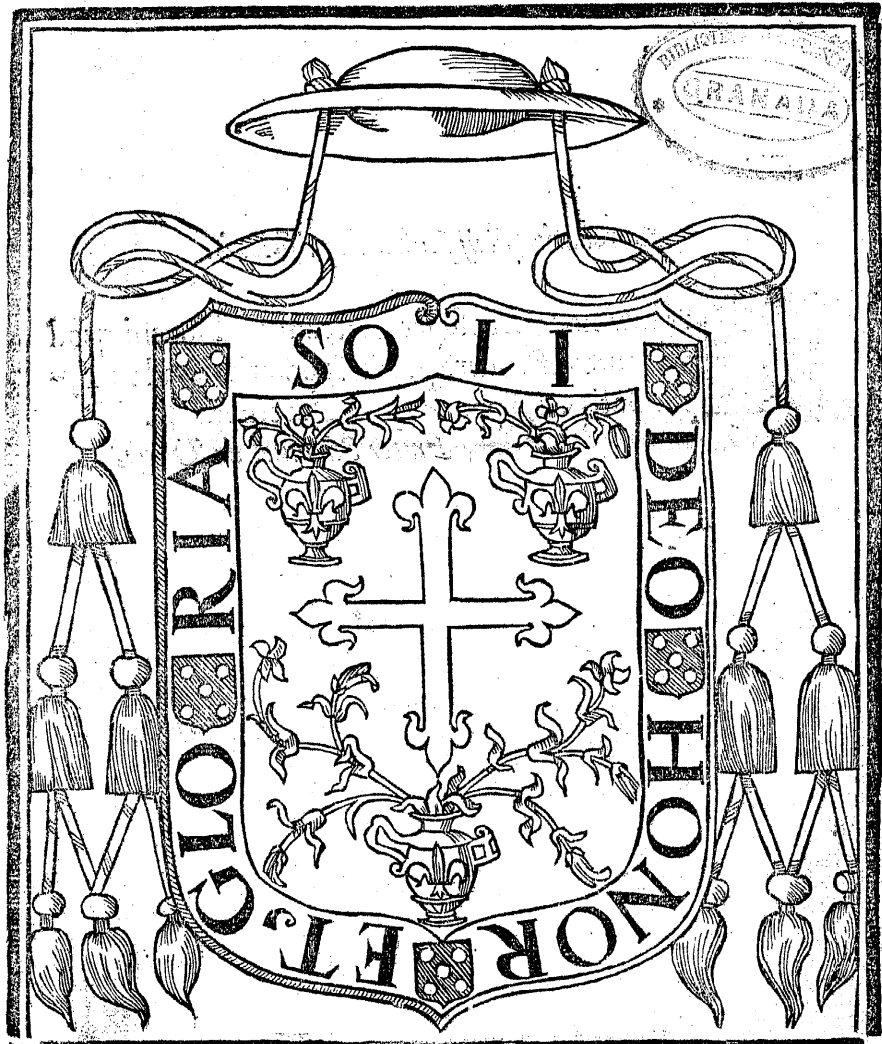

de folio de la Comp. de S. de Grand. 23.
 R. 5535

COMMENTARIUM

IN SACROSANCTVM EVANGELIVM

beati Marci, à Reuerend. domino D. Ioanne Soarez
 Episcopo Conimbricensi, & Arganilli
 comite æditum. *ex in lucam*

CONIMBRICÆ

ad h. 26. ff. Apud Ioannem Barverium Typographum Regium. De mandato D.
 (D. Alcazar) Episcopi, & sanctæ Inquisitionis officij excussum.

Anno M. D. LXVI.

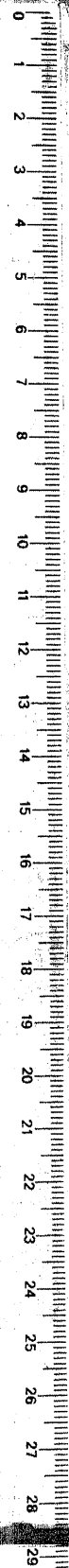

~~BIBLIOTECA GRANADA
 Sala B
 Est. 53
 13~~

BIBLIOTECA MUSEO REAL GRANADA
 Sala B
 Est. 12
 44

2 400 40 MADE IN SPAIN

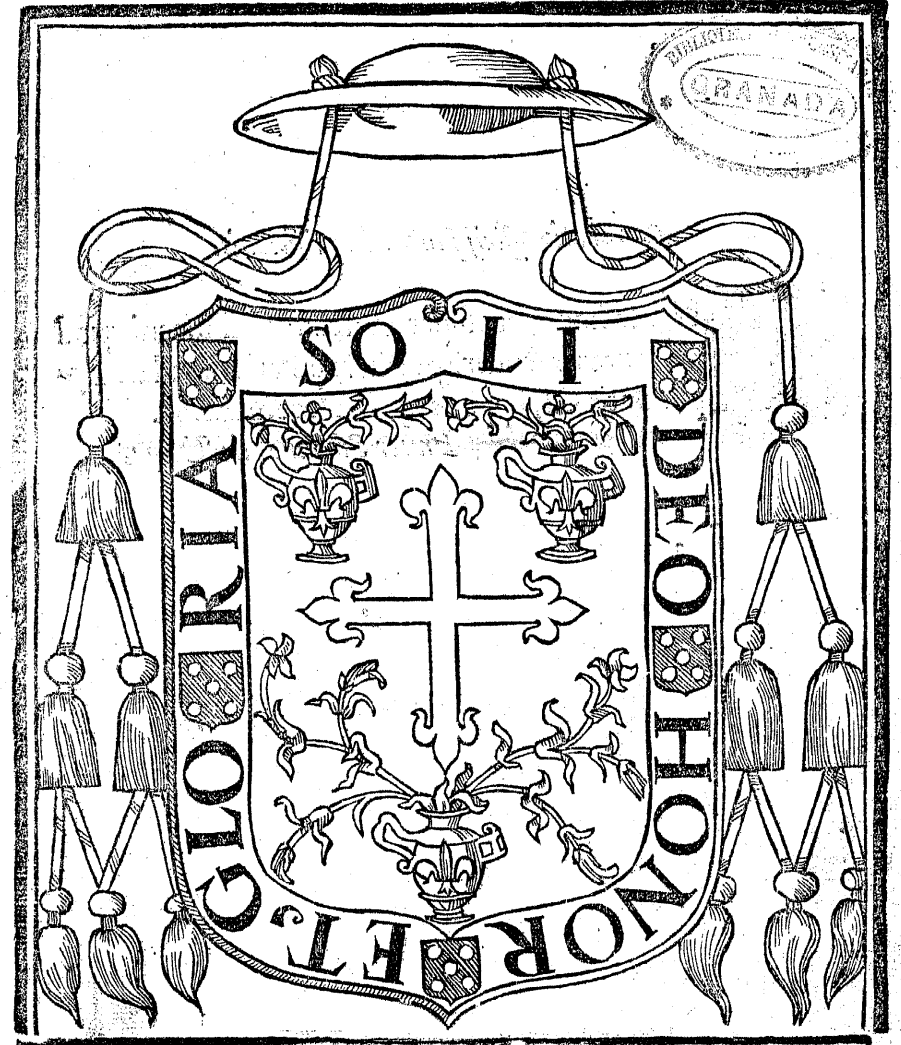
15587083

de folio de la Comp. de J. de Grand. 23^a 1
R 5535
COMMENTARIUM

IN SACROSANCTVM EVANGELIVM

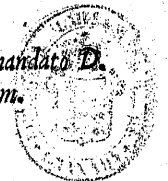
beati Marci, à Reuerend. domino D. Ioanne Soarez
Episcopo Conimbricensi, & Arganilli
comite ædificum. *ex in hunc modum*

CONIMBRICÆ

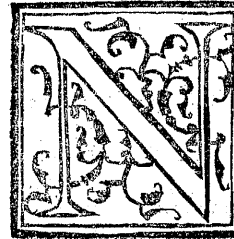
abs. n. 26. ff. Apud Ioannem Barverium Typographum Regium. De mandato D.
U. D. Alcazar. Episcopi, & sanctæ Inquisitionis officij excussum.

Anno M. D. LXVI.

SEBASTIANVS STOCHAMERVS

Germanus candido lectori S. D.

NON EXISTIMAVI NECESSARIUM fore, lector optime, ut (quod plerique alij facere consueverunt) huius operis principio, illius tibi vel voluptatem, vel fructū pluribus verbis cōmendarem. Quod enim ceteros arbitrari video, futurū ut ea scribendi ratione iucundiores lucubrationes suas, & vtiliores esse lector opinetur: id ego ex huius operis ingressu, & primō quasi limine cuius vel mediocriter erudito, satis superq̄. cognitum ac compertum

fore iudico: ut omnino supernacaneum sit, omnibus suis partibus absolutos, & planē perfectos Cōmentarios externa atq̄ aduentitia predicatione cōmendare velle, aut (id quod fieri non potest) aliqua ratione illustrare. Si enim quis ad ipsius operis contextum attendat, & singula cogitatione atque animo circūspiciat, videbit Christū opt. max. generosi Leonis more in genus hominū improborum rugientem: & in ipso totius volu- minis vestibulo, tanquam ex ordij loco, sempiterna supplicia insolenter elatis munitan- tem: omnes ad scelerum penitentiam, & veram animi demissionē excitantem. Impios autem & temere reluctantes omni verborum acerbitate, & grauisimarum penarum metu ab improbitate deterrentē. Hæc tam seuera, tam aspera, tam terribilia quis non magnoperè perhorrescat? quis ad eum, qui tot fontibus supplicia comminetur, cum sibi suorum scelerum sit conscius peruenire non timeat? Sed occurret statim legenti, vigilā- tissimi Pastoris solers admodū, & mirifica horum omnium explicatio, vbi tanta lenitate ac moderatiōe illæ omnes verborum ac rerum acerbitates condiuntur, ut timidissimus etiam quisque seuerissimi quidem Leonis rugitu terreatur: sed ita tamen terreatur, ut ipsi & dicto audiēs esse velit, & ad eum audiendum propius accedere non reformidet. Quid verò nouum illud tibi prædicem Εὐαγγεῖο, miræ suauitatis elegantissimum carmen? quod vetusta Hierosolymarum mysteria explicat: nec minus etiam peregrina quàm adorāda nobis vestigia ceu speculo demonstrat! Sed non constitui hæc, neque cæ- tera quæ toto opere continentur sigillatim persequi dicendo, ne longior sim quàm ini- tio proposueram: mihi tamen non gratulari nullo modo possum, cui rursus ea contigit felicitas, ut omnium serè primus hoc totū opus expeditè perlegerem. Quod cū fecissem quàm potui diligentissimè operā hic etiam meā qualemcunq̄ tibi, benigne lector (ut olim etiam in D. Matthæi præclara eiusdem auctoris cōmētaria fecimus) lubenti & alacri animo officiose impartiri volui: sparsasq̄ & dissipatas huius Codicis materias tanquā in fasciculū compendiosum, ac suum ordine locum congerere, atque inde vberri- mum Indicem construere: hunc haud mediocriter tibi vsui futurum arbitratus. Nostra itaque hæc, vel nuda, ut æquo animo feras oro ac obsecro: ipsum verò herculeum profectō opus, quod in totius ecclesie cōmodum, fideliumque omnium fructum cum maximo la- bore susceptū est, ut studiose complectaris non orotantum, verum etiā hortor: spero enim fore ut is labor, quem in eo perlegendo susceperis, non incumditate tantum incredibili, verum etiā admirabili vtilitate compensetur. Vale. Ex nostro apud inçlytam Conim- bricam museo, Calend. Septembr. Anno M. D. LXXVI.

Approbatio officij sanctæ Inquisitionis.

IN toto hoc opere super Marcum nihil inueni quod
pias aures offendere possit, & poterit mandari Ty-
pis. Datis Olyssipone xj. die Decembris. 65.

Frater Emanuel da Veiga.

INDEX MATERIARVM AC RERVM

*huius operis: cuius series est, ut numerus paginam: litera A,
priorem paginae partem ad medium vsque: B verò
reliquam significet.*

A

Abiathar etiam Achimelech appellatur: & huius rei scripturae elegans concordantia. 60. a.
Ablutio hominum per aquam, testimonium erat euidentissimum aduentus Christi. 6. b. 17. a. b. (seq.)
Abnegare semetipsum Christum sequitur quomodo debeat. 150. b. & seq.
Abnegatio nostra est, insurgens in nobis tentationum fluctibus comprimere. 151. b.
Aeger sanum se sibi persuadens, periculo sissimè infirmatur. 52. b.
Aegro ad spiritualia prius quam corporalia medicamenta confugiendum. 39. b. 45. b.
Aenigmaticè frequenter locutus dñs, tum propter pharisæorū & scribarū perpetuas calumnias, tum propter populi faciliore captū, & alias etiam ob causas. 80. a. 88. a. b.
Aenigmaticè ab Adam vsque ad Moysen diuinitas Christi annūciatur. 192. b. & seq.
Affectus carnis à Christi deificata carne longè abfuisse. 77. a.
Ambitio interdum etiam bonos viros occultè inuadit. 56. b.
Ambitio habet domesticum in corde periculum. 163. a.
Ambitio & dominandi cupiditas exitium est maximū spiritualium hominum. 184. b.
Amer immoderatus nulli rei est apponendus. 111. b.
Amplexus amoris, pacis & gaudij signum est. 174. a.
Anadochi pro paruulis fidem in sacro baptisate constituentur. 299. b. 304. b. & seq.
Angeli idè nostri dicitur, quod in necessitatibus nobis à Deo custodes sint constituti. 154. a.
Angeli diligunt suos confortes. 292. a.
Angelus omnem ambiguitatem dominicæ resurrectionis à mentibus mulierum remouere voluit. 292. a.
Anima Deo debetur, quia ad eius imaginem & similitudinem facta. 213. b. & seq.
Anima aliquando vitam in scriptura significat. 152. a.
Anima immortalis est, principium quidem habens, sed sine carens. 216. b.
Animam immortalem esse, sub anachemate firmiter credendum. 314. a.
Animæ immortalitas multis argumentis & exemplis plenissime comprobatur. 314. a. b. cum multis sequentibus.
Animæ salutis causa tentanda omnia, quamuis difficilia & extraordinaria sint. 45. a.
Antechristo adueniente qualis persecutio fidelibus futura. 229. b.
Aniquitas cum vniuersalitate coniungenda, ne erremus. 322. b.
Antrum est sub terra lapide excisum, vbi dñs trinā patri obtulit orationē. 246. a.
Apolophanis de eclipsi p̄ter naturā in morte Christi visa respōsum & admiratio. 280. b.
Apostoli duodecim, iuxta numerum duodecim tribuum Israël. 72. a.
Apostoli nequaquam leuitatis sunt arguendi quod Christum obedienter & facillimè fuerint secuti, contra hæreticos. 34. b. 49. b. 50. & seq.
Apostolos idè quod facillè Christo crediderint exaltatos fuisse. 35. b.
Apostolos non festinanter credidisse, contra Porphyrium & hæret. 49. b. 50. & seq.
Apostolorum tarditas in fide Christi etiam diuinitatem comprobatur. 138. a.
Apostolos sacerdotes constitutos in vltima cœna domini. 238. b.
Apostolorum laribula in descensu vallis Iosaphat. 250. a.
Apparitiones domini post eius resurrectionem, quia variè ab Euangelistis ponuntur, atreantum lectorem reperiunt. 224. a.
Aqua tingens populos Ioānes, signū erat manifestū aduentus Messiae. 6. b. 17. b. & seq.

Aqua

Aqua præ cæteris elementis à Christo sanctificata, eaque vera & vnica nostræ regenerationis materia constituta. 12. b.
Aqua naturalis vbique inuentu facilis, quia nostræ expiationis materia. 13. a.
Aquas sanctificauit Christus tactu suæ purissimæ carnis ibid.
Aquarum ablutione præter Messiam nemo vsu est. 18. b.
Arrogantiæ & vanitatis poenæ exemplum. 124. a.
Auaritiæ & immanitatis flagelli exemplum. 124. a.
Auari confidentes in diuitijs, idolis seruiunt. 178. b. 211. a.
Auari difficilis aditus ad regnum cœlorum. 178. a. b.
Ascendit dominus in cœlum propria virtute, in eacumine montis Oliueti. 300. a.
Ascensio domini gloriosa ad cœlos initium sumpsit à culmine montis Oliueti: à cuius radice & eius passio ignominiosa incepit. 301. a.
Ascensionis dominicæ locus, sicut summitate montis Oliueti: ibi sacellum, plantarum impressio, & vultus. 301. a. b.
Ascensio nostra in cœlum triplex. 302. a. b. & seq. (241. b.)
Azimū panē dñs cōsecrauit in vltima cœna: contra græcorū stultā opinionem. 238. a.

B

Baptismus Ioannis per aquam non tollebat peccata. 5. a. 9. b. 10. a.
Baptismus Ioannis certissimum testimonium aduentus Messiae. 5. b. 6. b. 17. a. b.
Baptismus aquæ in peccatorum remissionem non per aliū quam ipsum Messiam primò perfici oportuit. 5. a.
Baptismū nostram esse purificationem & regenerationē, Pater & Filius & Spiritus sanctus testantur. 13. b.
Baptismi lauacrum in aquis instituendum à creatione mundi præfiguratum & prophetatum. 17. b. & seq.
Baptismatis fonte adueniente non est amplius expectandus Messias. 18. a. b.
Baptismus non datur fidei parentibus. 140. b.
Baptizatus templum factus est Spiritus sancti. 10. b.
Baptizatus Christum induit. ibid.
Baptizati otium fugiant, ne in laqueos demonis incidant. 16. b.
Baptizati paruuli in Christo viuificantur per baptismi sacramentum: contra hæreticos. 299. b. 304. b. & seq.
Barbarorum etiam est animæ immortalitatis probatio. 315. a.
Benedicendum Deo semper: & quomodo. 303. a. b.
Benedictionē & gratiarum actione panis frangendus. 115. b.
Benedictio, est copiosa bonorum largitio. 174. a. b.
Beneficia & officia nequaquā carnali affectione distribuenda. 33. b. 70. b. 71. a. 115. b.
Berhaniam tribus miliaribus ab Hierosolyma distat: eiusq; situs & incolæ. 190. b. 195. b.
Bethphage situs indicatur. 190. b.
Bona opera liberi quidē operamur, sed Deigratia ad ea mouemur & iuuamur. 43. a.
Bona opera nostra nequaquam à nobis prædicanda. 97. b. 100. b.
Bonis operibus insistendum semper Christi exemplo: contra hæret. 49. a. 74. b. (316. b.)
Boni plures haud rarè vnius peruersi contagio corrumpuntur. 235. a.
Boni sunt idè malis in hac vita infeliciores, quia est recōpensatione in alia vita æterna.
Breue est omne quod finitur. 277. b.

C

Caphas & Annas simoniacè summū sacerdotium vsurparunt. 259. a. b.
Caluarie locus qualis sit describitur. 271. a. 276. a.
Calumnijs pro viribus resistendum. 63. a.
Camelus finis est nauticus grossus, quo anchoræ alligantur. 178. b.
Carone aduersetur spiritui, cibo & potu moderate est vtendum. 118. a.

Cantu celebraturos sacerdotes mysteria corporis & sanguinis dñi p̄dictū est. 244. b.
Cato plurimum aduersatur spiritui, & è conuerso. 181. a.
Cauda quare Moyſi serpentem tollere præceptum fuerit. 164. b.
Causam quam posuit Pilatus super crucem, miraculose immutatam. 275. b. & seq.
Cibi & potus immoderatus vsus multa mala excitat. 118. a.
Christus verus ille Messias qui à prophetis prædictus. 2. b. 4. a. b. 263. a. 310. b.
Christi nomina in scriptura qualia. 4. a.
Christi gloria à fortitudine ostenditur. 7. b. 130. b.
Christi fortitudo maxima. 8. a. 130. b. & seq.
Christum nudis pedibus ambulasse. 9. a. b.
Christus præcepta legis obseruauit diligenter. 11. a. 43. b.
Christus secundum carnem ex Israël, & tribu Iuda. 11. b.
Christi diuinitatis testimonia perhibent Pater & Spiritus sanctus. 15. a.
Christum Dei filium esse naturalem, verum Messiam, & omnium saluatorem, ipsius
etiam patris vox testatur. 21. b. 157. a.
Christus in monte Sion constitutus est Rex regum, & dominus dominantium. 22. a.
Christi doctrina admirabilis fuit, & tanquam clarissima lampas. 36. a.
Christi diuinitas in paralytici miraculosa sanatione planè ostenditur. 46. a.
Christus nunquam non docendo & operando occupauimus. 48. a. b. 74. b. 79. a.
Christum in terris conuersantes maxima afficiebant læticia. 57. a. b.
Christus omnes ad se accedentes benigne amplectitur & suscipit. 68. b. 174. a.
Christus manifestans se mundo, doctrina & miraculis aperit se Messiam & Deum
comprobat. 83. a. b. 209. a. 310. b.
Christum sequentes de cibo non sint solliciti. 115. a. 137. a.
Christi & discipulorum eius mira frugalitas. 115. a. 141. a.
Christus nisi sit præsens omnia perturbationibus concitantur. 117. b. 159. a. b.
Christum non omnes bono & pio animo in Ecclesia sequuntur. 121. b. & seq.
Christus seu Messias semper in scriptura verum Dei filium designat. 146. a.
Christum sequimur, cum patimur pro illo, qui pro nobis passus est. 154. a.
Christus splendor patris, & figura substantiæ eius. 161. b.
Christi in cruce pendentes ineffabiles dolores. 276. b. & seq.
Christi aſam exhaſtatis clamor admirandus, quia præter hominum morietis naturam. 286. b.
Christiani spiritum ducentes nequaquam ociosi sint. 48. b. (47. a.)
Christiani licet peccatores sint, saluari tamen poenitentes possunt: quod secus est in infidelibus.
Cogitationes malas & quæ ad bonas in cordis vase recipiens, homo dissolutus dicitur,
non fructificans in verbo Dei. 80. b. (126. a. b.)
Conquinari hominè ab extrinsecis nõ posse, quomodo intelligendū, cõtra hereticos.
Columba inno centiam Christi denotat. 14. a. 15. a.
Columba quomodo designet Spiritum sanctum. 14. b.
Communitas religiosorum per Christum & apostolos approbata, cõtra hereticos. 237. b.
Comparari domino patienti pro nobis quo pacto debeamus. 277. b.
Conciator: vide inferius in litera P. Prædicator.
Confirmationis sacramentum à Christo institutum. 172. b. & seq.
Conſanguinei plurimum impedimento sunt viris ſpiritualibus. 75. a. b.
Conſcientia bona vbi que ſecura est. 90. b.
Conſenſus communis ſemper ſequendus, ne erremus. 322. b. & seq.
Conſiliani peruerſi punitionis exempla. 124. b.
Continuò dictio: huius fallacis vitæ breuitatem denotat. 69. b.
Conuerſatio prauorum impedit peccatorem ne perfecte ſanari poſſit. 130. a.
Vide plura inferius in litera M. Malorum conuerſatio.
Corban quid ſignificet declaratur. 123. b.

Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. 304. b.
Cor duplex hypocrisis & phariseis est. 124. b.
Cor inobediens etiam in cibo & potu coinquinat hominem. 126.
Coronæ spinæ materia & forma quæ fuerit. 268. a.
Coronatus fuit dominus non sedens, sed grossæ columnæ alligatus. ibid. b.
Corpus domini in sacramento summa cum reuerentia sumendum. 8. b.
Corpus domini à cruce depositum, quomodo & vbi vinctum fuerit. 289. a.
Credientium signa & miracula visibiliter in primitiua ecclesia fiebant, nunc autem
inuisibiliter ad implentur. 299. b.
Crucem suam tollere, est carnem cum vitijs & concupiscentijs crucifigere. 151. b. & seq.
Crucem quousque & quomodo baiulauerit Christus. 270. a. b. & seq.
Crucifigendi Christi, militum præparatio, & locus. 272. a. b. 276. a.
Crucifixus dominus à militibus quousque manibus portatus. 276. a.
Cruz à militibus perforata prope eum locum vbi deinde erecta. ibid. a.
Cruz quomodo cum Christo erecta: vbi & quomodo posita. 276. b.
Cupiditas radix omnium malorum obcecauit gentem Iudæicam, & Iudam ipsum
proditorum. 210. b. & seq. a. b. 237. b. 248. b.

D

Dæmon, & dæmonia vide paulò inferius in dictione diabolus.
Dæmonia eijcimus cum à peccatis desistimus. 299. b.
Deuoti nonnulli Deum volunt, sed vna cum terrenis opibus. 96. b.
Dei consuetudo ne erremus, in omnibus attendenda. 123. b.
Dei diuina natura est, postquam sermel pepercit non improperare. 292. b.
Deo commorari volens, necesse est per fidem eum cognoscere: eique debita tributa
præstare. 308. a.
Deo seruientibus nihil deest: sed nec persecutiones. 180. b.
Deo se assimilantibus ruina & præcipitatio. 19. b.
Deum se faciens apud Iudæos cruci & morti addicbatur. 17. a.
Deus non patitur quinquam sibi æquiparari vt comparari. 17. a. 19. a. b.
Deus valde misericors, postulanti & si interdum non id quod petit, semper tamen
quod expedit donat. 42. b.
Deus est interpellandus vehementer, etiam clamore. 188. b.
Deus est nouerit quibus rebus indigeamus, nihilominus ab eo quæ nobis vtilia, vel
clamorosa etiã & importuna oratione expostulanda sunt. 189. a.
Deus non est acceptator personarum. 209. a. b.
Deus voluit Christum etiam in morte sua miraculis illustrare. 280. a.
Deus meus, Deus meus: vt quid dereliquisti me? exponitur. 281. b.
Deus verus est trinus & vnus: aliis Deum credere falsum est. 308. a. b.
Deus, id est mundi fabricator & rector. 309. a.
Descendentium ad inferos status seu gradus tres. 303. b.
Diabolus inuestigat nosse an Christus verus esset Deus, an verò purus homo. 162. a. 38. b.
40. b. 95. a.
Diabolus ociosis laqueos tendit, quibus eos irretitosteneat. 16. b.
Diabolus pater mendacij: ideoque semper comprimendo ne loquatur. 33. a. b.
Diabolus admodum importunus & assiduus in tentationibus. 40. b.
Diabolus aduersatur inimicitia summa humano generi. 94. b.
Diabolus nihil facere potest nisi domino permittente. 95. a.
Diabolus præcans aliquando à Deo exauditur. 95. a.
Diaboli seu Demones alij alijs sunt fortiores. 161. b.
Dignitatibus & beneficijs ecclesiasticis non esse consanguineos extraneis præferendos
nisi virtute & sapientia eos aut superent, aut æquipollent. 35. b.

Dilectio nostra erga Deum probatur in proximo. 220. b.
 Diligendum nihil est quod non diligatur propter Deum. 111. b. 219. a. b.
 Dionysius philosophus & martyr, de eclipsi præter naturâ in obitu Christi contingente, Apolophanem interrogat. 280. b.
 Discipulorum Christi nonnulli tardi ad resurrectionem domini eius credendum: hoc ideo factum ne à nobis dubitetur. 297. a. & seq. b.
 Diuinitatem Christi omnia eius opera præferebant. 181. b.
 Diuinitas Christi non solum à credentibus sanctis, verum & patriarchis atque prophetis olim acclamata & annunciata fuit. 192. b. & seq. a. b.
 Diuinitas Christi Messia manifestatur ex scripturis p eius passionem mirifice. 232. b. & seq.
 Diuites multos æque ac pauperes Christum facillimè & obedienter sequutos: contra hæreticos. 49. b. 51. b.
 Diuites & potètes, homines pauperes & humiles despicietes, pseudo christiani sunt. 52. b.
 Diuites quales & quomodo saluari possint. 178. a. b. & seq.
 Diuinitum duplex natura. 178. a.
 Doctrinam Christi iuuantes non sunt prohibendi. 166. b. & seq.
 Dolor summus est separationis animæ à corpore: quem verè Christus solus sensit, alij homines non itidem. 282. a. b. (instruere. 186. a.)
 Dominantes decet patientia erga iniusta postulantes, & indignates: eosque prudenter
 Dominica dies qualis, & quomodo obseruanda. 61. b. & seq.
 Domus nostra sancta mater ecclesia est: ad eam redire necesse est aberrantes. 144. b.
 Domus Pilati à domo Caipha medio quasi milliari distat. 260. a.
 Donat Christus & non reperit, nisi homo sponte amittat: Mundus verò quod dat mox aufert. 181. b. & seq.

E

(lium. 42. a.)

Ecclēsia non immerito separat peruersos homines & hæreticos à consortio fide-
 Ecclēsiæ & præpositorum officium est remigare, & ventorū vim repellere. 117. a.
 Ecclēsiæ persecutio in beato Petro signata. 256. a.
 Eclipsis Solis in Luna oppositione contra naturales regulas. 280. a.
 Electionem prælatorum secundū doctrinæ & virtutum præstantiā, atque Dei volū-
 ratem fieri debere. 71. a.
 Eleemosynis peccata redimuntur. 26. b.
 Eleemosynas distribuētibus nihil minui, sed semper multiplicari. 115. b.
 Eleemosyna attenditur iuxta possibilitatem danis. 223. b. & seq.
 Eleemosyna templis facta Deo acceptabilis: contra hæret. 223. b. cum seq. & 235. b.
 Eligit quos Deus cæteris præstatiōes facit. 71. b.
 Emaus villa (seu castellum, septem milliariibus à Hierusalem distat. 296. b.
 Error in cognitione peccatores cōtumaces reddit, & difficillimè curatur. 133. b.
 Euangelium est bonum nuncium. 1. a. 3. b. 152. b.
 Euangelistæ facili concordandi modus. 99. b. 188. a.
 Euangelistæ narrant interdum diuersa, nunquam tamen contraria. 188. a.
 Euangelistæ de apparitionis dñi post eius resurrectionē ordine, concilia. 295. b. & seq.
 Eucharistiæ vera, perfecta & admiranda institutio contra hæret. 242. a. b. & seq.
 Excommunicatis sacramentū Eucharistiæ non datur. 140. b.
 Ex toto corde quomodo diligendus Deus. 219. a.

F

Fastidire spiritualia, nostræ pertinaciæ & rebellionis causa est. 134. a.
 Fel vino mixtum Christo propinatum quare non sumperit. 272. a. b.
 Festi diei obseruationi vrgens necessitas præualet. 60. b.
 Festus in die oportuit immolari agnum immaculatum. 233. b.
 Festus dies Paschæ per septem dies azimorum durabat. 238. a. 241. b. 263. a.

Ficulnæ sine fructu arida, quid sibi velit. 195. b. & seq.
 Ficulnæ aridæ locus & situs. 198. a. b.
 Fide cognoscendus est Deus. 306. a. 307. b.
 Fidei veræ effectus, & plurima huius rei exempla. ibid. & 307. a.
 Fidei defectus impedimento est continuæ salutis. 144. a.
 Fidei tanta est necessitas vt absque ea impossibile sit placere Deo. 304. a. 307. a.
 Fidem solum absque operibus & penitentiā non sufficere, nec saluare hominē, con-
 tra hæreticos. 32. a. 199. a. b.
 Fidem quoties audis charitate formatam intellige. 299. b.
 Fidem verā tria semper comitantur. 1. sacrificiū, oratio generalis, & miracula. 320. a. b.
 Fides discipulorum vsque ad spiritus sancti aduentum instabilis fuit. 92. b.
 Fides gratia gratis data: & alia fides virtus theologica, quomodo differant: & ea-
 rum effectus. 198. b. & seq. a. b.
 Fides præexigitur in adultis vt baptizentur. 304. a.
 Fides vnica est, vti & Deus vnus, baptisma vnum. hæreticorum verò fides multiuaria,
 & ideo erronea. 312. b. & seq.
 Filiorum inordinatus amor ad grauissima peccata inducit. 111. b.
 Filius Dei quomodo ignoret quedam quæ solus pater nouit. 231. a. b.
 Finis non principium rerum spectandus. 164. b.
 Finis primus est in intentione, & vltimus in assecutione. 219. b.
 Flagellatio domini crudelissima. 266. b. & seq.
 Flagellatio domini vbi fuerit facta, & columnæ forma. 267. a. b.
 Fornicatio simplex ab adulterio est separata. & peccatum mortale, cōtra hæret. 126. a.
 Fornicatio, causa tantum. Vxor dimitti potest. 171. a. b.
 Fratres appellat scriptura omnes propinquiores sanguine. 77. b. 104. a.
 Fratres etiam interdum dicit eiusdem regni habitatores. 77. b.
 Fructum alij trigessimū, alij sexagesimū, alij cœtesimum afferentes interpretatur. 81. a.

G

Galilæa mōs, Oliuarum monti vicinus, & vnde sic dicatur. 244. b. 293. a.
 Galilæa prouincia miliaribus quadraginta ab Hierosolimis distat. 293. a.
 Galilæa mōs nō prouincia intelligitur in verbis domini: præcedā vos in galilæa. 293. a. b.
 Galilæa trās migratio interpretat: & quomodo nobis in Galilæa trāsmigrandū. 293. b.
 Galilæi à Iudæis spreti semper fuerunt. 244. b. 293. a.
 Galilæorum prouincia Iudæa. ibid. (223. b.)
 Gazophilacium, atque eleemosynam tēplo factā approbat dominus, cōtra hæreticos.
 Gehennæ supplicium perpetuum, contra nonnullos. 167. b. & seq.
 Gentes in audiendo fuere nouissimi, in credendo verò primi. 130. b.
 Gentes adhuc quotidie ad fidem Christianam conuertuntur. 22. b.
 Gentibus locata est vinea Christi, deperditis colonis Iudæis. 208. b. & seq.
 Gentium populū significat ligatus pullus asinæ. 191. b. & seq.
 Gentium vocationis tempus a cendente domino in celum. 298. a. 300. b.
 Gentium vocationē & Iudæorū reprobationē p Messia futurā clare ostēdit. 274. a. 191. b.
 Gethsemani prædij situs. 245. a. b.
 Gloria Christi à fortitudine ostenditur. 7. b.
 Gloria nostra ægra omnino & inanis. 53. b.
 Gloria domus Dei nouissima quomodo maior fuerit prima. 30. b.
 Gloriam suam Deus alteri nullo modo concedit. 174. 19. b.
 Gloriam in anem, seu laudem humanam nequaquam captādam, sed prorsus fugien-
 dam docet Christus. 100. b. 135. a. 144. b.
 Gratiarum actio e panis frangendus. 115. b.
 Gratiarum actionem semper Deo reddendam exemplo Christi docemur. 244. a.

H

Hæretici opera nihili facientes conuincuntur Christi exemplo. 49. a.
 Hæretici quoniam olim agnitam iustitiam dereliquerunt, difficile curantur. 142. b.
 Hæretici vitro, nisi adducantur, non veniunt ad dominum. 143. a.
 Hæretici superbe communem sanctorum viam respuunt, propriam suam innitentes prudentiam, & verborum nouitatibus. 149. a. b.
 Hæretici negantes Eucharistiam sacramentum profus confunduntur. 242. a. b. & seq.
 Hæretici scriptura semper vincuntur. 311. b.
 Hæretici hodie diuisi in quinquaginta sectas: quorum nomina adscripta. 311. b. & seq.
 Hæretici modos, 50. credendi offerunt, cum solus sit vnus Deus & vna fides: qua re omnino confunduntur. 311. b. & seq. (saluum conductum. 313. a)
 Hæretici noluerunt interesse Consilio œcumenico Triditino: respuentes amplissimum Hæretici miraculum nullam edunt. Catholici tamen apud eos defuncti quotidie. 321. a.
 Hæretici ipsorum confusionem sacrificia tollunt, orationes publicas aspernantur: miracula nunquam operantur. 321. a.
 Hæreticorum doctrina in angulis & in occulto facta damnatur. 36. b.
 Hæreticorum turbam Eucharistiam sacramentum negatur. 140. b.
 Hæreticorum mille sectam à primitiua huc vsque ecclesia semper confusa. 311. b.
 Hæreticorum turba monstrum ingens, 50. capitibus. 313. b.
 Hæreticorum conuersatio omnino vitanda. 322. a.
 Hæreticos iuste corripit Ecclesia, Satanam eorum iudicans sectam. 149. b.
 Hæresim tenet, qui ab vniuersali Ecclesia intelligentia recedit: licet verba scripturarum inducat. 321. b.
 Hebdomada quæque apud hebræos septem continet annos. 29. a.
 Herodes damnatur leuitatis & crudelitatis. 111. b.
 Herodes corporum resurrectionem, vitamque futuram præstantiorē testatur. 109. a.
 Hierusalem vastatio per Titum & Vespasianum. 227. a. b.
 Homicidium ne contingat Ecclesia auctoritate Dei separat virum ab vxore. 172. a.
 Homicidium vermis rodens conscientiam. 109. b.
 Humiles & simplices corde amat & amplexatur Deus. 163. a.
 Humilitas intrinsecè, securus à seculi tempestatibus quiescit. 163. a.
 Humilitas veritas est. 10. b.
 Humilitas Christi mira. 11. a. 145. a. 186. b. & seq.
 Humilitas, exaltationis, & omnium virtutum initium. 53. b. & seq.
 Humilitas, & peccantium penitentia Angelos delectat. 87. b.
 Humilitas, simplicitas & puritas basis est totius vite Christiane. 173. b.
 Horæ matutine Religiosorum duplex mysterium. 257. a. b.
 Horæ qua Christus crucifixus, Euangelistarum concordia fit. 273. b. & seq.
 Hora Iudæorum tertia fuisse dominum crucifixum. 273. b. & seq.
 Horarum Iudæicarum longè diuersa à nostris horis computatio. eod.
 Horarum Iudæicarum distributio in ternas per diem. 273. b. & seq.
 Hypocritæ vulpium more igne capiuntur. 122. b.
 Hypocritæ nouum diaboli portentum, Deum labijs consententur, corde autem & factis negant. 122. b.

I

Iacobus zebedæi primus Apostolorum martyr. 35. b. 73. a. (nus. 73. a)
 Iacobus Apostolus contra Mahumeranos in conflictibus propugnator noster stre-
 Iacobus & Ioannes fratres Apostoli & Christi confanguinei. 35. a. 185. a.
 Idolatriam à seipis damnatur, creaturis honorem Dei tribuentes. 309. a.
 Ieiunia obseruanda, contra hæreticos. 58. a. b.
 Ieiunium distinguitur à mente ieiunantis. 55. a. b.

Ieiunium

Ieiunium præmissum orationem puriorem efficit. 161. b.
 Ieiunus, qui dominum sincero corde sequitur, non reuertitur. 114. a.
 Ignorantes non aspernantur à Christo, sed docentur. 141. b.
 Ignorans seipsum nihil recte agere potest: & à Deo declinat. 53. a. b.
 Immortalitas animam plurimis argumentis atque exemplis efficacissimè probatur: 314. cum plurimis sequent.
 Incredulitatis & diffidentie pena. 124. a.
 Infidelis iuste & perpetuo damnatur. 307. b. & seq.
 Infirmi ad spiruales prius quam corporales medicinas confugere debent. 39. b. 45. b.
 Infirmi sublati, Deo cum gratiarum actione inseruendum. 40. a.
 Iniuria patienter toleranda. 254. b.
 Inimicorum amabiles consulendum: nec calumnijs cedendum. 64. b.
 Initium bonum per seuerantibus felicissimum producit finem. 3. a. b.
 Inuidia etiam Ioan. discipuli laborant. 56. b. 165. a.
 Inuidia, odio & malitia tradiderunt summi sacerdotes dominum. 263. a.
 Ioannes baptista quo fundus fuerit abluit aquis populum. 4. b.
 Ioannes baptista quo fundus fuerit officio. ibid. Eius summa humilitas. 18. b.
 Ioan. præcur. for. euentissimum erat testimonium aduentus Messie. 5. b.
 Ioan. baptista angelus à prophetis vocat, ob eius virtutes, sanctitatem & vite puritatem. 31. a.
 Ioan. baptista veniens spiritu & virtute Helie. 157. b.
 Ioan. Euangelista humilitatis & modestie causa nomen ipse suum celauit in sua euangelica historia. 119. a.
 Ira Christi qualis fuerit. 65. a.
 Iram Dei mox misericordia & tranquillitas sequitur. 92. a. b.
 Iudæ traditio omnibus stupenda. 236. b.
 Iudæ beneficia innumera à Christo collata. ibid.
 Iudæ incredibilis pertinacia, malitia & infelicitas. 241. a.
 Iudæi dispersi, profugi, vagi & omnibus nationibus contemptui in hodiernum diem & quare. 17. a. b. & seq. b. 21. b. 76. a. 264. a. 265. a. 268. b.
 Iudæi obdurati, nefandi & pertinaces, nec noua nec antiqua oracula perpendere voluerunt. 17. b. & seq. 206. a. b. 279. b. 286. b. 310. a. b.
 Iudæi à Christi aduentu vsque hodie sine prophetia, sine templo, dispersi & omnino derelicti. 18. b. 21. b. 29. b. 84. b.
 Iudæi velum non habent quo se tegant, nec quo se excusent, nec quo fugiant: omnino enim suis prophetijs confunduntur. 26. a. b. 29. b. & seq. 253. a. b. 310. a. b.
 Iudæi uti olim, sic & hodie adhuc calumniantur. 37. a.
 Iudæi iam non sunt veri sed falsi. 109. b.
 Iudæi qui in audiendo fuerunt primi, erunt in saluatione nouissimi. 180. b.
 Iudæi Messiam respuentes, ab eis ad gentes translatus est Euangelium. 191. b. 208. b. & seq.
 Iudæi impudensissimi damnantur, quia non credunt Deum. 11. in carne venisse. 309. b.
 Iudæi & Mahometani diabolo inserviunt, quia non cognoscunt verum Deum. ibid.
 Iudæorum multi etiam crediderunt in Christum. 67. b. 192. b.
 Iudæorum patres Moyses & propheta: mater vero eorum lex. 181. a. b. (a. & seq.
 Iudæorum desolatio & direptio in fine vsque, nisi diu perdurabit. 191. b. 21. b. 197. a. 237. b. 264.
 Iurisdicatio in vniuersa Ecclesia quo pacto à Christo in summum pontificem descendat. 147. a.
 Iustitia seueritate exercetur à Deo in hoc seculo. 110. a.

L

Latici dum de ecclesiasticorum defectibus conuincuntur: Ecclesiastici vero de laicorum cupiditate & luxu, orbis totus sibi contrariatur. 256. a. b.
 Lapis Christus à Iudæis reprobatus, factus in caput angui, vtriusque connectens parietem, gentium. s. populos: & qui crediderunt Iudæos. 208. b.

Lapide

Lapidis ab ostio monumenti amori, significatio. 291. b.
 Lapidis eiusdem forma & descriptio. 292. b.
 Latrones qua ratione cum Christo crucifixi. 278. b. & seq.
 Legem noluerunt audire Iudæicam lacerarunt, in capite vulnerarunt, & contumelias affecerunt. 206. a.
 Legem qualem condiderit Christus. 108. a.
 Legis obseruatorem se Christus semper ostendit. 11. a. 43. b.
 Legio militum continet sex millia sexcentos & sexaginta sex. 94. a.
 Leprosi hæreses & peccata designat. 42. b.
 Leprosi à cætu hominum separantur. 42. a.
 Lex à Christo tradita est in Ecclesia perpetuè duratura. 14. b.
 Liberum arbitrium ostenditur & probatur. 71. b.
 Lingua ignea quo pacto Spiritum sanctum designent. 14. b. & seq.
 Loci, ubi discipuli domini tres, orante ipso sustinere iussi sunt, descriptio. 245. b.
 Loci seu antrivi domini trinam patri fecit orationem, situs. 246. a.
 Locus vñtionis domini in monte Caluario propè sepulchrum. 289. a.
 Lucifer quia Deo se equiparare voluerat, è cælo in infernū precipitatus. 19. b. (322. a.)
 Lupi rapaces hæretici vestis autè ouina, sacra scriptura est ab eis deprauatè induta,
 Luxuriæ peccatum, generali aquarum diluuiò punita. 124. a.

M

Mahumeti insaniam, de lege sua non ratione vel disputatione, sed armis tantum
 tuenda. 311. a.
 Mahumetorum secta multivaria, rationique prorsus contraria. 310. b. & seq.
 Maiorum corruptio plebem & Rempub. perdit. 134. b.
 Male agens aut se excusat, aut tacet. 163. b.
 Malicia peccantes à Christo relinquuntur: & quanto supplicio digni. 141. b.
 Malorum conuersatio bonis maxime obest. 56. a. 130. a. 141. a.
 Manum aridam habent per lures nostri seculi. 63. b.
 Manus Christi potentiam designat, quæ ad salutem peccantium necessaria. 130. b. 143. b.
 Manus impositio salutem significat. 174. b.
 Marcus Evangelista, beati Petri discipulus: & ab eo de Evangelica historia edoctus.
 pag. 1. & seq. & 118. a. b. 146. a.
 Marcus Romæ scripsit Euangelicam historiam. 1. a.
 Marcus quare nullo vsus exordio in sua Euang. historia. 1. b. & seq.
 Marcus quare assimiletur Leoni. 2.
 Marc⁹ quare interdū, & etiã cōsultò omiserit B. Petri respōsa & acta. 118. b. & seq. 146. a.
 Mariæ Magdalene quomodo dominus post resurrectionem apparuerit. 296. a. b.
 Mariarum domus in Hierusalem, in qua dominus prædicabat. 295. a.
 Maria virgo, hospita Christi, domina Bethaniæ oppidi. 195. b. 234. b.
 Matrimonium, sacramentum nouæ legis, inter cætera sacramenta repositum. 170. b.
 Mentitur non solum is qui falsã dicit: verū & ille qui sciens aliū mentiri consentit. 38. b.
 Messie aduentus certissimum fuit testimonium præcurator Ioan. 5. b. & eiusdem hominum aquæ ablutio. 6. b. 17. b. & seq.
 Messia solo conueniebat per aquæ remissionem peccatorum perfici. 5. a. 10. a. 17. b. & seq.
 Messie potestas æterna. 202. b. & seq.
 Messie aduentus tempore cessauit: omnis prophetia, vsque hodiè. 18. b. (310. a. b.)
 Messia aduentus tempus ostendit aptissime ex veteri & nouo Instrumento. 24. a. 25. a. & seq.
 Messiam tria testantur quæ de eo in lege & prophetis prædicta fuerent. f. tempus, signa & prodigia, mors, resurrectio, ascensio, & spiritus sancti aduentus. 24. a. b. 25. a. b.
 Messiam verum Deum futurum semper prædicere prophetæ. 24. b. 203. a.
 Messiam fore legiflatorem ostenditur. 27. b. & seq.

Messias

Messias nõ venit in potentia temporali, sed in fortitudine prodigiorum & virtutis. 8. a.
 Messias vel Christus vbiuicinq; in scriptura legitur, verum Dei filium designat. 149. a.
 Ministrare, est esurienti cibos porrigere vel præparare. 16. b.
 Miracula à Deo non sunt exoptanda vbi res via naturali vel arte perfici pōt. 100. a.
 Miracula nõ fiūt nisi deuoto & simplici afo postulãtibus: vel etiã ad robur fidei. 140. b.
 Miracula interdum sunt absque diuina gratia, & à malis. 199. a. b.
 Miraculis cōtinuis diuinitatē suã ostendit Christus, corpore verò humanitatē. 120. a.
 Miraculorum in morte Christi contingentium enumeratio. 285. a. b.
 Miraculum fit deficiente natura. 100. b.
 Misericordia in propatulo esse debet, vt faciliè ab omnibus conspici & adiuuari possit. 64. b.
 Mons Oliuarum per miliare ab Hierosolyma distat. 190. b.
 Mors duplex: prima est cum anima à corpore separatur: Secunda cum perpetuis supplicijs crucianda damnatur. 152. a.
 Mortale quod est maximum est. 302. a.
 Moyses & Elias in transfiguratione Christum vitæ & mortis dominum, & verum Messiam ostenderunt. 157. a.
 Mulier, ad nuptias nõ tantū, sed etiã ad alias nõ viris cōiunctas feminas pertinere. 126. a.
 Mulieres volentes vngere corpus domini, non credebant diuinitatem vnquam ab eius corpore fuisse separatam. 290. b.
 Mulieres visæ & audito Angelo resurrexisse dñm, quomodo id nemini dixerint. 295. b.
 Mundana omnia caduca, & vaporibus similia. 303. a.
 Mundus non dat, sed accommodat, & mox repetit. 181. b. & seq.

N

Nabuchodonosor Rex, quia Deo se assimilabat, in bestiam per annos septem
 versus est. 19. b. 20. b. & seq.
 Nardus herba qualis. 235. a.
 Natiuitatis Christi, & eius ligationis in domo Caiphæ mysteria designant horæ matutinae à religiosi noctu recitantur. 257. a. b.
 Natura nostra fragilis aliquo modo perterrita aut superata, statim fugam remedium putat. 294. b.
 Necessarium magnopere homini, tanquã finem ad quem semper tendere debet, cognoscere à quo fit: sub quo fit: quo pergat: & quis illi quæ habet largitus sit. 305. b. & seq.
 Necessitas vrgēs vel extrema, multa licita reddit, quæ alias non licerent. 60. a. b.
 Necessitas fidei tantã est, vt sine ea impossibile sit Deo placere: & pulchra huius rei exempla proponuntur. 304. a. & seq.
 Negates Iudæi Christū, eip⁹ populus esse desierūt. Et Danielis pphetia explicat. 276. a.
 Non cre dens, esse infidelis iuste damnatur. 307. q.
 Nolle seipsum summa prudentia, & ad Deum conuersionis principium: ignorantia verò sui, declinatio à Deo. 52. b. 53. a. b.
 Noui homines Christo nouo reddendi sunt. 288. b.
 Nouus homo Christus, nouum fecit opus. ibidem.

O

Obedientia vera est sine hæsitacione continuè parere vocationi & iussui domini. 71. b. 89. b. 239. a.
 Obedientia animas facit castas. 90. a.
 Obedientiæ veræ magni effectus. 90. b.
 Obediens verè peccare non potest. 90. b. 239. b.
 Obedientiã tantū commemorat D. Paulus loco plurimarum virtutum in Christo. 110. b.
 Obscuriora vel secretiora non sunt populo reuelanda nec prædicanda. 88. b.
 Officia nobis cōmissa prorsus negligimus: atq; inde ingertia exurgere mala. 32. b. & seq.
 Officia in Repub. non fauore, sed iustitia distribuenda esse. 33. b. 70. b. & seq. 115. b.
 Opera

Opera bona vide superius in litera B. **Bona opera.**

Opera exteriora distinguuntur ab interiori intentione. 55. b.
Operandi difficultas causa nostræ pertinaciæ & rebellionis. 134. a.
Operatio Christi indefatigata & continua, diuinam in eo arguit naturam. 75. a.
Operum Christi ab operibus nature, angelorū siue sanctorū mira distinctio. 65. b. 138. a.
Orandum & postulandum quomodo, & quid. 200. b.
Oratio humilis fide robusta cælos penetrat. 128. b.
Oratio præmittenda est postulantibus, seu operari volentibus. 161. a.
Oratio frequentanda & continuanda. 181. a. 200. a.
Oratio vt purior reddatur ieiunio est præuenienda. 161. b.
Oratio vt pura sit multa exigit. 200. a.
Oratio in templo specialem impetrandi efficaciam habet. 202. a.
Otiosi à dæmone tentationibus aggrediuntur. 16. b. 49. a.
Otium innumera mala parit. 32. b. 48. b. & seq.
Otium Dinam, David, & à dæmone liberatum hominem perdidit. 48. b. & seq.

P

Pacificam domum amat Christus, vsq; ad eò vt in ea miracula edat. 39. b.
Parabolicè frequenter fuit Christus locutus multas ob rationes. 80. a. 88. a. b.
Paschale solemne festum Iudæorum Christi immolationis præfiguratio. 233. b.
Paschæ celebrationem dominum non præuenisse, sed omninò cum azimis & alijs ceremonijs manducasse: contra græcorum errorem. 238. a. 241. b.
Passio Christi voluntaria & spontanea fuit, non coacta. 162. b. 184. a. 246. b. 249. b.
Passio Messie ex scripturis mirificè réuelat eius diuinitatem. 232. b. & seq.
Pater quomodo sciat quædam ita solus, vt filio sint ignota. 231. a. b.
Patiens obedientiam Deo & eius mandatis præstat. 112. a.
Patientia Christi mira. 218. b. 267. a. b.
Pauper factus est Christus vt nos diuites faceret. 91. b.
Pauperes quare fecerit dominus. 68. a.
Peccata in Spiritum sanctum qualia sint: & irremissibilia. 77. a.
Peccata grauius vermes sunt rodentes conscientiam. 109. b.
Peccata vno grauissimo ligatus, & si aliquas virtutes exercere conetur ad se saluandum, nisi resipiscat, omninò eius damnationem dæmon expectat. 111. a.
Peccanti bonum est non excusare nec celare peccatum. 160. b.
Persecutionibus quare dominus suos amicos conteri sinat. 181. a.
Petenti licet interdum Deus non quod postulat, semper tamen quod expedit donat. 42. b. 200. a. b.
Petra in morte Christi scissæ stupendum miraculum ad amissum depingitur. 285. b.
Petre eiusdem scissæ miraculum in hodiernum vsque diem permanet: idque solum, cæteris miraculis omnibus transactis. 285. b. & seq. (rus. 41. a.)
Petrus semper in feruore erga Christū inuenitur primus, vt puta eius vicarius futurus quare à Christo sic appellatus fuerit. 72. a. b.
Petrus ab initio omnibus alijs discipulis à domino præponitur: vt qui postea eius futurus vicarius. 72. b.
Petri prælatura super orbem terrarum promissio & indicia. 119. a.
Petrus & eius successores fuisse Christi Vicarios generales & ordinarios constitutos in toto terrarum orbe. 146. b. 148. a.
Petri potestas eminentior fuit aliorum Apostolorum potestate in quatuor. 147. b.
Petri trina negatio declaratur. 255. b. & seq.
Petrus quare Angelus separatim in resurrectione domini nominauerit. 292. b.
Petri negationis penitentiam domino placuisse. 292. b.

Pha.

Pharisæi cupiditatibus tantum inservientes, in omnibus ad commodum proprium semper anhelabant. 65. b. 84. a. 123. b. 211. a. (a. 76. a. 239. b.)
Pharisæorum admiranda cæcitas, iniquitas, pettinacia, inuidia & nefanda fallacia. 64. b.
Pharisæi ambitiosi, superbi, cupidi, arrogantes & hypocritæ. 223. a.
Philosophi animæ immortalitatem asserentes. 316. b. & seq.
Pilatus vir inconstans, iudex iniquus, seculi huius filius. 266. a.
Pœnitens verè omninò à conuersatione peruersa separetur necesse est. 130. a. 143. b.
Pœnitentis verè proprium est vitam mutare. 6. b.
Populus reuelans miracula Christi, licet ipse hoc ei vetauerit, non peccauit. 135. a.
Populus seu vulgus inconstans, ingratus & mutabilis est: id eòque nequaquam ei fidentum. 234. b. 263. b.
Porcorum multitudo quare in terris Iudæorum enutriebatur. 96. a. b.
Porcos nutrire Iudæis non erat prohibitum, sed tantum illis vesci. ibid.
Porphyrius blasphemans in sanctos & Apostolos q; facile & festinanter crediderint conuincitur. 50. a. b. & seq.
Potentia Dei omninò ad salutem peccantium necessaria. 130. b. 143. b.
Prædicator verbi Dei & si omnib; pdesse nò possit, nò tñ à munere suo deficiat. 83. a. b.
Prædicator animarum fructum non se querere debet. 88. b.
Prædicatoris est tantū seminare verbū: Dei verò cõsumare & ad frugē pducere. 86. a. b.
Prædicatorem optimū laudare quidē solemus, eius verò doctrinæ nihil obedire. 39. a.
Prædicatores consolatur dominus. 86. b.
Prædicatores & præcones Christi quales esse debeant. 107. b.
Prædicatores omnia quæ faciunt & docent referentes Iesu, benè sibi consulunt. 113. a.
Prælatos sine affectione carnali, nec voce populi eligendos. 70. b. & seq.
Prælati non licet diu abesse à grege. 159. b.
Prælati seu primatum habentes in Ecclesia debent omnium nouissimos se, & ministros reputare. 163. b. & seq. & 186. b.
Prælatorum lex qualis sit. 186. b. & seq.
Præsidentium in Ecclesia vita est mixta. 41. a.
Principes declinant ab officio debito: vnde magna nostri mali labes. 33. a.
Principum otia & delicia plurimorum causa sunt malorum. 32. b.
Principum officium est debellare infideles: & Ecclesiam tueri. ibid.
Probatio dilectionis Dei, est exhibitio dilectionis proximi. 220. a.
Procellam mittit Deus, vel vt probetur homo, vel quia iratus. 91. a. & seq.
Propheta in sua patria sine honore. 104. b.

Quadragesima horis quia in sepulchro mortuus iacuit Christus: quadragesima diebus se viuum ostendit discipulis. 298. b.
Quadrupliciter passio Christi considerari potest. 232. b. & seq.
Quadruplex est non credentium caterua: Idolatrarum gentium, Iudæorum, Mahumetanorum, & hæreticorum. 309. a.
Quæ personæ viderint dominum à mortuis resurrexisse. 298. b.
Querens Iesum, in templo eum semper inuenit: aula. n. eius est. 202. a.
Quæres Deū verè, etiā illa quæ humanis viribus impossibilia videntur obtinet. 291. a.
Querere & interrogare de scriptura non pudeat. 171. a.
Quæstiones non iuxta nostram opinionem, sed ex scripturarum decisionibus determinandæ. 218. b. & seq. (117. b.)
Quartā in vsq; noctis vigiliam: id est, vsq; in finē seculi, passura est Ecclesia hæreticos.
Quartum Christi in cruce prælatum verbum exponitur. 281. a. b.
Quatuor sunt quæ faciunt in peccatore vehementem pettinatiam & rebellionem, ad eò vt sit furdus & mutus. 133. b.

Quod

Quod vniuersum, quod antiquum, & quod ab omnibus confensum, id credendum: quia verum & catholicum est. 321. b.

R

Ratio est domus anime: in qua comorates tuti erimus à seculi tumultibus. 144. b.
Ratio occidi non potest, imò frequenter iniquitatem redarguit, & conscientias malorum pungit. 206. b.

Rationem humanam ceciderunt & vacuam dimiserunt Iudæi. 205. b. & seq.

Rationi voluntatem nostram non sensibus subdamus. 210. a.

Recedentes à Christo, vel à quibus Christus recedit, etià à folio vëto agitatio timet. 91. a.

Reddenda Deo quæ Dei sunt, id est animas nostras illius imaginè præferentes. 213. b.

Regem æternum se ostendit Christus. 105. b.

Reges tenentur ad duo, iustitiam & pacem populo ministrandam. 214. a.

Regibus persoluenda tributa & vestigalia propter conscientiam. 214. a.

Regnum Dei est vbi omnes sibi obediunt. 23. b.

Regnum Dei in virtute veniens, videre, multiuariè exponitur. 156. a.

Regnum Dei dicit Christus resurrectionem & gloriam suam. 243. a.

Regulæ quibus homo (diuina mediante gratia) errorem omnem vitare, & in catholica fide sincerè semper viuere possit. 320. cum sequentibus.

Religiosa vita relicta ad carnalem se conferens conuersationem, difficile iterum ad spiritualem vitam reducit. 143. a.

Religiosis turpe est alterius instituti religiosos odisse. 166. a.

Religiosis proprii nihil in communi habentibus, nihil prorsus deest. 180. a.

Religiosi ab iniquis & hæreticis prosequuntur etiam hodie. ibid.

Religiosorum quietior est vita in hoc seculo. 90. a.

Religiosorum fratrum morem, vt bini semper ambulēt, approbasse videtur Christus. 191. a.

Requies in hoc seculo nulla est alia præter imitationem Christi. 87. b.

Requiem non nisi pusillam possumus in hac vita habere. 113. b.

Responsio ad quæstiones nõ dada ex tẽpore: sed ex decisionibus scripturarũ. 218. & seq.

Res publica ecclesiastica ex dia metro pugnat à seculari. 18. b.

Resurgente domino plũrima redeunt. 290. b.

Resurrectionis & apparitionis domini ordo & series. 295. b. & seq.

Resurrectionis futuræ vitam multis argumentis ostendit dominus, ne fidelibus vlla ea de re oriretur dubitatio. 298. a.

Romanorum potestate tradiderunt Iudæi Christum morti. 259. b.

S

Sabbatum factum est propter hominem, non autem homo propter sabbatũ. 61. a.

Sacerdotes Iudæorũ auari, non de ouibus sed de lacte & lana tantũ curabãt. 114. a.

Sacramenta quibus in gratiam reducimur, quare sub sensibilibus rebus instituta. 12. a.

Sacrificium corporis & sanguinis domini memoriale est passionis, omnium actio- num, & totius eius vitæ. 239. a.

Samariæ obsessio fermè æqualis Hierosolymitanæ. 229. a.

Sap pro vera sapientia & discretionem. 168. a.

Sanctis dum patiuntur Deus maius præmium parat. 112. a.

Sanctorum exemplo calumnias refutare possumus, quod iustum est agentes. 60. a.

Sanctorum est mos virtutes suas tacere, defectus verò non celare. 118. b. & seq. 146. a.

Sanguine iuncti, spiritualibus hominibus impedimento sunt. 75. a. (aberrare. 148. b.)

Sapientiæ humanæ seu propriæ innitentes, reuelatione diuina relicta cadere, & à fide

Saranas cupidus scire an Christus verus Deus, aut purus homo esset. 16. a. 38. b. 40. b.

Satanas, vide reliqua supra in litera D. Diabolus.

Scandalum vitandum, etiam in pusillis. 167. a. b.

Scandalũ pati in aliquo mēbro: quod est ruinæ vel peccandi occasio. 167. b. & seq.

Sedet

Sedet Christus à dextris Dei, hoc est in potioribus gloriæ bonis. 300. b.

Sensibus vltius non vtendum quàm quantum ipsa ratio & fides docent. 118. a.

Sepulchri Christi situs & fabrica diligentissimè explicata. 289. a. b.

Sepulchrũ domito quomodo nos præparare debeamus. ibidem.

Signa & prodigia quæ Messias facturus erat, ex prophetis. 24. b.

Signa consumationis seculi qualia. 230. b. & seq.

Simon Petrus: vide supra in litera P. Petrus.

Simonis leprosi domus adhuc Bethaniæ extat reedificata. 235. a.

Simplicibus & rudibus non irascitur dominus, sed compatitur & docet. 141. b.

Solicitudinè omnè remouet Christus à fidelibus: præsertim prædicatorib⁹. 106. b. 137. b.

Solis eclipsis in mortè Christi contra naturam. 280. a.

Somnium Regis Nabuchodonosor mirabile. 19. b. 20. a. b.

Sperandũ nobis semper est: cū Deus à sua potestate & pietate deficere nõ possit. 42. b.

Spinæ, diuitiæ huius seculi dicuntur. 177. b.

Spiritum sanctũ promittit Christus semper in Ecclesia permanfurum. 14. b.

Spiritus qualis expulerit Christum in desertum. 15. b.

Spiritus sanctus simplices, humiles & quietos homines visitat. 33. b.

Sputum vel salua Christi, sapientiam significat. 130. b. 143. b.

Summi sacerdotes Scribæ & Seniores Israel neq; Ioanni Baptistæ, neq; Chro credi-

derunt: prophetarũ doctrinã & corpora occiderunt. 203. b. 204. a. 211. b. 206. a. b. & seq.

Summos sacerdotes phariseos scribas & seniores Christum solum Dei filium, Messia

& hæredem suspicatos & opinatos fuisse. 207. b. 222. a.

Superbia omnis peccati initium. 53. b.

Superbiæ punitionis plurima exempla. 123. b.

Superbis resistit Deus; eosque in nihilum redigit. 19. b. 20. cum seq.

Superbus seipsum prorsus ignorat, & infirmus est. 53. a. b.

Surdi & muti mirabilis sanationis multiplex expositio. 129. a. b.

T

Tabernaculi templi Salomonis dignitas describitur. 284. a.

Tangi quare se permiserit à mulieribus Christus post eius resurrectionem. 296. b.

Templa & altaria erigenda: dona que ecclesiæ offerenda, contra hæret. 224. a. 231. b.

Templa magna in Hispania & Africa diruta. 226. b.

Templi Hierusalem omnia, ornamenta, vasa, ceremoniæ & sacrificia, erant figura

aduentus Christi, passionis eius, & nostræ redemptionis. 194. b.

Templum frequentandum: & cordè singula eius attentè pertractanda. 195. a.

Templum vacare debet negotijs prophanis, confabulationibus, contractibus. 196. b.

Templum ad eò frequentando dominus, significabat perpetuam Eucharistiæ in tem-

plis præsentiam. 201. b. 202. a.

Templum appellat Christus corpus suum. 252. a. b.

Tempore prohibito extrinseca etiam assumpta coinquinant hominem. 126. b.

Tempus aduentus Messiæ demonstratur ex veteri & nouo instrumento. 24. a. 25. a.

& seq. 10. a. b.

Tentationes Christi in deserto tres fuisse. 15. b.

Tentationes tres domini omne genus tentationum includere. ibid.

Tentationibus egregiè resistentes, ministerio & consortio Angelorum fruuntur. 16. a.

Tentauid eò diabolus dñm, vt exploraret verusne Deus esset, an purus homo. 16. a.

Timentibus Deum nihil omnino deest. 137. b.

Tonitru filij quare vocati à domino Iacebus & Ioannes apostoli. 73. a.

Traditiones hominum non damnat Deus, dummodo secundum eius legem & tem-

porum rationem præscribantur: contra hæret. 122. b. & seq.

Tranquillitate conseruatur regnum aut familia: 76. a.

Trans

Transfiguratio domini quare discipulis ostensa. 156. b.
 Tria obferuans à vera fide non declinabit: quæ sunt 321. b. cum fequentib.
 Trinitatis totius vna est gloria, vna voluntas, vnaq; substantia. 13. b. & feq.
 Tunica Chrifti inconfulilis, non diuifa à mulcibus, vnâ omnium credentium fidem fi-
 gnificat. 173. a. 312. b.
 Turba folet neceffitate laborantes comprimere: & ftudiofas animas ab oratione re-
 trahere. 188. b.
 Turcæ Chriftum facratiffimum prophetam, & in cœlum euectum fatentur. 301. b.

V

Vallis Iofaphat ad radicem montis Oliueti fita. 250. a.
 Vallis Iofaphat tribus montibus cingitur. 293. a.
 Velum templi fciffum, ingens miraculum quid designarit aperitur. 283. b. & feq.
 Veniæ confequendæ facilitas. 12. b.
 Ventus Ecclefiæ contrarius sunt hæretici superbi, mente inflati. 117. b.
 Venorum tempeftas multa designat. ibidem, & feq.
 Verba Chrifti energiã maximã, vim & potentiam habent. 34. b. 51. b.
 Verba Chrifti attrahunt corda hominum vt magnes ferrum. 52. a.
 Verbi Dei concionator, lucernæ ardenti & feminatori cõparatur. 82. b.
 Verbum Dei incarnatum multiplices vtilitates produxit. 3. a.
 Verbum incarnatũ falutis initium, atq; ided cunctis rebus longè præftantiffimũ. ibi.
 Verbum Dei lux est. 82. a.
 Veritatem Euangelicã defendens, atque ided vitam amittens martyr est. 153. a.
 Vermis, id est confcientiæ remortus. 167. b.
 Veronicæ vultus Chrifti impreffio. 271. a.
 Verorum amicorum est amicis vera dicere. 298. b. & feq.
 Verum Deum non omnes in Deum credentes agnofcunt: & ided dãnantur. 308. a. b.
 Videntes videant & non videant, audientes audiant & non intelligant, quomodo
 fit intelligendum. 79. b.
 Vigilia nobis viu entibus summopere commendatur. 231. b.
 Vifitanti præfuli detegi debent hæretici, fchifmatici, malefici. & quicunque in publi-
 co mortali peccato exiftunt. 119. b.
 Vita nihili pendenda est pro honore & præceptorum Chrifti obferuatione. 110. b.
 Vita Chriftiana ad viuũ à Chrifto depingitur. 150. b. & feq.
 Vita nõ habet æftimationẽ, nec vlla alia cũ re cõmutari põt nifi cũ vita æterna. 153. a. b.
 Vita æterna qualis. 216. b.
 Vnctionis extremæ primus vfus, & effectus. 107. b.
 Voluntariẽ & fponcte paffus fuit Chriftus: non coactẽ. 162. b. 184. a. 246. b. 249. b.
 Vox maiestatis est vox Chrifti. 34. b. & feq.
 Vulgus ingratus, inconfans & mutabilis est: cui nequaquam fidendum. 234. b. 263. b.

Z

Zachariæ filij Barachiæ fepulchrum. 250. a.
 Zelotes est Deus valdè fui honoris. 17. a. 19. b.
 Zona pellicea cilicium designat. 6. b. 7. a.

Erratula quædam deprehensa hoc modo caftiganda venient.

Pagina 10. verf. 14. ibi, folũ, lege. folus pag. 12. verf. 12. lege, magifter, pa. 15. prope fin. in parenthefi lege: omni
 genere tentationũ. pa. 19. verf. 14. lege: retributione prætorũ. 24. 5. improbrat. 29. 21. non credite. 35. 12. Sa-
 lome, 43. verf. ante penul. fecurus morabatur. 66. 6. in instanti & subito. 71. 24. præfto. 76. 21. & ab. 112. verf.
 penult. f. 200. 143. verf. ante pen. f. purum domini. 146. 27. Ioãnis vlt. 283. 25. mirabilia. 286. 26. monte fuperius
 nempe. 291. 13. obtinet. Non nulla alia leuitiffima funt.

LAVIS DEO,

Beatiffimo patri Pio quinto

domino noftro pontifici maximo, IESU CHRISTI
 domini noftri vero vicario: Ioannes Soarez Epif-
 copus Conimbricenfis, & Arganilli Comes
 incolumitatem & vitam diuturnam,
 tandemque æternam
 felicitatem ex-
 optat.

V M aliàs (beatiffime pater) tractatus aliquot
 fuper fanctum beati Matthæi Euangelium edi-
 diflem (cui operi multorum precibus adductus
 vltimam impofui manum, ne ea quæ aliquando
 fuper Matthæum dictaueram & prædicaueram,
 longo temporis curfu obliuioni traderentur: fed
 potius è perpetuis quafi tenebris in lucem vendi-
 carentur) opus illud Chrifto domino, prout par-
 erat obtuli. Nunc autem cum beati Marci facro
 fanctum Euangelium explanandum fufciperem
 hoc proculdubio beatitudini tuæ offerendum
 curauĩ, eo quod ipfe beati Petri principis apofto-
 lorum difcipulus fuit: & teſte Hieronymo, fecundum quod à beato Petro Eu-
 angelium accepit ſcripfit: quin etiã illud Roma didicit. Non igitur alicui alij Marci
 interpretatio poteſt offerri, nec ſub alterius nomine in lucẽ prodire, niſi ſub beati
 Petri ſucceſſoris & Chriſti vicarij nomine, cum eius tum cenſuratum etiam fa-
 cultate: cui Deus curam totius orbis mandauit, nec non regni cœlorum, & vniuer-
 ſalis Eccleſiæ clauẽ curamque commiſit. Quod ſi huic meæ veræ fidei accedat ſer-
 licis & diuturnæ vitæ (quam ego beatitudini tuæ ſum mœpere opto) ſpaciũ, tua ad
 annos Petri perueniet ſacra: canicies & tandem cum illo æterna fruẽtis felicitate.
 Hoc tibi ille concedat cuius tu vicem in terris geris, quod ego beatitudini tuæ præ-
 cibus licet indignis omni die mirum in modum peto atque contendo.

1

IN NOMINE

PATRIS ET FILII EIUS DOMINI
NOSTRI IESU CHRISTI,
ET SPIRITVS SANCTI.
AMEN.

INCIPIT COMMENTARIUM

Reuerend. patris Ioannis Soares Conim-
bricē. Episcopi, & Arganilli
comitis; in Euangelium
beati Marci.

TRACTATVS PRIMVS IN CAP. I.

BEATVS MARCVS LEVITA GENERE,
*in initio verborum Euangelij quod Romæ scrip-
sit, secundum quod à beato Petro à quo baptiza-
tus fuerat accepit, exordium ab ipsa beati Petri
confessione, videlicet, tu es Christus filius Dei
vivi, nulla intermissa præfatione, nullisq̃ rhetorum coloribus,
seu ornamentis verborum adductis incipit. Initium Euangelij.
Hoc est, incipit bonum nuntium. Iesu Christi filij Dei. Ac si
diceret, initium facio eorum quæ narraturus sum, de aduentu fi-
lij Dei in carne, de prædicatione Messia, de aduentu expe-
ctati iusti, de aduentu sapientiæ patris, de unico verbo Dei.
Non sunt hæc terrenis obumbranda verbis, non ornanda rhe-
torum coloribus, altius cælo est mysterium de quo disserturus
sum. Euangelium est: bonum nuntium est: aduentus utique non
Cæsaris in imperium, non Regis in regnum, non patris familias
in domum: sed illius imperatoris, illius Regis in mundum per
quem facta sunt omnia, per quem cuncta in esse subsistunt. filius
patris familias, qui ut desponsaretur ecclesiæ, se ipsum tradidit
pro ea, lauans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, qui ut filios nutri-*

A ret:

ret: non pane terrestri, sed sui corporis & sanguinis alimēto pas-
 cit. Bene utique Marcus leoni assimilatur, qui dum rugit, pauent
 cetera animalia. Leo rugit, Marcus clamat: Initium Euāgelij Iesu
 Amos 3. Christi filij Dei? Quis non timebit? Dominus Deus per beatū
 Marcum loquutus est, quis non prophetabit? Verus sui præcepto-
 ris beati Petri discipulus, non ambagibus, non circuitu verborū,
 non syllogismo dialectico concludit, Christum esse verum Dei fi-
 lium, Deum de deo, lumen de lumine: sed primam propositionem,
 continuo apertā & palām pronuntiat, inquiens: Initium Euan-
 gelij Iesu Christi filij Dei. Et quēadmodū beatus Petrus instā-
 te domini passione, dixit, Domine si percutimus in gladio? nec ex-
 peccato responso, abscidit Malcho auriculam: sic beatus Marcus
 præceptoris sui vestigijs inhaerens, os iudæorum verbo deitatis ob-
 turat, & molas eorum confringit dicens: de quo habiturus sum
 sermonem, & cuius gesta narraturus, ipse est verus Dei filius na-
 turalis, ipse verus homo extempore, ipse verus Messias in lege
 promissus, Initium Euāgelij Iesu Christi filij Dei. Quod non
 utiq; ex capite, vel deuotione loquor, sed sicut dominus loquutus
 est ad patres nostros Abraham & semini eius daturū se nobis.
 Sicut scriptum est (inquit) in Esaia propheta. Non hominis
 testimonium adduco, non annales Romanorum recolo, nō ex cō-
 mentarijs Iulij Cæsaris probo, sed ipso Deo teste, ipso æmulatore
 Esa. 42. sui honoris, & gloriā meam, inquit, alteri non dabo. Ipsum de-
 niq; per prophetas suos loquentem testem adduco, quod iste Chris-
 tus ipse est Messias, ipse Deus, ipse homo, sicut scriptum est
 in Esaia propheta. Sed iam ad perscrutanda singula huius beati
 Marci thematis veniamus: Initium inquit, sic exorsus Moyses
 mundi creationem: In principio, ait, creauit Deus cælum & terrā.
 Initium etiam inquit Marcus, Euāgelij Iesu Christi filij Dei.
 Longe tamen excelsius eo. Ille namq; terrena omnia quēadmo-
 dum creata sunt per verbum commemorat, iste vero quemadmodū
 verbum per quod illa facta sunt omnia, propter nos homines factū
 est

est homo. Ille terram suo loco constituit, cæloq; superius ponit,
 aquas suo alueo recludit, vniuersam terram prorsus germinan-
 tem describit, aquasq; fecundas: Iste vero non cælum stabile fa-
 cit & terram, sed Deo inseparabilem prædicat humanam car-
 nem. aquas non diuidit ab aquis iste, sed filios Dei à filijs diaboli
 per baptisimi aquas separat: non germinantem terram & aquas
 fecundas nobis proponit, sed verbum Dei germinans omnem
 salutem, fecundans sacramenta, saluans mundum, redimens ge-
 nus humanum, initio sui sacri eloquij commemorat, & salutis
 initium palām ostendit, quod preciosius est omnibus quæ in mun-
 do sunt, vel habentur, vel expetuntur. Procul dubio initiū hoc,
 Moysi principio valde præstātius est! Nec prætereundū censeo,
 quēadmodum & nos initiamur Christo per baptismum, sic debe-
 re eodem fine concludi: quemadmodum & beatus Marcus, ini-
 tium huius boni nuntij Iesu Christi filij Dei, ad debitum tan-
 dem deduxit finem, dicens: & dominus quidem Iesus postquam
 loquutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.
 Initium igitur vitæ spiritualis facientes non deficiamus, tempo-
 re enim suo, metemur. Deniq; proficientes de virtute in virtu-
 tem, videbimus Deum: deficiunt namq; qui bona incipiunt, sed
 non persequuntur, prout fuerunt illi Capharnaitæ, qui audientes
 dominum de sui corporis cibo & sui sanguinis potu differentem
 abierunt retrorsum. è contra vero Petrus beatus domino interro-
 ganti duodecim: nunquid & vos vultis abire? pro omnibus res-
 pondit, domine quo ibimus a te, verba vitæ æternæ habes. Sic
 Esa. 50. Esaia inquit, dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem nō
 contradico, retrorsum nō abij. Initium (inquit) Euāgelij, <sup>εὐαγγέ-
 λιον</sup> græcè bonum nuntium interpretatur. Initium Euāgelij Iesu
 Christi filij Dei. Quid enim maius dici potest quàm initium
 huius boni nuntij? & quæ maior, letiorq; mundo venire potuit
 nuntiatio, quàm quod Deus homo factus, visitauit nos oriēs ex al-
 to? Nota autem quemadmodum totius Euāgelij summam in
 A ij suo

suo exordio beatus Marcus proponit, nihil profecto aliud in Evangelio agitur, quam de Deo homine facto, qui simul Deus & homo, Rex & Messias, iuxta promissi legis & oracula prophetarum, ipse est dominus noster Iesus Christus. perinde profecto est ac si diceret, Incipit bona enuntiatio aduentus in carne à lege & prophetis promissi filij Dei, cuius nomen est saluator, Rex, unctus, Messiasq; in lege promissus. Quod quidem quatuor infallibilis testimonijs in hoc primo suo cap. magnifice comprobatur sanctus Euangelista, videlicet prædicatione Ioan. Baptistæ, patris æterni testimonio, vocatione potenti, qua vocauit apostolos, multitudine & inaudita miraculorū operatione. Propterea cum dixisset: Initium Euāgelij Iesu Christi filij Dei, continuo adiecit, sicut scriptum est in Esaia propheta: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuā ante te. Vex clamantis in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas eius. Aduertendum est, primam huius adductæ autoritatis sententiam propheta esse Malachiæ, cap. iij. Ecce mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam. Vex clamantis est Esa. cap. 40. Cum autem prima spondeat præcursoris aduentum, secunda prædicationem, ex duabus vnā fecit beatus Marcus, nominans tantum Esaiam, qui non iam venturum Ioannem, sed venisse, & in ætate virili prædicantē prænuntiat. Cum igitur infallibile sit testimonium aduentus filij Dei in carne, prænuntiatio Ioannis baptistæ, secundum vaticinia prophetarum, Zachariæ etiam patris ipsius Ioannis dicentis: Et tu puer propheta altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem domini, parare vias eius. Ipsius Ioannis officium beatus Euangelista inauit dicens: fuit in deserto Ioannes baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ, in remissionem peccatorum. Ecce quam infallibile testimonio, corroboratur sanctus Euangelista Marcus propositum suum: Certum enim est nullum vnquam prophetarum aquis abluisse populum: aquis inquam fluuialibus: Sanguine

namq;

namq; legimus Moysen etiam in figura Christi cum aqua simul & lana coccinea & hyssopo aspersisse populum dicens: Hic sanguis testamenti quod mandauit ad vos Deus, Exo. xxiiiij. De baptismo porro aquæ dicitur Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas. & idem cap. xij. Haurietis aquas in gaudio, de fontibus saluatoris, non vtq; de fontibus Moysi, atqui de fontibus inquam, saluatoris. Ad Messiam vtq; & ad eius aduentum sacrosanctum spectabat ablutio aquis celebranda, ideò de Ioanne dicitur, non quòd ablueret & tolleret peccata per aquā, sed tantummodo abluerat exterius, & prædicabat baptismum non aquæ, sed pœnitentiæ in remissionem peccatorum, assuefaciens populum ad aquarum, ablutioem, & inuitans ad pœnitentiam peragendam. Quoniam prorsus ad Messiam spectabat per aquam remissionem peccatorum perfici, sicut scriptum est: psal. 73. Contribulasti capita draconum in aquis, tu confregisti capita draconis. hoc est caput diaboli, quòd est originale peccatū in aquis cōminuisti, in sancto nempe baptismo. Certissimū sanè testimonium aduentus Messia fuit præcursor ipse Ioannes, abluens aqua populum exterius: monensq; omnes ad peragendam pœnitentiam in remissionem peccatorum. Cum enim dixisset, spiritu sancto afflatus, pater eius Zacharias, Tu puer propheta altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem domini parare vias eius: continuo adiecit: ad dandam scientiam salutis, hoc est notitiam, & certum faciendum aduentum Messia: plebi eius, in remissionem peccatorum eorum. Quemadmodum enim præcedit aurora stella solem, sic oportuit aduentum domini, ne trasperatū homines non agnosceret, à Ioanne præcursore præcedi. Vnde sequitur in Evangelio: Et egrediebatur ad eum omnis Iudæa regio & Hierosolimita vnuerſi, & baptizabatur ab eo in Iordanis flumine, confitentes peccata sua. hoc est, dicentes se peccatores esse, & peruersæ vixisse, velle autem nunc & desiderare remissionem peccatorum, & vitæ mutationem, hoc quippe ferme

A iij omnium

omnium est peccantium desiderium voce tenus pronuntiatum, pauci vero sunt qui hoc toto corde optent, paucissimi qui nervis omnibus satagent: Quæadmodum qui gravi morbo laborant, salutem optant, medicum requirunt: si tamen gravia iubentur, tristantur, maximisq; suorum precibus & gemitu iniunctis parent, dummodo levia sint que à medico præcipiuntur. Quod si contingat exustionem, siue membri abscissionem præcipi, renuunt. Sic peccatores videas levia quæq; suscipere antidota, prout est orare, ecclesiam adire, sacris adesse, verbum Dei audire: porro si præcipias restituere castrum, pecuniam, villam, eijcere malè retentam mulierculam, renuunt, & si spondent non tamen faciunt. Sic utiq; plurimi horum qui veniebant ab baptisimū Ioannis, & se peccatores esse protestabantur, quos etiam ille aqua abluebat, à gravissimis quibus opus erat abstinere peccatis, & prauā veteremq; consuetudinem succindere, non succindebant, prout ipsa verba Joannis à beato Matthæo cap. iij. relata, aperte ostendunt: dicebat enim turbis: Progenies viperarum quis demonstrabit vos fugere à ventura ira? facite ergo fructum dignum pœnitentiæ, & ne velitis dicere intra vos, patrem habemus Abraham. Profecto in his verbis aperte ostendit beatus baptista Ioannes plurimos ex his, qui ad eum confluebant nō recto accedere corde, sed velle & illa aqua ablui qua ab illo tingebantur: non prorsus vitam mutare, quod proprium est hominis verè pœnitentis, & signum manifestum pœnitentiæ agentis. Quoniam vero hoc unum est ex præcipuis aduentus Christi, testimonium, hominum videlicet per aquam ablutio, Euangelista sacer id adduxit ad sui theomatic confirmationē qua dixerat, Initium Euāgelij Iesu Christi filij Dei, deinde ad præcursoris inculpabilem, & penè angelicam vitam accedit, dicens: Et erat Ioannes vestitus pilis Cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locustas & mel syluestre edebat. Omni tempore cilicio beatus Ioannes amiciebatur, hoc enim ostendit vestis de pilis nō de pellibus camelorū

con-

contexta: Helix officium zona ostēdit pellicea. Sic profecto legimus 4. Reg. i. cum Ochozias nuntios misisset ad idolum Accaron consulendum, vtrum viuere posset à ruina, cum per cancellos domus suæ cecidisset. Occurrit illis Helias & præcepit vt reuerterentur, malum illi nuntium portantes eo quod ad idolum consultendum, seruos misisset: quæsiuit rex, cuius figuræ & habitus est vir ille qui occurrit vobis? aiunt, vir pilosus & zona pellicea acinctus renibus: qui ait, Helias Thesbites est. Vere igitur dicere possumus virum indutum vestem pilis camelorum contextam, & zona pellicea præcinctum, cuius escā mel syluestre & locustæ sunt, qui tingit aquis populos, & vt pœnitentiā agant adhortatur, hunc præcursorem domini esse, hunc esse de quo scriptū est: Ecce ego mitto angelum meum & præparabit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos quæritis, Malachia. iij. Qualis debeat esse qui euangelizat verbum Dei, cibo & veste Ioannis ostenditur: cuius enim vita despicitur, eius verba vt pro nihilo habeantur consequens est. Idcirco cum beatus Euangelista nobis actus Ioannis, ad ostēdendum illum verum præcursorem domini esse, proposuisset, protinus eius prædicationem, quam ex vaticinio Esaiæ. 40. induxerat, prosequitur inquit: Et prædicabat dicens: Venit fortior me post me, cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calciamentorum. Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos spiritu sancto. Dominus utiq; fortis & potens, dominus potens in prælio. Aduertendum est quemadmodum consonant spiritus sancti verba quæ per os prophetarum dixerat Dauid, cum quæreret: quis est iste rex gloriæ? psal. 22. & fortitudine cœpit ostendere gloriam eius: dominus, ait, fortis & potens. quæ verba nunc per os Joannis pronuntiat dicens: Venit fortior me post me. Poterat certe dicere: venit sanctior post me, venit dignior post me, & alia quamplurima: & cū Ioannes homo absq; potentiā esset debilis, frugalissimi victus, asperissimi

A iij

indus

indumenti, nihilominus de fortitudine agit, & fortitudini, fortitudinem comparat dicens: Venit fortior post me. Dominus inquit, fortis & potens, ut nouerint utiq; Iudei, non in potentia temporalis exercitus venturum Messiam, sed in fortitudine prodigiorum & virtutis, ad expoliandam demonis tyrannidem, ad mundi & carnis potentiam destruendam, virtute non gladio, pace non armis, humilitate non superbia, quandoq; obedientia non curribus & equis: bellum erat gerendum, & parata victoria triumphandum. Vnde & de eius discipulis prophetatum est: hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus: ipsi obligati sunt & ceciderunt, nos autem surreximus & erecti sumus, psal. 19. Fortior Ioanne igitur Christus dominus, qui spolia fortis, & vasa in quibus cōsdebāt eripuit, & nos liberauit a peccatorum morte, & demonis vinculis. huius inquit præcursor, non sum dignus procumbens soluere corrigiam calceamentorum eius. Non enim aliud arbitror voluisse dicere, quam nō sum dignus genu flexo & procubens eius tangere calceamēti fibulā. Hoc animaduertenter dixi, quoniā non desunt voluisse dicere Ioannem, non se esse dignum soluere, hoc est prædicare, et enarrare & explanare quemadmodum humanitas domini sit à diuinitate assumpta, & illud admirabile sacramentū verbis explicare. Verum utiq; est quod ais ò beate Ioannes, tantæ enim dignitatis est caro illa vnita verbo, ut nec tu qui leui fame vnquam vitam maculasti, sis dignus tangere dominicos pedes. Cæueant qui irreuerenter accedunt ad domini mensam, & ad tangenda eius sacratissimi corporis & sanguinis mysteria: & considerent quanta cum reuerentia, quantoq; cum tremore tangendū sit ac sumendum corpus domini, cum Ioannes in utero sanctificatus, cuius cōca mel sylvestre & locustæ, potus aqua, vestis pili camelorū, non se reputet dignū tangere corrigiam calceamentorū eius. Non silentio prætereundā existimo aliquorū sententiā, qui ex hoc loco astruere volunt, dominū nostrum Iesum Christū cal-

ceos

ceos portasse, & non nudis pedibus incessisse: quod & si dominus cum sit Deus, quidquid vellet facere illud iustissimū & sanctissimum esset, arbitror nēpe omnia opera pœnalia pro nostra voluisse salute exercere, illa quippe quorū obseruantia honestissima foret. Quod autem dicit beatus Ioannes, non nudis plantis ambulasse dominum negat, atqui cum calceamenta & eorum corrigia sit pedum hominis pars vltima, & quæ minus præsefert dignitatis, ad ostendendum se indignissimū esse qui dominum tangeret, & eiusdem domini dignitatem perquam maximā, hanc sumpsit similitudinem, quæ in vsu, & nunc apud nos est in proverbio, cum alicuius vel celsitudinē, vel virtutem volumus ostendere, ijs uti mur verbis: non sum ego profecto dignus eius calceamēta soluere, vel terrā quā eius pes calcatur osculari. Alioquin quomodo poterat Maria magdalena Luc. 7. quando conuersa est, retro accedēs lacrymis rigare pedes eius, capillis tergere, vnguētō vngere? oportuerat prius extrahere sandalia. Et rursus prout habetur Ioā. 12. in illa cena quæ facta est dño Bethaniæ in domo Simonis qui fuerat leprosus, Maria eadē quomodo poterat vngere vnguētō domini pedes? Maria ergo inquit beatus Ioānes, accepit librā vnguētī nardi pistici preciosi, & vnxit pedes Iesu: & extersit pedes eius capillis suis, nisi forte velint dominū sandalia portasse, et in introitu domus illa extraxisse. Magis profecto consonū euāgelio est dñm nudis pedibus deambulasse, quod quantū doloris attulerit teneris domini pedibus, vnusquisq; si calceos extrahat & nudis plantis ambulet, sentiet. Sed qui venerat in cruce pro nobis mari, non mirum quòd viuens nudis plantis, quærens ouem perditam genus utiq; humanum, ambulasset. Subsistit beatus Ioannes in se, addēs & dicens & explanans sui baptismatis virtutem: Ego baptizo vos aqua, ille baptizabit vos spiritu sancto. Aqua mea aqua tantummodo est, non ego possum illi præstare spiritus sancti virtutem: hoc solum illius est qui cum spiritu sancto & patre vnus est Deus: aqua mea, aqua elementalis est, non habet admixtam

dei

deitatis virtutem, neq; peccatorum remissionem, preparatoria est, non præstans gratiam, præcursoris aqua est, quippe ut assue-
 fiant homines aqua ablui, ut aduentum Messia, qui abluturus est genus humanum & aqua & spiritu sancto purificaturus, iam aduenisse præostendat. Non ego peccata remitto, sed penitentiam prædico, sed Messiam ostendo, sed eius ablutionem futuram præcurro, sed per eius baptismum peccata esse delenda, & Spiritum sanctum infundendum proclamo: non me existimetis dominum sed seruum, non ex antiquis prophetam, sed presentem nuntium & prophetam ad ostensionem eius in Israel: ego veni in aqua baptizans, ille baptizabit vos in spiritu sancto, quo habet potestatem non limitibus circumseptam, sed omnimodam: quippe qui Deus est, qui solus potest remittere peccata, solus præstare gratiam, solum spiritum sanctum donare. O mira veritatis virtus! humilitas enim veritas est. Non possumus tam minima & inutilia de nobis cogitare, quin vera sentiamus, quod si aliquantisper extollimur veritas in nobis non est. Ioannes tanti sacerdotis filius, expectata virtutis, strenuæ vitæ, fatetur de se quod est, fatetur utiq; humiliter suam impotentiam: non extollitur, non præsumit, neq; sublimia virtutis, nec parentum nobilitate siue opulentia elcuatur, at vero humiliter & verè de se sentit, idq; populo prædicat: Ego baptizavi vos aqua, ille autem baptizabit vos spiritu sancto. Qui igitur baptismum Christi domini suscepimus, templum facti spiritus sancti, studeamus nullum alium hospitem in nostri cordis hospitio admittere, nullo alio indumento tegi. *audiamus beatum apostolum Paulum clamantem: An nescitis quia membra vestra templum sunt spiritus sancti? Et alibi: Quicumq; baptizati estis in Christo, Christum induistis. Cui cum Patre & eodem sancto spiritu est honor gloria & imperium in æternum. Amen.*

1. Corin-
th. 6.
Ad gal. 6

Træ

Tractatus. II. in primum cap. beati Marci.

Secunda ratio qua nititur beatus Marcus ostendere suum thema, quod est Christum dominum esse Dei filium naturalem, dicens, Initium Euangelij Iesu Christi filij Dei ex patris testimonio comprobatur. Sequitur enim post prædicta in textu: Et factum est in diebus illis venit Iesus a Nazareth Galilææ: & baptizatus est a Ioanne in Iordane, & statim ascendens de aqua vidit coelos apertos & spiritum sanctum tanquam columbam descendentem & manentem in ipso: & vox facta est de coelis, tu es filius meus dilectus, in te complacui. Domini humilitas perquam maxime commendatur, qui voluit tingi aquis a Ioanne, cum ipse esset sanctificator aquarum & omnis creaturæ. obstupuit Ioannes, & quæ admodum scribit beatus Matthæus, prohibebat eum dicens, ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me! Nihil voluit dominus præmittere, eorum quæ vel in lege præcepta erant, vel quæ nunc beatus Ioannes spiritu sancto afflante faciebat, circumciditur, presentatur in templo, & nunc baptizatur, & continuo secessit in desertum: non utiq; pro suis qui peccatum non fecit, sed pro nostris criminibus penitentiam acturus. Non possunt negare Iudei dominum nostrum esse verè ex Israel secundum carnem, vereq; de tribu Iuda saluatorem, quem Deus a tot seculis ænigmatibus & oraculis, quinimò & a principio seculi ex Abrahamæ semine venturum promisit. Hæc si paulò altius consideremus, omnia pro nobis gesta perspicue intuebimur, cum siquidem dominus nobis natus sit, nostris etiam comodis tota eius vita inseruiebat. Sic profecto vaticinatus est ipsius Ioannis pater Zacharias dicens, in ortu præcursoris: Iusiurandum quod iuravit ad Abraham patrem nostrum daturum se nobis, ut quid utiq; Zacharia, suis ne forte id facit intentus comodis an nostris? ut sine timore, inquit, de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi, in sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris. *Nostris igitur con-*
sulit

sulitur utilitatibus, nostris cōmodis vniuersa eius actio impenditur, nostris vniuersa eius vita & mors datur profectibus. O Iesu bone, o agnus innocens, tu qui solus potes facere mundum de immundo conceptum semine, baptizari a Joanne, vt nos doceas non negligere aquis colla. submittere! & qui creaturas diligēdo a te separamur, obedientia & humilitate ad te per ipsas quas elegisti creaturas reducamur, & legem tuam examusim obseruemus: cum te qui legis lator es videamus legem adimplere, sapientissimo Dei consilio actum est, omnia sacramenta quibus in suā reducimur gratiā sub sensibilibus rebus institui, vt dum superbia hominis his collum submittit, veniam & gratiam consequatur. Humilitatis proinde magistri, qui venit ministrare & non ministrari, & dare animā suam in redemptionem pro multis, humilissimus ad Ioannis baptismum deuenit, & ab eo aquis tinctus est. Porro quando aquas suo sacratissimo corpore, in ora fluminis Iordanis ingressus tetigit, ipsam aquam sanctificauit tactu suae mūdissimae carnis. aquam proinde ipsam instituit vnicam nostrae emundationis materiam, vt nullū aliud elementum, nullaq; alia creatura possit nostrae regenerationis, & primae sanctificationis apud Deū existere vera materia. Mira pietas, miraq; saluatoris nostri Dei sapientia. Quēadmodum enim nulla est materia alia ad corporis abluendas sordes: sic voluit aquam esse nostrae animae macularū abluionis materiā. Mira etiam & ineffabili ac pietissima sapientia ordinauit, illud esse nostrae expiationis elemētū, quod prae manibus vbiq; habemus praesens, ne forte difficultate exquirēdae materiae, vel ipsi recentes paruuli aliquando regeneratione priuarentur. Ecce salutis auctor, ecce facilitas veniae consequēdae, qui crediderit (formata animaduerte fide) & baptizatus fuerit, saluus erit. Vbiq; cor tuū gestas o homo ad credendū, corde enī creditur, inquit Paulus, ad iustitiā: vbiq; fluit aqua vt possis in Christo regeneratus veniā consequi delictorū. Legimus in actibus apostolorū cap. 8. De Eunucha Regi-

nae Candaciae, qui venerat adorare in Hierusalem, cum illi fidem annuntiaret Philippus, & venissent ad quādam aquam, dicit illi Eunuchus: ecce aqua, quis prohibet me baptizari? cui Philippus, si credis ex toto corde, licet. Descenderūt vterq; e curru quo verbebantur, & baptizatus est. Non illis opus fuit balsamum, non vinum aliquod odoriferum electum uē requirere, non aquam ex floribus suauissimis destillatam: omni enim in loco est aqua naturalis a Christo domino in materiā nostrae expiationis constituta, quando tactu suae purissimae carnis illam sanctificauit. Non ergo ociosus ille actus baptismi saluatoris, aut inutilis fuit, quoniam & vtilissimus nobis, quibus tota eius vita impensa est ad salutem, qui post huius aquae tactum, in suae praedicationis exordio Nicodemo de salute quaerenti dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei. Et in fine suae in terris cōuersationis, iam caelum ascensurus discipulis suis mandauit: Ite docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Itaq; in initio suae ostensionis mundo materiam lauacri regenerationis instituit, & in fine iam recessurus, formam qua purificemur benignus tradidit, quo fit vt etiā in ipso initio (prout sacra nobis lectio exponit) pater & filius & spiritus sanctus nostrae regenerationis praebant testimonium: cum siquidem in nomine huius superbenedictissimae trinitatis regeneremur in sacro baptismo. Ecce adest filius incarnatus, qui & aquas tangit, & aquis perfunditur a Ioanne. Ecce adest vox patris: Tu es filius meus dilectus, in te complacui. Ecce adest spiritus sanctus, Et vidit, inquam, spiritum sanctum tanquam Columbam descendente, & manentem in ipso. Quod pater dicit in te complacui, vnā totius superbenedictissimae trinitatis ostendit gloriā, vnāq; substantiā, quoniam vnā est complacentia cū pater complacet in filio, & filius similiter in patre, sicut alibi dixit: Et nemo nouit filium nisi pater, nec patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.

Deum, inquit alibi Ioannes Baptista Ioannis. i. nemo vidit unquam. Unigenitus filius qui est in sinu patris: ipse enarravit. Una igitur gloria, una complacentia patris in filio & filij in patre, unica voluntas, una essentia, tres personae. In te complacui inquit, tantum abest ut sicut ceteri qui baptizantur baptizetis: illi ut poenitentiam agant, tu ut poenitentibus veniam praebeas. illi peccatores, tu aquarum & hominum sanctificator: aquarum inquam ut aptae sint ad inquinamenta animarum abluenda, hominum ut remissionem cunctorum per baptismum percipiant peccatorum. In te igitur complacui, qui mecum una substantia: in persona autem unigenitus es filius: in cuius testimonium vidit Ioannes spiritum sanctum descendentem & manentem in ipso sicut columbam. Columba enim innocentiam indicat, spiritus sanctus manens non transiens, non recedens, perpetuitatem euangelicae legis a Christo domino tradenda demonstrat. Dicit enim Ioan. xiiij. discipulis, iam passioni proximus, ostendens praesentiam spiritus sancti in ecclesia sponsa sua perpetuo futuram: Ego rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in aeternum, spiritum veritatis. Ioannes igitur vidit spiritum sanctum manentem in Christo, & Christus dominus promittit spiritum sanctum permansurum in ecclesia, ut agnoscamus ipsum verum in lege promissum Messiam, cui spiritus sanctus, cum quo una est substantia & si distinctus persona: manet in sua benedictissima anima. Lex vero ab ipso tradita manet in ecclesia sua perpetuo duratura. Columbam vero intellige signum esse assistentis in Christo & in ecclesia spiritus sancti: non autem ipsam esse a spiritu sancto assumptam, ac si ipsa dicatur spiritus sanctus. Quemadmodum linguae igneae quae apparuerunt in die Pentecostes apostolis & domini discipulis, signum erant aduenisse spiritum sanctum nouo quodam modo super illos: non autem spiritum sanctum linguas illas igneas assumpsisse. Quemadmodum dicimus diuinum verbum assumpsisse carnem, secundum effectus

effectus quos voluit spiritus sanctus significare, signa exteriora se adueniente ostendit, super Christum dominum in columbae specie denotans innocentiam illius, & baptizandorum puritatem & ecclesiae perpetuitatem. super apostolos in igne, qui charitate accensi lumen venisse mundo erant annuntiaturi, & tanquam ignis cuius velocissimus est cursus praeteris elementis, totum orbem peragraturi, in figura linguae ignis apparet, quoniam sua praedicatione crediturus erat orbis. Quomodo enim audient sine praedicatione? inquit beatus apostolus Paulus. Infallibile ergo testimonium reddit noster Euangelista de Christo, cuius diuinitatis testimonium perhibent pater & spiritus sanctus: in ore autem duorum vel trium stat omne verbum. Et statim inquit Euangelista, Spiritus expulit eum in desertum, & erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & tentabatur a satana: eratque cum bestiis, & angeli ministrabant ei. Quoniam quidem beatus Matthaeus cap. iij. has domini tentationes in deserto satis superque descripsit, spiritus sanctus per os beati Marci succincte illas nobis tradidit: de quibus satis diximus in commentario nostro super Matthaeum eodem capit. propterea nunc de his paucis agemus. De spiritu qui dominum expulit in desertum, intelligendum est de eo qui apparuit & mansit super eum. Quoniam continuo post patris testimonium sequitur: Et expulit eum spiritus in desertum. Quod Lucas capit. iij. ostendit cum ait: Iesus autem plenus spiritu sancto egressus est a Iordane, & agebatur in spiritu in desertum. Hanc domini tentationem in deserto non unam nouimus, sed tres scribuntur a Matthaeo & Luca: in quibus secundum beatum apostolum Paulum (omnis generis tentationum nostrarum carnis illecebra, tanquam vilissima excepta) tentatus est dominus. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato Hab. iij. Super quem locum beatus Thomas inquit: in illis tribus tentationibus omnem tentationem includit. Cupiebat

Cupiebat enim magnopere satanas inuestigare vtrum dominus esset verus deus, an homo purus, & si sanctissimus: & totis illis diebus quadraginta tētabatur: hoc est à dæmone molestabatur cōuersatione & locutione, multis illum verbis aggrediens ad indagandam de eius persona veritatem. Illæ vero tres vltimæ tentationes, quæ à beato Matthæo & Luca ponuntur fuerunt vltimæ: tanquam qui iam explorare per tot dies non poterat eius diuinitatem, videns esuriem, tentauit de gula & miraculum faciēdo, è pinnaculo ostētationis gratia vel occidere, vel ex descensu aliquid explorare concupiuit. In tertia iam se quis esset ostendens, tanquā fastidio affectus, qui per tot dies non poterat diuinare an homo purus esset, vel deus: omnia mundi regna & gloriam falso promisit. Angelos ministrasse domino Euangelista noster ait, consumata omni tentatione intelligēdum est, inquit beatus Matthæus narrata vltima tentatione. Et ecce angeli acceperunt & ministrabāt ei. Neq; enim prius egebat dominus ministerio angelorum nisi quando esuriens cibos illi angeli attulerunt, hoc enim uero dicitur ministrare, prout Luca 10. Marta autem satagebat circa frequēs ministerium, quæ ait: domine non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Attendendum est igitur, qui sanctum baptismum suscepimus non segnes fieri, sed cōtinuo exerceri: & in deserto cordis ieiunos ab omni cupiditate permanere. Daemon enim nō parcat vlli quin laqueos tēdat, tentationes immittat, non dormit, non aliquid aliud negociatur, præter nostram si possit damnationem. Ideo dominus voluit tentari pro nobis, quemadmodum pro nobis baptizatur à Joanne. Scientes igitur si cum eius gratia & victoria bene dimicauerimus, & tanquam milites Christiani strenue à nobis tentationes repulerimus, certum habere ministerium & consortium Angelorum, qui semper vident faciem Patris, cui cum filio & spiritu sancto est gloria & imperium in æternum. Amen.

ADhuc tamen aliquid dicendum est de secundo testimonio, reddito in baptismo domini voce æterni patris, quando quidem aquarum lauacrum Messia aduentum in scripturis futurum prophætæ cecinerunt. Insuper per easdem scripturas notum sit, Deum nostrum nusquam aliquē volentē sibi æquiparari dissimulatione præterrisse, quin potius ipsum vsq; ad ima deiectis, valde namq; sui honoris zelotes est Deus. Quare certissimum est si Iudæorum pertinacia, qua negant Christum dominum deum esse & Messiani, vera esset: ipsos Iudæos non vtiq; flagellari & ad nihilum redigi, prout factum est, Christum occidendo: verum etiam maximo honore coronari, maximisq; bonis augeri, dignos esse. Quoniam qui se falso, secundum eorum falsissimam sententiā, Deum faciebat, cruci & morti addixerunt. Secus porro euenit, nam ipsi miseri Iudæi ciuitate temploq; diruptis, occisi & dispersi sunt, & prout ipsi met testes, vsq; in hodiernū diem perseverant profugi, & vagi in contemptum omnibus nationibus traditi sunt. Quod si sine obduratione animi hæc fecim vellent perpendere, agnoscerent equidem Christum dominum nostrum vere esse filiū Dei, verumq; sibi in lege promissum esse Messiam, quo in tempore beatus Baptista Joannes eius præcursor nouum, & si antiquum oraculum cæpit tentare, dum aquis abluit omnē populū & in peccatorum remissionem pœnitentiā prædicauit. Legimus enim in principio creationis mundi spiritum sanctum super aquas ferri: Et spiritus domini, inquit scriptura, ferabatur super aquas. non dixit super solem, non super stellas, nō super terram, non super aëra, sed super aquas: quoniam futurum erat in aduentu domini sanctum baptismi lauacrum in aquis instituentum, quod nemo vsq; ad aduentum Christi ausus est tentare, soli aduentui Messia hoc reseruatū est, de quo vt prædiximus

superiori tractatu prophetatum erat per Esaiam: Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. & iterum: Omnes sitiens res venite ad aquas. & David: Vox domini super aquas, Deus maiestatis intonuit, dominus super aquas multas, psal. 28. Has aquas alibi reficientes animas vocat: dicit enim psal. 22. Super aquam refectionis educavit me. Vnde & Esa. 33. aquae eius fideles sunt. De quibus Zacharias xiiij. ait, In die illa, quando scilicet venerit Messias, in die illa erit fons patris domui David, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris. & paulo inferius: Et erit cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater eius & mater eius qui genuerunt eum, non viues quia mendacium loquutus es in nomine domini: & configent eum pater eius & mater eius, genitores eius cum prophetaverit. Moyses scilicet & propheta, qui sunt Iudaeorum patres, & mater eorum, lex, quae nutriuit illos: quoniam adueniente fonte baptismatis, iam non est alius expectandus Messias. Quare prosequitur in eadem sententia propheta, & dicit: Et erit in die illa, confundentur propheta, unusquisque ex visione sua, cum prophetaverint, nec operientur pallio sacc. no. ut mentiantur. Non poterat clarus baptismi sacramentum pronunciarum, tempore aduentus domini celebrandum: quod nec prius nec posterius alius, aquis in peccatorum ablutionem usus est. Hoc igitur reseruatum est Messiae, ne possent Iudaei illum non agnoscere. alioquin dent nobis aquas? dent nobis fontem peccata diluentem? Coniunxit autem Deus per os Zachariae prophetae baptismum, etiam prophetia finem: lex & propheta usque ad Ioannem, iam non fuit amplius propheta de Messia locutus aliquis. quod si adhuc, quem admodum perfidi Iudaei expectant, esset venturus, quomodo cessarent aliqui, spiritu prophetico id praedicere? Certe non relinqueret dominus Iudaeorum gentem per mille quingentos & sexaginta quinque annos, qui usque nunc post aduentum domini defluerunt sine prophetia, sine templo, sine sacerdotio: pater & mater populi

puli huius Moyses, propheta, & lex configunt Iudaeorum populum, si velit prophetare: quoniam iam est fons patens domui David, & habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris. Sed iam ad secundum quem tractaturi sumus neruum, accedamus: quem praediximus a voce paterna sumi, qua ait, tu es filius meus dilectus, in te complacuit. Quod utique nisi esset Christus dominus verus Dei filius, non sic voce patris comprobaretur: quoniam Deus zelotes nimium est sui honoris, nec permittit quempiam velle sibi comparari, maxime si scripturis id astruere conetur, quemadmodum se Deum & Messiam Christus dominus ostendit: quinimo omnes quotquot aliquid usurpare sibi diuinitatis conati sunt, in perditionem deueniunt, quemadmodum & nunc Iudaei, qui venturum expectant nescio quem Messiam, & verum dominum occiderunt: quod utique illis retributio est praemiorum a Deo rependendum fuit, nisi Christus dominus esset verus Deus, & verus Messias. Quapropter in direptionem, tanquam maximi Dei hostes traditi sunt, & usque in finem mundi perdurabit desolatio eorum, teste Daniele propheta cap. 9. Ego, inquit, Esa. 42. Dominus, hoc est nomen meum, gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculptilibus. quod idem repetit. 48. Propter me, propter me faciam, & gloriam meam alteri non dabo. Horum testis est Lucifer, & omnis spirituum damnatorum caterua, qui aequales Deo esse voluerunt. Ascendam, ait, super Aquilonem, & ero similis altissimo. & omnes simul corruerunt, & usque ad ima inferni descenderunt: Testis est Nabuchodonosor Rex Babylonis, qui prorsus in bestiam per septem annorum spacium versus est, prout abunde ex Daniele cap. 4. comprobatur. Legimus enim somnium suae vesaniae, Nabuchodonosor somniasse praesagium, cuius cum interpretationem nullus ex eius sapientibus, & ariolis posset inuestigare, Daniele accersito sic regi interpretatus est: Domine mi somnium his qui te oderunt, & interpretatio eius hostibus tuis sit: arborem quam vidisti

sublimem atq; robustam, cuius altitudo pertingit ad cælum, & aspectus illius in omnē terram, & rami eius pulcherrimi, & fructus eius nimius, & esca omnium in ea. subter eam habitantes bestiae agri, in ramis eius commorantes aues cæli: Tu es Rex, qui magnificatus es & inualuisti, & magnitudo tua creuit, & peruenit vsq; ad cælum: & potestas tua in terminos vniuersæ terræ. Quod autem vidit rex vigilem & sanctum descendere de cælo, & dicere: Succidite arborem & dissipate illam, attamen germē radicū eius, in terra dimitte, & vinciatur ferro & ære in herbis foris, & rore cæli conspergatur, & cum feris sit pabulum eius, donec septem tempora mutantur super eum. Hæc est interpretatio sententiæ altissimi, quæ peruenit super dominum meum regē: Eijcient te ab hominibus, & cum bestiis & feris erit habitatio tua, & fœnum vt bos comedes, & rore cæli infunderis: septem quoq; tempora, mutabuntur super te, donec scias quod dominetur excelsus super regnum hominum, & cuiusq; voluerit det illud. Quod autem præcepit vt relinqueretur germē radicū eius. i. arboris, regnum tuum tibi manebit, postquā cognoueris potestatem esse cælestem. Quamobrem rex, consilium meū placeat tibi, & peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum, forsitan ignoscet Deus delictis tuis. Omnia hæc venerunt super Nabuchdonosor regem. post finem mēsum duodecim in aula Babylonis deambulabat, respōditq; rex & ait: Nōne hæc est Babylon ciuitas magna quā ego ædificauī in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decōris mei? Cumq; sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchdonosor rex: regnum tuum transibit à te, et ab hominibus eijcient te, et cum bestiis et feris erit habitatio tua, fœnū quasi bos comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum, et cuiusq; voluerit det illud. Eadē hora sermo completus est super Nabuchdonosor, et ex hominibus abiectus est, et fœnū vt bos comedit,

et

& rore cæli corpus eius infectum est, donec capilli in similitudinem aquilarū crescerent, & ungues eius quasi ungues auis. Igitur post finem dierū, ego Nabuchdonosor oculos meos ad cælum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & altissimo benedixi & viuentem in sempiternū laudaui & glorificaui: quia potestas eius potestas sempiterna, & regnū eius in generatione & generationē. & omnes habitatores terræ apud eum in nihilū reputati sunt: iuxta voluntatem enim suam facit, tam in virtutibus cæli quā in habitatoribus terræ, & non est qui resistat manui eius, & dicat ei, quare fecisti? In ipso tēpore sensus meus reuersus est ad me, & ad honorē regni mei decoremq; perueni, & figura mea reuersa est ad me, & optimates mei & magistratus mei requisierunt me, & in regno meo restitutus sum, & magnificētia mea amplior addita est mihi. Nūc igitur ego Nabuchdonosor laudo & magnifico regē cæli, quia omnia opera eius vera, & omnes viæ eius iudicia, & gradiētes in superbia potest humiliare. Timor magnus auribus legentium ista incutitur, cū ante oculos superbiorum & se Deo volentiū coequare proponitur: gloriā suā dominus non sinit violari, quantis igitur præmijs digni erant Iudæi, si falso se Deū Christus dñs prædicasset? Cum igitur vice versa videamus illos sic deiectos, punitos contēptosq; præcunctis nationibus, quid aliud quā Deicidiū sibi imputari, & propter incredulitatē vsq; in finē mundi puniri, cogitare possumus? Verū vtiq; est, quæ admodum & Deus verax est, Christū dñm Dei filiū esse naturalē, & proinde Messiam in lege promissum, & à prophetis prænuntiatū, omnium hominū saluatore: quod & pater cælestis, voce delapsa super baptizatū dominū pronunciauit, dicens: Tu es filius meus dilectus, in te cōplacui: quod multis retro seculis, Dauid prædixit psal. 2. dicens: Ego autē constitutus sum rex ab eo, super Siō montē sanctū eius, prædicās præceptū eius. Dñs dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te, postula à me, & dabo tibi gentes hereditatē tuā, & possessionē tuā terminos terræ. Hæc cū

B iij

Dauid

Dauidi coaptari nõ possint, soli Christo domino credimus relata. Non enim uero Dauid, super Siõ rex cõstitutus est: Ceterũ primo, in domo patris sui per Samuelẽ, Saule adhuc uiuente, prout habetur primo Regũ. 16. Post mortẽ autẽ Saulis in monte Ebrõ, per viros Iuda. 2. Regũ. 2. Tertio in eodẽ Ebron, per vniuersum Israelẽ. 2. Regũ. 5. Christus autẽ dñs, adueniẽte super apostolos spiritu sancto, in monte Sion vbi est amplissima domus, in qua vltimã celebravit cœnã, pedesq; discipulorũ lauit, & sui sacratissimi corporis, & preciosissimi sanguinis instituit sacrificiũ, cõstitutus & acclamatus est Rex regũ, & dñs dominantiuũ. & ab illa die intrepidẽ apostoli illũ, Dei filiũ & Mesiã, omni volenti audire prædicauerunt: tũc data sunt illi gẽtes in hæreditatẽ, & termini terræ in possessionẽ: quod nunquam contigit Dauidi, soli autẽ dño, non credentibus Iudæis, data sunt gẽtes in hæreditatẽ, & in possessionẽ vniuersus orbis, iuxta illud, quod ipse à mortuis resurgẽs, discipulis dixit: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. secundũ hominẽ assumptũ loquitur, nam secundũ diuinitatem, semper rex est regum, & dñs dominantiuũ. Ite, inquit, docete omnes gentes, baptizãtes eos, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: docentes eos, seruare omnia quacũq; mandaui vobis: & ecce ego vobiscũ sum omnibus diebus, vsq; ad consumationẽ seculi. Crediderunt igitur gẽtes, & conuersæ sunt, & quotidie alijs retrocedẽtibus, alij succedunt, & conuertũtur in orientis partibus Indorũ, & in Insulis, quæ procul sunt Brasiliũ, Congiũ, Cangoximũ, Aridũ, Iapponẽ, Mexicũ, Cuzcũ, nouellæ plãtæ Regis nostri Portugalliæ, & regis Hispaniæ cura & sollicitudine, singulis diebus ad dñm nostrũ Iesum Christũ, operarijs missis, ad hoc sanctissimũ opus, tũ fratrũ mendicantiũ, tum præcipue in partibus, quæ subditiõne & imperio Regis nostri sunt, industria & maximo labore, reformatorum clericorũ societatis Iesu. miseris Iudæis iacentibus, & in duritia cordis indignatione Dei iuditij permanẽtibus, Audit totus orbis, credit magna eius pars

Euan=

Euangelistæ dicẽti: Initium Euangelij Iesu Christi filij Dei, & voci cælesti acclamanti: Tu es filius dilectus, in te complacui. Amen.

TRACTATVS. IIII.

In cap. I. beati Marci.

Botentiam nunc verborũ Christi domini, interiora sic penetrantẽ, vt gladium acutũ & pertingentẽ vsq; ad diuisionem animæ, & spiritus: prosequitur nunc beatus Marcus, & tanquã tertiam rationẽ, sui theomatis, mundo magna admiratione dignã, proponit. Ecce igitur, ac si diceret, quisquis velis considerare mei thematis veritatẽ, hoc est Iesum esse filiũ Dei contẽplari, quẽadmodũ tantã potẽtiã verborũ, nunquã aliquẽ prophetarũ habuisse, nec ipsum Moysen legimus. Postquam autem traditus est Ioanes (inquit) venit Iesus in Galilæa, prædicãs Euangelium regni Dei, & dicẽs: Quoniã impletum est tempus, & appropinquauit regnũ dei. Pœnitẽmini & credite Euangelio. Omittuntur hic à beato Marco ea, quæ dñs operatus est per annũ, uiuente Ioãne, quæ beatus Euangelista Ioãnes prosequutus est, in sui Euangelij exordio. Tradito igitur Ioãne, cuius causam beatus Marcus, infra cap. 6. satis exponit: lucerna remota, aduenit sol iustitiæ, Christus dñs, prædicãs in Galilæa Euangelium regni cælestis, hoc est, regnũ vbi Deus regnat, vbi omnes illi obediunt, nullus aberrat à lege, nullus ciuium illius regni, vult aliud quã Dei in omnibus adimpleri voluntatẽ: Ideo oramus, adueniat regnũ tuũ. & si enim domini est terra, & plenitudo eius: ceterũ vbi alicuius leges obseruantur, dicitur regnũ eius: Quoniã vero in terra sunt multi deficiẽtes à virtute, & Dei præcepta transgredientes, ideo ibi regnare dicitur Deus, vbi ab omnibus obeditur. dicebat autẽ dñs. Quoniã impletum est tempus, & appropinquauit regnũ Dei, A tempore aduentus Mesiæ, per prophetas prænuntiato, suam dñs incipit prædicationẽ, ne relinqueretur Iudæis non credentibus, ali

qua excusatio. Fuerunt equidem tria de Messia prædicta in lege & prophetis: primū tempus aduentus eius, ne homines possent aberrare, vel non credendo vero Messia, vel aliū prius, vel posterius suscipiendo: vnde & dñs Matthæi. 16. & Luc. 12. illis tēpus sui aduentus improbat, propterea quod illud attendere volebant, dicēs: Facto vespere dicitis, serenū erit, rubicundū est enim cælū: & mane, hodie tēpestas, rutilat enim triste cælū. Faciē ergo cæli diiudicare nōstis, signa autē temporū non potestis scire. Hypocritæ, inquit, Luc. faciē cæli & terræ nōstis probare, hoc autē tempus quomodo nō probatis? Longe ante conquestus est Hieremias, de hac tēporis inconsideratione, dicēs, cap. 8. Miluus in cælo cognouit tempus suū, turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autē meus nō cognouit iudiciū domini: secundum quod prædictū est. Fuere signa & prodigia, quæ operaturus erat Christus, quæ euidenter per Esa. cap. 25. exponuntur: Deus, inquit, ipse veniet, & saluabit nos, tunc aperietur oculi cæcorū, & aures surdorum patebūt, tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. & alia quāplura signa à prophetis prædicta sunt. Et obseruandū est, in his omnibus semper dixisse prophetas, Messia verum. Deū futurū, quæ admodum nūc dicit, Deus ipse veniet & saluabit nos. quod sæpe repetit Esa. cap. 9. Vocabitur nomen eius admirabilis Deus: consiliarius, fortis, pater futuri sæculi. & 54. Redēptor tuus Israel, Deus omnis terræ vocabitur. Quod non latuit Dauidē, plurimis in locis vocās illum dñm suū: Dixit dominus dño meo, sede a dextris meis. Et, dominus dixit ad me, filius meus es tu. & ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus eius. Quod spiritus sanctus per os Eliabeth ad Mariā protulit, dicēs: Vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me? & Zacharias in natiuitate baptistæ, ad ipsum Ioannē: Præbis enim ante faciē domini, parare vias eius. De signis dicebat dominus Ioānis 15. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatū non haberent. Tertium signū nimis

a pro

à prophetis decantatum fuit, mors, resurrectio, ascensio domini, & spiritus sancti aduentus: quæ in lege etiā Moyse præfigurata, & à prophetis & psalmis satis explanata leguntur: vnde & dominus post resurrectionē suam, prout legitur Luc. 22. dixit discipulis suis: Hæc sunt verba quæ loquutus sum ad vos, cū adhuc essem vobiscū, quoniā necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moyse, & prophetis & psalmis de me. De tēpore igitur aduentus domini, à quo se incipit nunc, in exordio suæ prædicationis, ostēdere verū in lege promissum Messia, tantū aliquid explanaturi sumus. Ait ergo: Quoniam impletum est tempus & appropinquauit regnum Dei. De hoc tēpore, prænuñciauit Iacob moriens, genesis. 49. cū benediceret filios suos, & illis futura in spiritu prædiceret, Iudæ, à cuius tribu ortus est dñs, benedicens inter cætera ait: Non auferetur sceptrū de Iudæ, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium, &c. Manifestissimū est, in aduentu domini, cessasse iam per annos qui regnaret in Hierusalē & Iudæa, de tribu ipsius Iudæ: cum constet Herodē Ascolonitā, qui fuit Idumæus, vocari tunc regē: qui vtiq; & si in aliquibus partibus regnabat, accepto sceptro à Romanis, ipsi Romani erāt veri domini regni Iudæorum, & de illorum manu sceptrum tenebat Herodes. siquidem cum dominus natus est, exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis: & omnis Iudæorum natio scripta est, & tributum præstitit Romanis, præsidente in Iudæa pro Octauiano Augusto, Cerimo. quod apud Lucam euidenter confirmatur cap. 23. Cum enim Iudæi acclamantes, dixissent aduersus dominum, cōmouet populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc. Pilatus autē audiens Galilæā, interrogauit, si homo Galilæus esset: & vt cognouit, quod de Herodis potestate esset, remisit eū ad Herodē. Præerat Galilææ pro Tyberio Cæsare, Herodes alius, dictus Antipas, de quo Luc. cap. 3. inquit, Procurante Pontio Pilato Iudæā, tetrarcha autem

Ga

Galilææ Herode, Philippo autē fratre eius tetrarcha Iturææ et Trachonitidis regionis: & Lysania Abilinæ tetrarcha. Ecce quomodo luce clarius ostēditur, regem Iudæorū, esse Romanū Imperatorem; & ipsum tetrarchias has, tribubus his prædictis distribuisse, Herodi videlicet, & Philippo, & Lysania: qui Herodes, vel Romanorū licentia, vel sua ambitione, rex dicebatur populus Galilææ, quibus præerat. Non igitur opponendus est, tantūmodo pernicitæ Iudæorū, Idumæus Herodes: quinimo potius illis opponendus est Romanorū imperator Octavianus, quo tempore natus est dñs, & Tyberius, quo tempore prædicauit, & passus est, & resurrexit. Nullum quo se tegant, habent perfidi Iudæi velum, nec; ad quā fugiant foueā, firma Dei stat sententia: cū venerit Messias, hoc vobis, inquit Iacob: filijs futuris, infalibile signū, sceptrū non habebit Iudæa, sub ditione alienigenarū & sceptro, tributis seruientes, miserā vitā degetis. Balaam nu. 24. inquit, sumpta parabola super Israël, dixit Balaam filius Beor: Homo cuius obstratus est oculus dixit, auditor sermonum Dei, qui nō videt doctrinā altissimi, & visiones omnipotentis videt, qui cadēs apertos habet oculos: Videbo eum, sed non modō, intuebor illum: sed non prope, orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, vastabitq; omnes filios Seth, & erit Idumæa possessio eius, & post pauca, inquit. Heu quis victurus est, quādo ista faciet Deus: venient in trieribus de Italia, superabant Assyrios, vastabuntq; hebræos, & ad extremū etiā ipsi peribūt. Quod nomine stelle, oriū dñi pronunciat propheta ipse, quæ duxit ad dñm reges oriētis, manifestū huius prophetiæ reddidit testimoniū. Filij Seth Iudæi scilicet, vastati sunt, venerūt principes de Italia, Tytus & Vespasianus, & perdidērunt hebræos, & ad extremū ipsi Romani, imperiū perdidērunt: quod autē Idumæa, gentilitas videlicet, futura erat ipsius Messia possessio, prænūciauit David psal. 59. dicēs. In Idumæā extendā calciamentū meum, mibi alienigenæ subditi sunt, quis deducet me in ciuitatem

muni-

munitam, quis deducet me vsq; in Idumæam, nōne tu Deus, qui repulisti nos? Non poterat clarioribus verbis vocationem gentium per Messiam futuram, & Iudæorū ob suam pertinaciam, reprobationem prænuntiare. Quod si dixerit impius Iudæus, inducta de Messia propheta per Balaam, non signari tempus, nec in ista Davidis: audio certe signatos effectus, per Messiam faciēdos, quos cum tu cernis oculis etiā carnis, adimpletos in aduentu Iesu Christi domini nostri, cognosce illud in quo ipse venit, esse verum tempus aduentus Messia. Quando rogo vastati sunt Iudæi per Romanos, nōne post ascensum domini ad cælos? quando ipsi Romani sceptris cessere, nōne quādo beatus Petrus Romæ summi pontificatus cathedram collocauit? quando credidit Idumæa, nōne quādo repulsi sunt Iudæi? Cum igitur cernimus in aduentu Christi hac omnia signa, quæ de tēpore Messia prædicta sunt a prophetis, clarē & manifestē ostenditur, Dominū verum in lege promissum saluatōrē, in vero & proprio aduentus Messia designato tempore venisse. Moyses etiā prout legitur Deut. cap. 18. Prophetā de gēte tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi dominus Deus tuus, ipsum audies. & post pauca repetit, quibus illi verbis dominus hoc prænuntiavit: Prophetā suscitabo eis, de medio fratrum suorū, similem tui, & ponā verba mea in ore eius, loqueturq; ad eos, quæ præcepero illi. Qui autē verba eius quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existā. Omnes Iudæi, hanc sententiā fatentur esse de Messia, non enim aliquis prophetarū sicut Moyses legislator fuit. legislatorē profecto manifestissime ostenditur Messia fore, in eo quod dicit, similem tui, hoc est dux populi, & legislator: solus dominus noster Iesus Christus, legem Euangelicam promulgauit, & omnibus saluādis dedit, quæ iam fuerat a Hieremia prædicta cap. 31. Ecce dies venient, dicit dominus, & feriam domui Israel, & domui Iudææ: sedus nouū, non secundū pactum, quo pepigi cū patribus vestris, in die qua apprehendi manū eorum, vt educerē eos de terra Ægypti,

pti,

pti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit dominus. Dominatus dicit, quia se semper ultorē exhibuit. Sed hoc est pactū, quod feriā cum domo Israel, post dies illos dicit dominus, dabo legem meā in visceribus eorum, & in corde eorū scribā eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Hanc legē nullus alius dedit, nisi solus dominus noster Iesus Christus, prout patet ex toto Euangelio, & in principio suae praedicationis, beatus Matthaeus non pauca legis statuta cōmemorat. Audistis, inquit, quia dictum est antiquis, non occides: ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, audistis quia dictum est antiquis, nō mēchaberis: ego autē dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem, ad cōcupiscendum eam, iam mēchatus est in corde suo. dictum est autē, quicumq; dimiserit uxorem suā, det illi libellum repudij: ego autē dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suā, excepta fornicationis causa, facit eam mēchari: & qui demissam duxerit, adulterat. iterum audistis quia dictum est antiquis, non periurabis, reddes autem domino iuramentum tuum, ego autem dico vobis, non iurare omnino. audistis quia dictum est antiquis, oculus pro oculo, dente pro dente, ego autē dico vobis, non resistere malo. audistis quia dictū est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuū: ego autē dico vobis, diligite inimicos vestros. Iste igitur est propheta, quē Deus praecipit audire sicut Moysen? videmus etiā effectū, quē praedixit in legis laudatione, & in ultione Iudaeorū, quae durat vsq; in hodiernū diē, quē admodū dixit dñs, qui autē audire noluerit verba eius, ego ultor existā. Neq; in his arbitror amplius imorandū, cum Daniel expressissimo numero tēporis, aduentū domini ex ore angeli, qui secū loquebatur Dei iussu, praedixit ca. 9. dicēs, Daniel nunc egressus sum, ut docerē te, & intelligeres: ab exordio precū tuarū, egressus est sermo, ego autē veni, ut indicarē tibi, quia vir desideriorum es, tu ergo animaduerte sermonem, et intellige visionem. Septuaginta hebdomades, abbreviatæ sunt super populum tuum, et super

vr

urbem sanctam tuam, ut consumetur praeuaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur iustitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et vngatur sanctus sanctorum. Scito ergo, et animaduerte ab exitu sermonis, ut iterum edificetur Hierusalem, vsq; ad Christum ducem, hebdomades septē, et hebdomades sexaginta duae erunt. Et rursus edificabitur platea, et muri in angustia temporum: et post hebdomadas sexaginta duas, occidetur Christus, et non erit eius populus, qui eum negaturus est, et civitatem et sanctuarium, dissipabit populus cum duce venturo, et finis eius vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis, hebdomada una, et in dimidio hebdomadis, deficiet hostia et sacrificium, et erit in templo abominatio desolationis, et vsq; ad consumationem, et finem perseverabit desolatio. Notum est omnibus Iudaeis, vnamquāq; hebdomadam, septem continere annos, prout expressissime habetur Leuit. 25. cap. Attendant igitur nunc ab illa die, qua angelus haec Danieli nunciauit, cum Iudaei captivi in Babylone tenebantur, vsq; ad exitum eorum à captiuitate hebdomadæ septem, quae annos faciunt quinquaginta tres, et vsque ad domini aduentū sexaginta duae. et his hebdomadibus transactis, Christus dominus occisus est. Deinde venit Romanorum dux, et populo nō credenti in Christum, qui eum negavit coram facie Pilati, et occidit. & hinc inde in captiuitatē disperso, perseverat vsq; nūc: & durabit vsq; in finē ipsius captiuitas, & tēpli eversio, & Hierosolymæ desolatio. Ecce iam nunc mille & quingenti & sexaginta quinque anni, ab aduentu domini, vsq; in hanc diē peracti sunt: quid igitur amplius o miseri & calamitosi Iudaei? quid expectatis? audita tam lucida vestri Danielis prophetia, verius & nostri? nōne haec verba potius Evangelistæ, quam prophetae vobis videntur? Voluit omnipotens & clementissimus Deus, tanta perspicuitate tēpus Messiae pronuntiare per prophetas suos, ut nullus iā dubitandi locus relinquatur volenti cordis oculos aperire, et tantisper

quieto

quieto & tranquillo animo, legem considerare. Attendenda nunc est, sacrae scripturae concordia: vastationem hanc Iudeorum, per Romanorum imperatorem faciendam, quomodo illam Balaam praenuntiavit dicens, prout supra retulimus: Venient in tricibus de Italia, & vastabunt hebraeos. Aggeus proinde, cum templum reaedificaretur, prophetans sic ait, cap. ij. Et nunc confortare Zorobabel dicit dominus, & confortare Iesu filii Iosedech sacerdos magne, & confortare omnis populus terrae, dicit dominus exercituum: & facite, quonia ego vobiscum sum, dicit dominus exercituum: verbum quod pepigi vobiscum, cum egredimini de terra Aegypti, & spiritus meus erit in medio vestrum, nolite timere, quia haec dicit dominus exercituum, adhuc unum modicum est, & ego commovebo caelum & terram, & mare & aridam: & movebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit dominus exercituum. Meum est argentum & aurum dicit dominus exercituum, magna erit gloria domus istius novissimae plusquam prima, dicit dominus exercituum: & in loco isto dabo pacem, dicit dominus exercituum. Non est utique dubitandum, quin gloria secunda & ultimae domus, templi domini non ob aliud maior fuit quam prima, quam ita magnifice aedificavit Salomon, nisi ob praesentiam Messiae, filij Dei, domini nostri Iesu Christi benedictissimi, qui in infantia a matre sacratissima, purissima virgine ibi praesentatus: deinde anno duodecimo in medio doctorum ab eadem repertus fuit, postremo totiens ibi praedicans magna etiam & inaudita edidit miracula. Haec namque fuit maior gloria domus huius novissimae quam prima. non enim hoc dici potest de structura novissima templi domus, cum longe nobilior prima a Salomone fuerit aedificata, teste Esdra libro primo cap. 3. qui hoc his verbis fatetur, Plurimi etiam de sacerdotibus & leuitis & principibus patrum, & seniores qui viderant templum prius cum fundatum esset & hoc templum, in oculis eorum flebant voce magna.

Non

Non potest utique Aggaei prophetia alio verti nisi ad adventum Christi domini, cuius sacratissima praesentia gloria templi novissimae, praeposita est priori structurae. Sed iam huic negotio finem imponamus, unico dumtaxat Malachiae testimonio contenti, qui cap. iij. ait: Ecce ego mittam angelum meum, & praeparabit viam ante faciem meam. & statim: Veniet ad templum suum dominator quem vos quaeritis, & angelus testamenti quem vos vultis, ecce venit dicit dominus exercituum. Venit utique angelus, Ioannes baptista scilicet, qui vitam angelicam agebat, ante faciem domini parare vias eius, cuius testimonium in principio sui Evangelij noster Marcus adduxit. Non possunt dare alium virtute & vitae puritate Iudaei angelum baptistae similem, qui pilis induebatur camelorum, cuius esca mel sylvestre, & agrestes lactucae erant, qui sitim aqua tantum exinguebat. tanta sanctitatis vir erat, ut Iudaei mitterent ab Hierosolymis sacerdotes & leuitas quaerentes ab eo an ipse esset in lege promissus Messias. Statim venit ad templum sanctum suum dominus, praedicans Evangelium regni & dicens: Quonia impletum est tempus, & appropinquabit regnum Dei: iste est magni concilij angelus dominator quem vos quaeritis. Si vero Iudaei quaeritis Messiam, ecce dominator quem vos quaeritis iam advenit, iam regnat, ad dexteram patris quousque ponat inimicos suos scabellum pedum suorum. Ad tollendam autem omnem a vobis haesitationem iterum repetit: ecce venit. & quis hoc affirmet, ne contemnatis ait: dicit dominus exercituum, cuius sermo verax, qui nunquam sibi credentes fallere novit. Tertiam igitur rationem inuincibilem adduxit, sui praepositi thematis beatus Marcus a verborum Christi efficacia sumptam, cuius initium fuit: Quoniam impletum est tempus, & appropinquabit regnum Dei. Cui cum patre & sancto spiritu est honor gloria & imperium in aeternum. Amen.

Tra

Equitur: Pœnitementini & credite Euāgelio. Post fidem curandum est bonis operibus vacare, iam gladium verborum suorum dominus, in principio suae prædicationis, in hæreticos, sola se fide peruersæ tuentes dirigit. Dixerat enim: Quoniã impletum est tempus, & appropinquabit regnũ Dei. Ecce fidẽ: pœnitentiam continuo adiunxit dicens, Pœnitementini. & iterum repetit fidem, & credite Euangelio, cessate à peccatis, reuertimini ad Deum, credite bono qui vobis nuntiatur verbo, aduenisse scilicet Mesiam: qui nõ solum credere, sed etiam bonis operibus homines exerceri prædicat, vt possint vitam consequi beatam. Dum hæc dominus prædicat, dum hæc populo annuntiat, apostolos sibi asciscere, ad Euangelij prædicationem incipit. Et prateriens, inquit Euangelista: lecus mare Galileæ, uidit Simonem & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, erant enim piscatores. Non otio mittebant rete in mare, & tempus frustra consumebant, erant enim piscatores, labores manuum suarum quia manducabāt, beati fuere. Non minima christianis, & principibus, & nobilibus & plebeis virtus est, si vnusquisq; suo occupetur officio & intendatur. Heu quot malos tenuere, postquã defecerunt christiani à suo à Deo dato officio, & distributo. Principes otio & accidia difflunt, venationibus alijsq; quàm plurimis delitijs totos se dant, qui omnem suã potentiam in debellandis, penitusque euertendis infidelibus, & ecclesiã tuendo, vt proprij officij coacti, collocare tenentur. Bella inter se leui de causa mouent: & pro fide eius, cuius nutu reges constituti sunt exercere, minime volunt. nobiles iam omni sollicitudine, & occupatione expediti in lecto iacentes, maiorem curã habent eorũ quã dulcia & superflua sunt, cibi & potus, vestiũque magni precij & laboris, quàm vt arma exercent. Arbitror equi-

equidem, hanc vnã esse ex maximis tentationibus, quas inimicus, & generis humani hostis teterrimus diabolus Christiano populo subiecerit, vt nemo sui officij partes agat, sed omnes tum laici, tum clerici longe alio tendant, alijsq; exercitijs delectentur. Turpe esset profecto, si videres hominẽ manibus pedibusq; deambulare, et illum à tali progressu minime reuocare valeres, diceres vtiquẽ illum mente captũ, & extra se exiisse. sic insanimus omnes, manibus repentes, incuruati ambulãtes, terrena quærentes, nihil de officio nobis commisso curantes, sed quomodo in illo delitiose viuere possimus procurantes. Hinc prima nostri mali labe, hinc semper dæmon nouis implicat criminibus. attendamus obsecro ad nobis commissa officia, & ea studiosissimè adimplere studemus, hos vocat dominus, his se offert, hos alloquitur, hos cõuersare dignatur, hos sibi familiares asciscit, dicens: Venite post me faciam vos fieri piscatores hominum. Mittebant rete, vtiquẽ in mare, quia erant piscatores, nec aliò diuerterant officium suum, quinimo eius radicem & naturam sectantes, mittebant rete in mare, & audire meruerunt: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. Piscatores erant piscium, fecit illos dominus piscatores hominum. Hinc monentur, quibus datum est in Rep. officia distribuere, non fauore id, sed iustitia distribuere, & vniciq; secundum propriã virtutem eligere, & qui cõmissõ officio, prodesse suo ingenio possint: cum dominus hos piscatores ad hominum piscationem eligit, viros simplices, columbinos, bonæ mentis, non callidos, nõ vafros negotiatores, sed humiles, quietos ac benignos: super hos spiritus sanctus dignatur venire, agni hi agnũ sequuntur, & agnus Dei qui mundi delet crimina, hos vocat ad seculi conuersionem. Ecce ego mitto vos, dicebat alibi dominus, sicut oues inter lupos: beata vtiquẽ gens hæc, cuius dominus Deus eius, populus quem elegit in hereditatẽ sibi. Hi sancti viri sua simplicitate, nihilominus desiderabant salutem humani generis, prout habetur Joannis .x. quando primum Andreas dixit.

fratri suo Petro: Inuenimus Messiam. De hac re, sæpe inter se habuisse colloquia, & corde id desiderasse certum est, qui nō alio nomine dominum profiteretur inuenisse, hoc est, inuenimus nouum prophetam, vel virum sanctissimum, sed Messiam. Et protinus relictis retibus sequuti sunt eum. Iam dominus loquutus fuerat, ad Andræam & Simonem, prout habetur Joani. I. ceterum nūc illos vocat ad discipulatum, illi vero nihil hæsitantes, relictis omnibus sequuti sunt dominum, ne hoc certe mirū. Nam si quis rex terrenus, hominem artificem ad se vocaret, non vtiq; hæsitaret, at qui continuo sequeretur, spe præmij temporalis. quanto magis sequendus est dominus, qui neminem se sequentem relinquit: Qui sequitur me, inquit, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Reuersis à prædicatione apostolis, iam proximus dominus passioni, secundum Lucam dixit: Quando misi vos sine sacculo & pera, & calciamentis? nunquid aliquid defuit vobis? at illi dixerunt: nihil. dominus regit me, dixit David, & nihil mihi deerit. Non timeamus ergo sequi Christum dñm, nec hæsitemus, sed confisi & spe certissima sciamus quia illi est cura de nobis, & vnicuique sequenti, quod vtile est ministrabit. Hic etiam attendenda est, potentia verborum Christi domini, tanta enim vi corda mouebat: vt quemadmodum ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt: sic suam diuinitatem ostendebat, vocando quos sibi elegerat, hos vnico verbo intus mouet & exterius, omnia relinquūt. Sic & Matthæus vnico vocatur verbo: sequere me. Matthæi. 9. Sic & Zachæus, hodie oportet in domo tua me manere, se stinās descēde: fecit, hospitio suscepit, & dimidium bonorum suorum pauperibus distribuit: & si quæ fraudauit reddidit quadruplum. vox domini in virtute, prophetauerat David, vox domini in magnificentia. Non igitur leuitatis arguendi sunt apostoli, qui vno verbo sequuti sunt dominū, sed arguendum est ex hoc, verba Christi verba esse diuinitatis. Sic & apostolus Paulus, vnica voce, nō tantū conuertitur, sed ad terrā

pro-

prosternitur, sed obcæcatur, sed timet, sed tremit dicens: Domine quid me vis facere? Attēde & nota verba maiestatis, qui & si audientes non cogebat, neq; vim afferebat, quandoquidem & ipsi liberi erant, & poterant non obedire, nihilominus tanta suauitate, & ardenti amore, corda mouebat dominus, quod omnes non resistētes, ad se suauiter & libere attraherat. Et progressus inde pusillum, vidit Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, et ipsos componentes retia in nauī, et statim vocauit illos: Et relicto patre suo Zebedæo in nauī, cum mercenarijs sequuti sunt eum. Rationabiliter credendum est, hoc cum patris indulgentia, fecisse hos duos beatos apostolos, quos secundum carnem, notum est filios esse Mariæ Solomeæ, beatissimæ Deiparæ Mariæ sororis, & consequenter consanguineos esse domini. Quod si quis ex hoc moueatur, dignitatibus cōsanguineos præferre, & beneficijs ecclesiasticis ceteris antepone, triplex illi responsum dabimus. Primo namq; vocatur Petrus & Andreas extranei, & consanguineis præferuntur. Secundo vero, apostolatus officium, non honoris tantū, sed doloris & martyrij fuit, quæ admodum his duobus dominus respondit, cum dextrā & sinistrā postularent: Potestis bibere calicem, quæ ego bibiturus sum? quibus respondentibus possumus, ait: Calicem quidē meū bibetis, sed dere autem ad dexteram meā vel sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo. A dignitate excluduntur quam petebant, & calix passionis, & martyrij illis conceditur quem non postulabant. Tertio autē id dixerim, quando vtiq; consanguinei, tantæ fuerint virtutis & sapiētiae, quod alios excedant, vel coæquetur illis, tunc dignitates ecclesiasticas, conferre non respuimus. Possumus etiam dicere, dominum hoc posse facere, qui hominū corda nouit, cuius velle summa iustitia est: Nobis autē, qui homines sumus & sæpe fallimur, hoc nisi adsit probata in consanguineis virtus, non licere. Nota beati Iacobi virtus est omnibus, qui meruit abscissione capitis Hierosolymis, ab

C ij Hero

Herode primus omnium Apostolorum, martyrio coronari. Beatissimi autē Euangelistæ Joannis virtutes, non sufficere tempus, ut eas enarrare possimus, qui perpetua virginitatis obseruantia, cæteris altius meruit à domino honorari. Talibus igitur discipulis, talibus consanguineis, associatus dominus est. Ingressus inquit Euangelista, Capharnaum, & statim sabbatis ingressus in synagogā, docebat eos & stupebant super doctrina eius. Erat enim docens eos quasi potestatem habens, & non sicut scribæ. Doctrina Christi mirabilis fuit, præcipue ex eius sacratissimo ore prolata: quis enim non admiraretur, Deū per humanitatis quam sumpserat organū, verba salutis proferentē? Quæ admodum legimus Ioannis. 4. dixisse Samaritanæ, ciues Sichar: Quia iam non propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audiuius, de ore eius. Veram legis & prophetarum interpretationē afferebat, nihil cum loquebatur, aliud videbatur, quam clarissima lampas. Et saluator eius ut lampas, inquit Esa. accendetur. omnia ad animarum salutem verba dirigebat, nihil ostentationis gratia, nihil suis cōmodis, ambagibus retorquebat: cum opus erat, se dominum legis ostendere manifestissima ratione ostendebat, prout ex Matth. 5. aliqua paulò superius adduximus, dicēs: Audistis quia dictum est, ego autē dico vobis. vnde & post cœnam discipulis, de doctrina sua dixit: Si non venissem, & loquutus eis non fuisset, peccatum non haberent: notās certe incredulos Iudæos. Quod autem in synagoga docet, in angulis hæreticorum prædicatam damnat doctrinam: publice decet christianum hominem, dogma suū proferre in publica ecclesia, non in occulto, ex publica scriptura sermonem petere, non ex nouellis traditionibus: antiquitatem & vniuersalitatē semper debet sectari, quisquis non vult errare conditoris etiam doctrinam, ipsi rationi naturali consonā prædicabat, verum, ut dicit philosophus, vero consonat, & falso omnia dissonant. Doctrina Christi ita perfecta, & omnibus numeris absoluta est, ut animā legentis & scrutantis,

totam

totam ad Deum rapiat & attrahat, quid vtiq; ab ore eius sacratissimo audientibus prolatum putamus, nisi Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, ut inquit Dauid, super mel ori meo, à mātis datis tuis intellexi, propterea odiui omnem viam iniquitatis. Hoc est, quod ardentem desiderabat sponsa dicens: Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis: non loquantur, ac si diceret, mihi iam Moyses, non Dauid, non Solomon, non Esa. & cæteri prophætæ, loquatur ipse nobis: vbera tua lac dulcissimæ doctrinæ continentia, meliora sunt vino legis, vino veteris scripturæ. Itaque volentes sincerè audire verba Christi, nimium proficiebant & conuertebantur. Calumniabantur porro pharisæi, & scribæ, calumniantur vsq; in hodiernum diem perfidi Iudæi, quod iam olim ore proprio testati sunt dicentes: loquatur nobis Moyses, non loquatur nobis dominus. Iam cum egredere tur Ægypto, verba suæ perfidiæ protulerunt, dicentes Moysi Exo. 20. loquere tu nobis, nō loquatur nobis dominus. è contra Dauid, de iustis & bonis ait: Audiā quid loquatur in me Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam, Et Samuel dixit: Loquere domine audit seruus tuus, Cui cum patre & Spiritu sancto est honor gloria, & imperium in æternum. Amen.

C iij

Tra

Post stuporem doctrinae, adducit beatus Marcus quamplurima miracula, quae operatus est dominus, quibus nititur domini diuinitatem ostendere: & hoc agit usque in finem huius primi cap. Et erat, inquit, in synagoga eorum, in qua videlicet dominus praedicabat Capharnaum, homo in spiritu immundo, & exclamauit dicens: Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti perdere nos? scio, quod sis sanctus Dei: Et comminatus est ei Iesus, dicens: obmutesce & exi de homine. Et discerpēs eum spiritus immundus, & exclamās voce magna exiit ab eo. Et mirati sunt omnes: ita ut conquirerent inter se dicentes, quid nam est hoc? quae nam doctrina haec noua, quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Quod dominus iubet daemone[m] tacere, ideo facit ne mentiri eum sinat, ipse enim profecto mendax est, & pater mendatij: qui & si maximas habuit de domino coniecturas, Messiam & Deum esse, nihilominus tamen, nunquam hoc certissimo potuit habere argumento, nec perspicua ratione probare, tentabat, palpabat, inuestigabat, querebat. Ceterum non percipiebat, nec omnino cognoscebat. Nec solum mentitur qui verba mendatij profert, sed ille qui sciens alium mentiri consentit. Non erat aequum dominum tacere, verum etiam comprimere daemone[m] mentientem, quinimo & tentantem: ex his namque verbis, aliquam notitiam diuinitatis domini, habere cupiebat. Mirata est turba & merito, cum videret solo verbo domini dicentis, exi ab eo sic tenacem daemone[m] ab homine discessisse, & dicebat, quænam est haec doctrina noua? quia in potestate imperat spiritibus immundis, & obediunt ei: velut diceret, non ceremonijs, non exorcismis, vel manus impositione, sed solo verbo imperat, & recedunt daemones. Nec ex hoc daemone[m] illum dominum & Deum cognoscebat, sed mirabatur tantam in ho-

mine

mine à Deo insitam virtutem, ut ille ferre non posset eius verba, quin obediret, insisq[ue] obtemperaret. Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ. Talis doctrina, tales actus, rumorem augent. Consuetum est, homines virtutes admirari: omnes miramur optime concionantem, sed ea quae audimus non facimus: eadem odia, easdem delicias ac cupiditates homines prosequuntur, audito optimo concionatore, quas prius: rumor tamen increbuit optime praedicantis. Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis & Andreae, cum Iacobo & Ioanne. Vide duos fratres, commorantes in eadem domo, Petrum scilicet, & Andrea[m]. Discite fratres vnanimiter viuere, non habere lites, non iurgia, omnia inter vos peccata esse, summo studio procurate. Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in unum. Illa ubi pax est domus, meretur Christum dominum hospitio suscipere, & ipsum non solum illam introire, verum etiam miracula edere. Recumbebat autem focus Simonis febricitas, et statim dicunt ei de illa, Curam habere infirmorum, hoc edocemur exemplo, & illos non maleficis, non vetulis inania verba proferentibus, sed domino nostro Iesu Christo, qui solo sermone restaurat vniuersa, ostendere. Et statim dicunt ei de illa, hoc est, priusquam aliquid aliud fiat, notum faciunt domino, focum Simonis teneri magnis febribus. Prius enim cum infirmiamur, ad Christum confugere debemus, priusquam corporaliu[m] medicorum remedia quaeramus, & toto ad illum corde conuersi, peccata nostra confiteri, eiusq[ue] sacratissimum corpus suscipere, optimum deinde medicum consulere, rationi consentaneum est, quod & medicis cura esse deberet, nam hoc ipsi iure facere tenentur. Et accedens eleuauit eam, apprehensa manu eius: & continuo dimisit eam febris, & ministrabat eis: Non quemadmodum qui natura, & medicamentis adiuti sanantur, debilitate maxima per plurimos dies tenentur, auctor ipse naturae, sanitatem praestat: ceterum cum infirmitatis recessu, pristinas vires reddit: nec hoc fit progressu temporis, sed con-

Cuij tunc

cap. 65
infirmi-
tas de pe-
nitentijs
& remif-
sionib[us].

tinuo, inquit Euangelista, dimisit eam febris, & pristinis restituta viribus, ministrabat eis: ecce sanati doctrinam, ministrabat eis, inquit, ut sciamus cum aliqua infirmitate oppressi, sanitati fuerimus restituti, non peccatis & mundo, sed Deo debere deinceps ministrare, eidemque in omnibus morem gerere. Vespere autem facto, cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes male habentes, & demonia habentes, & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam, & curauit multos qui vexabantur varijs languoribus, & demonia multa eiiciebat, & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum: *Hoc est sic accipiendum, non sinebat ea hanc emittere vocem, scimus te sanctum Dei, non sinebat ea loqui, hoc videlicet, quoniam sciebant eum, non vult significare Euangelista, quod sciebant eum, sed non sinebat ea loqui hanc propositionem, quod sciebant eum, quandoquidem mentiebantur: sed hoc faciebant immundissimi spiritus saepe, ad aliquam cognitionem clariorem habendam, quam potuit eorum princeps a Christo habere in deserto. More muscarum importunissimi sunt demones, si semel inceperint aliquem peccato aliquo tentare, si non possint hominem a Deo custoditum, deuincere ac superare, assiduitate nimis importuni, omni hora illum, cogitationem prauam immittendo, prosternere contendunt: idcirco dixi muscarum more, muscam namque si a te, vel a mensa abigere volueris, quo saepius abigis, saepius & ipsa priorum, a quo abacta est locum repetit. sic cacodaemon, cepit tentare dominum, & videre an ipse esset Christus Dei filius in deserto, quoties ferme ab obsessis corporibus abigitur, toties iterum clamat, tu es sanctus Dei, tu es filius Dei, scio quod sanctus Dei sis. Quonia vero mentiebatur, quoniam hoc nunquam potuit pro certo cognoscere, & si multas habuerit coniecturas: dominus non sinebat ea loqui, & dicere, quonia sciebant eum. Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum, ibique orabat. Praedicatoribus & praelatis, exemplum sui officij: manifestum praestans, postquam enim praedicauerint orationi vacare non desinat, ut quae alijs facienda an-*

nuncia

nunciauerunt, & illi & ipsi opere adimplere non negligant. mixtam vitam ostendit etiam dominus, quae praesidentium in ecclesia est, proximorum scilicet saluti esse intentos, deinde cum hoc fecerint orationi vacare. Et prosequutus est eum Simon, & qui cum illo erant. Andreas, Iacobus, utique, & Ioannes: Simonis primo mentionem facit, quasi ipse dixerit ceteris: *Eamus & inquiramus eum. semper eius vicarius futurus, in feruore inuenitur primus: Et cum inuenissent eum dixerunt ei, quia omnes quaerunt te. & ait illis. Eamus in proximos vicos & ciuitates, ut ibi praedicem, ad hoc enim veni: Nec enim soli Capharnaum dominus missus erat, sed ut ipse dixit, ad oves quae perierunt domus Israel. Oportebat enim per omnia loca discurrere, ut Euangelium notum fieret in omni Iudaea, & audirent ex ore eius, quae apostolus Paulus vocat ministrum, hoc est praedicatorum circumcisionis, ad Romanos. 15. dicens: Dico enim Christum Iesum, ministrum fuisse circumcisionis, propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum. Disce qui praes, oves tuae ditionis visitare, & verbo in fide & virtute roborare. Et erat praedicans in synagogis eorum: non tantum in vna, sed in synagogis eorum. In omni Galilaea, & demonia eiiciens. & venit ad eum leprosus deprecans eum, & genuflexo dixit, si vis potes me mundare: Iesus autem misertus eius extendit manum suam, & tangens eum ait illi: Volo, mundare. & cum dixisset statim discessit ab eo lepra, & mundatus est, & dixit ei: Vide nemini dixeris, sed vade ostende te principi sacerdotum, & offer pro mundatione tua quae praecipit Moyses, in testimonium illis. at ille egressus cepit praedicare et diffamare sermonem: ita ut iam non posset manifeste introire in ciuitatem, sed foris, in desertis locis esse: et conueniebant ad eum undique. *Hunc primum esse leprosum, quem mundauit dominus, facile ostendunt Matth. cap. 8. & Luc. cap. 5. qui, cum descendisset dominus de monte, post illum promulgationis Evangelicae legis, longum sermonem, continuo inducit hunc leprosum procubuisse ad pedes domini. & Luc. ait: cum esset in vna**

ciuitatis

ciuitatum, hoc est, venisset in vnā ciuitatem: extra ciuitatem, sed non nimis longe, solet esse habitatio leproforum: extra, ne contagione sua plurimos inficiat: non longe vt illis necessaria, commode possint ministrari. Non mireris si separat ecclesia peruersos homines, & qui sua pestifera conuersatione plurimos corrumpunt, si leprosi tanta diligentia, à cœtu separantur hominum: quanto magis qui vel fide vel moribus errat, lepra hæresis, vel prauæ consuetudinis, à consortio debet separari cæterorum fidelium. Genu flexo accedit, obedientiam & reuerentiam, quam pœnitens ad confessarium debet habere, longe præostendens: Si vis potes me mūdare, videtur de diuinitate dñi bene sentire: Quis enim alius, cū vult, præstare potest sanitatē, nisi solus Deus. Nā viri sancti precibus impetrāt: volūtate autē Dei, scōrū precibus patrātur miracula. Leprosus vero ait: Si vis potes: ac si diceret, omnia tibi possibilia sunt, nihil potest obstare si velis, si vis potes me mūdare. Iesus autē misertus eius, cui propriū est misereri, nō continet in ira sua nīas suas: miseretur Iesus: & quis est qui misericordiā ab eo postulet vero corde, qui nō impetret? & si aliquādo nō quod postulat, nihilominus semper quod expedit donat. nec dñs miseretur quēadmodū homines compati solent, qui aliquādo compatiuntur, non tñ proximis quibus condolent, præstāt: Atqui Iesus autem misertus eius, extendit manū suam & tetigit eū dicēs: Volo, ac si diceret, duo proposuisti, & quod possum te mundare, & id si volo possum facere. ad illud quod ais si vis dico tibi volo: ad aliud quod petis mundari, mundare: & statim discessit ab eo lepra & mundatus est. Sperandi nobis semper datur exemplū, nō enim dñs qui semper potēs est, deficere à sua potestate pōt, nec à sua pietate, fons est inexhaustus, semper pullulans, semper mīa manans, venās potentiae suæ nemo obturare, nemo misericordiae suæ fluxū rumpere potest. Et sperent in te, inquit David, qui nouerunt nomen tuū, quoniā nō derelinquis quæretes te dñe. Tetigit dominus leprā, per quā hæreses & peccata designātur, vt

nos

noscamus, eum qui in hæresim vel peccatum lapsus est, non nisi manu domini posse à peccato resurgere. Rursus autē, vt quēadmodū potentiā diuinitatis, iste leprosus significabat dicens: Si vis potes, sic etiā humanitatē agnosceret, instrumentū & organum esse deitatis, cuius tactu salus dabatur credētibus, & dixit ei, nī de nemini dixeris, ad nostram vtiq; instructionē præcipitur tacere; ne laudes bonorū operū exterius quæramus, quin etiā omnium bonorū Deo laudes offeramus, cuius gratia operamur. quid quid boni agimus, facimus vtiq; liberi, sed tanquā pusilli, tanquā infirmi, à gratia mouemur & iuuamur, quēadmodum infantes, dum prima elementa calamo exaranda traduntur, super manum paruuli, illum instruēs Magister, suā superponit manū, vt recte elementa depingat. vel quēadmodum debilis infirmus, & per se mouetur dum ambulat, & audiutorio vititur alterius: Sic nos miserī infirmi, & pusilli, à gratia mouente iuuamur, quatenus bene facere possimus. Quapropter, quidquid operamur, ad Deū gratiā præstantem referimus, & ipse Deus opera nostra cōdignis premijs remuneratur. Attendens etiam nos liberam voluntatem, bonis operibus exhibuisse, sed vade, inquit, ostende te principi sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses in testimonium illis. Quod habetur Leuit. 14. voluit dominus leprosum legem seruare, ne contrarium legi Iudæi dominum accusarent. Insuper vt ipse leprosus, & discipuli eius, omnisque populus dominum conspiceret, legis seruatorem. Ille vero, lætitia magna sanitatis non se continere potuit, quin prædicaret & diulgaret quod factum fuerat, gratum se Christo ostendens, & desiderans omnes ad illum confluere. Itaque factum est vt præ hominum concursu, non posset dominus introire in ciuitatē manifeste, sed foris in desertis esse, sed nec illic à frequentia populi securi morabantur, nempe confluebant ad eum, inquit Euangelista, vndiq;. Soli igitur illi, cū patre et spiritu sancto, sit gloria, gratiarum actio, & imperium per æterna secula. Amen.

Tra

FITERVM intrauit Capharnaum post dies octo, & auditum est quod in domo esset: & conuenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum. *Quanta deuotione & concursu conueniebat populus ad Iesum, sanctus proponit nobis Euangelista, ut audirent verbum Dei, & illa suauissima praesentia fruerebantur. Docet utique nos Capharnaitarum gens ista, quanto debeamus affectu ad verbum Dei audiendum concurrere, & ad ipsam sacram in ecclesia domini praesentiam, & si velatam, adorandam conuenire. Dum igitur verbum Dei loqueretur dominus, Venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur: Et cum non possent offerre eum illi praeturbam, nudauerunt tectum ubi erat: & patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus iacebat. Cum autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico: fili, dimittuntur tibi peccata tua. Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur? blasphemat: Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Quo statim cognito Iesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dixit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris? quid est facilius, dicere paralytico, dimittuntur tibi peccata tua, an dicere surge tolle grabatum tuum, & ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Et statim surrexit ille, & sublato grabato, abiit inde coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, &*

hono-

honorificarent Deum dicentes: Quia nunquam sic vidimus. Solemnis huius paralytici curatio, & ipsius & portantium fides admiranda est. Proculdubio reor, ipsum paralyticum vel rogasse hos quatuor suos portatores, vel saltem permisisse se portari ante conspectum domini. Qui aeger est quantum resolutus iaceat, dominico se faciat portare conspectui, fide non haesitans a quacumque diuturna etiam peccandi consuetudine, posse sanari. Quicumque etiam propinquum sanguine vel amicitia consortem habet, qui peccatis deditus, totus virtute destitutus semimortuus iacet, non desinat precari dominum, cum audiat ipsum ad portantium fidem aspexisse: quod si praeturbam ad ianuam astantium secularium hominum, qui saepe a bono peccatores auertunt, contrariaque virtuti consulant, conspectui domini praesentari non possit, per tectum se submittat, ascendat superiorem domus partem, rationique intelligat consentaneum esse, pro salute animae nihil esse omittendum, quantumcumque difficile & extraordinarium sit. Cum vidisset ergo Iesus fidem illorum, & etiam paralytici accipienda est, qui se vel portari praecipit, vel permisit ante Iesum, ait paralytico: Fili dimittuntur tibi peccata tua. Huius neruorum resolutio, flagellum utique impensum pro peccatis fuit, aliis non diceret dominus, cum & paralyticus & sui portatores non animae sed corporis salutem quaerent, remittuntur tibi peccata tua: Peccata utique quibus membrorum resolutionem pateris, remissa sunt tibi: Sublata igitur per me, qui peccata possum dimittere, causa, non erit difficile quin paralysis poena peccatis imposta auferatur. Supra mentionem fecimus (cum de salute socrus Simonis ageremus) quanta cura & sollicitudine infirmi, & qui eorum curant habent, medicique qui aduocantur, prius per confessionem, & sanctissimi corporis domini sumptionem, animae saluti occurrere teneantur: deinde medela corpori adhibeatur, ne prout saepe contingit, dum pro aliquo crimine infirmus patitur, salutem corporis consequi minime possit, nisi prius omnia peccata

radi-

radicitus extirpentur, quæ infirmitatis causa fuere, sicut qui infixam pedi habet spinam, vel cui ferrum sagittæ corpori infixum est, quantūcūq; imponantur medicamenta nihil prosunt, nisi prius extrahatur infixa spina vel ferrum. Medicus igitur cælestis prius peccatorum spinas extrahit, deinde corpori in pœnam peccatorum viribus destituto, sanitatem largitur. Hoc miraculo maxime domini diuinitas comprobatur, quantūcūq; profecto pharisæi intra se verbum remittuntur tibi peccata tua, blasphemum esse iudicabant, eo quod solus Deus dimittere potest peccata: tanto certe magis domini diuinitas ostendebatur, cum in te testimonium potestatis dimittendi peccata, quod solius Dei est, admirandam paralytico & subitam, robustamq; præstitit sanitatem, ita vt qui a quatuor portabatur ipse continuo iam se & grabatum ferre posset. Nihil habent quo se tegere possint, qui Christi diuinitatem negant, qui, Vt sciatis, inquit, quia filius hominis habet in terra potestatem diuinam, hoc est vt sciatis quia Deus est. Surge tibi dico tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Miraculum equidem in natura, solus Deus potest facere, & Deus Christo dicente: vt sciatis quia Deus ego sum qui dimitto peccata, cum per vos dictum sit, Deus solus dimittere peccata potest: hoc miraculum in testimonium huius veritatis fecit. Igitur verum est Christum dominum verum esse Deum: longe ante Dauid prophetauit: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, domum tuam decet sanctitudo in longitudinem dierum. Non utique testimonia domini parum credibilia facta sunt, sed credibilia nimis: ecclesiam tuam, hæc est domus eius, decet sanctitudo. Sancta utique est in æternum, in longitudinem, inquit, dierum: Qui in te credunt, qui in una sunt fide orthodoxa adunati, veri sunt non mendaces, vera credunt non falsa, sicut Iudæi, sicut hæretici, & alij fidei aduersarij. Mirantur assistentes, tantam potentiam, tam subitam operationem, & vnico verbo vidisse hominem viribus & nervis destitutum, leuatum, ambulante, grabatum

por-

portantem, & Deo gratias reddebant dicentes: quia nunquam sic vidimus. Nec nos quidem sic vnquam vidimus, siquidem omnes in Christo credimus, qui talia suæ diuinitatis præstitit testimonia, & vitam à fide omnino discrepantem habemus, ita vt iam per nos nomen Dei blasphemetur inter gentes, cum omnes dicant, si isti Christiani credunt Dei filium dominum Iesum Christum, vnde inter illos bella, rixa, lites, morum dissolutio, & totius iniquitatis patratio? quibus respondemus, peruersi sanè sumus, paralytici in peccatorum lecto iacemus, veruntamen lex sancta, Euangelium sanctum: & penitentes possumus cum paralytico sanari & saluari, quod infidelibus non est datum, quousq; credant verum esse Deum dominum nostrum Iesum Christum, Cui cum patre & spiritu sancto est gloria in æternum. Amen.

Egreffus est rursus ad mare, omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos. & cū præteriret, vidit Leui alphæi sedentem ad telonium, & ait illi: sequere me. & surgēs sequutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores simul discumbebant cum Iesu, & discipulis eius: erant enim multi qui sequebātur eum. Et scribæ & pharisæi videntes, quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant discipulis eius: quare cū publicanis & peccatoribus manducat & bibit magister vester? hoc audito Iesus ait illis, non necesse habent sani medico, sed qui male habent, non enim veni vocare iustos, sed peccatores. *Nullam requiē dabat dominus corpori sacratissimo suo: lectione præterita audiimus eum docentem in domo, nunc egressus ad mare, non aliquod sumpsit solatium, sed docebat populum. docens nos utique dum spiritum ducimus, semper Dei obsequijs nobis esse insistendum, nec ullam ociosam horam prætereūdā, sed semper nobis vel bonis operibus occupatis, & nostræ, vel proximorū salutis rationē esse habendam: sic bene edoctus beatus apostolus Paulus. 2. Corinth. 2. ait, Cum venissem autem Troadem propter Euangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in domino, non habui requiem spiritui meo. Et in eadem epistola cap. 7. inquit: Nam & cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra. Proprium est discipulorum Christi non ociose viuere, semper ut quid boni agant quærere, semper aliquo bono & utili opere occupari. Multa proculdubio ociosis solēt mala euenire. Dina filia Iacob ociose discurrens, rapta est à Sichenfilio Emor, gen. 34. David ociose deambulās in solaris suo, cupiditate exarsit Bersabeæ. 2. Reg. 11. vnde post adulterium, subsequutum est homicidium. Proinde cum dominus vellet rationem reddere eorum,*

quo

quorum nouissima sunt peiora prioribus, qui ab vno dæmone tentati, illo fugato tentantur à septem, inducit ipsum immundū spiritum loquentem & dicentem: *Reuertar in domum meam vnde exiui: & veniens inuenit eam vacantem, & ingressi habitant ibi & sunt nouissima hominis illius peiora prioribus, Matth. 12. Rationem igitur quam affert finis peioris principio illa est, quia domum demon vacantem, ociosam scilicet, nihil operantē, nihil agentem inuenit. Quid ad hæc nostra tempestatis hæretici dicturi sunt? qui omne opus destruunt, & nullis volunt homines orationibus occupari, nullis sacrificijs adesse, nullis ieiunijs corpus macerare, nullis vigilijs extenuari. dominus in deserto pernoctat in orationibus, prout supra cōmemorauit noster Euangelista, tota die prædicatione & miraculis occupatur: semper itaq; occupatur ut nobis proficit, & simul præbeat exemplum. Et cū præteriret, vidit Leui Alphæi sedentem ad telonium, & ait illi: sequere me. Et surgens sequutus est eum. Mira Christi filij Dei sapientia, futuri erant hæretici, qui leuitatis ad sequendum dominum notarent apostolos dicentes, homines pauperes & secundū seculum abiectos, inconsiderate illum fuisse sequutos. Propterea nunc suæ diuinitatis volens ostendere virtutem, & quantā cum ratione cæteri vocem eius audientes, illum sequuti sunt: Diuitem Matthæum, & seculi & diuitiarum cupidum, vnicō verbo secum trahit, quod à principio volumus repetere, ad hæreticorum retundendam audaciam, & catholicorum fidem roborandam, qui duas scripturæ sacræ sententias falso inductas, quemadmodum cæteras scripturas deprauant, aduersus domini sanctos apostolos afferunt: illa prima est eccl. 19. Qui credit cito, leuis corde est, & minorabitur. quod secus apostolis euenit, qui non minorati, sed nimis honorati sunt. Altera Esa. cap. 28. Ecce ego mitto in fundamentis Sion lapidem angularem, lapidem probatum, preciosum in fundamento fundatum, qui crediderit non festinet. septuaginta transtulerūt, qui crediderit non confundetur:*

Sic adducit beatus Petrus prima epistola capit. 2. his verbis: Qui crediderit in eum non confundetur: Hoc est non verecundabitur, nec facies eius rubescet, quæ admodum solet facies eorum, qui confunduntur. Pro erubescere posuit beatus Hieronymus festinet, qui enim festinant etiã facie rubescunt, igitur non festinet pro nõ rubescat, id est non erubescet: Prophetia hæc de Christo est præ nuntiata venturo. Festinauerunt apostoli ad credendũ, sic mēdax Porphyrius blasphematur in sanctos: cui nos luce clarius respondemus, sanctos apostolos, & ceteros in Christũ credentes, non sic festinanter, non sic cito credidisse, quemadmodum illis isti hæretici opponunt: quod profecto primo probamus, ex tempore: Christus dominus promissus fuit Abraham & Dauidi: Abraham, In semine tuo benedicetur omnes gentes, gen. 15. non dicit, inquit apostolus Paulus Gal. 3. in seminibus quasi in multis, sed in semine tuo, qui est Christus. Et Dauidi: De fructu ventris tui, ponam super sedem tuam. & illud: Ego primogenitum ponam illum, ex celsum præ regibus terræ. & alibi: Dominus dixit ad me, filius meus es tu. & Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis. A natiuitate Abraham dominus natus est, anno secundo millesimo quinto decimo: ab unctione Dauid in regem, anno millesimo trigesimo secundo. Esa. prophetauit tempore Ozia, qui à Dauid septimus rex fuit. Computato igitur tempore, qui crediderunt Christo domino vocanti & prædicanti, non festinauerunt utiq; nec cito crediderunt: quinimo suo tempore crediderunt à tot milibus annis expectato, quando scilicet iustus Simeon expectabat redemptionem Israel: quando Iudæi miserunt sacerdotes & leuitas ad Ioannem, ut interrogarent eum, Tu quis es? Tantusque increbuerat rumor aduentus Messie, quod vsque ad Samaritanos peruenerit, dicente muliere illa paupere Samaritana domino: Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Cum ergo venerit ille annuntiabit nobis omnia, nihilominus tamen ter fuerunt apostoli illi quatuor primi, Petrus, Andreas: Iacobus, & Ioannes

Ioannes vocati. Primo adduxit Andreas Petrum fratrem suũ, ad Christum dicens illi: Inuenimus Messiam, Ioannis. i. Deinde prout legimus Luc. 5. In captura miratum Petrum piscium, vocauit illum dominus cum ceteris tribus. ultimo autem vocati sunt ad mare Galilææ, prout narrat beatus Marcus, præcedenti cap. Nunc autem vocatus Matthæus: num festinare dicitis beatos viros ad credendum Christo, post tot millia annorum pronuntiato, omniq; iam prophetia adimpleta? illa scilicet Iacob, de sceptro amisso, Moyse de propheta sui simili, Balaam, Danielis, Aggæi, Malachie, de quibus satis supra cap. i. tracta. 4. disserimus. Leues corde dicendi non sunt, qui sequenti sunt dominum, scientes tempus adimpletum: quinimo ter vocati, visis aliquot miraculis: prout fuit illud transmutationis naturæ aquarum in vinum. & tanta piscium captura, Luc. 5. quibus duæ nauiculæ penè mergebatur. Desine, desine hæretice ab ira & relinque furorẽ, noli emulari ut maligneris, non utique cito crediderunt, sed maturo crediderunt tempore, maturoq; consilio sanctissimi viri. Diues erat Nicodemus & princeps Iudæorum, hic cognoscens tempus aduentus Messie adimpletum venit ad dominum. diues erat Ioseph ab Arimathia: diues erat Zachæus: diues de quo nunc loquimur Matthæus. nõne & Gamaliel & Saulus diuites erant? & unico verbo ad terram prostratus Saulus ait, domine quid me vis facere? Non igitur potest quispiam hæreticorum calūniari sanctos apostolos cito nec festinanter, sed congruo & maturo tempore credidisse: neq; paupertas illorum fidei obijcienda est, cum multi diuites eandem fidem susceperint. Post aduentum autem spiritus sancti, quàm mature crediderint apostoli & domini discipuli, manifestum fuit vniuerso orbi: Multa turba proculdubio sacerdotum obediebat fidei, actuum. & hi diuites erant. deinde quot Imperatores, quot diuites crediderunt, si enarrare voluerimus deficiet nobis tempus. Quanto melius hæretice præmeditates diuinum verbum, per os illius sacratissimæ

humanitatis assumptæ, tantæ virtutis esse ut corda ad se traheret non resistentibus pravo corde, & dulcissimo verborum sonitu, animas liquefaceret: prout sponsa prædixerat in canticis: Anima mea liquefacta est, ut dilectus loquutus est. Magnes attrahit ferarum sua virtute, & verba domini, tu non vis attrahant corda? Fecit autem domino Leui conuuiū in domo sua, ut posset cum sponsa dicere: Inueni quem diligit anima mea, tenui eum nec dimittam. Non paruum est miraculum, hominem in negotijs telonei absorptum (sive teloneum dicas vectigalium receptorem, siue pecuniæ augendæ campforem) uno verbo, in alium virū permurari. Nec parū etiam mirandum est, verbum incarnatum, in domo peccatoris, sic accubuisse, sic manducasse. Iam iam inflati scribæ & pharisæi, omnes homines, præter se ipsos despiciētes murmurabant. Quare cū publicanis et peccatoribus manducat magister vester? Genus hoc detractionis, etiam ad nos vsque peruenit: non desunt sane qui detrahant sanctis viris, si illos viderint cum despectis & peruersis viris sermones habere: sunt etiam viri potentes & diuites, aliud pseudo christianorum genus, pauperes & humiles despicientes, qui neque animarum miseriam condolent, nec indigentium corporibus subueniunt. Dominus autem noster Iesus Christus vrisque respondet: Non necesse habent sani medico, sed qui male habent: nō enim veni vocare iustos sed peccatores. Illi pharisæi & scribæ, se sanos existimabant, cum essent nimis infirmi: publicani & peccatores se infirmos fatebantur, ideo cælestis medicus illis relictis, istis medicinam afferre curabat. Nulla profecto grauior ac proinde periculosa infirmitas est illa, quæ sic attonitum & extra se reddit ægrotum, ut se sanum esse sibi persuadeat, sic dicit beatus Joānes Apoc. 3. præposito Laodiceæ: Dicis diues sum, & locupletatus, et nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis & pauper, & cæcus & nudus. Ex hoc autē semper apud philosophos, & præcipue apud nos christianos, sui cognitio per quam maximè com-

men-

mendata est: Qui enim se non cognoscit, quid nam boni faciet? Nihil profecto potest rectè extra se agere, qui se ipsum intra se non cognoscit. Nam si ad te veniret agricola, hirtus & hirsutis capillis paleaque inuolutis, manibus fœdatis, facie puluere plena, pannis obsitus: & se regem diceret, velletque ab omnibus venerari, ciues sodalesque suos pro nihilo haberet: non ne illum stultum existimares, irrideres & illuderes, illique acclamares: nosce te? certe faceres. Sic igitur homini superbo, cæterosque contemnti, quantumcunque ipse sit magnus, quantumcunque diues, ab omnibus acclamandum est: O homo quid superbis? quid peccatores despicias, quid te extollis: ut quid te sanū reputas cum sis miser, nudus & cæcus? Nosce te, nosce naturam tuam fragilissimā, corpus tuum pelle coopertum, quod nisi Deus optimus maximus faceret, quis posset se conspectui aliorum offerre? omnes vndiq; foueas peteremus, ne inuicem nos abstracta pelle conspiceremus. Nihil enim aliud est corpus pelle superindui, quàm sterquilinum, serico panno contegi. Quisquis igitur vult sanitatem, consequi se agnoscat, se peccatorem fateatur, nemo de sua virtute gloriatur, nemo sibi arroget & nimium tribuat, vel de animæ virtute, vel corporis pulchritudine, seu sanguinis claritate præsumat. Qui gloriatur, inquit apostolus Paulus, in dño gloriatur: à quo cuncta bona suscepit, & animæ virtutem, virtutumq; dotes, & corporis speciem, & sanguinis nobilitatē. Principium totius conuersionis ad Deum est, cognoscere seipsum, prout fecerunt hi publicani & peccatores. principium totius defectionis à Deo est, quando quis seipsum non cognoscit. scriptum namq; est: Initium omnis peccati superbia: à qua notum est, ortum habere sui defectus cognitionem: propterea merito dicitur, & principium totius perdicionis esse, sui ignorantiam. Cæterum cum humilitas sit omnis exaltationis principium, secundum domini sententiam: Et qui se humiliat exaltabitur: humilis porrò sui ipsius & suorum defectuum, veram habet cognitionem. Qua de causa

D iij dici

dicitur principium omnium esse virtutum, sui ipsius cognitio & id merito. Hanc igitur ut habeamus, in sudare & totis viribus huic scientiæ incumbere oportet. Illi vero qui multa de alijs, pauca, vel nulla de se ipsis sciunt, similes hijs sunt, qui proprio ignorato idiomate, vel quæ in propria sua sunt domo, totius mundi se gaudent notitiam habere linguarum, & negociorum. O miser, quanta sepe narrant de his quæ geruntur hic ac illic, cum autem ad se perueniunt omnia penitus ignorant, nihil de se sciunt quod verum sit, omnis quam de se habent est falsa notitia. Oremus igitur charissimi dominum nostrum Iesum Christum, ut nos illa suavissima voce qua Matth. vocavit, ad se traxit, & seipsum noscere fecit, vocare dignetur, & ad se qui summa est veritas attrahat atque rapiat, dicentes cum sponsa. Trabe me post te, in odorem unguentorum tuorum curremus: Cui cum patre & spiritu sancto est gloria in æternum. Amen.

In cap. II. beati Marci.

Erant discipuli Ioannis & pharisæorum ieiunantes: & veniunt & dicunt illi, quare discipuli Ioannis & pharisæorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant? & ait illis Iesus, nunquid possunt filij nuptiarum quandiu sponsus cum illis est ieiunare? quanto tempore habent secum sponsum non possunt ieiunare, venient autem dies cum auferetur ab eis sponsum, & tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri, alioquin aufert supplementum novum a veteri, & maior scissura fit. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres, alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt: sed vinum novum in utres novos mitti debet. Ex hac lectione monemur mentes ieiunantium, & ipsa ieiunia distinguere: ieiunabant Ioannis discipuli a sancto suo magistro edocti: ieiunabant pharisæi hypocrisæ ad decipiendos populos, quemadmodum legimus dixisse dominum: Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrisæ tristes, exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes, Matth. 6. sic & orabant orationibus prolixis, domos expoliantes viduarum. Vobis scribæ & pharisæi hypocrisæ, qui comeditis domos viduarum, orationes longas orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium. Ab intentione interiori, exteriora distinguuntur opera, hoc novit Deus qui iudex est cordium. Discipuli Ioannis facile decipi potuerunt a Pharisæis, quorum ordo religionis præcipuus, apud Iudæos inter cæteros habebatur: videtes discipulos Domini, non sua frequentia observare ieiunia, detrabi nimis perfectio: non eis videbatur, non tanta quemadmodum & illi ieiunia, Domini discipulos facere. Adhuc imperfecti nesciebant, quod et postea apostolus Paulus Romanis scripsit cap. 14. Qui manducat, Domino manducat, & gratias agit Deo. & qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo. Neque
D iij præter

prætermittendum esse arbitror, quantum bonis noceat malorum conuersatio, maximè si sub aliqua boni specie ad aliquid faciendum, vel dicendum inducantur. Ecce Ioannis discipuli totius virtutis exemplar, dum associantur pharisæis, de domini discipulis male sentiunt: quòd & si calumniandi gratia pharisæi dixerint, quare discipuli tui non ieiunant, Ioannis discipulos magis discendi quàm calumniandi gratia id dixisse existimandum est, quanquam bonorum non minima tētatio est, cum illos aliqua subreptit ambitio vel inuidia, non bene de proximorum virtute sentiunt. Ideo non ab re suspicandum est, Ioannis discipulos aliqua fuisse æmulatione permotos, maximè cum viderent opera domini clariora esse quàm Ioannis. Inuidia igitur correpti, videntur & ipsi conqueri: quare discipuli domini, qui sanctitate Ioannem superabat, nō ieiunarent. Nam sic legimus illos permotos fuisse, cum viderent populum apud dominum esse frequentiore quàm apud Ioannem: & plures habere ipsum dominum discipulos, Ioannis 3. & dixisse Magistro suo: Rabi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizatus: & omnes veniunt ad eum, quibus respondit Ioannes, non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei datum de cælo, ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quòd dixerim, non sum ego Christus, sed quia missus sum ante illum, qui habet sponsam, sponsus est. Cauenda igitur est etiam bonis ambitio & inuidia, quibus aliquando occulte permoti, existimant se bene facere male suspicando, & de alijs eiusdem officij vel predicandi vel docendi detrahere non verentur. Innocens dominus, cuius discipuli aliquādo sic ieiunabant, ut fame astricti ex spicis grana confricata pro pane sumerent, prout in hoc cap. paulò inferius legitur: & aliquando iam vespertina hora, quinque ordeaceos panes & duos pisces tantū secum ferrent, de quibus dominus faciauit quinque hominum millia, homines innocentes tuetur, & illū ieiunandi modum pharisæorum & Ioannis discipulorum non reprehendit: tempus vero

verò ieiunij suorum prænuñciat dicēs: Non possunt filij nuptiarum quandiu cū illis est sponsus ieiunare, tolletur ab eis sponsus & tunc ieiunabunt. Tempus magnæ latitiæ fuit Christi domini conuersatio, & qui illi maiori familiaritate adharebant, maiori semper perfundebantur alacritate, tum illum videndo, tum audiendo, tum videntes tam crebra, & inaudita miracula perpartantem: vnde & ipse dominus, dicebat illis, Beati oculi qui vident quæ vos videtis: dico enim vobis, quòd multi prophetae & Reges, voluerūt videre quæ vos videtis, & nō viderunt: & audire quæ vos auditis, & non audierunt. Sponsum Christum dominum animarum esse, iam diu prædixerat Esa. cap. lxxij. Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor iustus eius: & saluator eius, ut lampas accendatur: & videbunt gentes iustum tuū, & cuncti reges inclytum tuum. Et paucis interpositis: Habitabit iuuenis cum virgine (quod de ipso saluatore, cum virgine deipara matre, vel de Ioseph sponso eius, ab omnibus accipitur) & gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus. Et iterum dicit Esa. cap. lxxj. Gaudens, gaudebo in domino, & exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimento salutis, & indumento iustitiæ circumdedit me: quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis: dotem magnam donauit sponsus sponsæ, sanguinem utique suum. Filij igitur harum nuptiarum, vel si accipiantur nuptiæ hæc à verbo diuino, dum sibi adiunxit humanam naturam, quam omni genere gratiarum dotauit, dono & virtutum, sic proculdubio decens erat, omnibus ornari virtutibus humanitatem illam, quæ taliter diuino erat coniungenda verbo, ut Deus esset homo, & homo Deus: nō possunt lugere quandiu gaudent, in præsentia tanti sponsi, de quo David prophetauit psal. xvij. Et ipse tanquā spōsus procedēs de thalamo suo. Auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt: alia ieiunia, non veteris legis quæ aboletur, sed ieiunia innocentia,

ieiunia non ceremoniarum, sed in cordis simplicitate sument cibum, & ieiunia lætitiæ celebrabunt, non sicut hypocritæ tristes, qui suas exterminant facies, ut appareant hominibus ieiunantes: sed crebra & læta celebrabunt ieiunia, prout ipsemet sponsus, se illis primo exemplum præbuit, qui ieiunauit in deserto quadraginta diebus, totidemq; noctibus, ut primo cap. dictum est. Quod nec colligere negligas aduersus neothericos hæreticos, qui ventri deservientes ieiunia tollunt: vide ieiunantem dominum, postquam baptizatus est: vide annunciantē tempus ieiunij discipulorum, scilicet, cum auferetur ab eis sponus, tunc ieiunabūt, quod per sepe fecerunt, prout etiam legimus in actibus Apostolorum cap. 13. Ministrantibus illis Domino & ieiunantibus, dixit illis spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. tunc ieiunantes & orantes imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Et actuum. 14. & cum constituisent, scilicet Paulus & Barnabas, illis per singulas ecclesias presbyteros, & crassent cum ieiunationibus. Hoc et Corinthijs Paulus monebat. 2. Corinth. 6. dicens: In omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros, in multa patientia, in ieiunijs multis. Non habet igitur quid ieiunijs calumnietur moderni hæretici. Quod autem Dominus ait, de rudimento nouo non assuendo vestimento veteri, & vino nouo non infundendo in utres veteres, illud est ieiunium euangelicum: & euangelicam consuetudinem nouam, non esse veteribus Iudæorum consuetudinibus admiscendam, sed expectandum quousque noua doctrina nouo vestimento assueretur, & in nouum utrem nouū vinum infunderetur, quod post aduentum spiritus sancti, quando ieiunare discipuli consueuerunt factū est, & sic vtraque sunt adseruata, & hominum nouorum mentes nouæ, nouæ etiam spirituales consuetudines, nouaque ieiunia mentibus nouis, gratia domini nostri Iesu Christi. Cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria & imperium in æternum, Amen.

Tra

In cap. II. beati Marci.

Factum est iterum, cum Dominus sabbatis ambularet per sata, et discipuli eius coeperunt progredi, & vellere spicas. Pharisei autem dicebant ei: Ecce quid faciunt discipuli tui sabbatis, quod non licet? & ait illis: nunquam legistis quid fecerit Dauid quando necessitatem habuit & elurijt ipse: & qui cum eo erant, & quomodo introiuit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum & panes propositionis manducauit, quos non licebat manducare nisi solis sacerdotibus, & qui cum eo erant? & dicebat eis: sabbatū propter hominē factum est & non homo propter sabbatū. Itaq; dñs est filius hominis etiā sabbati. Quod dicit Euangelista: iterum factum est, referendum est ad priorem quæstionem & detractionem, qua pharisei calumniari discipulos intendebant, quia non ieiunabant, ac si diceret Euangelista, iterum calumniati sunt, iuxta eandem de edendo materiam, occasiones omni hora calumniandi dominū querebant pharisei. Quare inquirunt, cum publicanis & peccatoribus māducat magister vester: Quare discipuli tui non ieiunāt, nunc ecce discipuli tui faciunt, quod non licet? occasiones quærit, inquit sapiēs prouerb. 18. quod ego de his phariseis non ab re interpretor, qui vult recedere ab amico omni tempore erit exprobrabilis, quoniam scriptū est de Messia psal. 71. Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem. Exemplo Davidis retundit phariseorum calumniam: Si enim panes propositionis, qui ex lege solis sacerdotibus reseruati sunt, prout habetur Leuit. xxxiii. dicente Domino, postquam panes poni super mensam duodecim præcepit ex simila: Per singula, inquit, sabbata mutabuntur coram domino suscepti à filijs Israhel, federe sempiterno, eruntque Aaron & filiorum eius, ut comedant eos in loco sancto, quia sanctum sanctorum est, de sacri

sacrificio domini iure perpetuo. Hanc oblationem sicut legimus, solis sacerdotibus reseruatam, necessitate extrema accedente, licet cui David in cibum sibi, & suis summere: quomodo non magis licebat esuriētibus discipulis domini, manibus triturare spicas, & extracta grana edere. Sacra scriptura exēplo in caput pharisaeorum retundit dominus impositam calūniam: sic licet cum aliquid agimus, quod iuste & recte facere possimus, si calūniemur, exēplo id refutare sanctorum. Quod autem Marcus Abiathar nominat, cū primo regū. 21. dicatur: Sub Achimelech sacerdote David hoc fecisse, non est à veritate diuersum, tū quia forte ex præcepto patris Abiathar filius, qui & ipse sacerdos erat, panes Davidi porrexit, vel quia Achimelech, dicebatur Achimelech Abiathar, quēadmodum dicimus Petrus Ioānes, vel Antonius Marcus, & his similia. vel ipse filius dicebatur Abiathar Achimelech, pronomine sibi ex patris nomine assumpto, prout est vrsitissimū, quod magis quadrat. Quia tamen Saul patrem, qui domui Dei præerat exstimauit sibi contrarium, & quod Davidi fauebat illum occidit. quin etiam & filium occiderat Abiathar si potuisset, nisi fugiēs euasisset: quippe qui illa die occidit nō tantū Achimelech, sed vniuersos sacerdotes numero octoginta quinque. Sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum. Iuxta hanc domini sententiam, bene edocta sancta mater ecclesia à suo sponso Christo, quotiens vrgens necessitas præualens, obseruationi diei festi occurrit, illi subueniri non damnat: prout est infirmos curare, mortuos sepelire, occurrere vrgente violenta tempestate segetibus, bellum aduersus sibi bella inferentes gerere. Quod vtiq; consultius fecerunt Machabæi. 2. quā primò, prout habetur primo Machabæorum. 2. Moriamur omnes in simplicitate nostrā, dixerunt primo, & testes erunt super nos cælum & terra quod iniuste perditis nos: & intulerunt illis bellum sabbatis, & mortui sunt hij, & vxores eorum, & filij eorum, & pecora eorū vsq; ad mille animas
homi

hominum, & cognouit Mathathias & amici eius, & luctum habuerunt super eos valde, & dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt, & non pugnauerimus aduersus gentes, pro animabus nostris & iustificationibus nostris, citius disperdent nos à terra. & cogitauerunt in die illa dicentes: Omnis homo, quicumq; venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus aduersum eum, & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri: Sic sabbatū probatur factum esse propter hominem, & non hominem propter sabbatum: quin etiam ipsimet pharisæi, si bos, vel ovis eorum in foueam die sabbato incidebat, eadem hora extraheretur, prout dominus illis aliās intulit, ad aliam de die sabbati in eorum caput retundendam calūniam, quin etiam addit dominus, & si tanta causa necessitatis cessasset, ego ipse dominus sum sabbati. Dominus, inquit, est filius hominis etiam sabbati. Hic se Deum dicit, nec tamē aduertunt pharisæi, exemplo Davidis perculsi & deuicti: potuit siquidem ille qui fecit sabbatum, leges sabbati obseruandas constituere, illasq; vel restringere, vel laxare, et verū sensum sabbati obseruationis præ cæteris reddere, & ad istum sensum capienda est illatio illa. Itaq; cū prædixisset dñs, sabbatū propter hominē factū esse, idē est ac si latenter insinualet, à me vtiq; Deo est factū. Palā nāq; à Deo factū sabbatū accipiendū erat, vt scilicet homo Deo vacet, adoret, meditetur, aliquod obsequiū impendat: ex hoc subinfertur, qui Deus est, dñm esse sabbati. Itaq; dñs est filius hominis etiā sabbati: nec præterire debemus, oīa propter nos fecisse dñm, etiā sabbatū: vt illa dies prima sabbati, quæ est dominica apud nos in laudē redēptoris Dei expendatur, & eius obsequijs illa die insistamus, nihil extraneū cogitātes, nihil aduersus eius honore cōmittamus: attēdētes, quāta à Iudæorū populo, dies sabbati obseruātia custodiebatur, in memoriā creatoris, quia legitur: quod die septima requieuit dominus, ab omni opere quod patrarat: & in memoriā cæterorū beneficiorum Dei. Nos vero qui iam nō
crea

creatoris tantum, sed reparationis nostræ solennem celebramus primam diem, illam scilicet, in qua dominus à sepulchro resurgens victor ascendit, debemus omni opere spiritali occupari, audiendo verbum Dei, præcipue autem deuotè sacratissimo missæ sacrificio interesse, eleemosynis & orationi vacare, & tota illa die ecclesiæ assistere: & animo voluere quæ, & quanta pro nobis Christus dominus operatus est viuens, moriens, resurgens, & in cælum ascendens, & quomodo iudicaturus est viuos & mortuos. Qui cum patre & spiritu sancto est gloria & imperium in æternum. Amen.

TRACTATVS PRIMVS.

In cap. tertium beati

Marci.

T introiuit iterum in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. & obseruabant eum, si sabbatis curaret, vt accusarent illum. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. Et dicit eis: licet sabbatis benefacere an male? animam saluam facere, an perdere? at illi tacebant. Et circumspiciens eos in ira, contristatus super cæcitatem cordis eorum, dicit homini: extende manum tuam. & extendit: & restituta est manus illi. Quod dominus tot lace situs calumnijs, iterum in synagogam venit, nobis insinuat, nullis contradicentium hominum ita turbari calumnijs, vt benefacere desinamus, quinimo quo magis nos persequuntur, magis eorum salutem persequi, charitatis officium est. Magna Christi charitas, non desinit animas quærere, se mundi saluatorem ostendere, persequentibus pharisæis, multa bona illis etiam nolentibus conferre. Erat in synagoga, homo habens manum aridam. Non paucos apud nos, habet hodie sodales languidus hic, qui manum habent aridam ad tribuendum, & indigentibus bene faciendum. Manus huic paralytico erat, digitos habebat, non tamen manus illi seruebat: tales profecto sunt, quibus manus arida ad præstandum: ad recipiendum autem non arida, sed fortis est. Contra autem fieri monet Ecclesiast. capit. 4. dicēs: Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Hoc ex peccatis Sodomorum, narrat Ezechiel cap. 18. dicens: Et manus ad pauperem non porrigebant. Venerat in synagogam homo iste, manum habens aridam. Mira cæcitas pharisæorū, obseruabāt dominū si sabbatis curaret, vt accusarent illū: ipsi bouem & asinum suum si in foueā incidisset extraherant die sabbati, & obseruabant dominū an hunc manum habēs stupidā

pri

pristinæ integritati sabbato restitueret: medici eorum infirmis medelam inferebant die sabbati, isti autem dominum accusare intendebant, si sabbato miracula faceret. Non fuit unquam malitiæ eorum similis alia, non indurata pertinacia visa, non inuidia similis reperta: quod ipsi desiderare, quod impetrare precibus à domino debuerant, hoc ad calumniandum oculis apertis, vigilantes circumspiciebant. Rogare dominum summopere & ab eo summis precibus contendere debemus omnes, ne nos inducat, hoc est permittat, in talem dilabi odij & inuidiæ tentationem, qua sic obcæcati, & bonum dicamus malum, & malum bonum. Hoc tantæ cæcitatibus malum, non unico generatur peccato, sed à corrupta iam mente multitudinem peccatorum, hi calli nascuntur. Quemadmodum enim ex assiduo labore, agricola manus callis plenas habet ita, ut penè iam ligonem & aratrum non sentiat: sic peccator cum vitam detestabilem, per abrupta vitiorum diu gesserit, iniquitatum stimulos non sentit. Dominus porro miserator & misericors non desinit, & his in duritiem camelorum corda gestantibus, bonis operibus & miraculis medelam adhibere. Unde, & ait homini habenti manum aridam, surge in medium. Duobus volebat dominus medelam præstare, & huic agroto, & pharisæis, huic in corpore, illis in anima: utrorumque misertus, qui utrosque creauerat. Disce qui inimicos habes, quantum in te est, animabus illorum consulere: disce à bono non desistere, quantumcumque calumniaris, in medio iubetur stare miseria, ut ab omnibus possit facile conspici: proximorum necessitates semper in medio debent apparere, hoc est, ante omnium civium illius oppidi conspectum semper esse præsentem, ut ab omnibus possint, pro vniuscuiusque facultate iuari. Homine igitur sic in medio constituto, ait dominus circumstantibus pharisæis: Licet sabbatis benefacere, an malè? animam saluam facere an perdere? at illi tacebant. quàm facile responderetur, si aliqua ex parte horum mens, virtutis luce perfunderetur, quid ni responderent domino. O domine, bene facere
semper

semper Deo acceptabile est sacrificium, male autem operari detestabile. At illi tacebant: Non habet quid dicat, non habet quid respondeat bono, prauorum inueterata malitia. Cum confunduntur, & quid respondeant non habent, tacent: obmutescunt utique, sed non desinunt bonos persequi, eosque insectari. nonne & inferius post patratum hoc miraculum, legitur quod statim concilium faciebant cum herodianis pharisæi, ut perderent eum? Dominus vero circumspiciens eos in ira, contristatus est super cæcitate cordis eorum: Quid ni contristaretur plasmatorem eorum, saluator eorum, requisitor eorum: vidēs sua prauitate in tantam deuinisse cordis duritiem, ut ipsam solis lucem minime possent intueri! Quod autem legimus iram domini, non animi quemadmodum & nos perturbationem, rationem vel præuenientem, vel obcæcantem intelligere debemus. Non enim Christus dominus, has passiones, quemadmodum & nos, patiebatur: atqui ipsa ratione præueniente, iram vocabat, illamque adesse quantum optima ratione iudicabat, præcipiebat. In nobis autem passiones rationem præueniunt & subrepunt, in Christo autem domino, ratione motus hos omnes præueniente, ipsos tanquam verus homo præsentem esse iubebat, quantum vera ratio postulabat. nimirum utique, quod dominus irascebatur, super cæcitatem cordis illorum, maxime religiosorum hominum, tales namque erant inter Iudæos pharisæi, qui omni opere legis neglecto, omnique prophetia post tergum proiecta, sic suis tantummodo commodis inserviebant, ut nec tempus aduentus Messie, nec ipsam doctrinam, quin etiam nec ipsa oculis prospecta miracula considerarent, sed tantum suis desiderijs & cupiditatibus inservientes, id pro lege & prophetis recipiebant, quod sibi commodum esse iudicabant. Tunc dicit homini: Extende manum tuam: et extendit: et restituta est manus illi. Tanta celeritate restituta est manus, quanta primus homo plasmatum. Hæc est una mira distinctio operum domini, ab operibus naturæ, siue sanctorum, siue angelorum. Nempe natura, non
est potest

potest nisi discursu temporis operari: sancti, vel angeli, si aliquod operantur opus, & si Dei iussu id fiat, nihilominus aliquo intervallo temporis operantur, quoniam creatura non potest in instanti operari: opus est moueatur, moueantur membra, tangatur per angelum, ut legitur de angelo mouente piscinæ aquam, Ioãnis. 5. Christus vero Deus verus, in instanto & subiti miracula operabatur, ut ex ipsa subita curatione, facile volenti intueri appareret, hunc esse illum, qui dixit & facta sunt, mandauit, & creata sunt: Erat febricitans socrus Simonis, continuo surrexit, dixit paralytico surge: & continuo dicit Euangelista, surrexit. Dixit nunc homini habenti aridam manum extende manum tuam, et extendit et restituta est manus illi: Nullam temporis moram protraxit natura, quin suo obediret auctori. proinde nec legitur hic continuo, nec statim, quamuis omnia hæc denotet subitam diuinam curationem, sed adiungit Euangelista, nullo temporis intervallo posito, & restituta est manus eius. Christo sit honor, gloria & imperium, cum patre & Spiritu sancto regnanti in æternum. Amen.

TRACTATUS. II.

In cap. III. beati Marci.

Uerentes autem pharisæi, statim cum herodianis consilium faciebat aduersus eum, quomodo eum perderent. Iesus autem cum discipulis suis celsit ad mare, & multa turba à Galilæa et Iudæa sequuta est eum, & ab Hierosolymis: & ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum & Sydonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum: & dixit Iesus discipulis suis, ut nauicula sibi deseruiret, propter turbam, ne comprimerent eum: multos enim sanabat: ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent quotquot habebat plagas. Et spiritus immundi cum illum videbant, procidebant ei, & clamabant di-

centes

centes: tu es filius Dei. & vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum. Dimissi à Deo, suis multis præcedentibus peccatis, miseri pharisæi, in desiderio cordis eorum, & in adinventionibus suis, in hoc barathrum peruenierunt, & simul cum herodianis, Herodis ministris vel familiaribus consilium fecerunt aduersus dominum, quomodo eum perderent. Iam nec lingua nec mens, quid de istis dicendum sit suppeditat, visa subita hominis curatione. Cum argumentum certissimū, diuinitatis Iesu deberent habere, perditionem eius moliri, summa diligentia procurant. Non igitur quicquam amplius de his loquendum, ipsa malitia eorum declarat, insanabilem factam esse plagam eorum, cum his qui dicunt Deo: recede à nobis, viam scientiarum tuarū nolumus. Benignissimus Iesus, qui eorum mentē nouerat, secessit ad mare, dans locum malitiæ ipsorum: Væ his quibus Christus terga vertit, væ his à quibus recedit: Hieremias ait cap. vj. Erudire Hierusalem, ne forte recedat anima mea à te, ne forte ponam te desertam, terram inhabitabilem: Et Iob. 19. Stulti quoque despiciebant me, et cum ab eis recessissem detrahebant mihi. Omnia hæc profecto venerunt super Iudæos & Hierusalem, prout ipsa experientia manifestat. Vt autem scias, nihil detrimenti accipere Christum, si à te recedat, vel tu ab ipso etiam recedas, vide quid sequatur: Et multa turba à Galilæa et Iudæa sequuta est eum, et ab Hierosolymis, Ecce Iudæos: nunc vide gentes etiam venientes, ut ex utroque pariete una consurgat ecclesia. Et ab Idumæa, inquit, & trans Iordanem, & qui circa Tyrum & Sydonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum. Non omnes Iudæi errauerunt, multi proculdubio ex ipsis crediderunt, prout legimus in actibus apostolorum: die una pentecostes conuersi sunt tria millia: deinde diebus paucis interiectis, crediderunt quinque millia: & multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei. Non igitur nos sumus Deo necessarij, sed illo nos opus habemus, ut sine illo viuere non possimus: In ipso,

E ij inquit

inquit Atheniensibus Paulus, viuimus, mouemur & sumus. neq̄ nostris eget, cum præcipit. subueniri pauperibus, sed ob nostrarum indigentiam animarum, pauperes fecit aliquos ex nobis, ut cū temporalia donaremus, nobis æterna largirentur: Ipse pauperem facit & ditat, humiliat & subleuat, hunc humiliat, & hunc exaltat, quatenus ille patientia, ille vero beneficentia, uterq̄ saluetur: O mira diuini consilij dispositio! ò inenarrabilis prouidentia! recedunt pharisei, sequuntur Idumæi, illi quomodo perdatant quærunt, isti quomodo sanentur, inquirunt. In hac consideratione, beatus Paulus absorptus exclamauit, ut legimus ad Roman. xj. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? præcesserat namq̄; hæc sententia. Conclufit enim Deus omnia in incredulitate (ut omniū misereatur) quæ finita, statim subsequitur exclamatio: ò altitudo diuitiarum? Discipulis autem, concurrente turba, præcepit dominus, ut nauiculam pararent, ne comprimeretur, quoniam omnes irruiebant, ut illum tangerent & sanarentur. Fons scaturiens sanitatis, corpus Christi & vestis erant, quotquot tangebāt sanabantur. Lactare qui credis in Christum, iubila qui adoras, dominus tuus omnes sanat, & animarū & corporū languores: nulla tibi est difficultas si accedis, si amore accedis, si fide tangis sanaberis, tibi adest medicus si æger es, accede noli timere: vide Idumæos, Tyros & Sidones venientes. tu qui credis, quare recedis? accede, tange, veniat tibi in memoriam mulier illa peccatrix pedes eius tangēs, lacrymis lauans & osculans, & quid dominum dicturum expectabat? forte, recede à me, noli me tangere, quia peccatrix es? audi quid dicat: fides tua te saluam fecit, vade in pace. Beneuolum habemus peccatores receptorem, qui recipit & non dedignatur, parcat & non improperat. Nunquam igitur, recedamus ab eius consortio, ne aberremus, ipse sit via, ipse vita, ipse spes nostra, illi adhærentes nihil est quod timeamus, ab illo recedentes, nihil est quo protegatur,
sine

sine illo, nec diuitiæ profunt, nec honores firmantur, neque salus lætitiā, neque vita vitam præstat: omnia euanescent, omnia labuntur, omnia corruunt, omnia perduntur. Quemadmodum enim homo, qui sine firmo iacto fundamento, domū altam erigit: sic hæc se habent, quāto altius se se tollit ædificium, tanto facilius corruit: non enim habet fundamentum quo sustentetur, nec quo firmetur. Hanc similitudinem ipse dominus dignatus est, ad nostram doctrinam prædicare, prout scribit beatus Luc. cap. 6. Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos, ostendam vobis cui similis sit: similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum supra petram, iam de hac petra prædixerat Dauid: Et statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos: inundatione autem facta, illi sum est flumē domui illi, & nō potuit eam mouere, fundata enim erat supra petram. Ecce autem, quanta ratione, quidquid obtinetur, quidquid possidetur cum Christo, siue parum sit, siue multum, firmitatem habet. Qui autem audit, prout fecerunt isti pharisei, & non facit, similis est homini ædificanti supra terram, sine fundamento. ò quot miseri ædificant supra terram (sine fundamento, quod est Christus dominus) diuitias & honores, mundi fauores & principum familiaritatem, de quibus sequitur: In quam illi sum est flumen, & continuo cecidit, & facta est ruina domus illius magna. Hoc verbo continuo, ad denotandam, & aperte ostendēdam, huius fallacis vitæ breuitatem, utitur scriptura: prout legimus Sapientia. 5. dicere in inferno damnatos: Lassati sumus, in via iniquitatis & perditionis. & post aliquas comparationes breuitatis vitæ, magnis singultibus, & inutili eiulatu addiderunt: Sic & nos nati, continuo desinimus esse. Itaque inter tempus natiuitatis & mortis, tanquam si nulla dies præterisset, addunt verbum continuo. quod & Dauid prophetauit dicens: Vidi impium superleuatum, & exaltatum sicut cedros Libani, & transiui, & ecce non erat. Dæmonia autem ne se manifestarent compefcit

dominus, prout iam diximus supra cap. i. tractatu. 6. quoniam hoc malitia, ad explorandam diuinitatem domini, non sciētia prædicabant. Cui cum patre & spiritu sancto, est gloria & imperium in aeternum. Amen.

TRACTATUS. III.

In cap. III. beati Marci.

Ascendens in montem, vocauit ad se quos uoluit ipse, & uenerunt ad eū. Et fecit ut essent duodecim cū illo, & ut mitteret eos prædicare. & dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eijciedæmonia: & imposuit Simoni nomen Petrus: & Iacobū Zebedæi, & Ioannem fratrem Iacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, filij tonitru: & Andræam, & Philippū, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomā, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum, & Iudam Scarioth, qui tradidit illum. *Nota, quod non populi tumultu eliguntur apostoli, nec turba comprimente dominum, ut noueris qualis debeat esse electio sanctorum. Qui enim potestatem habet eligendi prælatos, non uoce ignorantis populi, non tumultu perstreptentis turbae, sed in monte sunt electuri, hoc est in alto contemplationis loco. Illi ergo eligendi sunt, qui cæteris doctrina & exemplo præstant. foris igitur apostolorum fit electio, & in loco sublimi atq; excelsō, in quo nos Christus docet, ab omni affectione carnali, alienos esse debere, cum animarū regimini aliquos præficimus. Dum autem ait, ad se uocasse quos uoluisset ipse, ostendit uoluntatem suam ita rectissimam esse, ut errare non possit: quod nobis contingere non potest, qui homines fragiles sumus, & à rectitudinis tramite, ignorantes sæpe nos auertimus. Diuinam etiam in hoc cognosce uoluntatem, qui potest facere de suo quod uelit, quemadmodum scriptum est: Et ipse quidem quosdam dedit apostolos, quosdam autem prophetas, alios uero Euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consumationem sanctorum,*

in

in opus ministerij, in adificationem corporis Christi, ad Eph. 4. Cū autem diuinam attenderis uoluntatem, cognosce etiam nostram fragilitatem. Dominus enim in quos ipse uult eligit, & electio perfectissima est, quoniam ipse Deus est, & bona semper eius est uoluntas, & rectissima ratio. Nos uero, quoniā deuiare à bona uoluntate, & à recta ratione amore, uel odio possumus, nō quos uolumus eligere debemus, sed quos uult ipse Deus, quippe qui præ cæteris, doctrina & morum exemplo præstantiores sunt. Rursus autem, quoniam nos non possumus, quibus præficimus uirtutem & sapientiam præstare, non quos uolumus, sed quos Deus uult, eligere tenemur. Deus uero ex lapidibus potest suscitare filios Abrahæ, quæadmodum & beatus apostolus Paulus. 2. Corinth. 3. dicit, de hac uocatione loquens. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non litera sed spiritu: ideo quos eligit cæteris facit præstantiores. Et uenerunt ad eum. Liberi hic arbitrij, agnosce uoluntatem, illos uocauit, ipsi uenerunt: semper enim tali sale cōdienda est uocatio Dei, quatenus uocatos intelligas, libere uocationi obedire. Inde est quod multi sæpe uocantur & resistunt, quinimo cum Pharaone flagellantur, nec meliores inde, reuertes, redduntur. Orandum est & laborandum, ne uocati domini uocationem negligamus uel respuamus. Hæc est uera obedientia, dum uocati continuo dicimus, ecce adsum, & præsti sumus parere iussis. Prima ruina Saulis fuit, non obedire uoci Samuelis, quem noluit expectare, sed ipse sua arrogantia & superbia, obtulit holocaustum cum non esset sacerdos, nec hoc à Deo sibi fuisset officium cōmissum, prout legitur primo Reg. 13. Deinde primo Reg. 15. Deuenit in inobedientiam, quæ superbiæ est filia, parcens Agag Regi Achimelech, & optimos greges seruans. Ultimo ex superbia & inobedientia, prolapsus est in maleficia, idolatriæ speciem, maleficam mulierem adiuuans, ad dæmonem

E iij con

consulendum, primo reg. 28. Itaque his edocemur exemplis, voci domini semper obedire, & eius vocationi praeesto esse. Et veniit, inquit, ad eum, & fecit ut essent duodecim cum illo, iuxta numerum duodecim tribuum Israel. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & daemones eijciendi, ut prorsus miraculis, doctrinam novi aduentus Messiae confirmarent. aderat illis dominus, qui secundum diuinitatem ubique semper est praesens. Et imposuit Simoni nomen Petrus, & Iacobum Zebedaei, & Ioanne fratre eius: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est filij tonitruum. Iam hoc nomen se Petro impositurum, spondens derat dominus, prout habetur Ioannis .i. cum illum adduxit ad Iesum frater eius Andreas, intues eum ait, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus: a petra siquidem nomen Petri accepit, ut illum firmum & stabilem, in apostolico loco credamus. Dictum enim est illi Luc. 22. cum dominus proximus esset passioni: Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua. Magnopere attendendum est, quemadmodum dominus a principio, Petrum omnibus alijs anteposuerit, quem postea suum erat uniuersalem vicarium relicturus: iam illi petrae firmitatem accommodat, prout profundo sensu, interpretatus est beatus apostolus Paulus, dicens: .i. Corinth. 10. Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moysse baptizati sunt, in nube & in mari: & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt: bibebant autem de spiritali, consequente eos petra, petra autem erat Christus. Igitur iam diu petra illa (de qua in deserto omnes hebraei potati sunt, quae percussa virga Moysi produxit aquas largissimas, nu. cap. 20) Christum dominum significabat, qui firmus in se Deus semper manes, immobilem praebuit saluandis fidem. Hoc igitur fortissimum nomen Petro dominus imponit, petrae nomen illi dans, & in illo annuntians suae fidei firmitatem, cui omnium credentium curam,

& totius mundi gubernationem submisit. Alios duos apostolos tonitruum filios nuncupauit: nouimus tonitruum filium fulgur esse, & si in terris prius, caelo tonante fulgur conspiciatur quam ipsum tonitruum, nihilominus tamen, ex fragore tonitruum, fulgur egreditur. Hos igitur ardentibus lampadas & nimia velocitate discurrentes, more fulguris videmus, unum primum inter apostolos martyrem, alterum inter Euangelistas primum, qui contra omnes fidei hostes, tanquam fulgur coruscans clarissimo lumine fulget. Duo namque hostes fidem sacram orthodoxamque impugnant, armis mahumetani, verbis haeretici. Contra primos beatus Iacobus datus est propugnator ac defensor, tanquam fulgur resplendens, prout saepe nostri experti sunt, conflictu cum illis habito, ipsum armatum videntes, equo albo insedentem, hinc inde hostes prostrantem. Vox namque nostrorum militum, qui aduersos mahumetanos, siue Turcas, siue quos maturos vocamus, bellum gerunt, haec est: sancte Iacobe, sancte Iacobe. Doctrina, Euangelioque suo beatus Ioannes, secundam impugnantium fidem haereticorum aciem, profligat & vincit. Unde iure optimo filij tonitruum vocantur. Reliquis apostolis nomina non imposuit dominus noua, praeter illud, alioquin omnibus commune, quo omnes apostoli vocantur, gratia domini nostri Iesu Christi: Cui cum patre & spiritu sancto, est honor gloria & imperium, per aeterna secula. Amen.

Tria

TRACTATUS QVARTVS.

In cap. III. beati

Marci.

Tveniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt non possent neque panem manducare. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum, dicebant enim: Quoniam in furorem versus est. Et scribæ qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant: Quoniam beelzebuth habet: & quia in principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis: quomodo potest Satanas Satanam eijcere? Et si regnum in se diuidatur non potest regnum illud stare. Et si domus super semetipsam dispartiat, non potest domus illa stare. Et si Satanas conuixerit in semetipsam, dispartitus est, & nō poterit stare, sed finē habet. Nemo potest uasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet. Amen dico uobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemia, quibus blasphemauerunt: qui autem blasphemauerit in spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reuserit æterni delicti: quoniam dicebant, spiritum immundum habet. Et ueniunt mater eius & fratres, & foris stantes, miserunt ad eum, uocantes eum. Et sedebat circa eum turba, & dicū ei: Ecce mater tua, et fratres tui foris querunt te. Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea et fratres mei? Et circumspectis eos, qui in circuitu eius sedebant, ait: Ecce mater mea, et fratres mei: qui enim fecerit uoluntatem Dei, hic frater meus, et soror mea, et mater est. *Item reuertitur dominus ad domum, ut omnibus sui copiam tribuat, qui pro salute omnium uenerat: nunc in ciuitatum uis, nunc ad mare, nunc ad domum, nullam præterit dominus ociosam horam, semper operatur, quod utique diuinam in eo arguit naturam. Non enim*

enim solus homo tot posset labores tolerare, Deus uero, quoniam semper operatur in creaturis, uerbum Deus in hominem ueniens, semper operibus opera intexit: Tanta illum sequuta est turba, suauitate doctrinæ uerborum eius attracta, & miraculorum multitudine stupefacta, ut non possent nec cibum sumere. Ipse uero tanto docebat feruore turbas, ut nihil de prandio cogitaret, ita ut amici & cognati secundum carnem, exirent tenere eum, dicentes: Quoniam in furorem versus est, rectius profecto dicerent, quoniam in inextinguibilem feruorem versus est: uides quanto sanguine coniuncti, uis spiritualibus impedimento sunt. Iam hi nolebant dominum docere, nec quidem laborare, sed persuadebant cedere labori, quietem aliquam accipere, & tandem respirare, manducare, bibere & dormire, maxima spe erecti tanti uiri sanctitatem, illis adhuc prodesse ad temporalia comoda posse. Nec extra Euangelij sensum hoc existima. Cum iam proximus passioni esset, filios tonitruī Iacobum & Joannem cum matre sua dextram, & sinistram audis postulare, quod & alij discipuli grauitate & iniquo animo tulerunt, & indignati sunt de duobus fratribus. Quin etiam post resurrectionē domini, cum iam proximus ascensionē in cælum esset, non defuerunt qui quærent: Domine, si in tempore hoc restitues Regnum Israel? Illam tunc cognitionē & familiam Domini (Dei paræ quæ eum genuit, semper uirgine Maria excepta) quemadmodum & nunc nostri familiares, & sanguine coniuncti, aliquid temporale à Domino expectare, ipsa sacra Euangelia testantur. Non enim nunc aliud, ab insigni & eminenti prædicatore consanguinei expectant, quam proprium commodum, quomodo ille possit à seculi principibus & magnatibus, aliquid impetrare: & si aliquod beneficium illi conferatur, quomodo ex eo aliquid commodi & emolumentum, eis possit uenire: Sic temporalis gens temporalia cogitans, Dominum tenere uolebat, ne labore deficeret, ne forte si ipse esset Messias (futurum regnū

regnum *Messiae*, male intelligentes scripturam, temporale reputantes) prima ipsi loca in illo regno obtinerent. Scribæ vero quibus lex notior erat, non hac via, sed aliò tendunt, volentes miracula domini, quia procidebāt ei arrepticij, & exhibant à multis dæmonia, infamare: quo sic peracto, populus ab illo auerteretur, & malam de domino opinionem conciperet, quem frequentem, deuotum & propensum domino ternebant: dicebant enim, Belzebuth habet: & in principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Quanta horum sit malitia, quantisq; digni flagellis & dispersionibus, ipsa rei experientia vsq; nunc, & vsque in finem mundi futura, satis ostendit. Dominus vero, duabus rationibus quas hic scribit Marcus (alias duas etiam addunt Matth. cap. 12. & Luc. 11.) illorum blasphemiam in eorum caput retundit, & luce clarius turbæ & illis ostendit, impossibile esse in dæmonis potentia, eijci posse dæmones: naturalis quippe ratio demonstrat, alicuius prouintia Regi, qui se tutus vult seruare, regni diuisionibus, omni sollicitudine occurrere opus esse, non autem illas mouere. Nam diuisum regnum stare non potest: nempe nec domus diuisa. Procurare igitur necesse habet pater familias, si velit integrā conseruare familiam, illam tranquillitate tueri. Dæmon utique regnum suum, domumque suam, sartam tectam percipit, & ob omni ruina tueri: votum eius est, homines non tantum prauis moribus, sed etiam torsionibus corporis suo regno velle ad scribere. Quomodo ergo fieri potest, vt Satanus contra Satanam agat, dæmonque dæmones, ab obsessis corporibus eijciat? Rursum autem, debilis contra fortem præualere non potest, & vasa domus eius arripere, illumque suis bonis expoliare. Hæc est secunda ratio, nisi sit illo fortior, & illum deuincat. Cum igitur ego dæmones sic imperando, à suis sedibus eijcio, non in Belzebuth, sed in alia, deitatis scilicet superari potestate id ago. Hæc sunt duæ rationes: ex naturalibus exemplis adductæ: quibus auditis siluè scribæ isti peruersi, qui ab Hierosolymis venerant vt possent accusare dominū. Eorum

pro

propterea pœnam, ne illis insperata veniret, dominus annuntiat, irremissibile fore peccatum, in spiritū sanctum pronuntias, quoniam opus Dei, & quod sola spiritus sancti virtute fieri potest, dæmonibus tribuebant blasphemantes, siquidem qui in tantam malorum abyssum deuenit, vt inuidia motus opera Dei nequam spiritui tribuat, appositam habet ad cordis ostium talem seram, vt omnes Dei vocationes & pulsationes nec audiat nec sentiat. Respondit dominus vocanti se, omnem illum, qui Dei voluntatem fecerit, suum fratrem, sororem & matrem esse, vt omnis turba circumstans manu ipsa palparet, quam longe esset ab affectibus carnis, illa ab eo assumpta deificata caro, & vt etiam posset turba cognoscere, suorum qui eum in furorem versum suspicabantur stultitiam, & scribarum qui eum in Belzebuth eijcere dæmonia, sacrilego ore dicebant, induratum malitiam: qui hoc domino cœli & terræ imponebāt, qui vnā si matrem elegit, à qua humanitatem sumpsit, hoc non pro se sed pro nobis Deus ipse verbum suscepit, vt ex vna multas obseruatione mandatorum Dei matres faceret, multosque fratres & sorores multiplicaturus in salutem aduenerat. Illi autem primi cognati, Christi fratres & sorores dicuntur more scripturæ, quæ omnes propinquiores sanguine fratres appellat, prout sunt filij sororum & fratrum, & nepotes eorum: Sic proculdubio dixit Abraham Loth fratrem suum, Saramq; sororem suam. Idem & Isaac apud Abimelech Rebecam suam dixit sororem. Fratres aliquando in scriptura etiam habitatores eiusdem regni dicuntur, prout dixerunt Machabæi: Ne moriamur sicut fratres nostri. Machab. 2. Et David in psalmo, frater non redimit, redimet homo: Vnicus siquidem dominus secundum humanitatem, extitit matri suæ: vnigenitusq; secundum diuinitatem est patri suo, cum quo & spiritu sancto viuuit, imperat & regnat in æternum. Amen.

Eterum cepit docere ad mare: & congregata est ad eum turba multa, ita ut in nauim ascendens sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat: & docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua: Audite, Ecce exijt feminas ad feminandum, & dum feminat, aliud cecidit secus viam, & venerunt volucres coeli, & comederunt illud. Aliud vero cecidit super petrosa, vbi non habuit terram multam, & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinē terrae: & quando exortus est sol, exaruit, & eo quod non habebat radicem, exaruit. Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocauerunt illud, & fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem & crescentem, & afferebat vnum trigesimum, & vnum sexagesimum, & vnum centesimum. Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Et cum esset singularis, interrogauerunt eum hi, qui cum eo erant duodecim, parabolam exponere. Et dicebat illis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt: ut videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant, ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis? Qui feminat, verbum feminat. Hi autem sunt qui circa viam, vbi feminatur verbum, & cum audierint, confestim venit Satanas, & auferit verbum, quod feminatum est in cordibus eorum. Et hi sunt similiter qui super petrosa feminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud, & non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione,

vel

vel persecutione propter verbum, confestim scandalizantur. Et alij sunt qui in spinis feminantur: hi sunt, qui verbum audiunt, & ærumnæ seculi, & deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeunt suffocant verbum, & sine fructu efficitur. Et hi sunt qui super terram bonam feminati sunt: qui audiunt verbum, & suscipiunt, & fructificant, vnum trigesimum, vnum sexagesimum, et vnum centesimum.

Quod antea dicebamus nullam Dominum sibi requiem dare, sed nunc in domo, nunc in ciuitatis via, nunc ad mare semper popululum docere: nunc iterum comprobatur. Exiens utique Dominus de domo, ad mare perrexit & nauiculam ascendit iterum, ne à turbis irruentibus comprimeretur, sed & turba ad littus audit verbū Dei: Dominus autem sciēs quid esset in corde vniuersius cuiusque audientium, sermonem facit de fructu verbi, reddens rationem & causam, quare in multis non fructificet, docens apostolos ne ex paucitate fructus & magnitudine laboris cū prædicauerint, & ipsi scandalizentur, scientes causas non fructificationis verbi, quas dominus satis superque per se voluit explanare, ne aliquem dubitandi locum nobis relinqueret, vel minus interpretandi has seminum dispersiones. Cæterum ne mirarentur discipuli, cum viderent inclusam parabolam, sequenti se turbæ proposuisse, illos autem solos disseruisse, quando ipsi futuri erant verbi Dei seminatores, quibus omne terræ secretum, cui semen verbi Dei erat committendum, tanquam verbi agricolis exponendum erat illud Esa. vj. Ut videntes videant, & non videant, & audientes non intelligant: quod non causatiue vel optatiue accipiendum est, sed enuntiatue more prophetico, ut est illud: Appone iniquitatem super iniquitatem illorum, & non intrent in iustitiam tuam: psal. 68. hoc est in tantū malitiæ culmen deuenient, ut tu Deus ob immerita eorum, sinas illos apponere iniquitatem super iniquitatem. pari modo hoc ipsum intelligendum est, ut videntes videant, & nō videant, & audientes audiāt, & nō intelli-

intelligent. In tantam deuenere peccatorum profunditatem Scribae & pharisaei & sacerdotum principes, praecipue Annas & Caiphas, ut non iam velint verbum Dei audire, nec intelligere, sed semper calumniam saluatori parare, & in circuitu ambulare, quærentes quomodo eum caperent in sermone. Vides igitur quomodo non potest capere verbum Dei, qui verbum tantum audit, ut possit accusare dicentem. Igitur, quid faceret praedicator, si sciret praecipuos suos auditores tantum ad audiendum verbum Dei conuenire, ut ipsum praedicanter in sermone capiant & accusent? utique vel tacebit, vel ita enigmatica ei loquendum erit, quatenus laqueos euadat audientium inimicorum. Propter hanc rationem prophetauit Esa. iusto Dei iudicio fieri in Messiae aduentu, ut contra calumnias accusare volentium, parabolice loqueretur: ne ipsi inuidi inimici caperent verbum, & sic non possent accusare sermonem. Cum autem esset singularis a turba se motus, discipuli interpretationem parabola exposcunt. Secreta Dei si velis cognoscere, non in tumultu turbarum, seu societate multorum, sed solus interrogare debes Iesum, ipse si discipulus eius es, aperiet tibi sensum ut capere possis sermonem. Parabola ipsa quoniam a domino explanata discipulis est, non indiget expositione, sed tantum animaduersione, ut unusquisque prospiciat cor suum, & videat ne ita arcanum cordis sui aequè patefaciat bonis, & malis cogitationibus. Qui similiter de bonis cogitat, quemadmodum & de malis, & sic consuetus est bona in cordis sui vase recipere, sicut & mala, homo dissolutus dicitur, cuius cor nec fores nec seram habet, ut illam prauis cogitationibus claudat, & aperiat bonis. Non dubium est quin, quicquid boni audierit, ne verbum Dei retineat, Satanas continuo cum praedicationem audierit, alias malas illi ingerat cogitationes, & verbum bonum rapiat de corde eius. Similiter caute decet suscipere verbum, his quorum corda adhuc frigida sunt, ne in tempore cuiuscumque tentationis, verbo repulso corruant, audientes profecto verbum Dei, & illi applaudentes

dentes saepe contigit, iisdem iterum implicari sordibus, si superueniat tentatio quam prius contingebat sectari. His qui tertio loco sunt nihil dicendum arbitror, cum ipsi similes scribis & pharisaeis, aliò tendentes, diuitijs scilicet & curis secularibus, pro nihilo pendant verbum. Haec autem turba, caeteri omnem suscipientes & bonam & malam cogitationem, vel metu temporali vel sollicitudine secularis curae, verbum & si auidè audiebant, non fortiter retinebant: qui autem ex eis verbum verè susceperunt, & ad dominum conuersi vero corde sunt, fructum affererant, & ad dominum conuersi vero corde sunt, fructum affererant, alium trigesimum, alium sexagesimum, aliū centesimū. Qui ex eis cura rei familiaris & uxoris tenebantur trigesimum, qui vero vidui vel viduae erant sexagesimum, quoniam istos minor cura & sollicitudo angebat, virgines vero quae tantum sollicitae quae domini sunt, toto illi corde coniunguntur, centesimum. Itaque nullus verbi Dei seminator anxius sit de fructu, namque & si tres partes seminis perdantur, quarta vberes reddet fructus, gratia Iesu Christi domini nostri: Cui cum patre & spiritu sancto est honor gloria & imperium, per infinita seculorum secula. Amen.

F. Tino

TRACTATUS. II.

In cap. IIII. beati Marci.

T dicebat illis: nunquid venit lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto: non ne ut super candelabrum ponatur? non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, quod non veniat in palam: Si quis habet aures audiendi, audiat. Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. & adjicietur vobis. Qui enim habet dabitur illi, & qui non habet etiam quod habet auferetur ab eo. *Multæ hic nos terrent sententiæ, namq; dñs doctrinã suã, & aduentũ suũ, lucernæ accensæ posite super candelabrũ similem esse confirmat: ac si dicat, nõ miremini quod dixi vobis de semine verbi Dei non fructificanti in tribus cõditionibus hominũ, neq; turbemini cogitantes: Quare igitur seminãs quilibet est semẽ suum super viam sparsit & super petrosã & inter spinas, quoniã utique verbum Dei lux est: Lucerna pedibus meis verbum tuũ, & lumen semitis meis, David psal. 113. dicit. Officium lucis est omnibus lucere, & quantũ in se est omnibus prodesse. Qui à domo, quæ est ecclesia, in hæresim lapsus aufugerit, vel in gremio ecclesiæ fide nõ permanserit, sed oculos clausit, nec quicquã viderit, non est culpa in lucernam transferenda, quæ non venit ut ponatur sub lecto, sub modio uè, sed super candelabrum. Similiter sator qui venit, ut in omnem animam viuẽtem verbi Dei semen spargat, culpandus non est, eo quòd doctrinam suam palam mundo loquitur, & si sciat paucorum esse, verbi fructum ferre. hoc omnibus in suis contingit officijs: multas armaturas faciunt armigeri quæ non venduntur: hastas quantas efficiunt hastarum fabri: quædam rumpuntur, quædam tortuosæ exiere quæ non venduntur. non omnes pãni quos textores texunt venduntur, quoniam non omnes perfecti sunt. nõ omnes gemas vendit lapidarius, nec aurifex omnes anulos, nihilominus tamen omnes*

nes artifices in sua arte laborant. Sic prædicator verbi Dei, non omnibus prodesse potest, sufficit illi à sua arte non deficere, nempe lucerna est lucens, super candelabrum ponenda venit, non sub modio. super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Hierusalem: exalta, noli timere, dic ciuitatibus Iudæ, ecce Deus vester: ecce dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur, ecce mercès eius cum eo, & opus illius coram illo, sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fatas ipse portabit, Esa. 4. Hæc prophete verba, nullus duræ cervicis Iudæus, de Messia dicta esse negare potest, cuius aduentũ mandat Deus in excelsis montibus prædicari. Dominus igitur, qui lux mundi est, se aduenisse prædicaturus erat, nempe alias quomodo crederemus sine prædicante? necesse erat, se mundo manifestare doctrina & miraculis, quibus duabus vijs manifestissime se Messiam & Deum comprobabat, volentibus attendere. Lux non cogit, ostendit omnia quæ in domo sunt, sic dominus omnem aperiebat scripturam, tempus Messia aduenisse, ex scriptura manifestabat: neque quia scribæ & pharisæi oculos clauderant, à prædicatione & miraculorum operatione cessare debebat, quicquid seminis verbi Dei perderetur, sator verbi Dei erat, à seminatione desistere nõ licebat: & quoniam discipuli post ascensionem domini, in officium prædicationis successuri erant, ideo dominus illis similitudinem lucernæ, post parabolam seminantis continuo adiunxit. Quod autem Simeon ille senex & iustus, Deiparæ semper virgini Mariæ dixit, dum illum secundum legis statuta, domino die quadragesimo in templo offerret, scilicet: ecce positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum, & in signum cui contradicetur in Israel, & tuã ipsius animam doloris gladius pertransibit, ut reuelentur ex multis cordibus cogitationes: futurum nempe erat, eius persecutores qui oculos doctrinæ & miraculis clauserant, eum crucifigendum

tradituros, ideo addit, non est enim aliquid absconditum: quod non manifestetur, nec factum occultum, quod non veniat in palam, Quonia, qui multum in lege & prophetis gloriabantur, pharisæos & scribas in ipsius legis interpretatione, omnes cum primis sacerdotum principibus, avaritiæ magis quam virtuti, ambitioni plus quam prophetis & legi deseruire, palam in morte domini omni populo factum est: in tantum solummodo legem tenebant, in quantum suis proprijs commodis poterat deseruire, quicquid suæ propriæ utilitati commodum non erat, illud iniustissimum prædicabant: quod bene dominus ostendit, cum illis dixit: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram: Matth. 14. Reuelabunt cæli iniquitatem eius, prædixit Iob 20. Siquis habet aures audiendi, audiat. Commendat dominus sententiam suam apostolis: arrigere aures dicit, ut apud se hoc mysterium recondant, suo tempore manifestandum, illisque animum addit dicens: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adijcietur vobis. Id est: si bene in prædicatione & vestro officio vos gesseritis, iustus est Deus qui adijciat vobis præmium in cælo. Qui enim habet dabitur illi, hoc est, qui habet cor rectum ad lucem lucernæ circumspectandam, ad verbum seminantis suscipiendum, dabitur illi, donum certè maximum. Messia videlicet cognitio, saluatoris mundi fides, verbi fructificatio, Et qui non habet, cor videlicet rectum, desiderium intelligendi scripturas, temporis Messia aduentus computatio, doctrina & miraculorum consideratio, & quod habet, hoc est esse scribam, esse pharisæum, iactare se esse Iudæum, auferetur ab eo, dispersa per vniuersum orbem est natio misera Iudæorum, ablata siquidem est ab eis lex, regnum, sacerdotium, templum & sacrificium. Omnia hæc terrent nos, quibus datum est nosse mysterium verbi Dei, qui lucernam habemus positam super candelabrum, ne forte inter latebras cordis aliquorum, abscondita sit iniquitas: quandoquidem cernimus in aliquibus maximam morum

cor

corruptionem. Ulcus in cute si prodeat, scabies si per totum sit corpus sparsa, periti medici intus prius humorum corruptionem sircipibus & pharmaco curare contendunt, quam exterius vulceri uel scabiei unguenta apponant. profecto cum aliquorum corruptissimorum hominum mores experimur, intus remedia prius adhibenda sunt, quam exterius apponenda: & hostales consulere, ut fidem quam tenent animaduertant & considerent, prius quam aliquid aliud illis mollificatiuum, de Dei amore prædicandum sit: namque si fides putrescit interius, inuanum adhibetur lenimentum exterius. nihilominus tamē qui verbum seminat omnibus debitor est, & fidem tenendam prædicare, & virtutes exercendas tenetur monere, & orare, ut dominus noster Iesus Christus, qui pro omnibus mortuus est, & resurrexit, omnes sua pietate dignetur, & carne mortificare, & spiritu resurgere in ipsum. Cui cum Patre & Spiritu sancto est honor, gloria & imperium, in æternum. Amen.

TRACTATUS. III.

In cap. IIII. beati Marci.

HT dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, & dormiat, & exurgat nocte & die, & semen germinet, & crescat, dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis. Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolam comparabimus illud? Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra: & cum natum fuerit, ascendit in arborem, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aues cæli habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire: sine parabola autem non loquebatur eis, seorsum autem discipulis suis differebat omnia. Ut ostenderet dominus apostolis suis, qui futuri

F iij

erant

erant seculi predicatoribus, quemadmodum illis datum erat verbum
 seminare (Et neque qui rigat, neque qui plantat, prout dixit aposto-
 lus Paulus, est aliquid, sed qui in crementum dat. Deus) ne tadio
 frangerentur, audientes supra proximas predictas parabolas de
 semine perditio: de lucerna, de illo qui non habet, cui auferetur etiam
 & id quod habet: hac omni consolatione ponit similitudinem, de
 iacente semine in terram, quae ultro germinat, ope videlicet
 diuina herba, deinde spicam, deinde plenum frumentum, quod tem-
 pore messis colligitur. Quae admodum igitur sine alio seminantis la-
 bore, postquam seminem terrae mandatum est, ipso nesciente crescit.
 & mature scit messis, sic est predicator seminis verbi Dei. Sator
 igitur verbi postquam predicauerit, non habet amplius quid faciat.
 Dominus nouit qui sui sunt, ipse incrementum qui dat in segetibus
 terrae praestat etiam maturum fructum in segetibus cordium.
 Propterea sicut cum copia frumenti colligimus Deo gratia ma-
 iores debentur, quam agricolae seminanti & terram prius aratro
 sulcanti: sic cum audientes verbum Dei conuertuntur, siue ad cre-
 dendum, siue qui crediderint ad bene operandum, Deo superiores
 debentur gratia, quam ipsi praedicanti. Non modica consolatio haec
 est seminatoribus verbi Dei, cum illis alius labor non imponitur
 praeterquam seminare verbum, & cum seminatū fuerit, Deo com-
 mittere spiritualium seminorum fructus maturitatem. Quinimo
 & aliud maius solatium ex hac parabola oritur, cum siquidem
 certiores & uberiores fructus, debeat verbi seminator expectare
 (eo quod dominus ipse dat in crementa virtutum, ipse largitur
 spiritualium seminorum pullulationem, & maturitatem, & abun-
 dantiam) quam si ipse post iacta semina esset actor segetis, &
 qui eam faceret germinare. Optime dominus consuluit peccatoribus,
 dum nostram conuersionem & consummationem non in manibus
 cuiuslibet sancti, sed suae hoc reseruauit misericordiae & poten-
 tiae. Potestatem tantum praedicatoribus commisit praedicationis &
 exempli, ipse vero est consummare, quin etiam animarum nos-
 trarum

strarum nobilitatem, & suae imagini & similitudini esse animas
 creatas manifestat, cum se velit omnium virtutum esse actorem
 & consummatorem, certamque spem nobis dedit, ipsum habituros
 praemiorum & praemium. O rex gloriae qui nulla re egres, & tanta
 tibi de nobis miseris cura est, & ipse infinitae maiestatis hanc
 de nobis voluisti curam sola pietate suscipere, ut esses nostrarum
 bonarum operationum actor, director, praemiorum & praemium:
 tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio reddatur ab omnibus in
 aeternum, amen. Quod ait, statim mittit falcem, sic accipiendum
 est, predicatorum cum viderit maturum aliquem cor habere, illum
 intra horreum ecclesiae congregare, & obseruare ne iterum las-
 batur, vel a virtute recedat. Similitudinem aliam de grano sinapis,
 humilitati credentium differuit, ne dum illis Euangelium praedi-
 catur ab hominibus indigenis, & secundum seculum despectis, in
 principio, deinde successu temporis a pauperibus religiosis, despi-
 ciatur, nec ipsi seculi magnates pro nihilo reputent, & praedican-
 tes & ipsum verbum praedicatum: scientes quoniam quemad-
 modum sinapis granum, quod minus est omnibus oleribus, surgit
 in superius olus: sic Dei verbum ab humilibus praedicatum, &
 qui tantum innotent humilitate, surgit in arborem magnam, ita ut
 aues caeli requiescant sub umbra eius. Non enim angeli despicunt
 quinimo & gaudent, & venerantur Christi Dei Euangelium,
 & gaudio perfunduntur, domino ipso teste, super vno peccatore
 superbo, inflato, se humiliante & poenitentiam agente. Ipsi ma-
 gnates seculi, colla dum subdunt humilitati euangelicae, requies-
 cunt: & utinam saperent & intelligerent, nullam in hoc seculo
 reperiri posse requiem, nisi in humilitate euangelica, & in imi-
 tatione Christi, & in operatione virtutis: sic quippe dicit ipse do-
 minus: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego
 reficiam vos: Haec requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quo-
 niam elegi eam: dixit David psal. 131. de habitatoribus Sion: Et
 psal. 83. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.

Ex contrario autē de peccatoribus dicitur, *Hiere. 6.* Ecce enim ambulat unusquisque post prauitatem cordis sui mali, ut me non audiat, & eijciā vos de terra hac, in terram quam ignoratis vos & patres vestri, & seruietis ibi Dijs alienis die ac nocte, qui nō dabunt vobis requiē. non est pax impijs dicit dominus Deus, prae dicit *Esa. 57.* Curabant contritionem filiae populi mei cum ignominia dicētes, pax, pax, & non erat pax, *Hier. 6.* & talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout poterant audire, & sine parabola non loquebatur eis. *Populus enim rudis, melius capiebat verbum admixtum parabolis, & facilius recordabatur parabolarum, quā si in doctrina sine parabolis dominus loquutus fuisset: quin etiam multorum verborum, sub parabolis non assequebantur perspicuam intelligentiam, eo quōd non erat decens omnia secreta populo pandere, ideo dominus seorsum omnes diserebat apostolis parabolās, quippe qui futuri erant totius orbis praedicatorēs. Non omnia praedicāda sunt populis, obscuriora celanda sunt. propitiatorium alijs duorum cherubin celabatur, *Exod. 25. ad Heb. 9.* Sunt quaedā arcana Dei, quae potius celari debent quā populo manifestari, quae etiam saepe, non tantum aedificant si praedicentur, quantum in cordibus aliquorum excitant dubitationes & scrupulos quosdam. Doctissimus vas electionis apostolus Paulus nos docet, altiora nō dare indifferenter turbis, dū ad *Chorint. 1. cap. 3.* ait: Ego fratres, nō potui vobis loqui quasi spūalibus sed quasi carnalibus, tanquā paruulis in Christo, lac vobis potū dedi nō escā, nondū enim poteratis, sed nec nūc quidē potestis, adhuc enim carnales estis. Qui idiotis hominibus altiora & secretiora Dei praedicat, ostētionē magis videtur captare quā aedificationē, quod graue peccatū est, cū tantummodo fructū animarū debeat praedicator quærere, & earū languoribus mederi, & oīa verba in earū profectū dirigere, aliās se quærīt non audientū aīas, se praedicare intendit non Christum: Cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperiū in aeternum. Amen.*

Tra

In cap. IIII. beati Marci.

T ait illis in die illa, cum sero esset factum. Transseamus contra. Et dimittētes turbam, assumunt eum ita, ut erat in nauī, & aliā naues erant cum illo: Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita ut impleretur nauis. Et erat ipse in puppi super ceruical dormiēs: & excitāt eū, & dicūt illi: Magister non ad te pertinet quia perimus? Et exurgens cominatus est vēto, & dixit mari: Tace, obmutescē. Et cessauit ventus, & facta est tranquillitas magna. Et ait illis: Quid timidi estis, nec dum habetis fidem? Et timuerūt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis putas est iste, quia & ventus, & mare obediūt ei? Omnibus dominus proficere nō desistit, & cū tot mirabilia esset operatus ad littus maris, contra vult transire, ut alijs ciuitatibus praedicet, & miseris infirmis medelam conferrat: praedicatorum charitatem nobis cōmendat, qui si zelum Dei habent, quomodo omnibus proficere possint illis semper ante oculos est habendum. Apostolorum obedientiam commendat in eo, quod continuo se mari committūt, nihil haesitantes, nec domum repetentes, nec de necessarijs ad victū cogitantes: hoc enim significant verba Euangelistae, et assumunt eum ita ut erat in nauī. Non utique expectandum est, neque mora aliqua trabenda, cum iubet dominus: Populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi, *psal. xvij.* Hoc & si David, de gentibus credituris praedixit, nihilominus & omnibus promptē obedientibus domino potest aptari (per haec namque verba, obedientia vera exprimitur, quae non haesitat, nō rationem rei imperatae exigit, sed continuo audito verbo, sine murmure, sine iurgio, manum suam operi iniuncto imponit.) Talibus nihil est in humanis rebus quod quærant, quod optent, qui omnem suam voluntatem & libertatem, in manibus prepositorum collo-

collo-

collocarunt: hæc est præ omnibus quietior vita, quæ in hoc seculo reperiri potest, nulla talibus est cura, nullam unquam patiuntur rerum agendarum dubitationem, liberi sunt ab omni hæsitatione, anxietate & tristitia: cum nihil aliud præ oculis habeant, quam suorum maiorum iussu perficere: si multum possident, non apponunt cor ipsis rebus possessis, cum si hac eadem hora præpositus præcipiat omnibus expoliari, læti dicto obediunt: si nihil habent, eadem sunt lætitia perfunsi, quoniam sic est suorum voluntas superiorum, quibus suam in omnibus voluntatem liberi subiecerunt. Iam incipiunt beatæ vitæ, aliquo modo sentire quiete, cum nulla perturbatio possit animum illorū mouere: Non contristabit iustum, quidquid acciderit ei: prouerb. xij. Animas facit obedientia castas, quæ non fornicantur, nec separantur à Deo, alienum rerum temporalium quærentes amorem. quod & beatus Petrus. i. Epist. cap. i. his verbis ostendit. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis. Namque sicut uxor quæ in omnibus viro obedit, non potest quandiu in corde retinet hanc obedientiam, alium præter illum diligere: sic qui verè obediens est quandiu retinet veram obedientiam Deo cui recto se subijcit corde, peccare non potest, repugnat namq; cum vera Dei obedientia peccatū: propterea qui peccat, proculdubio obedientiā iā nō retinet: & qui verè Deo obediens est, minimè Dei præcepta transgreditur. Non potest maius dici de virtute obedientiæ, qua verè Deo obedimus, quā quod dū verè retinetur fugat peccata, & tāsquam antidotū singulare, cor à crimine præseruat, & culpæ veneno. Dicto igitur dñi parèt apostoli, & nōdū verba finierat dñs dicens: Trai. seamus contra, continuo dimissa turba assumunt eū prout erat in nauis: fit autē procella magna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis: probatio discipulorū est, probatio fidelium futurorū, typus militantis adhuc ecclesiæ est. Ceterū nihil timendū christiano, si Deus nō recedit à corde, bona cōscientia ubiq; secunda est, insurgāt fluctus, sufflēt procellosi vēti, tu-

mul-

multuentur populi, exurgant bella, excitentur rixæ, si Christus dominus ab anima non recedit. securus es, noli timere: tibi solum timendū, si à Deo peccādo recessisti prædicat scriptura. Dominus ^{psal. 26.} illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum: Si exurgat aduersum me præliū, in hoc ego sperabo. Et cum hoc ita sit, & ita cōtingat habentibus Christum, tamen qui ab illo recedūt, & à quibus Christus ipse recedit, qui primus semper est in accessu, & ultimus in recessu, fugiunt & timent à metu foliorum arboris: sic ait Salomon, Prouerb. 28. fugit impius nemine persequēte. Procella hæc ventorū probatio discipulorū fuit: quomodo probatur in conflatario argentū, sic probatur homo, Prouerb. 28. Sic enim vero Moyses corda trepidantiū Iudæorum mitigauit, dicēs exod. 20. Noli timere, vt enim probares vos venit Deus, & vt terror illius esset in vobis, et nō peccaretis. Ipse qui nō dormitabit nec dormiet, secundum humanitatem dormiebat super cervicali: dormiebat corpore, diuinitate omnia videbat, & eius beatissima anima, secundū superiorē rationē qua beatissima diuinitatis visione fruebatur, procellā venti, fluctusq; quos in nauim vis vētorū proiebat perspicuè cernebat. Vide dñi paupertatē, qui cū diues esset, pro nobis egenus factus est, ^{2. Corin. 8.} vt illius inopia nos diuites essemus. non reclinat in lecto, sed super cervicali, sic pauper pro nobis factus, naturæ iura soluebat, sic in paruo & pauperi reclinatorio somno tātisper reficiebatur: insurgūt fluctus, insurgit in corda discipulorū timor, nec recordatur tot miraculorū ante eorū oculos per manus dñi patratōrū, nec diuinitatē credūt, qui habētes secū dñm cæli & terræ & maris, qui omnia quæcūq; voluit fecit, in cælo et in terra et in mari, turbatur timēt & excitat dñm dicētes. Magister, non ad te pertinet quia perimus? O discipuli beati, tantū ad eū pertinet quia perimus? quod ne periremus, passurus est & ipse fluctus mortis turpissimæ, prout prophetauit de illo David psal. 68. Veni in altitudinem

maris,

maris, & tempestas demersit me. Ad illum pertinet ne pereamus, cuius fuit nos condere quando non eramus. Dominus autem cuius viscera sunt sicut cera liquefscens, comminatus est v̄eto: nec hoc sufficiebat: Namque postquam ventus qui intumescere fecit mare cessat, non continuo sedantur fluctus, & maris eleuatio v̄darum. Manet enim aqua à vento concussa & tam cito sedari non potest: ideo dominus postquam vento est comminatus, mari dixit: tace, obmutesce: & facta est tranquillitas magna. Misit de cœlo & liberauit me, dedit in opprobrium conculcantes me. Hęc est in tota scriptura, Dei nostri decantata misericordia, qui non continet in ira sua misericordias suas: siue iratus, siue volens nos probare, seculi ventos & fluctus intumescere permittit aduersum nos, cito facit tranquillitatem. Præcipitur Abrahamæ immolare filium, condonatur filius, & mysterium illi redemptionis nostræ in figura ostenditur. persequitur Saul Dauidem, occiditur Saul, & fit Dauid rex. perdit omnem suam substantiam. Iob, duplicantur illi omnia, & fit tranquillitas magna. Obiurgat dominus illorum timorem, quando quidem paucitas fidei, illorum corda obrepserat dicēs: quid timidi estis? nec dum habetis fidē? Illi vero exterriti à Christi potētia, in subita venti & maris tranquillitate ad alterutrum dicebant: quis putas est iste, quia & v̄tus & mare obediunt ei. Usque ad Spiritus sancti aduentum, discipulorum fides instabilis fuit, nunc credunt illum filium Dei, nunc timent, nunc dubitant, prout fecere in passione. In ascensione autem de regno temporali percontantur: Si in tempore hoc restitues regnum Israël? In timore eorum denotatur credentium fides, si non gratia Spiritus sancti firmetur, vnde fit quod multi credentes, per perfidiam, prout contigit hæreticis, separentur à fide vera, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Cui cum patre & Spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, in æternum. Amen.

Tra

In cap. V. beati Marci.

ET venerunt trans fretum maris, in regionem Gerasensorum. Et exeunti ei de nauis, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis, & neq; catenis iam quisquam poterat eum ligare: quoniam sæpe compedibus & catenis vincus, diripisset catenas, & compedes comminuisset: & nemo poterat eum domare, & semper die ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans & concidens se lapidibus. Videns autem Iesum à longè, cucurrit, & adorauit eum, & clamans voce magna, dixit: Quid mihi & tibi Iesu, fili Dei altissimi: adiuro te per Deū ne me torqueas: Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine isto. Et interrogabat eū: Quod tibi nomen est? & dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montē grex porcorum magnus, pascens in agris. Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus. Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus est in mare, ad duo milia, & suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos, fugerunt & nuntiauerunt in ciuitatem, & in agros. Et egressi sunt videre quod esset factum, & venerunt ad Iesum, & viderunt illū, qui à dæmonio vexabatur, sedentem vestitum, & sanæ mentis, & timuerunt. Et narrauerunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei, qui dæmonium haberat, & de porcis. Et rogare cœperunt eum, vt discederet de finibus eorū. Cumq; ascenderet nauim, cœpit illum deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, vt esset cū illo: & nō admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis

illis quanta tibi dominus fecerit, & misertus sit tui. Et abiit & coepit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus, & omnes mirabantur. Ad expellendam cateruam dæmonum, dominus trans mare Galilæa, ex alia videlicet parte, pertransit, sic enim dixerat, transeamus contra, & venit in regionem Gerasenorum, à ciuitate Gerasar dicta. Erat autem ibi homo à legione dæmoniorum obsessus (in exercitu hominum, legio continet sex millia & sex centos sexaginta sex milites, in legione dæmoniorum quot sint non constat) ipse mendatij pater sic loquutus est: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. cum tot essent, miserum hominem sic torquebant, talemque vim ad rumpendum vincula afferebant, ut neque compedibus, neque catenis posset teneri. Iam humanum genus in figurâ vides, omnibus rationibus vinculis solutum per omnia peccata discurrens, ipsumque populum Iudæorum, solutis vinculis legis & prophetarum, sæuum nimis, ita ut & in dominum sibi tot oraculis prophetarum promissum, tot signatum legis figuris, insurgerent & occiderent. Peccatorem etiam per vitia discurretem, in hoc eodem homine, non ab re potes attendere, qui nec prædicationibus, nec sacramentis, nec etiâ aliquando per potestates vinculis mancipatus, à praua consuetudine peccandi potest auelli. Inimicitiam etiam considera ipsius diaboli, quam habet aduersus humanum genus, cum audis illum sic torquere homines: nullam illis requiem concedit, in quibus per vitia habitat. nõ dubium est quin dominus voluerit apostolis ostendere in maris periculo, laborem quem in conuertendis seculi procellosis hominibus habituri erant: & in isto dæmoniaco legionario, pugnam etiam quam aduersus ipsum dæmonem habituri erant, qui à tot Imperatoribus, regibus & magnatibus, populisque in idolis colebatur, iuxta illud apostoli: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates: aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiae in cœlestibus. quandoquidẽ nullum aliud miraculũ dominũ,

cuius

cuius opera plena sunt mysterijs, in terra illa Gerasenorum operatum esse videmus. Dæmonis illam consuetudinem, appellandi dominum filium Dei simulatam esse, sæpe supra diximus, ut vel sic posset explorare Christi diuinam naturam, quam in illo suspicabatur esse. Adorationem etiam simulatam intelligimus, illam inquam, quæ domino vero Deo debebatur, sed dæmones tanquam virtutem se ipsis superiorem habentem, ne illos torqueret adorabant: facultatem tunc petierunt, ut in gregem porcorum permitteret ingredi, quod & dominus concessit. Non potest dæmon quicquam facere, nisi dominus permittat, ideo & ille dominum non nouerat, suspicabatur tamen. Cæterum tanquam sanctissimo viro, in quo experiebatur magnam esse virtutem, facultatem hanc postulabat, ut tandem aliquid posset in porcis, quod iam nõ poterat in homine: Dominus autem suo secreto consilio concessit, legionem in porcos intrare: & sic fit ut dæmon precans introire in porcos, precans etiam tentare Iob, exaudiatur. Paulo vero precanti auferri à se carnis stimulum dicitur: Sufficit tibi gratia mea. Illi vero tanto illos tormento affecerunt ut magno impetu totus grex præcipitaretur in mare: erant autem duo millia porcorum. Nec tacebo Iudæorum quorundam ineptiam, qui ex hoc loco volunt impudenter arguere, quomodo Iudæi quibus prohibitum erat manducare carnes suillas, porcos habere in tanta quantitate dicantur? Prohibitum, respondemus huic ineptæ impudentiæ, Iudæis erat, manducare lepores & cuniculos, neque propter hoc Deus à creatione horum, & aliorum plurimorum animalium cessabat, quandoquidem multis alijs rebus prodesse poterant, & sic de prohibitis piscibus dicendum venit. Similiter porci pinguedo, maximè illa quæ inter viscera nutritur, vtilissima est ad medicamenta plurima, illaque medici sæpe necessariam, ad non modicas infirmitates curandas quærent. Necessesse ergo erat, in aliquo Iudæorum loco habere porcos: neque etiam sutores, ocreas, calceos, sandaliaque consuere possunt, nisi seta porci filo ligata.

Cæ

Ceterum de porcis, & in tanta quantitate ultimo dicendum est: Quod vel Iudaei hos curabant porcos, quia in pretio apud gentes quae adhuc habitabant terram illam habebantur, quos illis vendebant, & sic non ad esum, quia prohibiti erant, sed ad vendendum & augendam pecuniam, porcos alebant: Rursus autem sciendum est, quod Cananæi non longe à Gerasar habitabant, & poterant pastores suos cum porcis, habita à Iudæis facultate, ad illa pascua, iuxta mare in terra Gerasar, mittere, ut per pastores Iudæorum ibi pascerentur. Quod autem esset vicina Gerasar Tyro & Sydoni ubi gentes habitabant, beatus Matth. aperte ostendit in fine. 14. cap. dicens: Et cum transfretassent venerunt, in terram Gerasar. & paucis interiectis ait: Et egressus inde Iesus, secessit in partes Tyri & Sydonis, & ecce mulier Cananæa à finibus illis egressa, clamabat ad dominum. Sic satis perspicuum est, per pastores Iudæorum hos porcos nutriri, quos si Iudæorum dicas, illos ad vendendum gentibus propè habitantibus pascebant, vel porci Cananæorum erant nutriti per pastores Iudæorum, propter pastus iuxta mare abundantiam: praesertim cum Iudæis habere porcos non sit prohibitum, sed tantum illorum vesci carnibus. Cum pastores nuntiarent in ciuitate, venerunt viri, neque aliquid loquuti sunt contra Iesum, ut scias nulla tribulatione, in Deum vllum esse verbum iniquum referendum, sed cum beato Iob dicendum: Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit ita factum est, sit nomen domini benedictum. Nihilominus rogabant eum, ut discederet à finibus suis: quod non timore deuotionis, tanquam se indignos arbitantes eius praesentia, sed timore amittendi alia pecora, si alius adduceretur daemionicus postulabant. Sunt etiam aliqui viri deuoti, qui Deum volunt, sed cum porcis, vna cum terrena substantia: hæc deuotio fragilis est similis illi, de qua dicebat Dauid: confitebitur tibi, cum benefeceris ei. Verus Christi amator non sic ait, sed dicit: Benedicam domino in omni tempore, semper laus eius in ore meo: siue diues

sim,

sim, siue omnibus vna hora expolier bonis, semper benedicam, semper laus eius in ore meo. Viri isti Genesareth sine porcis nolebant Christum dominum, moram facere in finibus suis, quod & dominus humilißimus & amantissimus, eorum fragilitati compassus, continuo fecit: & ingressus est iterum nauiculam. quofit clarior nostra, quam in principio dicebamus sententia, dominum in hunc locum venisse, tantum ad hanc legionem sathanae ab hoc paupere homine eiiciendam, & ad instruendos apostolos ne terrore percuterentur, aduersus Idola pugnatuos. Liber ab hac tanta plaga homo, rogabat dominum ut se eum sequi permitteret, quod dñs noluit, sed abire illum ad suos iussit, & quanta illi fecisset dominus nuntiaret: quod libenter homo fecit, narrans quoquo se vertere contingebat, quanta illi fecisset Iesus. Nobis utique exemplum dedit dominus cum aliquid boni faciamus, non illos nobiscum, cui bona fecimus adducere, ne tuba canamus, ante nos buccinantes opera nostra, illis vero quibus bona praestitimus non prohibetur hæc publicare, dummodo gratias referant, non nobis utique, sed Deo, eorum quae receperunt beneficiorum, quorum omnium bonorum auctor est Deus, ut ceteri audientes gratias etiam agant Deo. Qua propter concludit Euangelista, omnes mirabantur, uidelicet, quibus legionarius iste narrabat, quanta illi fecerat Iesus. Cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, imperium & potestas in æternum. Amen.

G

Tra

T cum transcendisset Iesus in nauim rursus trans fretum, conuenit turba multa ad eum, & erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis, nomine Iairus, & uidens eum, procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni impone manum tuam super eam ut salua sit, & uiuat: Et abiit cum illo: & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum. Et mulier quae erat in profluuio sanguinis annis duodecim, & fuerat multa perpeffa a compluribus medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat: cum audisset de Iesu, venit in turba retrò, & tetigit uelamentum eius: dicebat enim: Quia si uel uelamentum eius tetigero, salua ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius, & sensit corpore, quia sanata esset a plaga. Et statim Iesus in semetipso cognoscens uirtutem, quae exierat de illo, conuersus ad turbam, aiebat: Quis tetigit uelimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui: Videtur turbam comprimere te, & dicit: Quis me tetigit? Et circumspectabat uidere eam, quae hoc fecerat. Mulier uero timens, & tremens, sciens quod factum esset in se, venit, & procidit ante eum, et dixit ei omnem ueritatem. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te saluam fecit, uade in pace, et esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquente, ueniunt nuntij ad archisynagogum, dicentes: Quia filia tua mortua est, quid ultra vexas magistrum? Iesus autem audito uerbo, quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere: tantummodo crede: et non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum et Iacobum, & Ioannem fratrem Iacobi. Et ueniunt in domum archisynagogi, & uidit tumultum, & flentes, & eiulantes multum. Et ingressus ait illis: Quid turbamini, & ploratis? puella

non

non est mortua, sed dormit. Et irridebant eum. Ipse uero eiecit omnes, assumit patrem, & matrem puellae, & qui secum erant, & ingrediuntur ubi puella erat iacens: Et tenens manum puellae, ait illi: Talithacumi (quod est interpretatum) puella, tibi dico, surge. Et confestim surrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim. Et obstupuerunt stupore magno. Et praecipit illis uehementer, ut nemo id sciret: et iussit dare illi manducare. Quoniam de his duobus miraculis a domino perpetratis, satis in cap. 9. beati Matthaei diximus, breuiter nunc percurramus. Archisynagogum, cuius nomen reticuit beatus Matth. nunc Marcus Iairum nominat, hic prociidens ante pedes Iesu, & hoc quod dicit beatus Marcus dixit: & illud quod dicit beatus Matth. hoc est, filia mea in extremis est, & mortua: hoc est, ita est in extremis ut ego illam mortuam reputem. Ideo dicit beatus Matth. modo defuncta est, non quod illam pater Iairus iam mortuam relinqueret, sed taliter erat in extremis ut illam defunctam in illa hora, quando hoc Christo domino dixit reputaret, ideo ait: in extremis, & modo defuncta est, ego illam defunctam arbitror. & sic melius quam aliter existimo concordare uerba euangelistarum, cum semper pro certo habere necessarium sit, quando unum uerbum unus euangelista ponit, & in illo loco aliud uerbum reperitur in alio euangelista, utrumque uel dominum, uel quicumque ille sit cuius uerba referuntur, dixisse. Sic colligimus ex omnibus Euangelistis, septem uerba dominum in cruce dixisse, & nullus illorum ponit omnia septem. Sic igitur coniungenda sunt uerba Iairi, Domine filia mea in extremis est, concordant uerba Lucae cap. 8. quia unica filia erat ei, fere annorum duodecim, & haec moriebatur: posuit beatus Lucas, quia non uerba propria Iairi, sed sensum posuit, ut facile est uidere. & modo defuncta est, hac hora illam defunctam arbitror, sed ueni impone manum tuam super eam, & uiuet: quia illam adhuc non certo, sed secundum suam estimationem defunctam

G ij

arbi

arbitratur. rogat ut veniat & manum imponat: defectum par-
 tiebatur in fide. Iairus, non credens domini diuinitatem, excitatus
 namque est à domino, postquam à nuntijs cognouit illam. vere
 esse defunctam, in fide, dicente: Noli timere: tantummodo cre-
 de: Eunte domino, in via sanatur mulier à profluvio sanguinis,
 qua omnia medicis erogauerat, nec melius inde habuerat. Ne-
 cesse est, post adhibitam naturalem diligentiam, qui melius non
 habet, recurrere ad diuinā potentiam, prius procedendum est na-
 turali via, deinde liberum est, expectare à Deo supernaturalem
 recursum. In omnibus igitur negotijs quæ via possunt naturali
 confici, non sunt postulanda miracula, nihilominus orandum, &
 à domino postulandum in omnibus auxiliū est, non miraculum.
 Postquam autem natura, & ars deficiunt, tunc remedium ab illo
 solo est petendum, qui potuit & hanc à profluvio sanguinis sub-
 ito sanare, & aliam vno verbo suscitare. Legimus enim uero, do-
 minum non dedisse Iudæis manna de cælo, nisi deficiente farina,
 quam secum tulerant ex Ægypto. Quoniam igitur naturalem
 habebant panem, non datur cælestis: deficit natura, fit miraculum.
 Quod autem dominus dixit, virtutem à se exiisse, non est accipien-
 dum, ut virtus fluere quemadmodū à fonte fluit aqua: sed virtus
 rem exire, est operari: ego sensi me fecisse miraculum, quis me te-
 tigit? qui scit se sanasse hanc mulierem, nouerat etiam illam, sed
 voluit ut illa daret Deo gloriam, & haberet gratias pro consecuta
 salute, ne forte ingratitude, perderet quod acceperat, & si non
 in corpore, in anima, cuius præcipue salus est conquirenda. Post
 suscitatum filiam Archisynagogi, præcipit nemini dici, & hanc
 à profluvio sanguinis sanatam voluit esse manifestam: hic inas-
 nem nos docēs gloriam fugere: illic docens benefactori Deo gra-
 tissimos esse. Qui enim ingratus est, etiam benefactoribus homi-
 nibus, meretur beneficio collato priuari: Deridebant dominum
 dicentem: puella non est mortua, sed dormit: sed postea cum
 illam viderent viuam obstupuerunt. Populum Iudæorum errare

CUM

cum dicimus, & sopore infidelitatis teneri, irrident nos ipsi Iu-
 dæi: sed cum in fine seculi à morte reuocabuntur, sanata prius gē-
 tilitate ab idolatriæ profluvio, obstupescunt. Et insit dominus
 illi dare manducare, ut scirent illam non solum vitæ reuocatam
 esse, sed cum reductione animæ, virtutem ambulandi & man-
 ducandi, subito illi fuisse collatam. Nihil loquitur Euangeli-
 sta de fide huius Archisynagogi, quæadmodum de Regulo bea-
 tus Ioan. ait: Et credidit ipse, & domus eius tota, sed de stu-
 pore magno. Sic obstupefacta synagoga, & non conuersa, perma-
 net vsque in finem, tunc conuertentur ad vesperam, & credent
 dominum nostrum Iesum Christum, esse Messiam verum,
 verumque Dei filium: Cui cum patre & Spiritu sancto, est ho-
 nor, gloria, & imperium, in æternum. Amen.

G iij

Tra

TRACTATUS. I.

In cap. V. I. beati Marci.

Egressus inde, abiit in patriam suam, & sequebantur eum discipuli sui. Et facto sabbato, coepit in synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapientia, quæ data est illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? Nonne hic est faber, filius Maræ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? Nonne & sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabatur in illo: Et dicebat illis Iesus: Quia non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos, impositis manibus curauit: & mirabatur propter incredulitatem eorum: & circuibat Castella in circuitu, docens. *Visitare patriam, charosque cognatos & amicos, ad illis spiritualia bona communicandum laudabile est. Ecce enim post suscitationem filie archisynagogi, dominus in patriam suam Nazareth venit, & sabbato docet illos in synagoga, secuti sunt illum & discipuli. Admirabantur nazaræi in doctrina & miraculis domini: & utinam mirarentur, ut conuerterentur & crederent, sed mirabantur detrahentes nimium diuino honori, quin etiam & humanitati Iesu benignissimæ & sanctissimæ, cum deberent credere doctrinam, cum deberent in fide roborari miraculis: audi quid dicunt: Vnde huic hæc omnia? O bellus rudiores homines cum sic loquimini, Vnde huic hæc omnia? si vobis videtur, non posse humanitatem talem sapientiam & potentiam habere, quare vobis metipsis non respondetur? dicentes è cælo. Certum enim est si non à terra, ergo a cælo? Si a cælo a Deo utique: si à Deo quare non creditis euangelio? Illi admirabantur in doctrina eius, & nos admiramur in incredulitate eorum. Vide quantum malum generet in homine, praua conditio & corrupta natura. Quemadmodum*

modum enim, si stomachus sit corruptis humoribus plenus, omnia quæ eduntur, quantumque bona sint, in malos conuertuntur humores: sic anima prauè affecta, etiam miraculis detrahit. Sic profecto isti dicunt: Quæ est sapientia quæ data est illi, & virtutes tales quæ per manus eius efficiuntur? O adoranda doctrina, o veneranda miracula? quis est tam prauè affectus ex vobis, qui non suspicetur Deum & non alium posse esse, talium rerum operatorem? Ostupidi Nazaræi, & silicibus duriores, cum dicitis: Quæ est sapientia quæ data est illi? quare non agnoscitis talem sapientiam, alium non posse nisi deum ipsum habere autorem. cum dicitis, & virtutes tales quæ per manus eius efficiuntur? nonne videtis, à solo Deo posse mortuos suscitari, leprosos subito mundari: à profluuio sanguinis, illam cui medici subuenire non poterant, solo tactu sanari: mortuam Iairi filiam ad vitam reuocari? Erudiuit Dominus apostolos suos, quanta passuri erant à Iudæis perfidis, erudiuit utique in sua patria non multas posse operari virtutes: ita ut diceret: Vobis quidem oportebat primum loqui regnum Dei, sed quoniam repulistis illud, indignos vos iudicastis æternæ vitæ: ideo conuertimur ad gentes. Ferina horum durities Nazaræorum, vide quid dicat: Mirabantur & dicebant, vnde huic hæc sapientia, & virtutes quæ operantur per manus illius? Vnde quæeso nisi de cælo? vnde nisi ab illo, in quem desiderant angeli prospicere? Iam consultum est apostolis ad duritiam Iudæorum perferendam, videre doctrinam & miraculis domini, à compatriotis suis Nazaræis, sic detrahi, sic contradici. Non satis illis fuit doctrinam & miracula insectari, sed etiam diuinam personam ignominia afficere, quasi essent consanguinei eius mechanici, gēs sine sanguinis nobilitate. Propter hos tales beatus Matth. à genealogia nobilissimorum Abraham, Davidis & aliorum regum Israël, texuit saluatoris lineam: & beatus Marcus ab altitudine Dei incepit dicens: Initium Euangelij Iesu Christi, filij Dei. Fabrum appellant, & filium fabri secundum Matth.

G iij vtrumq;

utrumque ergo dixerunt: nō ne hic est faber, & fabri filius? faber utique erat Ioseph lignarius, nec ob hoc vituperandus. Pastor enim fuit Rex ille Dauid, de quo non modicum gloriantur Iudaei. Melius est aliquem officium exercere, quā oiosum esse. De domino nunquā legimus artem aliquā exercuisse, cuius vita semper fuit in supremo caelo cōuersatio: filius Mariæ frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ & Simonis. Omnes hi quatuor fratres erāt, filij Mariæ Iacobi, quæ dicebatur Maria Cleopbe, soror Deiparæ virginis Mariæ, quemadmodum & Salome, mater beati Iacobi & Ioannis, uxor Zebedæi, eiusdem virginis Mariæ etiam soror. Iam supra diximus, in scriptura omnes filios sororum, seu fratrum fratres dici: sic dixit Abraham Loth esse fratrem suum, qui erat filius fratris sui, & Saram sororem suā, quæ sua erat uxor: & Isaac Rebeccam uxorem, sororem suam, cum diuersaretur apud Abimelech. & Machabæ. lib. 1. cap. 2. Iudæi alios omnes Iudæos dixerunt fratres, eo quod unius essent religionis & nationis. Dominus autem miratus horum durissimam hebetudinem, dicebat: Quia non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua, et in cognatione sua. Hoc est secundum communē successum. Caterum, fortē alius dominus loquebatur, sciens omnia quæ ventura erant super eum in regione Iudæorum, quæ erat sua patria, domus, & cognatio: prout dicit beatus Ioannes cap. 1. In propria venit, & sui eum non receperunt. neque sine magno eorum periculo, prout vaticinatus est Daniel, cap. 9. dum de tempore aduentus, & mortis domini ageret dicēs: Et non erit eius populus, qui eum negaturus est. Iudæorum utique dispersionem, & populorum vastationem prænuntiās, eo quod nō cognouerunt tempus visitationis suæ. Et non poterat ibi virtutem ullam facere. Non est defectus ignis, si non ea facilitate comburit saxum, quæ deuorat lignum, neque si difficilius cōsumit ferrum, quā consumit fœnum, sed ex parte durissimæ materiæ id contingere certissimum est. Sic utique diuinus ignis

ignis Christi non adurebat nazaræos, quoniam saxa eorum corda, ferrea natura, nō suscipiebant verborum domini calorē, nequē ad miraculorum flammās liquefiebant. paucos infirmos curauit manibus impositis; quippe qui fideliter salutem postulabant. Mirabatur humana natura Christi, secundum partem illam inferiorē qua edebat, dormiebat, & cætera naturæ officia exercebat, tantam hominum incredulitatem, illisque tanquam deo resistentibus relictis, circūibat alia castella, non ociose sed docens. Cui cum patre & spiritu Sancto, est honor, gloria & imperium, in æternum Amen.

TRACTATUS. II.

In cap. V I. beati Marci.

T vocauit duodecim, & cœpit eos mittere bios, & dabat illis potestatem spirituum immundorum. Et præcepit illis, ne quid tollerent in via, nisi virgā tantum: non peram, non panem, neque in zona æs, sed calceatos sandalijs, & ne induerentur duabus tunicis. Et dicebat eis: Quocunque introieritis in domum, illic manete, donec exeatis inde: & quicunque non receperint vos, nec audierint, exeuntes inde, excutite puluerem de pedibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes prædicabant, ut poenitentiam agerent: & dæmonia multa eiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabantur. Voluit dñs, se viuente, apostolos incipere sui apostolatus officium, sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, ut illos instrueret quæ facturi erant. Præterea, ut videntes virtutes, quæ in Christi nomine faciebant, illo ad huc in terra cōmorante, firmam haberent spem, potiora in eius nomine post eius abscessum facturos, illo ad dexteram patris regnante: Quod ait: & dabat illis potestatem spirituum immundorum: se Regem æternum ostendit. Nempe quemadmodum Rex, mittens

in

in aliquam provinciam proregem vel praetorem, illi literis suis potestatem tribuit puniendi, & exterminandi latrones, homicidas & malefactores, se in hoc, Regem illius regni ostendens: sic dominus non literis, sed solo suo verbo hanc commissionem apostolis tradens, se superiorem spiritibus ostendit, quod argumentum est diuinitatis: Modum vitae tenendum praescribit, quem nunc teneant, & quem post eius gloriosam ascensionem obseruent, quod in actibus apostolorum fecisse legimus: ab omni temporali scilicet sollicitudine omnino vult esse alienos, circa unum solummodo esse sollicitos, hoc est, animarum salutem. Ideo nec virgam potestatis, quam scribae & legis doctores manu gestabant, ut eorum doctoratus, his agnoscerentur insignibus, gestare permittit: Nec enim baculum prohibet: & sic accipiendum est illud quod dicitur Matth. 10. Neque virgam, hoc est doctorale signum. hic dicit Marcus, nisi virgam tantum, hoc est baculum ad viam subleuamem: non peram, non panem, non pecuniam, neque calciamenta secundum Matth. nisi sandalia secundum Mar. itaque utrumque dixisse dominum perspicuum est. Cum enim dicit Matth. non calciamenta, exceptis sandalijs intelligendum est: legenda itaque est utriusque; Evangelistae sic sententia: neque calciamenta, sed calceatos sandalijs: & ne induerentur duabus tunicis: una tunica pro vestimento completo accipiendum est. Non enim diceret Ioannes. 13. dominum deposuisse vestimenta sua ad lauandos discipulorum pedes, nisi una tunica indueretur & alia desuper, insuper & pallio, quando non dixit: deposuit vestimentum suum, sed vestimenta sua. Absurdum sane esset pedes discipulorum nudum lauare. Depositis itaque vestimentis, adhuc dominus tunica interiori amiciebatur, quod omnes Evangelistae confirmant, dum in passione domini asserunt, milites diuisisse vestimenta eius, & super tunicam inconsutilem misisse sortem. Omnem sollicitudinem voluit dominus a cordibus apostolorum remouere, prout apostolus Petrus dicit: Omnem sollicitudinem vestram projicietes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis. Sollicitudo namque praesentis

vite

vite & corda praedicantium perturbat, & minuitur sollicitudo salutis animarum, dum de terrenis est praedicantibus cogitatio: neque nostris temporibus parum nocet, quinimo & nimis: dum enim praedicator verbi Dei proprijs est intentus commodis, minor illi cura est de aliena salute. Non mutare hospitium praecipitur, ne leuitatis arguantur, & primus qui eos recipit hospes scandalizetur, dum eius hospitium repudiatur, & sic fructus animarum minuatur: Pulverem excutiendum a pedibus iubetur illorum qui non receperint verbum, in testimonium incredulitatis eorum, & ut nouerint etiam infidelium nec pulverem esse retinendum, in testimonium utique horrendi supplitij, quod de infidelibus sumpturus est Deus, ideo additur: in testimonium illis. Et exeuntes praedicabant ut poenitentiam agerent. Nota totius Iudaeae corruptionem, paucis aliquibus sanctis exceptis. Incipit Ioannes praedicare: poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum Matth. 3. Incipit dominus praedicare: poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum. nisi apostoli ad praedicandum, incipiant poenitentiam agite: Ex quo certissimum redditur, magnam peccatorum molem illo tempore, occupasse Iudaeos. Daemonia multa eiciebant, ut miraculis roboraretur in fide, & multos aegros oleo ungebant, & sanabantur: quod & si non legatur, domino praedicente hoc facere arbitramur (noua siquidem res, & nouae rei nouus sanitatis effectus) sanabantur nempe agroti uncti, hocque a domino processisse non ab re existimatur. Hic iam extremae unctiois sacrae effectum, quem postea beatus Iacobus pronuntiauit attende: Et alleuiabit eum dominus, inquit, scilicet infirmum unctum. In anima autem effectum quem facit unctio dicit: Et si in peccatis sit, remittentur ei. Ecce apostolicae praedicationis effectus in Iudaea, ecce praedicantium praescripta vita, ecce euangelicae legis perfectissima disciplina. tales oportet esse praecoones Christi, tales legis euangelicae annuntiatores, tales poenitentiae agendae declamatores, ipsa per se praecipita

praes

predicatoribus data, legis perfectionem ostendunt. Quis enim alius talem præscripsit suis militibus normam? quis alius talem rationem viuendi præcepit, nisi Christus dominus verus Deus? vnctus siquidem oleo lætitiæ præ consortibus suis. Legem immaculatam condidit figurarum veterum, legem & prophetarum impletuam: legem vtrique animas conuertentem, lucidam & oculos peccatorum illuminantem. Talis lex, tales annuntiatores exigit. Caueant igitur qui paucis, & vtinam non multis peccatis tenentur, sibi euangelicæ legis prædicationis officium impudenter usurpare, hi quippe amplius accipient iudicium. quemadmodum & sinceri verbi prædicatores abundantius, & maius præmium. gratia domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnat, in eternū. Amen.

TRACTATUS. III.

In cap. V I. beati Marci.

Audiuit rex Herodes (manifestum enim factū est nomen eius) & dicebat: Quia Ioannes Baptistæ resurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo. Alij autem dicebant: Quia Elias est. Alij vero dicebāt: Quia propheta est, quasi vnus ex prophetis. Quo audito, Herodes ait: Quem ego decollauit Ioannem, hic à mortuis resurrexit. Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere vxorem fratris tui. Herodias autē insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat. Herodes autem metuebat Ioannem, sciens eum virū iustum, & sanctū: & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ. Cumq; introisset filia Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus,

Rege ait puellæ: Pete à me quod vis & dabo tibi: & iurauit illi: Quia quicquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei. Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? at illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. Cumque introisset statim cum festinatione ad Regem, petiuit dicens: volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est Rex. Propter iurandum, & propter simul discumbentes noluit eam contristare, sed misso spiculatore, præcepit afferri caput eius in disco, & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco, & dedit illud puellæ: & puella dedit matri suæ. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento. Cōstitetur Herodes resurrectionem corporum, & vitam post resurrectionem præstantiorem futuram, Deo gratias: testimonium habemus resurrectionis futuræ, etiam ab Herode, qui sequebatur phariseorum, & omnium verorum Iudeorum sententiam. Omnes enim uero veri Iudæi, per legem resurrectionem futuram fatebantur, nunc non noui cuius sint sententiæ, qui tantum aberrauerunt à Christo, non mirum si forte errent à resurrectione futura per Christum, sed quoniam cum illis hunc articulum non discussi, non affumo quid nunc sentiant: quanquam cum iam non sint veri sed falsi Iudæi, non multum ab earum perfidia aberramus, suspicantes nihil ipsos de resurrectione crederent, opinionas iactabantur de Christo, quoniam veritatem & tempus aduentus eius nolebant discutere. Iudæi. Herodis uero hæc fuit opinio, Ioannem scilicet surrexisse à mortuis, quem ipse decollauerat: meminuit suæ iniustitiæ. Peccata enim uero graua, vermes sunt rodentes conscientiam, quod maxime habet homicidium: hac occasione beatus Marcus ipsam Herodis feritatem, & Ioannis mortem narrat, de qua Matth. xiiij. diximus. Nihilominus tamen hæc tria annotabimus: ex Dei parte permissionem hominis Herodis crudelitatem, & iniustitiam: ex parte Ioannis, veritatis

& salutis animarum zelum. Ex parte Dei considerata venit,
 iustorum in hoc seculo pia seueritas. Quoniam, ut dicit beatus
 Petrus, tempus est ut incipiat iudicium a domo Dei: si autem pri-
 mum a nobis: quis finis eorum qui non credunt dei euangelio? Et
 si iustus quidem vix saluabitur, impius & peccator ubi parebunt?
 prima Petri. 4. Itaque & hi qui patiuntur secundum voluntatem
 Dei, fideli creatori comedent animas suas in benefactis. Et apo-
 stolus Paulus de filiis inquit: Castigat Deus omnem filium quem
 recipit: Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt
 omnes: ergo adulteri & non filij estis, Hebr. 12. Quam porro ra-
 tionem huius diuini consilij afferre possumus, illa utique primam
 arbitror, sic diuinam habere disponere voluntatem, quae semper summa
 ratio est. Caeterum possumus dicere, cum peccatum primi parentis
 in inobediencia fuerit, summam in hominibus illam esse virtutem,
 si pro obedientia praecceptorum Dei, ipsam cum sanguine vitam
 finiant. Ille pro esu vnius pomi, & pro voluntate sua uxoris
 captanda, Dei mandatum transgressus est: nos pro obseruatione
 mandatorum Dei, ne ab eius obedientia discedamus, pa-
 triam, parentes, cognatos, substantiam, & ipsam propriam vi-
 tam, si opus est, exponamus. Hinc est quod cum posset tot vir-
 tutes enarrare beatus Paulus de Christo, propter quas maxia-
 mam meruit exaltationem, tantum obedientiam commemorat
 ad Philippum. 2. dicens: Humiliauit semetipsum, factus obediens
 usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus
 exaltauit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen.
 Flagellis igitur praesentis vitae Dominus suos purgat, erudit &
 coronat, purgat, qui si non habent quid purgent, ut beatus Ioa-
 nes, habent qua erudiantur obedientiam, scientes quantae estima-
 tionis sit Deus, & quantum debent eorum praeccepta comenda-
 ri, & obseruari, pro cuius honore, & pro quorum obseruatione
 ne etiam ipsa vita pro nihilo pendenda est. Quod Joannem
 libenter audiebat Herodes, & eo audito multa faciebat: peccato-
 rum

torum maiorum conditio est, audire verbum Dei, aliqua bona
 opera facere, dummodo peccatum quo tenentur non tangas. Hi si-
 miles sunt illis qui aliquod membrum cassatum habent, omnia
 alia membra libenter tangenda offerunt, si vero confractum me-
 brum tangas, magno clamore vociferantur, quod non sine magna
 demonis astutia fieri certissimum est, ut dum homo virtutes alia
 quas agere experitur, existimet se posse saluari, cum pro vno pec-
 cato grauissimo quo tenetur ligatus, si non resipiscat, certam eius,
 damnationem demon expectet: Quemadmodum qui ligatum vno
 compede habet seruum, liberam illi per ciuitatem deambulans
 di concedit facultatem, sciens illum a sua non posse fugere seruitu-
 tute. Caeterum quid de Herode iudicem, tanta leuitate in tantam
 crudelitatem incidisse, prorsus ignoro! non desunt qui dicant,
 illum secretò consensisse Herodiadi, & eius consilio tragœdiam
 fuisse peractam: alij illum ignorasse euentum promissionis, puellae
 saltatrici factae affirmant, quicquid sit, non possumus hominem
 rationalem, tantae leuitatis & crudelitatis non danare. Vide quid
 faciat inordinatus filiorum amor? saltat puella, adulter filiam ex
 adulterio susceptam ita diligit, ut iuret quicquid petierit se factu-
 rum? rem detestabilem postulat maledicta proles, annuit pater, &
 praecipit angelicum virum baptistam in carcere decollari, & caput
 in disco positum, tanquam escam puellae manibus matri offerendum tra-
 di. Nulli rei est apponendus amor sine mensura, quod ut rectius
 explicemus, nihil est diligendum quod non diligatur propter Deum:
 Tunc enim securè amamus, dum citra Deum suos habet dilectio
 terminos. Ioannes ipse totius virtutis & sanctitatis specimen, de
 quo tanta saluator praeconia turbis nutiauit, de quo tanta cecine-
 runt prophetae, traditur adulterae, caput eius amputatur in car-
 cere, datur in disco, quanta patientia, quanta Dei obedientia, ne ille
 truculentus & sordidissimus Herodes, Dei transgredetur manda-
 tum, retinens uxorem Philippi fratris sui viuentis, Ioannes capi-
 tis abscisionem tolerauerit, ex eius vita penè angelica ostenditur.

Exi

Existimabat profecto cum esset in carcere rei futura euentum, & qui dixerat de Christo: Illum oportet crescere, me autem minui, Ioannis. 3. Discipulos ad dominum destinauit, consulens illis ut ex responso domini, illum agnoscerent & sequerentur, Matih. 11. Itaque ex parte sua Deus noster, sanctis suis dum patiuntur maius premium parat: & illis se tanquam patrem ostendit, ex parte nostra debitam Deo & eius mandatis obedientiam dum patimur prestamus, ut possimus cum illo regnare. Cui laus, honor, potestas, gloria & imperium permanet, in secula seculorum. Amen.

TRACTATUS. III.

In cap. VI. beati Marci.

HT conuenientes apostoli ad Iesum, renuntiauerunt ei omnia, quae egerant, & docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant, & rediebant multi, & nec spatium manducandi habebant. Et ascendentes in nauim, abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt multi: & pedestres de omnibus ciuitatibus concurserunt illuc, & praeuenerunt eos. Et exiens, vidit turbam multam Iesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, & coepit illos docere multa. Et cum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus est locus hic, & iam hora praeterijt, dimitte illos, ut euntes in proximas villas, & vicinos, emant sibi cibos, quos manducant. Et respondens, ait illis: Date illis manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denarijs panes, & dabimus illis manducare. Et dicit eis: Quot panes habetis? ite & videte. Et cum cognouissent, dicunt: Quinque, & duos pisces. Et praecipit illis, ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride phocenum. Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquage-

nos.

nos: Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, intuens in caelum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, ut poneret ante eos: & duos pisces diuisit omnibus. Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erant autem qui manducauerunt, quinque milia virorum. *Iustum est, negotiorum gestorum rationem dominis reddere, iustum & gratias ei, qui contulit reddere: hoc certe faciunt apostoli, tanquam grati, & tanquam veri Christi negotiatores, renuntiant ei omnia, quae fecerant & docuerant. Bene consulunt sibi verbi dei operatores, si omnia quae faciunt, quaeque docent referant Iesu: errare non potest qui sibi a sacra scriptura praescriptos terminos non transgreditur. Tunc enim vero illius vera & fructuosa erit doctrina, qui sibi referens nihil, pro omnibus gratias agat redemptori, confidatque quo magis Christo domino subiiciatur, maiorem se mercedem ab ipso accepturum. Ecce enim misericors & piissimus saluator, labori eorum compatiens ait: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Nota autem eos, ut possint pusillum requiescere, abire in desertum locum praecipere dominum: non enim inter turbas, & secularem conuersationem requiescere possunt, quin etiam ut paruam quocumque te conferas, noueris requiem habere posse, ait pusillum: nullam sane nisi pusillam possumus in hac vita habere requiem. Foris pugna, inquit apostolus Paulus, intus timores. 2. Corinth. 7. Festinemus ergo illam ingredi requiem, ubi pax est, & plena requies. Tanta enim frequentia populi sequebatur dominum, ut neque spatium haberent manducandi. Ascendentes igitur in nauim abierunt in desertum locum: populus autem ex omnibus ciuitatibus, videlicet maritimis, pedestris circuiendo scilicet stagnum, praeuenit eos: magna deuotio turbae, sed maior miseratio domini, qui cum ut aliquantisper requiesceret, ipse & discipuli eius a labore transfreta esset, non se abscondit, nec reijcit turbas, quinimo*

H uident

videns turbam magnam, misertus eorum, qui erant tanquam oves non habentes pastorem: quoniam sacerdotes, suae auaritia deseruientes, de lacte & lana curam habebant, de animabus autem prorsus nullam: cepit tunc illos multa docere. Cum autem illis spirituale prandium dedisset, non oblitus est etiam pabulum corporale illis dare: utrumque dominus fecit, animam & corpus: de utroque proinde illi semper est cura. Lacta igitur super dominum curam tuam, & ipse te enutriet, psal. 54. & alibi psal. 39. Ego autem mendicus sum & pauper, dominus sollicitus est mei. Discipuli porro magistri pietatis amulatores, dicunt domino: Desertus est locus hic, & iam hora praeterijt, hora scilicet sumendi cibum, insuper locus desertus est: dimitte illos ut euntes in proximas villas & vicos emant sibi cibos. Tardior efficeretur hora, si ieiuni discessissent a domino, a quo nullus postulans ieiunus reuertitur. Semper enim illi qui sincero corde dominum sequitur, efficaciter subuenitur. Dominus autem ait illis: date illis manducare: Discipuli vero (quoniam de hac re, non ita frequenter facere miracula nouerant, & si iam aquam in vinum conuersam in nuptijs (Ioan. 2) conspexerant, cuius si recordarentur poterant etiam credere, dominum posse faenum lapidesque, & quicquid voluisset in panem conuèrtere) haesitantes de remedio, dicunt: euntes emanus ducentis denarijs panes, & dabimus illis manducare, ut autem miraculum magis manifestum, in oculis discipulorum, quos dominus erudire volebat fieret, quaerit: Quot panes habetis? dicunt ei: quinque, & duos pisces, tunc dominus nihil illis amplius loquutus, praecipit discumbere turbam, super viride faenum secundum contubernia, per centenos & quinquagenos: & acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, intuens in caelum benedixit, & fregit panes & dedit discipulis, & discipuli apposuerunt turbis: & saturati sunt. Viri erant numero quinque millia, & collegerunt duodecim cophinos fragmentorum. Manus domini sabbaoth haec fecit, multiplicauit

plicauit utique manibus suis, panes piscesque. Non enim accipiendum est, in manibus discipulorum, vel manducantium multiplicari, sed in manibus Christi, qui multiplicat in segetibus grana, multiplicatos hos panes fuisse. Admirabilis potentia, iam non relinquatur locus sequentibus Christum de cibo cogitandi, omnem solitudinem amouit a cordibus nostris, haec copiosa saturatio hominum, haec miraculosa ciborum multiplicatio. Nec praetermittenda est domini & discipulorum frugalitas, qui pro alimento tantummodo secum ferebant rudem panem, quem beatus Ioannes dicit hordeaceum, & duos pisces: nulla de vino, nec de oleo fit mentio, ut verbi Dei praedicatores nouerint, quod illis datur sumere: scriptum est enim, manducate quae apponuntur vobis: cum autem non habent, paucis esse contentos. Cum igitur Christus suam imponit manum, plus superat quam apponitur: habebant tantum apostoli quinque panes, nunc autem habent duodecim cophinos fragmentorum panis plenos. Quod autem dominus oculos leuat in caelum, cum panes distribuit, docet omnes, quotquot sunt distributores panis, siue ecclesiasticos, siue seculares, non affectione carnali distribuere beneficia & officia, sed semper oculos in caelum habere fixos, cum bona distribuunt. Benedixit etiam ut doceat nos, semper cum benedictione & gratiarum actione, panem frangere: multiplicantur panes, ut qui pauperibus eleemosynas distribuunt, cognoscant, id quod amore Christi tribuitur, non minui sed multiplicari. Bonum igitur est confidere in domino, quam confidere in homine: Bonum est sperare in domino quam sperare in principibus. Laetissima reor reuèrteretur turba, videns tantam in illo, quem sequebatur potentiam, unde facile si oculos haberet non lipposos, poterat diuinitatem cogitare illius, in cuius manibus insolitam videbat potentiam. Ioan. 6. ait illos dixisse: Quia hic est verè propheta, qui venturus est in mundum. Si illum prophetam magnum (de quo Moyses praedixerat: Prophetam suscitabit Deus, illum sicut me audietis) intelligerent,

recte utique cogitarent, & iam proximè ad cogitationem diuinitatis Iesu accederent: qui semper cum patre & spiritu sancto manens, benedicatur & glorificatur ab omnibus sanctis, in secula seculorum. Amen.

TRACTATUS. V.

In cap. V. I. beati
Marci.

T statim coëgit discipulos suos ascendere nauim, ut præcederent eum transfretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare. Et cum serò esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam iocis venit ad eos, ambulans supra mare, & volebat præterire eos. At illi ut viderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt. Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim loquutus est cum eis, & dixit eis: Confidite: ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant: non enim intellexerunt de panibus, erat enim cor eorum obcæcatum. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt. Cumque egressi essent de naui, continuo cognouerunt eum: & percurrentes vniuersam regionem illam, coeperunt in grabatis eos qui se male habebant, circumferre, vbi audiebant eum esse. Et quocunque introibat in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos: & deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant. *Recedere discipulos dominus iubet, dum ipse turbas dimittit, ut solus possit*

possit orationi vacare. A conuersatione spiritali amicorum, alia quamdiu recedendum est, ut locus quietior orationi relinquatur: Apostolos etiam à carnis præsentia domini aliquando, omnino separandos post eius ad patrem ascensum, instruere oportet. Quid etiam possint viribus suis, quidue domino præsentem ostenditur, cum semper siue dominus dormiat super ceruicem in puppi, siue absens sit tempestas oriatur, sine Christi præsentia omnia perturbationibus concutiuntur: quod ipse melius nobis nostram fragilitatem cognoscens, ad cælum iam ascensurus Matth. ultimo dixit: Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consumationem seculi. Vide laborantem ecclesiam in apostolis, qui remigando laborant, ut possint vincere remis ventorum vim, sed fieri non potest, nisi Iesus ipse ascendat in nauiculam: Ut cognoscas officium ecclesiæ esse remigare, officium præpositorum remis vento resistere, tranquillitas fit adueniente Christo, Erat enim inquit, ventus contrarius eis. hic est apostolorum & præpositorum labor, contra vim ventorum remigare, ut nauicula tranquillitatem obtineat. Ventum contrarium vitam hominum superbiorum existimo, iuxta illud Iob. 7: Memento mei domine, quia ventus est vita mea: ipsa vita vêtus est. Tunc enim excitatur ventus contrarius ecclesiæ, cùm à superbia inflatur, superbiorum hæreticorum, & prauè viuentium hominum superba mens: de quibus Hier. 2. ait: In desiderio animæ suæ, attraxit ventum. & Osee. 12. Ephraim pascit ventum. Iam igitur ecclesia in apostolis erudiebatur, iam illi contrarius ventus hæreticorum, & superbiorum hominum ostendebatur in aquis, quos usque in quartam noctis vigiliam est passura, hoc est usque in finem seculi: sed oportet remigare semper & non quiescere. Non enim legimus apostolos obdormisse nunc in naui, sed remigasse, ut ad tranquillum portum peruenire, & in secura statione nauiculam collocare. Vnicuique nostrum etiam necessarium est, corporis nauiculam gubernare, ut possimus nostras saluare animas: habemus namque

ventos contrarios sensus ipsos videlicet nostros, & quod periculosissimum est, ipse quo viuimus cibus & potus, si immoderate sumuntur, magnam ventorum excitant tempestatem: superbit namque caro ipsa aduersus spiritum, & quod illi tanquam baculum quo sustineatur damus, ipsa in gladium ad perdendam animam conuertit nisi cibo & potu temperate utatur. Illudamur igitur illam, quae solet uti contra animam sensibus, & eisdem nos sensibus, pro remis viriliter utentes, ventorum vim coercedamus: nihil amplius sensibus utentes, quam quantum ratio & fides utendum docet: veniet enim Christus, qui a suis laborantibus non recedit, ambulans supra tentationum fluctus, & tranquillum reddet ac pacatum, mundi & carnis diabolique concitatum mare. Diximus in principio, beatum Marcum beatissimi Petri discipulum fuisse, ab illoque accepisse quod nobis tradidit Euangelium: hoc dixerim, eo quod in hac eadem tempestate, cum existimarent dominum super mare ambulantem phantasma esse discipuli, clamauerunt praeter timore, & tunc dominus loquutus est eis, dicens: Confidite: Ego sum: Nolite timere. Hic omittit beatus Marcus illud, quod beatus Petrus dixit: Domine si tu es, iube me venire ad te super aquas: & dominus dixit illi: Veni. & ambulabat Petrus una cum domino super aquas: Haec omnia omissa videntur ob beati Petri modestiam, qui forte noluit ut haec de se dicerentur in illo, quod discipulus suus scribebat Euangelio. quemadmodum & illud reticuit beatus Marcus, cum Petrus responderet quaerenti domino: Quem dicunt homines esse filium hominis? Tu es Christus filius Dei viui. Quod dominus Petro respondit (Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in caelis est: & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferi non praeualebunt aduersus eam: & tibi dabo clauis regni caelorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis, & quodcunque solueris super

terram

terram, erit solutum & in caelo) per haec verba summum pontificatum, & praelaturam super vniuersum mundum illi spondit. Sic nunc, quoniam iudicium praelaturae, praeter ceteris apostolis fuit deambulatio super mare cum domino, quod nulli aliorum apostolorum concessum fuit, beatus Marcus consulto omisit. Illud autem quod infra cap. 8. in Petri oburgationem fit, videlicet cum dominus illi dixit, vade retro me satana, copiose narratur a Marco. Sic & beatus Ioannes, quotiescunque necessarium fuit dicere discipulum quem diligebat Iesus, nomen ipse suum celauit. haec est humilitas sanctorum, defectus suos manifestare, virtutes vero abscondere. Ascendit igitur dominus nauim, & cessauit ventus, & plus magis intra se stupebant: non enim intellexerant de panibus: ita rudi erant, ut illam tam apertam panis multiplicationem, a diuina manare virtutenon cognoscerent, sed iam quieto mari ad se reuersi, inquit beatus Math. cap. 14: venerunt ad eum, & adorauerunt eum, dicentes: Vere filius Dei es. Itaque primo obstupuerunt, quemadmodum neque de panibus intellexerunt, iam iam stupore sublato, in se reuersi adorauerunt dicentes: Vere filius Dei es. Veniunt in terram Genasar, ubi dominus legionem illam daemonum ab homine, qui in monumentis habebat domicilium procul repulerat: & ut cognouerunt eum, notum fecerunt in omni illa regione. Non enim silere debemus, sed omnibus amicis, propinquis, ciuibus & conterraneis annuntiare Christum, sic ut isti Genasariti notum fecerunt in tota sua prouincia, dominum adesse. Auditores vero, non segnes esse oportet, sed cum istis concurrere, ubi possint Iesum videre, & omnes infirmos secum afferre, quotquot rescuerint in aliquo esse peccato, dum praesul visitat oues Christi sibi commissas, adducere eos, hoc est detegere praelato haereticos & schismaticos, maleficos, & quotquot sunt in aliquo publico peccato mortali: ut odia & inimicitiae componi possint, & cetera peccata extirpari. Et quotquot fimbriam vestimenti eius tangebant, salutem continuo

H. iij. con.

consequabantur. *Mira domini miraculorum operatio: sicut qui ignem tetigerit aduritur, sic quotquot simbriam Iesu tangebant, à quacunque infirmitate tenerentur sanabatur. Se semper dominus (quem homines verum hominem intuebantur) miraculis esse Deum manifestabat, ut utramque credendam naturam ostenderet, humanam scilicet, & diuinam. qui cum patre & spiritu Sancto, uiuit & regnat, in secula seculorum Amen.*

In cap. VII. beati Marci.

T conuenerunt ad eum pharisæi, & quidam de scribis, uenientes ab Hierosolymis: Et cum uidissent quosdam, ex discipulis eius communibus manibus (id est, nō lotis) manducare panes, vituperauerūt. Pharisæi enim, & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: & à foro uenientes, nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare, baptisnata calicū, & vrceorum & ærametorum, & lectorum. Et interrogabāt eum pharisæi & scribæ: *Quare discipuli tui nō ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducāt panem?* At ille respondens, dixit eis: *Bene prophetauit Esa. de uobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labijs me* Esa. 49.
honorat: cor autem eorum longè est à me: In uanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum. Relinquentes enim mādātū Dei, tenetis traditiones hominum, baptisnata vrceorum, & calicum, & alia similia his facitis multa. Et dicebat illis: Bene irritum fecistis præceptum Dei, ut traditionem uestram seruetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos autē dicitis: si dixerit homo patri vel matri Corban (quod est donum) quodcunque ex me tibi proderit: & ultra non dimittitis eum quicquā facere patri suo, aut matri, rescindentes verbū Dei per traditionem uestram, quam tradidistis. Et similia huiusmodi multa facitis.
Non omnes, qui Christum dominum sequuntur, piè id faciunt: sequuntur discipuli magistrū, sequuntur turbæ benefactorē, qui oēs egrotos eorū sanabat, sequuntur pharisæi & scribæ, quem amu-
laban=

labantur, ut possent illum in aliquo arguere, in aliquo accusare. Non dubium est quin, non omnes qui hodie in ecclesia videntur exterius sequi Christum, bono id animo faciant, alioquin essent hypocritæ, cessarent pseudochristiani, qui usque in finem in area ecclesiæ tanquam stipulæ mixtæ tritico permanebunt, quod optime comprobatur, cum hi pharisæi & scribæ ab Hierosolymis venientes, nihil aliud querant, quam Christum si possent arguere. Videntes autem quod discipuli eius, non lotis prius manibus panem sumebant, vituperauerunt: ipsi vero non legem diuinitus Moysi traditam, sed sui capitis sensum sequentes, multa baptismata statuerunt, nec tantum vituperauerunt, sed & Christum dominum arguerunt, dicentes: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? at ille, vaticinium Esa. 49. opposuit eis, dicens: Bene prophetavit Esa. de vobis hypocritis, dicens: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorū lōgē est a me. Hoc propriū est hypocritarum, labijs & exterioribus signis Deū colere, cū cor eorū ab ipsō longē sit: nouū diaboli portentū, non aliter ac si in arbore ramos, foliaq; consistere absq; radice videres, cū cor omnium bonorum sit radix. Isti Deū labijs cōstentur, corde autem nihil minus cogitant: iuxta illud apostoli Pauli ad Titū. 1. Verbis confitetur se nosse Deum, factis autem negat. Inuanum quærunť dominum hi quorum os aliud, aliud cor loquitur: mendaces certē sunt, & cum mendacibus punientur, dicente propheta: Perdes omnes qui loquuntur mendacium. & alibi: Ipsi vero inuanum quæsierunt animā meam: introibunt in inferiora terræ, partes vulpium erunt. Vulpes animal est versipelle, igne venatores ipsam a fouea exire cogunt, & sic a canibus capitur. hypocritæ fictione cordis latentes, igne diabolo capiendi tradentur. Notandum est propter hæreticos, dominum hic nō abominari hominum traditiones, si secundum Dei legem præscribantur, & secundum etiam temporum rationem: sed damnat contra

Dei

Dei legem fieri traditiones, & illas è contrario legis Dei obseruari, nempe apostolus Paulus, & ipsi beatissimi apostoli multa obseruanda tradiderunt, prout ipse fatetur 1. Corin. 11. Cetera cū venero disponā. & ibi: Nos talem consuetudinem non habebimus, neque ecclesia Dei. & ad Thessalo. 2. cap. 2. Itaque fratres stete & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. & cap. 3. Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri Iesu Christi, ut subtrahatis vos, ab omni fratre ambulante inordinate, & non secūdum traditionem, quam acceperunt a nobis. quod ipse Paulus in omni loco docebat, prout habetur Actuum. xvj. Cum autem pertransissent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab apostolis & senioribus, qui erant Hierosolymis. Pharisæis verò relinquentibus mandata Dei, dicebat dominus: teretis traditiones hominum. Deus enim uero præcepit honorari patrem & matrem: illi porro dicebat, & si pater indigeat, tu autem offerre sacerdotibus patre omisso non differas: dices tamen patri, tibi enim & quod ego offero proderit, hæc Corb. insignificat: & multa his similia facitis. Omnia pharisæi & scribæ, in proprios vsus conuerterant, & contra Dei legem populum docebant: quinimò & adimplere traditiones auaras compeiebant, implentes marsupia, legem vero Dei euacuantes. De horum inuestrorum exitio usque hodie, & usque in finem testimonium perhibet dominus. Si volumus non errare, semper est necessarium Dei in omnibus consuetudinem attendere. Si vis nosse quantum Deo superbia sit abominabilis, & quid tibi superbo eueniet, interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi maiores tuos, & dicent tibi: quid superbo Adamo euenit: quid superbo turrim Babilonis adificantibus contigit: quid superbo Sauli accidit: Videbis profectò vnum a paradiso eiectum, alterum a regno expulsam: alios diuisos per vniuersum orbem, in maximam variarum linguarum confusionem incidisse. Si vis præterea cognoscere,

quid

quid tibi vitia carnis sectanti continget, vide quid factum sit in uniuerso terrarum orbe his qui se luxuriæ tradiderunt: non ne omnes diluuiο perierunt? utique. Si vis quod auaris & his qui nulla misericordia mouentur, flagellum immineat cognoscere, attende diuitem epulonem in infernum detrusum, guttulam aquæ vname xposcentem, quæ vsque hodie negata est illi. Arrogantem, vanum, & de sua eloquentia præsumentem, lege Herodem Agryppam, actuum. 12. qui cum orationem haberet ad populum, populo acclamante voces dei non hominis: subito consumptus à vermibus, vltimum emisit spiritum. Quid dicam de Moysē seruo domini? qui propter diffidentiam eliciendi à petra aquam, nu. 20. audit continuo sententiam ipse & Aaron frater eius: Dixit quæ dominus ad Moysen & Aaron, quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filijs Israel, non introducat hos populos in terram, quam dabo eis. Traditorem Iudam suspensum proprijs attende manibus, tu quisquis traditor es. qui peruersa consiliaris, vide Achitophelem. 1. Reg. 17. etiam proprijs manibus suspensum. Sic igitur fauentes bene nobis, in alienis periculis consulamus, nec vnquam contra Dei nostri legem quicquam faciamus, ne de duplici corde ad illum accedamus, quemadmodum isti hypocritæ, scribæ & pharisæi, qui cum suis principibus perierunt: nos autem per Christum dominum surreximus & erecti sumus, Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, in secula seculorum Amen.

FT ADVOCANS iterum turbam dicebat illis: Audite me omnes & intelligite. Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare: sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et cum introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum coinquinare: quia non intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas? dicebat autem: quoniam quæ de homine exeunt, illa coinquant hominem. Ab intus enim de corde hominum, malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furti, auaritiæ, nequitia, dolus, impudiciæ, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquant hominem. Docuit dominus turbas, nec dicit Euangelista ibi adesse scribas & pharisæos, qui huic sermoni occasionem dederunt, illi obiurgati sunt, quia transgrediebantur Dei mandata, propter hominum traditiones. Populus docetur, cur illotis manibus sumere panem, non coinquet hominem. Sunt qui non merentur lucem videre, sunt etiam qui non merentur bonos habere Reges, nec bonos sacerdotes, eritque qualis populus talis & sacerdos. Dabo tibi Regem in furore meo: & alibi. Qui regnare facit hominem hypocritam, propter peccata populi. Populus autem docetur, parabolice tamen, discipulis quærentibus parabola aperitur.

Petra

1ob. 34. Petite, inquit dominus, & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Ex huius apertione parabola, habemus simplicem fornicationem ab adulterio separatam, & illam culpam esse mortalem: hoc dixerim propter hæreticos, qui à nobis exigunt locum scripturæ, in quo Christus dominus hæc expressit, quibus hunc apertissimum damus locum: De corde exeunt adulteria, fornicationes. sufficeret illud: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam macchatus est in corde suo. Sed ne verbum mulier, ab ipsis ad viris coniunctas tantum referatur, contra litteram & domini intentionem, hunc illis in eorum confusionem damus locum: De corde exeunt adulteria, fornicationes. quem sic repetit apostolus Paulus ad Hæbr. xiiij. Fornicatores autem & adulteros iudicabit Deus. Quod autem dominus dicit, ab his quæ foris sunt neminem posse coinquinari, fideliter quemadmodum à domino dictum est, intelligi oportet: quoad hæc extrinseca sunt, non coinquinant hominem, sed quoad tempore prohibito accipiuntur, possunt coinquinare hominem, quoniam iam per contemptum, vel superbiam hoc facit homo, & sic à corde non optime instructo, & inobedienti coinquinatur: vnde fit vt infirmus cum obedientia, tempore prohibito carnem sumens, non coinquinetur, quoniam exterior esus non coinquinat hominem, sed cor inobediens coinquinat hominem non ieiunantem, vel prohibitas escas tempore ieiuniorum sumentem, alioquin inebriari licitum esset, quia exterius hauritur vinum, quod satis prohibitum est ab apostolo Paulo. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria: qui certe discipulo suo Timotheo, modicum permisit gustare vinum propter stomachum, & crebras eius infirmitates. Hæretici nisi se ingurgitent, sitim extinguere se non existimant, contra Dei præceptum, & apostolum Paulum dicentem: Non in commestationibus & ebrietatibus, Ro. 13. prima Timo. 3. episcopum vult non esse vinolentum: quod idem à diacono petit dicens: Diaconos similiter
pudic

pudicos, non bilingues, non multo vino deditos. Exposita hac parabola, dominus Inde surgens, abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Mulier enim statim vt audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum, vt dæmonium eiiceret de filia eius. Qui dixit illi: sine prius saturari filios. non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa respondit, & dicit illi: Vtique domine: nam & catelli comedunt sub mensa de nicis puerorum. Et ait illi: propter hunc sermonem vade, exijt dæmonium à filia tua. Et cum abiisset domum, inuenit puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exiisse. Voluit dominus, domum ingressus neminem scire, nec potuit latere: humanitati dominus indulgebatur, vt se verum hominem comprobaret lassatus tantis itineribus, tanto turbarum concursu, tanta impositione manuum: & quod maius est, tanta incredulitate scribarum & pharisæorum fastiditus, volebat tantisper requiescere: vel forte, quia illa gens Tyri & Sidonis, non colebat Deum, & quia per fines illorum transibat, latere volebat, nec potuit. Mulier namque Syrophœnissa, de Phœnitia Syriæ gentilis, vt audiuit de eo (quam beatus Mattheus Cananæam vocat) intrauit domum, nec tamen repellitur. exemplum dedit dominus apostolis, & eorum successoribus, si urgeat necessitas, etiam tempus quieti accommodatum, suis subditis esse concedendum: Quod autem beatus Marcus in domum mulierem introisse dicit, & ibi salutem postulasse, sic accipiendum est, & quod sequitur secundum Mattheum. 15. de clamore, & de concessione salutis filia quam petebat, de intercessione apostolorum pro ea, de pane filiorum canibus non mittendo, & cætera quæ sequuntur, in via recedente dño à domo contigisse: quod beatus Marcus siluit, eo quod coniungens processum petitionis factæ in via, his primis verbis quibus in domo salutem filia postulauit, facilius
ad

ad narrationem miraculi, multis circumstantijs à domino per-
 patratum de surdo & muto posset transire. Fides huius mulieris,
 à domino valde cōmendatur: iam enim incipiebat populus quē
 non cognouit, seruire domino, in auditu auris obedire illi. fugiunt
 à fide Iudæi, sequuntur gentes: in cunabulis infantia saluatoris
 à magis adoratur: Centurio non se dignum arbitratur in sua reci-
 pere dōmo saluatorē, sed credit si dicat, verbo puerum suum pru-
 stinæ posse sanitati restitui. Hęc mulier non quē admodum Iai-
 rus ut veniat rogat, & manum imponat puellæ, sed credit, domi-
 num absente si velit, posse dæmoni imperare, & illū iussis parere
 & à filia discedere. Benedicta fides, fortis & constans, quæ ter-
 repulsam patiens non frangitur, quinimo immobilis perseverat,
 & dū canis appellatur, Utique domine respōdit, nam et catelli
 comedūt sub mēsa de micis puerorum. Cætos hęc humilis orati-
 fide robusta penetravit, cui dominus, qui secundum diuinitatem
 ubique præsens aderat, secretò sine aliquo verbo præcepit Dæ-
 moni vexanti puellam recedere: quod & fecit dicēte domino mu-
 lieri: propter hūc sermonem vade, exijt dæmonium à filia tua.
 Cum autem venisset domum mulier inuenit puellam sanam. ni-
 mirum quisquis petitionem suam fide vera, & humilitate pro-
 funda ornauerit, quod pro salute animæ postulauerit, consequetur
 benignitate & misericordia domini nostri Iesu Christi: Cum
 cum patre & spiritu Sancto est honor, gloria, & imperium in se-
 cula seculorum. Amen.

Tru

TRACTATUS. III.

In cap. VII. beati Marci.

T iterum exiens de finibus Tyri, venit per Si-
 donem ad mare Galilææ, inter medios fines
 Decapoleos. Et adducit ei surdum & mutum:
 & deprecabatur eum, ut imponeret illi manū.
 Et apprehendēs eum de turba seorsum, misit
 digitos suos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguā eius:
 & suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Epheta, quod est
 adaperire. Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est
 vinculū linguæ eius, & loquebatur rectè, Et præcepit illis, ne
 cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis
 plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Be-
 ne omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui. Tot
 circumstantijs operatum à Domino miraculum, vsque modò non
 legimus: Archisynagogi filia sola apprehensione manus resusci-
 tatur: dæmones solo iussu ab obsessis corporibus exhibant clamantes:
 quin etiam filia Cananææ absens curatur: surdus iste & mu-
 tus, à turba seorsum separatur, digitos dominus in auriculas mit-
 tit, spūto tangit linguam, suspicit in cælum, gemit: eaque omnia
 non sine mysterio & doctrina sunt à filio Dei. Hunc surdū &
 mutū, aliqui dicunt à dæmone esse possessum, sicut de alio legimus
 quem dæmon mutum & cæcum fecerat, Luc. xi. Pessimū utique
 dæmoniorum genus cum tacent: ideo dicunt hunc primi parentis
 figuram tenere, qui malè audiuit quod præceperat dominus, eius
 præceptum transgrediens, & peius respōdit dum se accusare de-
 beret, culpam in mulierem reijciēs: & addens etiam, quam dedisti
 mihi sociam. Possumus etiam populum Iudæorum per hunc sur-
 dum & mutum intelligere. dicere etiā licet peccatorum mutorum
 & surdorum, qui neque verbum Dei audiunt, nec volunt confite-
 teri peccata sua, hunc typum habere. Vnde & hæretici negantes
 confessionem peccatorum, & nolentes audire ecclesiam, possunt

I per

per hunc surdum & mutum intelligi. Christus vero dominus, qui omnia nouit, istos omnes fortasse mente. conspiciens, vel aliquos ipsorum, Iudeos scilicet, hereticos, mutos & surdos peccatores, ad hos sanandos, quorum hic typum gerebat, primum illum à turba seorsum separat: non enim intra turbam tumultuantem, potest sanari mutus & surdus peccator, necesse est secedat, & separetur à strepente populo, quatenus possit salutem consequi. Monendus igitur est omnis ille quem iam in peccatis torpentem cernimus, ut separetur à praua conuersatione, & tumultu eorum, qui illum ad peccatum incitant, vel ne conuertatur retinent, alias non poterit perfecte sanari. Quemadmodum si quis inter spinas uolueretur, minimè posset à uulneribus quibus est laceratus sanari, nisi illum prius à loco spinarum quibus pungitur extrahas: sic qui conuersationem illorum qui illum ad peccatum mouet, vel detinent, non separatur, ad ueram penitentiam peragendam minimè potest deuenire. Hanc igitur à turba separationem semper memoria commendare debemus. Quisquis uelit à uinculo lingua, & auris surditate sanari, digitos mittit dominus in aures eius: qui brachium, hoc est, potentia est patris. Fecit potentiam in brachio suo: nempe ut cognoscas à peccato non nisi Dei potentia hominem posse saluum fieri: tota namque vis hominis brachijs exercetur, sed nec brachium potest suam ostendere uirtutem, nisi per manu, manus autem omnem uim motione digitorum exercet. Vide igitur quomodo dominus digitos mittens in aures huius surdi, potentiam suam nobis manifestat ad salutem peccatorum esse necessariam, sicut scriptum est: Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum. Osee. 13. & alibi, psal. 43. Non enim in gladio suo possiderunt terram, & brachium eorum non saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuum, potentiam igitur fecit in brachio suo, dixit Deipara uirgo. Sputum in lingua quod è capite manat, nulli dubium est significare sapientiam, utrumque Christus dominus est, & patris sapientia & fortitudo. Fortitudo

itudine potuit ligare fortem demonem, & illum ab animabus fugare, ab obsessisque corporibus eicere, & sic uasa eius & spolia diripere. sapientia, quæ uincit malitiam ne illum agnosceret se occultare, ut dum obijcit illi humanitatem passuram, à diuinitate superaretur. Quod dominus suspicit in celum, omnem à Deo prouenire uirtutem, & se Deo obedientissimum ostendit: Inge-muit autem uidentis salutis nostræ difficultatem, quæ tanto indigebat auxilio, ut non posset nisi sapientia & Dei fortitudine perfici. In uerbo autem imperatiuo dicenti, Epheta, quod est, adaperire. Et statim solutum est uinculum linguæ eius, & loquebatur recte & apertæ sunt aures eius: diuinitas Christi ostenditur, cum non aliunde auxilium postulare, sed tanquam naturæ conditori illi soli datum esset posse illam reformare, sicut aurifex uas aureum quod fabricauit, facile si fiat tortuosum uel maculetur, in pristinam reddit pulchritudinem. Præcepit eis ne cui dicerent: Apostolos & prædicatores uerbi Dei, sanctosque omnes suos docens, ne cum operarentur uirtutes, & per eorum manus miracula fierent, hoc sibi ascriberet, sed totam ad Deum laudem cum Paulo referrent: qui cum diceret: Plus omnibus laboraui, continuo adiunxit, non ego sed gratia Dei mecum. & alibi, Regi seculorum immortalis & inuisibilis, soli Deo honor & gloria, in secula seculorum. Illi homines porro quanto illis amplius præcipiebat, ne miraculum diuulgarent, eo amplius admirabantur & loquebantur, dicentes: bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui. Nota quomodo eadem uerba spiritus Sanctus per os horum populorum pronunciat in opere redemptionis nostræ, quæ pronunciauit in principio de opere creationis mundi: ut sic utique ostendat, hunc qui operatur nostram reparationem & salutem, id ipsum esse uerbum, per quod in principio facta sunt omnia: Uidit inquit, Deus cuncta quæ fecerat, & erant ualde bona. & nunc populus clamat: Bene omnia fecit: utique bene omnia fecit, qui uidit cuncta quæ fecerat, & erant ualde

bona. In hoc autem Deum nescientes confitentur, nempe de nullo alio potest dici: bene omnia fecit: nisi tantum de illo, qui solus absolute dici bonus potest, iuxta illud quod dominus dixit iuueni, qui illum magistrum bonum appellabat: Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus, qui cum Christum non crederet, Deum bonum ab illo dici dominus respuit. Sancti proculdubio qui bene multa faciunt, non à se, sed à Deo accipiunt hæc bona: proinde soli Christo dicitur bene omnia fecit, Qui cum patre & Spiritu Sancto, uiuit & regnat in æternum Amen.

TRACTATUS. III.

In cap. VII. beati Marci.

Restant tamen adhuc aliqua, de hoc miraculo adnotanda. Homo iste surdus & mutus, multis ceremonijs celebratis sanatur, in quo proculdubio infirmitatem mutorum & surdorum peccatorum grauissimam esse, opere dominus ostendit. Quemadmodum enim aliqui peccatores, quorum demon ora non claudit, nec aures obturat, loquuntur recte de Deo: delectantur dum verba Dei audiunt: Isti profecto medium iter confectum habent, ut possint ad veram penitentiam peruenire: sicut homines qui permittunt sibi verba fieri de inobedientia à se proiecti filij, vel de pace componenda cum inimico, facile conciliantur: si autem nec ipsi loquuntur, nec permittunt alicui de hac re sibi verba facere, signum est utique indurati cordis, & non componendæ pacis. Itaque cum demon eum quem in peccato tenet relinquit, & verba Dei audire & de ipso etiam habere sermonem, signum est reconciliabilis peccatoris: si uero aures obturat peccantis, & ligat linguam quo nolit verba Dei audire, nec de ipso unquam loquitur: quin etiam fastidit, dum audit alios loquentes salutis verba, hic surdus & mutus non nisi gemitu Christi, & in cælum suspitione sanatur, sicut

Sicut qui incarceratos quos habet non permittit aliquem alloqui, sed secum claues serarum carceris portans abijt ne reperiri possit, signum illis tarde exeundi è carcere notissimum est, nisi forte ad supplicium: sic utique homines quos demon postquam in carcerem peccatorum compedibus constrictos tenet, ne verbum Dei audiant, ne uè de eo loquantur, aurium & linguæ claues secum in infernum portans aufugit, signum est vel tarde illos è carcere exituros, vel ad supplicium æternum illos esse destinatos, nisi misericordia Dei adsit, & ipse mittens digitum in eorum aures, & sputum in linguam, sua uirtute, suaque sapientia illos è carcere extrahat, iuxta illud quod scribitur psal. 130. Confiteantur domino misericordie eius & mirabilia eius filijs hominum, quia destruxit portas areas, & uedtes ferreos confregit: areas portas intellige pertinacem peccatoris contradictionem, & uedtes ferreos rebellionem. Sunt namque quatuor quæ faciunt in peccatore banc pertinaciam, contradictionem & rebellionem, ut sit surdus & mutus: Primum certe est errare in cognitione, fortis sera hæc, & clauis diabolica: quandoquidem peccator non cognoscit malum quod facit, imò reputat se non magnam rem, nec detestabilem, facere cum peccat, & pro nihilo reputat vel iurare, vel inebriari, vel auarum seu incontinentem esse: & cum eius uitæ fetor aërem corrumpat, & multi scandalizentur in eo, ipse putorem suum non sentit: similis illis qui in carcere inclusi, ex magna consuetudine carceris putorem non sentiunt, qui autem ad illos uisitandi gratia accedunt, tolerare fetorem non valent. Maximus prædicantium labor est, errorem in cognitione curare, cum siquidè uindicare iniuriam pro ratione receptum sit, contra domini præceptum, qui iubet non uindicare, congregare diuitias pro sapientia reputatur, cum dominus thesaurum in cælo congregandum prædicet: honores, dignitates, ambitiosissime quærere uirtuti ascribitur, cum dominus humilitatem sectandam moneat. Cum tot errores in cognitione demon in mundo seminauerit, quid aliud

dicendum erit, quàm quod dominus in Euangelio dixit? O quàm difficile est confidentibus in pecunijs saluari. Secunda causa nostræ pertinaciæ & rebellionis est, difficultas in operando, quæ fati ostenditur ex prima: dum enim quis errorem habet in cognitione, nulli mirum illum difficile bona operari, cum illud sit contra id, quod errore cognitionis concepit, potest de his dici quod David spiritu Sancto præueniente dixit: Concepit dolorem & peperit iniquitatem. Qui errat in cognitione, maximam difficultatem ad bene operandum sentit, resistente cognitione fallace, opposita virtutis operationi. Tertia pertinaciæ & rebellionis causa est, spirituatia fastidire, sic habere animæ palatum à peccatorum humoribus corruptum, ut spiritualia non solum non gustet, sed fastidiat, tongaque illi videatur omnis celebratio missarum, omne diuinum officium velit summa celeritate finire, omnem reputet verbi Dei concionem prolixam, nihil sit in rebus diuinis quod illi sapiat: hæc est rebellionis & pertinaciæ maxima & nimis periculosa conditio, quibus medicamentis tales curandi sunt, quibus ve alimentis, ne omnino deficient alendi, nouit Deus. Quarta causa est maiorum corruptio: sequitur namque plebs dominum suum, qui si contaminetur, & rebellis pertinaxque fiat Deo & ecclesie, hæreticus, vel schismaticus, vel publicus peccator, plebs rudis sequitur dominum suum: Quæadmodum enim, si nauis gubernator erret, omnes periclitantur qui sunt in nauis: sic enim uero principe errante, periclitatur Respublica: ad nutum Regis inquit sapiens, totus componitur orbis. Hæc quatuor, rebellionis & pertinaciæ animorum sunt causa, hæc homines mutos surdosque faciunt, ad quos sanandos necesse est diuina potentia quæ in auriculas digitos immittat, diuina sapientia, quæ linguam salua tangat, diuina misericordia, quæ gemere faciat, & oculos in cælum leuare, ut seorsum à turbarum strepitu possint sanari. Multi hic adiungunt quæstionem, quare scilicet dominus præcepit huic plebi ut taceret, quã nouerat non facturam: facile illis

respon

respondetur, quia dominus pro discipulorum & plebis exemplo præcepit ut tacerent, ut nos doceret exemplo gloriam non captare dum benefacimus, populorum: Alij dubitant an populus iste peccauerit, faciens contra id quod dominus præcipiebat, respondetur etiam quod non: quoniam populus humilitatem domini cognoscens nõ ut non obediret clamabat, bene omnia fecit, sed quæadmodum Christus dominus ex humilitate hoc dixit ut tacerent, populus non ex contemptu præcepti, sed ex magno deuotionis feruore, se non potuit continere, videns mirabilia Christi, quin in eius irruperet laudẽ, & clamaret: bene omnia fecit & surdos fecit audire & mutos loqui. Cõsidera etiã, nõ sine Dei nutu hoc fecisse turbam, cum hoc miraculum esset vnum ex consignatis per Esa. prophetam futurum in aduentu Messie, Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum, tunc aures surdorum patebunt, per Christum scilicet dominum nostrum, Cui cum patre & Spiritu sancto est honor, gloria & imperium, in æternum. Amen.

I iij

Tra

Esa. 35.

N diebus illis iterum cum turba multa esset cum Iesu, nec haberet quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent: & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Unde istos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Et interrogavit eos: quot panes habetis? Qui dixerunt: septem. Et precepit turbae discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit, & dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbae. Et habebant pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & iussit apponi: & manducaverunt, & saturati sunt. Et sustulerunt, quod superauerat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia: & dimisit eos. *Misericordiam & potentiam domini, & discipulorum tarditatem audiimus, & in unoquoque horum, Christi domini diuinitas manifestatur. Nemo enim alius sic cito moueretur, sic miserie populorum compateretur, sic etiam non verbo, sed opere remedium illorum inopie prestaret, nisi dominus omnipotens. Sequebatur turba, nec horrebant loca deserta, nec timebant victus inopiam: forte recordabantur, quemadmodum nihil illis deesse poterat, domino presente, prout experti fuerant in alia solitudine, quando quinque millia saturauerat, de quinque panibus & duobus piscibus. Tanta arbitror suauitate rapiebantur, audiendo verbum de ore domini, ut nihil aliud cogitarent. sic etiam*

etiam obstupebant, videntes inaudita miracula per eius manus fieri, ut nihil timerent, nec victus inopiam, nec salutis defectum. Omnia haec nobis magnam ingerunt confidentiam, si recto sequamur dominum corde: nihil timendum est veris sectatoribus Christi. Accedit ad hoc illud quod legimus de illis primis Hierosolymitis, post ascensum domini ad patrem conuersis, qui omnia vendebant, & ad pedes apostolorum pretia omnium suarum possessionum proiecebant, & nemo fuit egens inter eos, *Actuum cap. 4.* Sequebantur igitur iam triduo turba Christum dominum, consumptisque panibus quos secum tulerant, illi nihil postulabant, nihil murmurant de defectu ciborum, dominus miserator & misericors, eorum inopia non obliuiscitur, ipse est qui dicit: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent: & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via. *Magnum nobis datur spei & confidentiae in domino exemplum, quanto minus temporalia quaerimus, & magis sumus caelestibus intenti, tanto dominus magis est de nobis sollicitus: sicut alibi legimus apud Matth. Quaeite primum regnum Dei, & haec omnia adicientur vobis. Hoc est quod beatus Paulus philippenses monebat, cap. 4. dicens, Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestrae innotescant apud Deum. Cum tanta vero sit Domini de nobis cura, sufficit illi noscere indigentiam nostram, ipse fecit nos, ipse redemit: quomodo ergo cum egerimus, necessaria ad temporalis vitae supplementum non praestabit, si non deest fides, si non deest in illo confidentia? timentibus Deum nihil deest. Manifestauit igitur dominus diuinitatem suam, misericordia motus super omnes homines, misericordiam habens super omnes mortales: facile miseretur Deus, miserator & misericors dominus, escam praestat sequentibus se in eius potentia: etiam manifestatur eius diuinitas, cum ita facile septem panes in manibus accepti, dum populo distribuit, velotius quam in segetibus multiplicentur*

cantur, & in tantam exuberant fertilitatem, ut quasi quatuor millia virorum saturarentur. Manus domini fecit hæc, non est hæc humana potentia, solus hoc ita velociter facere potest, qui cum diceret: producat terra herbam virentem, & lignum pomiferum faciens fructum, iuxta genus suum, continuo factum est ita. Multa in naturalibus possunt operari angeli boni, etiam mali, sed tempus requiritur, ut possint applicare quæ necessaria sunt ad operationem aliquam faciendam: Dominus autem naturæ ipsius conditor, in instanti operatur: & quomodo vult operatur, quod spiritus non licet, nisi quantum dominus vel bonis assentit, vel malis permittit. In apostolorum tarditate, diximus etiam domini diuinitatem comprobari: notissimum siquidem est, ipsos vidisse de quinque panibus & duobus piscibus, saturatam fuisse turbam quinque millium virorum, per quorum manus panis ipse distributus fuit, & nunc hæsitant & dicunt: Unde istos quis poterit hic panibus saturare in solitudine? facile poterat illis responderi, hic in solitudine poterit hos saturare dominus ipse, magister vester, qui paucis ante diebus saturauit quinque millia hominum de quinque panibus, vestris manibus distributis. Cum igitur hos discipulos sic tardos ingenio & habetes sensibus cognoscamus, per hos mundum conuerti, & relicta infidelitate ad veram fidem videamus orbem reductum: manifestissimum est, hoc solum fieri posse virtute diuina, non humana, potentia Dei non hominis. Cum itaque Christus dominus per istorum manus hoc perfecerit, verè ipse est Deus: armis Alexander, armis primus Darius, armis Iulius Cæsar, armis Hannibal & quisquis alius imperator, vel dux strenuus, victores extitere: Christus dominus hisce hominibus, qui heri viderunt saturari quinque millia hominum de quinque panibus, & hodie hæsitant, quis poterit in solitudine illos pascere, mundum ad se traxit: demone etiã cui inserviebat genus hominum profligato, & hoc non stipendio aureo vel argenteo donatiuo, sed ieiunio, & persecutione, & sanguinis effusione his quibus

quibus prædicabant promissis. Verè hic est Deus Deus noster in æternum, & in seculum seculi, ipse reget nos in secula, qui solus laborem & dolorem nostrum considerans, miseretur & præstat omnibus affluenter sua potentia, Cui cum patre & spiritu Sancto, est honor, gloria & imperium, in æternum Amen.

TRACTATUS. II.

In cap. VIII. beati Marci.

It statim ascendens nauim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha. Et exierunt Pharisei & cœperunt cœquirere eum, querentes ab illo signum de cœlo, tentantes eum. Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum querit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum. Et dimittens eos, ascendit iterum nauim, & abiit trans fretum. Et oblitum sunt panem sumere, & nisi vnum panem non habebant secum in naui. Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & caute a fermento Phariseorum, & fermento Herodis. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus. Quo cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? non dum cognoscitis, nec intelligitis? adhuc cœcatum habetis cor vestrum? oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? nec recordamini quãdo quinque panes fregi in quinque millia, & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? dicunt ei: duodecim. Quãdo & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? & dicunt ei: septem. Et dicebat eis: Quomodo non dum intelligitis? Dalmanutha, & quæ Magædan dicitur apud Matth. cap. 15. cœfines sunt duorum populorum: & qui est in cœfinio vnius, est etiã in cœfinio alterius. alij dicunt esse idem Dalmanutha & Magæda, prout multis locis contingit duo habere nomina. Hic forte habitabat aliqui pharisei, qui sua assidua malitia, audientes dñm applicuisse ibi,

exierunt, & signum de caelo querebant fulguris vel ignis, vel quid huiusmodi, quae quidem signa facilius per ipsos si vellent, possent negari ostensa esse Messiae, quae ea quae dominus faciebat. Primum namque, quoniam plurima eorum quae dominus faciebat à prophetis fuerant praedicta. Secundo autem, quoniam igne de caelo vel fulgur angelica poterat facere virtus: & potest daemon, si permittatur, facere, & propheta, quemadmodum Helias, quando pactus est cum populo, & propheta Baal. 3. Reg. 18. Inuocate, inquit, nomina deorum vestrorum, & ego inuocabo nomen Dei mei, & Deus qui audierit per ignem, ipse sit Deus: sic factum est, quod ignis nunquam descendit super sacrificium prophetarum Baal: & descendit super sacrificium Heliae. Ita quae debile signum esset, si Christus dominus ignem fecisset descendere de caelo. Cernebant oculis daemonia eiici, videbant leprosos mundari, mutos loqui, surdos audire, claudos ambulare, mortuos suscitari: friuolam nunc apponunt malitiam, quarentes ab illo signum de caelo, quod etiam maleuolo faciunt animo, dicente euangelista: tentantes eum, ut possint scilicet calumniari. non absque causa postulat Dauid dicens: Iudica me Deus, & discerne causam meam, de gente non sancta ab homine iniquo. & doloso erue me, psal. 42: Non erubescit nec confunditur malitia: ideo isti qui dolos omni hora cogitabant, erubescere nescierunt, totiens à Domino confusi, totiens moniti, totiens redarguti, propter quod dominus, qui venerat quærere & saluare animas, videns eorum induratum & perfidam iniquitatem, ingenuiscens spiritu, ait: quid generatio ista signum quærit? Amen dico vobis, si dabitur generationi illi signum. Datis tot signis, non erat dandum quod tentantes postulabant: miracula non sunt facienda nisi deuoto & simplici animo postulantibus, vel ad robur fidei. Isti increduli & maleuolo animo signum petebant, non erat illis dandum: quemadmodum & fictè petentibus non datur baptismus, nec hæreticis & excommunicatis sacramentum

corporis domini: quinimò & recedendum est ab eis, prout consequenter dominus fecit: Et dimittens eos, ascendit iterum nauim, & abiit trans fretum. Relinquuntur Iudaei, non tamen sine suspirio, quia eos etiam saluare venerat. discessit dominus ab eis trans fretum, significans apostolos transituros ad gentes procul, & illac fidem migraturam. Introeuntes in nauim, obliui sunt panes accipere: Vide minimam de cibo apostolos habere curam. Dominus autem illos monet, vigilanter cauere à nequitia pharisæorum, & Herodis, dicens: Cauete à fermento pharisæorum, & à fermento Herodis. Hoc ideo dixit: quoniam supra cap. 3. consilium inierunt pharisæi cum Herodianis, quomodo dominum perderent. Ita quæ iniqui, & incorrigibiles homines cauendi sunt, primò ne ledant bonos: secundò ne praua sua nequitia bonorum corrumpant mores. Beati apostoli, illa sua solita simplici intelligentia ad alterutrum dicebant: Quia panes non habemus, dominus verò eorum simplicitati compassus, cauendam doctrinam & nequitiam, secundum Matth. pharisæorum, exponit. Deinde ad id quod dixerant secundum Mar. respondit, de panibus cibarijs: reducens illis in memoriam recens septem panum miraculum, & aliud de quinque panibus. Non irascitur dominus, simplicibus rudibusque hominibus, sed compatitur & docet ignorantiam nostram, solam aspernit malitiam, & ab indurata nequitia recedit: significans quanto sint digni supplicio, qui sola malitia peccant, & bonos persequuntur, cum dominus benignissimus, nec petatum signum præstat, quoniam certè incorrigibiles erant: nec sua vult illos dignos esse præsentia, cum ab ipsis recedit, ipsi dixerunt Deo: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Deus dicit illis: discedite à me operarij iniquitatis. Postremòque audient, discedite à me maledicti in ignem æternum, quod paratum est diabolo & angelis eius. Docentur ergo, qui cor habent ignorantia obcæcatum: relinquuntur qui malitia cor habent obduratum,

nec discipuli cognoscebant miraculum quinque, & illud septempanum, quos arguit dominus: Adhuc habetis obcæcatum cor, oculos habetis & non videtis, aures & non auditis? cæterum cum hoc ignorantia non malitia illis acciderit, & si digni sunt qui increpentur, digni tamen sunt qui erudiantur, benignitate & sapientia Christi Iesu domini nostri. Cui cum patre & Spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, in æternum. Amen.

TRACTATUS III.

In cap. VIII. beati Marci.

Tveniunt Bethsaidam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret. & apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuës in oculos eius, impositis manibus suis, interrogauit eum si quid videret. Et aspiciens ait: video homines velut arbores, ambulantes: Deinde iterum imposuit manus super oculos eius: & cœpit videre, & restitutus est, ita ut clarè videret omnia. Et misit illum in domum suam, dicens: vade in domum tuam, & si in vicum introieris nemini dixeris. Bethsaida ciuitas dicitur esse Andreae & Petri Ioan. 1. eadem est patria Philippi apostoli. Et adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret, Non enim à natiuitate cæcus est iste, eo quòd hoc euangelista non dixit, tum etiam quoniam ipse dixit: video homines velut arbores, nouerat iam aliquando homines, nouerat & arbores. Cæcitas hæc mentè significat cor, qui aliquando illuminati gustauerunt donum cœleste, deinde reuersi sunt ad vomitum peccatorum quæ fugerant: genus hoc difficile curatur, melius enim erat illis, non cognoscere uiam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti, ab eo quòd illis traditum est sancto mādato, inquit beatus Petrus epistola 2. cap. 2. Hinc ita nouimus quàm difficile curatur hæretici, qui gustato mādato domini & sacramentorum usu, recesserunt ab ea fide, quam semper obseruauit sacrosancta catholica mater ecclesia. Eandem difficultatem

patium

patiuntur omnes, qui prius vel in aliqua religione nutriti, vel in seculo religiosè conuersati, uiam domini reliquerunt, & carnalem sequuti sunt spurcissimam conuersationem: difficilius hi reducuntur ad spiritualem uitam, quam ij qui nunquam gustauerunt, quam suauis est dominus: Isti ignorantes spiritualem uitam, tanquàm animalia muta cum audiunt aliam meliorem, ad illam alliciuntur: illis uero ingratitude magna in quam prolapsi sunt, uitam primo spiritualiter actam spernentibus, obturatur eorum aures, obcæcatur eorum oculi, ne ita facile sanentur. Orandum igitur est, ut hi qui bene uiuunt non obcæcentur, qui uero male uiuunt conuertantur: Vnde fit ut non legatur hunc cæcum clamasse ad dominum, sed adductum esse ab alijs. Adducunt, inquit Euangelista, illum ad dominum: nisi adducas hæreticos & apostatas, non ipsi ueniunt ad dominum. Tanta illos enim uero peccatorum caligo obcæcat, tanta perfunduntur uitiorum densissima nebula, ut ab alijs opere pretium sit adduci ad Iesum, & apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum. Mirabilis curatio est, quæ non ubicunque tangitur à domino, sed primò manu eius apprehenditur: potentia uirtutis domini necessaria est. deinde etiam extra vicum ducitur, non enim intra ciuitatem tales curantur, sed necessarium est illos à pristina conuersatione, si sanari uolunt, separari: quod ne eorum manibus id fieri speres, sed valida manu & uirtute Christi: sic dominus expuit in oculos eius, & manu tetigit, dans illis sapientiam, qua cognoscant mala sua, & uirtutem gratiæ suæ, qua adiuti possint à malo resilire: iuxta illud apostoli Pauli. 2. Timot. 2. Ne quando det illis Deus penitentiam ad cognoscendam ueritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius uoluntatem. Iam enim dictum est, cum de surdo & muto ageremus præcedenti cap. quomodo spiritus domini, qui à capite fluit sapientiã indicet, manus uero potentiam. Et interrogauit eum, si quid videret. Paulatim salus datur huiusmodi peccatoribus, qui ita uel à fide, uel à spiri-

à spiritali vita defecerunt: propter eorum incredulitatem hoc euenit, defectus siquidem fidei huius cæci fecit, ut continuo non sanaretur, quemadmodum sanata est filia Cananæ, & Centurionis seruus, & paralyticus, de quo dictum est: Et videns Iesus fidem illorum, ait paralytico: fili dimittuntur tibi peccata tua. deinde, tolle grabatum tuum surge, vade in domum tuam, supra cap. 2. Nihilominus tamē ad tactum Iesu, parumper excitatur eius fides: excitantur in huiusmodi hominibus paulatim fides & boni mores, & sic ait: Video homines velut arbores ambulantes: cernebat quidem à longe homines ambulantes, quorū membra & lineamenta non distinguebat, sed illi velut arbores, oculis semicæcis representabantur: propterea iterum imposuit illi manus super oculos, & cœpit videre & restitutus est, ita ut clare videret omnia. Non dedignatur dñs modicæ fidei huius cæci fulcimenta præbere, illumque paulatim anima & corpore illuminare. si quem misericordia Christi tangere incipit, non desinit opus incœptum ex sua parte persequi, & ad perfectum adducere finem. Ecce iste cæcus secundò tangitur, incipit videre, & omninò restitutus est, ita ut clarè conspiceret omnia. Misit illum dominus in domum suam: domus animæ ratio est, ibi nobis est commorandum, à qua si non exierimus, seculi tumultus nocere nobis nō poterunt: quemadmodum tempestas non nocet, nec pluuia domi manenti. Domus etiam nostra sacrosancta mater ecclesia est, ad quam redire necesse est, quisquis amissa fide ab ea discesserit. præcipitur illi si in vicum introierit, nemini dicere, ne forte dum Dei beneficium narrat, ipse suis meritis sanitatem obtinuisse arbitretur: silentio reddat gratias Deo à vitijs conuersus, vel ad fidem catholicam reuersus. Vel ideò mandatur tacere, quatenus apostolus præbeatur qui aderant exemplum, nullam velle pro perpetratis per eorum manus miraculis, laudem captare humanam: unico verbo dominus multa virtutis præbet exempla cæco, apostolo & omnibus nobis. Non desinit Dei filius pro nostra salute humi-

humiliari, qui dixit: sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis: Siquidem oportebat apostolos imitari magistrum, & omnes nos similiter redemptorem, & omni cum humilitate & gratiarum actione, conuersionem & illuminationem nostram suscipere, in laudem & gloriam eiusdem Iesu Christi Domini nostri, Cui cum patre & Spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, in æternum Amen.

TRACTATUS. III.

In cap. VIII. beati Marci.

Tegressus est Iesus, & discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dices eis: Quē me dicunt esse homines? Qui responderunt illi, dicentes: alij Ioannem baptistam, alij Eliam, alij vero quasi vnum de prophetis. Tunc dicit illis: Vos verò, quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus. Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo. Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à senioribus, & à summis sacerdotibus, & scribis, & occidi, & post tres dies resurgere. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum. Qui conuersus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro dicens: Vade retiò me satana, quoniam non sapiſ quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. Fidem veram volens dominus in discipulorum mentibus radicare, quē eum dicerēt homines interrogat: ut reiectis multorum opinionibus, quid de illo sentiendum esset cælestis pater discipulis reuelaret. Sciebat namque dominus, multas de illo vulgus habere opiniones: sciebat etiam, has omnes discipulos non ignorare: propterea ne aliquis eorum in vulgi incideret errorem, quem eum dicant homines, ab ipsis discipulis quæ-

ait: & hoc in via cum iret in partes Cæsarea Philippi, ut solis apostolis quid de illo tenendum esset manifestum fieret: quo doceamur, in via & quocumque nos conferamus, vtilia verba conferre. Discipuli verò retulerunt vulgi sententias: tunc ab illis quis sit interrogat: Petrus verò tanquam omnium vertex, à patre cælesti edoctus, respondit: Tu es Christus. in hoc verbo beatus Marcus complectitur plenam, quam ponit beatus Matth. sententiam dicens cap. 16. Tu es Christus filius Dei viui. Unde satis apparet, vbiunque dicatur Christus seu Messias, quod est idem hebraicè quod græcè Christus, filium verum Dei intelligi debere: eo quòd in multis psalmorum & prophetarum locis, Messiam in lege promissum, Deum ipsum venturum scribatur. Matth. hæc eadem scribès, refert responsum à domino Petro datum reuelationis paternæ, & clauium ecclesiæ promissionis: quod utique beatus Marcus, qui beati Petri fuit discipulus, & secundum quòd ab eo acceperat, euāgelium scripsit, humilitatis causa siluit. Mos sanctorum est suos nò celare defectus, & tacere virtutes: De beati Petri & successorū eius primatu, satis in cap. 16. beati Matth. diximus, ideo hic omittimus: Vnum tamen aduertendum est circa iurisdictionē beati Petri, & successorū eius potestatem: quoniā (cū Christus dominus illi dixit, beatus es Simon Bariona quia caro & sanguis nò reuelauit tibi, sed pater meus qui in cælis est. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hæc petra edificabo ecclesiā meā, & portæ inferi nò praualebūt aduersus eam: & tibi dabo clauēs regni cælorū, & quodcūque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcūque solueris super terram erit solutum & in cælis. Quod Ioānes ultimo exhibuit, dicens: Simō Ioānis diligis me? pasce agnos meos, pasce agnos meos, pasce oues meas) illum suū vicarium, & suos proinde successores toto terrarū orbe his verbis constituit: Christus nāq̄ dominus qui omnibus præerat, ipsum Petrū omnibus hominibus præesse ostendit, cū ait: Tibi dabo clauēs regni cælorū, quodcūque ligaueris

super

super terram, erit ligatum & in cælis, hoc est coram Deo, & quodcūque; solueris, solutū erit & in cælis, in diuinæ maiestatis scilicet cōspectu. Deinde exhibuit quod promisit, cum ait (post resurrectionem, cæteris illū apostolis & discipulis præferēs) diligis me plus his, pasce agnos meos: pasce agnos meos: pasce oues meas: Descēdit igitur iurisdictionē in vniuersa ecclesia à Christo in summū pōtificem, nō quēuadmodū secularis potestas quæ ascēdit à populo in Regem, vel dominū suum, quem sibi præesse primò elegerunt: Petri autem & summorū pontificum iurisdictionē, à Christo tanquā suo vicario tradita, descēdit ab illo in oēs: nihilominus tamen apostoli suas iurisdictiones, respectu illarū orbis terrarū prouintiarum, in quibus prædicabant & quo se conferebāt, à Christo domino iurisdictionem & potestatem acceperunt: quod apertius vnica sententia ostenditur, sic discurrendo. Petri potestas etsi eadem fuerit quæ cæterorū apostolorū, respectu eorum diocessum, siue vbi illos prædicare contigerat, nihilominus Petri potestas fuit eminentior aliorum apostolorum potestate, in quatuor. Primò, quoniam potestas Petri fuit ordinaria in toto terrarum orbe, cæterorum verò apostolorum extraordinaria, quoniā non respectu totius orbis, sed suarum prouintiarum, & vbi illos prædicare & peruenire contigisset: Secundò autem, Petri potestas erat perseveratura vsq; in finem mundi in ecclesia, aliorum autem non: quoniam per eorum transitum ad Christum, sua potestas iam nihil operabatur, succedebat quicumq; catholicus qui eligebatur à populo, & confirmabatur à Petri successoribus, aliqui verò à metropolitanis. Dioceses & potestates episcoporum, qui successerunt in loco apostolorum, nunc extenduntur, aliquando contrahuntur: diocesis Petri non patitur augmentum, nec diminutionem, quandoquidem ipsa est semper in toto terrarum orbe eadem. Tertio autem, potestas apostolorum nec erat super Petrum, neq; super se inuicem, ita vt non tenerentur omnes stare sententiæ Iacobī, vel Philippi, vel alterius apostoli, nec vnus poterat reuocare

k ij

quod

quod alter faciebat. Quartò potestas eorū erat subordinata Petri auctoritati. Si enim in diffēsionē aliquā venissent, Petri auctoritas præualuisset, cōtra auctoritatē aliorū apostolorū: et sic Petrus, astante beatissima virgine deipara, actū 1. proposuit electionem vnius apostoli, quē oportebat succedere loco Iudæ proditoris, & eius auctoritate, sortibus traditis, electus est beatus Mathias, & annumeratus est cū undecim apostolis. Ipse præterea, in die Pentecostes pro omnibus respondit apostolis, quē admodū & nunc in hac confessione Christi: ipse fecit ut una die conuerterentur tria millia hominum, actū 2. alia verò quinq; millia, actuum 4. ipse primus in concilio de cessatione legalium sententiā protulit, actuum 15. Constat igitur Petrū superiorē toto orbe fuisse, & Christi vicariū, eādēq; successores eius habere dignitatē & potestatē. Alias ut quid Christi dñi promissio: Tibi dabo clauēs regni cælorū: & quodcunq; solueris super terrā erit solutum & in cælis. postremoq; Diligis me plus his? pasce agnos meos, pasce agnos meos, pasce oves meas. Tunc cum Petrus dixisset, tu es Christus, dñs cōminatus est illis, ne cui dicerent, ne nostra aliquo modo præpediri posset redemptio, quā continuo adiunxit, dicens quæ pasurum erat, & quemadmodum die tertia à mortuis resurrecturus. beatus verò Petrus non valens se continere, audiens pasurum dominum, incepit illum increpare ne talia vellet pati: cui dominus respondit: Vade retrò me satana, quoniam non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. Cum loquitur quod illi pater reuelat, veram profert sententiā: cum verò à se vult sententiā proferre, audit repulsam: Sic profectò contingit sæpe pluribus, qui dñe se Deo quid loquantur committunt, vera proferunt, cum verò sua sapientia inuituntur, errant. O quot ceciderunt & errauerunt à fide, volentes suam constituere sapientiam, recedentes à reuelatione Dei, quæ nobis per sacram scripturam innotescit. Hinc cæpe ut hæreses pullulare, hinc errores disseminari, hinc omne processit corruptorum morum monstrum: vnde & apostolus 1. Ti-

mot.

mot. vltimo, ait: O Timothee, depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates, & appositiones falsi nominis scientiæ, quam quidem promittentes, circa fidem exciderunt. Depositum, sacra scripturæ auctoritatem prout ab ipso beato apostolo accepit, dicit, tunc monet deuitare nouitates verborum, quibus pleni sunt omnes hæretici: superba namque mens, respiciens communem viam sanctorum, nouam molitur viam, qua gradiatur ostendere, sed falsam: falsam inquā, quoniā arcta est via, & angusta porta quæ ducit ad vitam. O quam lata & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem. Vide Mahumetum, & eius socium Sergium, qui latam disseminarunt carnis viā, cōcupiscentiæ laxantes habenas, & delitijs carnis vsque ad nauſeam defluentes. Hæc est via hæreticorum hominum, omnibus vacare delitijs, ieiunia spernere, damnare abstinentiam, tollere cælibatū, vota, orationē redarguere, & pro his immūditiam dare. Deo non reddere promissa, nec vnquam orare, nec sanctum inuocare: Vide quò deueniat superba mens, si diligit prophanas vocum: nouitates, & appositiones falsi nominis scientiæ: hucusque deueniunt, qui sibi confidentes, & de sua scientia superbe præsumentes, nolunt sanctorum & ecclesiæ sensibus subijci, sed suam tantummodo sectari prauam intelligentiam, quos iuste corripit ecclesia, & satanæ eorum iudicat sectam, cum audiat dominum beato Petro comminasse, quinimo & durè increpasse dicentē. Vade retrò me satana, quia non sapis ea quæ sunt Dei, sed ea quæ sunt hominū: Nos verò orthodoxam & catholicam semper sacrosanctam matrem ecclesiā sectantes, recte per illam continuo audimus veritatem lesi Christi domini nostri. Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, in æternum Amen.

k iij

Tra

TRACTATUS V.

In cap. VIII. beati Marci.

T conuocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult me sequi, deneget se metipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me & euangelium, saluam faciet eam. Quid enim proderit homini, si lucratur mundum totum, & detrimentum animæ suæ faciat? Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua? Qui enim me confessus fuerit, & verba meâ, in generatione ista adultera, & peccatrice, & filius hominis confitebitur eum, cū venerit in gloria patris sui cum angelis suis. Annunciauerat dominus se passurum discipulis suis, quod maximam perturbationem Petro attulit, nunc non tantum discipulos, sed omnem turbam voluit doctrinæ euangelicæ vitæ esse participem, ne se cum illo regnatos temporaliter existimarent, qui ipsum tunc sequebantur, quique etiam vsque in finem secuturi erant. Vitam igitur nunc Christianam penicillo diuinorum verborum suorum ad viuum depingit, dicens: si quis vult me sequi, deneget se metipsum, quisquis discipulus meus est, nō sola corporis conuersatione, meum discipulum se esse existimet: non quisquis è turba, me miracula facientem corporis obsequio sequens, se perfectum esse credat. Necessè est, si quis quo ego vado vult post me venire, abneget se metipsum. Vere iustissimus & æquissimus dominus, qui de se dicit: quia descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meâ, sed voluntatem eius qui misit me. Iustissimè et æquissimè postulat à nobis nostri abnegationem: hæc vera Christiana vita est, cum quis omnes suorum appetituum carnalium motus in se ipso frāgit, & in continua suæ carnis & mundi contradictione persistit, nūc huc nūc illuc percurrēs ad resistēdum inimicorum ictibus, & bellicis

Iccn.

tor?

tormentis, quibus nunc à mundo, nunc à carne, nunc à diabolo aggreditur & concutitur. Militia inquit Iob, est vita hominis super terram. Et quemadmodum mare quod nunc fluit, nunc refluxu tentationū. Necessariū igitur nobis est, quæ admodū fluctus maris, qui cū intumescūt terram absorbere videntur, & in se ipsis franguntur, sic nos quanto magis fluctus tentationū eleuantur, nos metipsos abnegemus, vt omnes hæc elationes cupiditatū in seipsis frangātur: Terminū, inquit David, posuisti, quæ non transgredientur, nec conuertētur operire terrā. Hieremias: Qui posuit arenam terminū mari, præceptū sempiternum quod non præterebit, & non commouebuntur, & non poterunt: & intumescunt fluctus eius & non transibunt illud. Si igitur mare in se tumentes fluctus, Deo iubente, retūdit, nos qui rationales sumus, insurgētes in nobis tentationum fluctus in nobis metipsis recludere debemus, & sic omnes nostras cōcupiscentias cū Dei adiutorio retundentes, verè abnegabimus nos, quod est primū huius lectionis verbū, non à quo eūq; sed à diuino verbo incarnato prolatū: tūc etiā profectō, tollemus facilius crucem nostram. Nēpe quod aliud sit abnegare seipsum, aliud verò crucem suā tollere, dominus ostēdit, cum dicit: & tollat crucem suam & sequatur me, si enim idem esset abnegare se, & crucem tollere, postquam dominus dixit, abneget se metipsum, non adderet: & tollat crucem suam & sequatur me. Crux nostra illa est, teste apostolo Paulo, cum vitia & concupiscentias nostras crucifigimus: hoc est, Cruce Christi illas temperamus: Verū tamen nostram semper crucē sumamus. Qui autem, inquit, sunt domini, carnem suā crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Abnegatio igitur nostra est, insurgētes in nobis tentationū fluctus comprimere, ne conuertātur, & operiant nos. Tollere crucem est, carnē nostrā crucifigere cū vitijs & cōcupiscentijs, & illa verè est crux nostra, quā semper humeris gestare debemus, illud quod magis amamus, & quo magis delectamur, si præceptis diuinis aduer-

Hierc. 5.

Galat. 5.

k iij setur

fetur non committere, & illam virtutem ad quam peragendam caro se repugnantior exhibet, illam utique totis viribus perficere. Ecce habes vitam depictam Christianam, quæ in duobus consistit, videlicet in sui abnegatione, & crucis suæ baiulatione: nunc dominus hæc negligentibus pœnam, & hæc facientibus premium proponit, dicens: Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, Ecce quid amatoribus mundi eueniet: cū enim saluam vitam, quæ hic anima dicitur volunt, perdunt eam: anima enim vivit corpus, & sic fit ut anima significet aliquando vitam, ut hic. Perditur namq; vita ab ijs qui in inferno, morietes ut patiantur viuunt, & viuunt ut patiantur: Illam dixit Ioan. in Apoc. mortem secundam: mors prima est, cum anima à corpore separatur: mors secunda est, cum perpetuis supplicijs anima crucianda damnatur. Perdet denique vitam quicumque vult illam in hoc seculo saluare, diuitijs affluendo, suam in omnibus voluntatē adimplendo: perdet igitur bis vitam, corporis in morte prima, anima in morte secunda, & utramque, animæ videlicet & corporis, post ultimam resurrectionem, quando peccatores peribunt, & in infernū corpore etiam retrudentur, quæ mors ideo dicitur quoniā viuunt ut torqueantur, & torquentur nunquam morientes, ut perpetuo puniantur. Qui autem crucem suam baiulat, & sequitur Christum dominum, quæ illi euenient bona sequuntur: Qui autē perdidit animam suam propter me & euangeliū, saluam faciet eam. Qui propter Christum perdit temporalem vitam, acquirit æternam: hoc apostoli & martyres perfecerunt, & propter euangeliū, quod sonat bonum nuncium, bona annūciatio, aduentus videlicet filij Dei ad saluandum mundum, & doctrine ab eo prædicatæ bona annūciatio est, pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Qui igitur propter peragendam pœnitentiam, propter obseruandam euangelicam doctrinam, vitam perdit temporalem, acquirit æternam: hoc addidit dominus propter eos, qui non finierunt vitam martyrio, sed pœnitentiā agentes discesserunt,

qui

qui etiam vitam acquirunt æternam, vel propter veritatem vitam seruandam, quemadmodum beatus Ioan. baptista, qui occisus non est propter Christum, sed propter veritatem quam prædicabat Herodi, non licere ei habere uxorem fratris sui, qui & martyr est, quoniam vitam propter veritatem euangelicam posuit. Sic qui quamcunque sententiam euangelij defendentes, occiduntur pro illa veritate ab hæreticis confitentibus Christum, negantibus tamen sacramenta, inueniunt proculdubio vitam æternam. Quod autem sequitur, quid proderit homini si lucretur mundum totū, & detrimentū animæ suæ faciat? Aut quid homo dabit commutationis pro anima sua? sententia est confirmans, & suadens pro Christo ponere & pro euangelio animam, nempe cum vita non habeat estimationem, nec temporalis cedit nisi æternæ. Pro nulla alia re commutanda est vita, nisi pro illo qui potest aliam vitam dare præstantiorē. Nullum certè lucrum vitæ est anteponendum, si vita perditur. Cum igitur qui vult in hoc seculo vitam habere delitiosam, amittit æternam, vitæ suæ detrimentum facit ingēs, cum per talem vitam deuenit ad cruciatus æternos, qui potius mortis nomine quam vitæ appellandi sunt. Qui enim in me confessus fuerit, & verba mea: In hoc quod dicit, verba mea, reddidit sensum quem prædiximus de euangelio sumendo pro doctrina euangelica certiore. itaque qui moritur pro Christo, vel pro doctrina euangelica quam nobis præstitit ipse dominus, in vitam æternam custodit vitam suam: ibi illam reponit, ubi à nullo lædi potest. in generatione ista adultera & peccatrice, adulteram dicit, quoniam virum & sponsum sibi promissum Messiam repudiauerit: & peccatrice, quoniam indurati animi & duræ cervicis populus fuit. & filius hominis confitebitur eum, reddet videlicet de eo bonum testimonium, cum venerit in gloria patris sui cū angelis suis. Itaque cū reddit Deus vicem sanctis suis, eundem obseruat honoris processum in illis coronandis, quem ipsi habuerunt in illis

illi obsequendo: confessus est quissiam Christū coram infidelibus, confitetur illum dominus coram angelis suis: dicēs suis se Deum prædicat, quoniam angeli Deo inserviunt perpetuò, & non cessant unquam eum laudare. angeli etiam nostri dicuntur eo quòd in nostris sint necessitatibus custodes, à Deo mancipati: Angeli eorū semper vident faciem patris mei, qui in cœlis est, dicit Dominus Matth. 18. Si pro eo quòd nostræ sunt custodiæ destinati, angeli sancti dicuntur nostri, multo magis dicuntur Dei esse, cuius sunt creatione & glorificatione beati, cuius etiam obsequijs perpetuò inserviunt. Itaque qui vult vitam habere perpetuam, abneget se metipsum, deinde tollat crucem suam & sequatur Christum, qui etiam pro nobis sustinuit mortem, & crucis opprobrium: in hoc quippe sequitur, dum patitur pro illo qui pro nobis passus est. Nemo igitur sibi blandiatur delitiose viuēs: vita non promittitur aeterna nisi sequētibz Christum, euangelium obseruantibus, & tollentibus crucem suam, & quando opus est, vitam pro illo cum sanguine effudentibus. Cui cum Patre, & spiritu Sancto, est honor, gloria & imperium. Amen.

In IX. caput beati Marci.

HT dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortē, donec videant regnum Dei veniens in virtute. Et post dies sex assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & duxit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est corā ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendētia & candida nimis velut nix, qualia fullō non potest super terram candida facere. Et apparuit illis Elias cum Moyse, & erant loquentes cum Iesu. Et respōdens Petrus ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnū, & Moyse vnū, & Eliæ vnum. Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrās eos, & venit vox de nube dicens: Hic est filius meus charissimus, audite illum. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum. Et descendentibus illis de mōte, præcepit illis, ne cuiquam quod vidissent narrarent, nisi cum filius hominis à morte surrexerit. Et verbum continuerunt apud se, conquiritentes quid esset, cum à mortuis surrexerit. Et interrogabant eum dicētes: Quid ergo dicūt pharisæi & scribæ, quia Eliam oporteat venire primū? Qui respōdēs, ait illis: Elias cū venerit primò restituet omnia: & quomodo scriptū est in filium hominis, vt multa patiatur, & contēnatur. Sed dico vobis: quia Elias venit, & fecerūt illi quæcunq; voluerunt, sicut scriptū est de eo. Ne forte discipuli de nouæ doctrinæ prædicatione trepidarent, cum audirēt illas arduas sentētias de sui abnegatione, crucis propriæ baiulatione, & animæ periculo, si illam in hoc seculo velint saluā facere, si verò perdiderint saluare, dominus illis suauia nūc & prospera proponit dicens: Amen dico vobis, sunt de hic stantibus, qui non gustabunt mortē, donec videāt regnum Dei: Aderat turba

turba, aderant & discipuli, cum dominus de illa ardua doctrina
differuit, prout supra dixit Euāgelista precedenti cap. de omnibus
illis: aliqui. i. discipuli non mortui sunt, nisi prius viso Dei regno
in resurrectione domini, quem per dies quadraginta post eius glo-
riofissimam resurrectionem cōuersati sunt. In virtute tunc venit
regnum Dei, hoc est in illa forma qua omnes beati resurgenti
vel in virtute. i. in potentia, siue in breui compedio eorum, qui cum
domino surrexerunt, licet non in omni extensione, prout in fine
seculi veniet, cum omnes beati resurgent ad regnandum etiam
corpore cum Christo, qui usque tunc anima regnant: Vel forte id
dixit de illis tribus, Petro scilicet, Iacobo & Ioāne, qui viderunt
domini transfigurationem, quæ continuo sequitur. Cæterum
quando hoc dixit dominus, turba aderat vna cum discipulis
prima videtur rationabilior interpretatio. Post dies autem sex
dominus voluit in se ipso ostendere gloriæ splendorem, ut sci-
rent discipuli, non esse arduum quidquid præcipit lex euangelica
Rom. 8. tantæ magnitudinis gloriæ satisfatione: non enim sunt conditio-
1. Cor. 4. gnæ passionis huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabu-
tur in nobis: Leue enim & momentaneum tribulationis nostra,
supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in
nobis, non cōtemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non vi-
dentur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non
videntur, æterna sunt. Assumpsit igitur tres prænominatos apo-
stolos, reliquos verò dimisit, & ascendit in montem excelsum,
ut illis celsitudinem gloriæ suæ accidentaliter ostenderet: tantū mo-
do gloriæ corporis illi viderunt, ne dubitarent eum resurrectu-
rum, ne uè trepidarent pro illo pati spe tanti splendoris erecti. Cor-
poris splendore & faciei, donotat in eo Euāgelista quod ait: trans-
figuratus est ante eos, hoc est, alia visa est facies eius: etiam vesti-
menta ex corporis splendore, facta sunt splendidiora & alba, quæ
lia non potest facere fullo, quoniam certè ab alio artifice, qui
fecit cælum & terram hæc albedo illustratur. Venerunt insuper
Moyse

Moyse & Elias, ut illū dominū vitæ & mortis ostenderent:
Moyse ex mortuis, Elias adhuc viuēs accessit: insuper ut illū ve-
rū Messia, ex lege Moyse, & prophetis Elias ostenderet. Pa-
ter etiam cælestis testimonium perhibet illum esse sibi consubstan-
tialem, vnicū filium, legis & prophetarum dominum, cui assen-
sum deberent præbere omnes gentes: Audite, inquit cælestis pa-
ter, illum: neminem cum vox finitur vident, nisi solum Iesum, ut
cognoscant vocem, non Eliæ aut Moysi, sed Christo domino red-
ditam fuisse. Præcepit eis nemini dicere visionē usque post suā re-
surrectionem, quia tunc verè confirmaretur, quam tunc ostende-
rat corporis gloriā, posse semper si vellet ostendere, sed dispensa-
toriē non ea usum fuisse, ut impassibili natura morte sua, mortē
nostram dilueret. Mirati sunt verbū quod dixerat, nisi cum filius
hominis à mortuis surrexerit. quoniam verò audierant à legis
peritis Eliam venturū quem abire conspexerant, quærent igitur:
quid ergo dicunt scribæ & pharisæi, quia Eliam oportet veni-
re primum? Hoc legimus Malachiæ. 4. Dominus autem re-
spondit: Elias cū venerit primò restituet omnia: hoc est, tunc con-
uertentur Iudæi in finē mundi, quando Elias venerit iterū præ-
dicare & pati ab ante Christo: vos autem qui hæc ex legis peritis
adducitis de Elia, quomodo non etiam ab illis adducitis id quod
scriptum est à tot seculis, de reprobatione & passione Mes-
sia? Elias dico vobis venit, in spiritu videlicet, sicut Zachariæ
de filio suo Joanne Baptista ab angelo prædictum est, ipse præ-
ibit ante illum in spiritu & virtute Eliæ, parare domino ple-
bem perfectam: & fecerunt in illo quæcunque voluerunt: hoc est
pharisæi & sacerdotes & scribæ illi non crediderunt, verum
etiam dicebant, dæmonium habet: & Herodes dedit caput eius
in disco saltatrici nefandæ puellæ, sicut scriptum est de eo: hoc
referendum est ad aduentum Ioannis in spiritu & virtute E-
liæ, Ecce ego mitto angelum meū, qui præibit ante faciem meam
Malach. 3. Non igitur cū tāta gloria nobis ostēditur, timeamus
abne

abnegationem nostram peragere, crucem tollere, patiet̄er tolerare opprobria, mortem etiam ipsam si opus fuerit, scientes nos non tantum verbo à domino edoceri, verum etiam exemplo: Cui cum patre & Spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, in aeternum. Amen.

TRACTATUS. II.

*In cap. IX. beati
Marci.*

T veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & scribas conquirentes eum illis. Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expauerunt, & accurrentes salutabant eum. Et interrogauit eos: Quid in ter vos conquiritis? & respondens vnus de turba, dixit: Magister attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum, qui vbicunque eum apprehendit, allicit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt. Qui responderis eis dixit: O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quandiu vos patiar? afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum, & elusus in terram volutabatur spumans. Et interrogauit patrem eius: Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: ab infantia, & frequenter eum in ignem, & in aquam misit, vt eum perderet: sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri. Iesus autem ait illi: si potes credere, omniaabilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat: Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Et cum vidisset Iesus concurrentem turbam, cominatus est spiritui imundo, dicens illi: Surde & muta
spirit

spiritus, ego precipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introeas in eum. Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent: Quia mortuus est. Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit. Et cum introisset in domum, discipuli eius secreto interrogabant eum: Quare nos non potuimus eijcere eum? & dixit illis: hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio. *Cum dominus solis tribus apostolis voluit sue transfigurationis ostendere claritatem, reliquos nouem dimisit: factum est domino absente, pater huius, de quo loquitur Euangelista, demoniaci, venit queres Iesum: propterea dixit, attuli ad te: quem cum non inuenisset rogauit discipulos domini, vt eijcerent demonem à filio suo, qui cum non potuissent, quauis illum pellere tentauerunt, magna scribarum facta est conquisitio de hoc cum discipulis domini. Vide quam dissensionem operatur absentia Iesu: Orandum est ne recedat à nobis, nec per horam: discipuli impotentis redduntur, turba dubitat, pater incredulus redditur, Scribae conquirunt & aspernantur: adueniente profecto Iesu, omnia pacata redduntur. Non licet praelatis multum abesse à grege, vide discipulorum, absente domino, fidem tepidam, nempe increduli fuerunt, secundum Matth. nec ieiunio & orationi vacarunt absente domino, quemadmodum eo presentem faciebant. Haec enim uero adscribitur ratio quare eijcere non potuerunt, quia hoc genus non eijcitur, nisi in oratione & ieiunio. Vir sanctus erat Aaron quem commissarium reliquit Moyses, dum ascenderet ad dominum in montem, nihilominus tamen Moysse absente, surrexit populus manducare & bibere, & fecerunt conflatilem vitulorum, quem adorauerunt, dicentes: hi sunt dii tui Israël: nefanda progenies. Cum autem dominus venisset, omnis populus miratus est, non enim tam citò expectabant eum venturum, vel forte cum viderent nouem discipulos solos, & illum cum tribus abiisse, prout vulgò est consuetum, aliquam sinistra opinionem cõceperat de eius abscessu, forte*
quor

Matthi
17.

Exo. 32.

quoniam propter metum sacerdotum & phariseorum & scribarum recesserat, vel in aliam iam prouintiam migrauerat: saluabant nihilominus eum, quoniam aliqua populus deuotione erga illum erat affectus, videntes tot signa quae faciebat. Dominus vero qui omnia nouerat, mederi volens fidei discipulorum, & miseri huius daemoniaci, patrem, de conquisitione scribarum cum discipulis interrogat: tunc pater, cuius cor filij malum angebat, narrauit rei ordinem: dominus vero primo incredulitate eorum increpat, dicens: O generatio incredula, quousque apud vos ero? quousque patiar vos? Proculdubio non possumus non fastidire cordium duritiam, & malorum perpetuam pertinaciam, qui nullo verbo mouentur, nulla persuasione vincuntur, nulla ratione flectuntur: si igitur nos homines abhorremus hos, non dubium quin dominus fastidiat incredulitatem eorum, qui omni die, omni hora mirabilia cernebant, & minime credebant. Quod autem pater dicit, si potes, adiua nos: manifestat incredulitatem suam. Bonum est peccanti, non excusare, nec celare peccatum: etsi iste non tanquam poenitens fatetur incredulitatem suam, prorsus tamen palam facit, non integram habere fidem sed dubiam, dicens: si potes adiua nos: viderat discipulos nouem non posse, dubitat an possit magister. Pius dominus & misericors, non ad verba dubia attendit dolentis patris, sed miseriam patientis filij, & utriusque mederi volens, mansuetissime respondit, excitans eum ad credendum: Si potes credere, omnia possible sunt credenti: Ille namque dixerat, sed si quid potes adiua nos, miserrimus nostri dominus, verbum potes in caput eius retundit, ut se noscat non habuisse fidem, & discipulorum fuisse consortem, & ob fidei inopiam ex parte sua & discipulorum euenisse, energumenum minime posse sanari: ille vero audiens, sine fide non posse sanari filium, clamabat: Credo domine, adiua incredulitatem meam: vtile verbum credit, & postulat sibi augeri fidem. credentes semper postulemus, da nobis domine fidei augmentum, & bene operantes bonorum etiam operum perseverantiam a domino postulemus, dolentes etiam

etiam de peccatis dicamus, doleo domine, poenitet me, o Deus bone adiuua contritionem meam. Ad vocis exaltationem hominis concurrat turba, ne autem tumultus fieret, dum omnes vellent videre quemadmodum dominus pellebat hunc atrocissimum daemone, & se inuicem comprimerent, praecipit tanquam Deus, tanquam potestatem habens, ego praecipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introcas in eum. Daemon vero multum discerpens eum, & allidens in terram exijt: quo pulso factus est homo veluti mortuus, ita ut multi quibus non erat sanus forte affectus, vel qui non habebant lucidam intelligentiam dicebant: Quia mortuus est. Dominus vero manu illum apprehendens, leuauit eum. Discipulis deinde quaerentibus domini, quare nos illum non potuimus eicere? respondit dominus: hoc genus non eicitur nisi oratione & ieiunio: Quo fit manifestum discipulos, non prius praemissa oratione praecipisse daemone exitum, quod solius Dei est dicere, ego praecipio tibi prout dixit dominus, etiam ut purior redderetur oratio, ieiunium erat praenuntendum prout consuevit ecclesia facere, cum velit puriores reddere orationes nostras, in praecipuorum sanctorum vigilijs, & in quadragesima, & alijs opportunis temporibus. Colligendum etiam est, inter daemones aliquos qui ab altiori hierarchia ceciderunt, alijs esse fortiores, nec pelluntur eadem facilitate, qua inferiores. Sunt etiam quaedam vitia, prout illa quae ab infantia cum homine crescunt, difficultis curationis, velut iste spumiat incotinus, stridet in eos qui illum corrigere volunt, & arescit mente, ut nullo imbre verbi Dei mollescat: aliquando etiam corpore exhausto perit, saepe illum daemon procurat suffocare in aqua, vel igne perire: oratione tamen & ieiunio sanari potest. Christo vere nihil est difficile, cui omnia parent, cum sit splendor patris, & figura substantiae eius, cum quo & spiritu Sancto viuunt & regnant in secula seculorum. Amen.

T inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quæquam scire. Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occidetur, & occisus tertia die resurget. At illi ignorabant verbum, & timebant interrogare eum. Et venerunt Capharnaû. Qui cum domi esset interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebant: siquidem in via inter se disputauerant, quis eorum maior esset. Et residens vocauit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister. Et accipiens puerum statuit eum in medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis: Quisquis vnum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui misit me. *Non idem semper nec eodem modo faciendum est, secundum temporum dispositionem sic accommodanda sunt opera. Prætergrediebatur dominus Galilæam & latere volebat, non tamen suam passionem celabat, qui toties illam repetit discipulorum auribus: Paulò ante capit. præcedenti idem dixerat, nunc autem eandem palam iterum facit discipulis, quippe qui futuri erant passionis & resurrectionis eius testes, ut sic profectò omnem suam passionem prænucciasse, & voluntariè passum fuisse, melius possent in toto orbe prædicare. Tanta enim obcæcatione tenebantur, ut tam perspicua verba non caperent, & timebant eum interrogare, ne fortè increparentur à domino, quemadmodum increpati sunt, cum de fermento pharisæorum & Herodis ageretur. Illi verò de pane intellexerunt, nec recordabantur miraculorum domini, quando quinque panes in quinque millia, & septem in quatuor millia distribuit. Et venerunt Capharnaum, in via autem quis eorum maior esset disceptauerant. Misera conditio nostra: dominus de sua loquitur passione.*

illi de præeinentia loquuntur: domesticum habet in corde ambitio periculum: cum enim uerò initium peccati primorum parentum ab elatione processit, nobis quidam igniculus sursum ferendi intus in corde semper scintillat, & nisi humilitate, exemploque Christi extinguatur, flammam superbæ elationis accendit. Vigilandum est certè illi, & à Christi exemplo nunquam recedendum, qui vult domino placere, & animam suam tuto in loco collocare: subatus terram qui absconditur non læditur à superiore tempestate: qui etiam se humiliat intus absconditus, securus à vi ventorum seculi quiescit: Altus est Deus, & humilia respicit in cælo & in terra, alta verò à longe cognoscit. Si nunc ea quæ hoc in loco scribit beatus Matth. memorari volumus, dicendum est, illos primò accessisse ad Iesum, & interrogasse: Quis putas maior est in regno cælorum? Et dominus respondit, Quid in via tractabatis? secundum Mar. At illi tacebant. Talis est humana conditio: cum male agit, aut se excusat, aut tacet, dominus sanè eorum fragilitati misereri, & illis nobis quæ viuendi, secundum euangelium exemplum & doctrinam præbere volens, sciens cogitationes eorum & verba, quibus contenderant de primatu, dixit illis: Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister: hoc est officium primorum in ecclesia, se omnium nouissimos reputare, & omnium esse ministros: hæc est hæreditas, hæc substantia reatè uolentium in ecclesia præesse, & eorum qui secundum euangelium vitam formare desiderant, quod ideo dominus apostolis annunciat, ne fortè existimarent, more secularium potestatum suam esse ecclesiam gubernandam: sed omnium humilitate & abiectione, omni cura, charitate & patientia. Tunc accepit dominus paruulum qui fortè aderat, & in medio eorum collocauit, quem amplexus, illis exemplum simplicitatis & humilitatis proposuit, dicens: Quisquis vnum de huiusmodi pueris receperit, me recipit, ac si diceret, tales uolo vos esse humilitate, sicut in fans iste qui ne scit extolli, nec primam cathedrã quærere: si enim porro

tales fueritis, quisquis vos receperit me recipit, agnū scilicet ino-
 scentem, & qui me susceperit, suscipit eū qui misit me: Itaq; qui
 vos susceperit, Deum in vobis suscipit. Videte igitur quanta pu-
 ritate, & quā alienos oportet vos esse ab omni dominatu, &
 elata ambitione: Si enim nō loco vestro, sed loco Dei superiores
 statis, nihil vobis præsumentum est, neque querendum de supe-
 riore potestate, quoniam non vos in vobis, sed Deus in vobis re-
 cipitur. Nihil apostoli domino responderunt: non enim qui ar-
 guitur à superiore, verbis contendere licet, aliās nihil vnquam
 boni faciet, nec ab imperfectione recedet: nam quemadmodum
 puer in schola, vel qui aliquam artem ediscit tacet, & patienter
 auit magistrum, totumq; ponit studium in charactere vel aliquid
 aliud iuxta magistri præceptum depingendo: sic qui moribus vult
 proficere, non debet ille magistro obistere, sed humiliter docen-
 tis insis parere. Boni discipuli Christi, audita doctrina domini ta-
 cent, & inter se continent verbum, puerique exemplum coram
 oculis appositi. Sopita itaque est ambitio, sed non prorsus dempta:
 non enim desinit flammam excitare, iste igniculus, nisi spiritu
 sancti imbre veniente extingatur, iterum namque suæ elationis
 flammam in cordibus apostolorū excitauit. Domino iam passioni
 proximo, secundum Luc. cap. 22. dicitur: Facta est autem & con-
 sentio inter eos, quis eorum videretur esse maior: post aduentum
 autem spiritus sancti, nullam prorsus legimus de primatu inter
 eos fuisse excitatam controuersiam. Si vellent homines omnium
 rerum attendere finem, quemadmodum principia tantūmodo con-
 siderant, non sic hoc igniculo ambitionis adurerentur: per caudam
 præceptum est Moysi serpentem tollere, vt in virgæ propriam
 naturam cōuertatur, non per medium nec per caput: tunc appre-
 hensa cauda serpentis versa est in virgam. Si enim seculi pom-
 pam capite vel medio teneas, videbitur tibi magnum quid regem
 esse, prælatum fieri, in Repub. officiū gerere: apprehende caudam,
 vltimum videlicet eorum, omnes videbis in virgam, hoc est in pul-

uerem

uerem; cuius sunt naturæ conuersas: solus ille habet permanentes
 honores, Cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria & im-
 perium in æternum, Iesus Christus dominus noster. Amen.

TRACTATUS QVARTVS.

In cap. IX. beati Marci.

Respondit illi Ioannes, dicens: Magister, vidimus
 quendam in homine tuo eijcientem dæmonia, qui
 non sequitur nos, & prohibuimus eum. Iesus au-
 tem ait: Nolite prohibere eum: nemo est enim
 qui faciat virtutem in nomine meo, & possit citò malè loqui
 de me: qui enim nō est aduersum vos, pro vobis est. Quisquis
 enim potum dederit vobis calicem aquæ frigidæ in nomine
 meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem
 suam. Et quisquis scandalizauerit vnū ex his pusillis cre-
 dentibus in me, bonum est ei magis, si circumdaretur mola asi-
 naria collo eius, & in mare mitteretur. Et si scandalizauerit te
 manus tua, abscinde illam: bonum est tibi, debilem introire in
 vitam, quā duas manus habentem ire in gehennam, in ig-
 nem inextinguibilem, vbi vermis eorum non moritur, & ig-
 nis non extinguitur. Et si pes tuus te scandalizat, amputa il-
 lum: bonum est tibi claudum introire in vitā æternam, quā
 duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibi-
 lis, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.
 Quod si oculus tuus scādalizat te, eijce eum: bonū est tibi luf-
 cum introire in regnū Dei: quā duos oculos habentem,
 mitti in gehennam ignis, vbi vermis eorum non moritur: &
 ignis nō extinguitur. Omnis enim igne salietur, & omnis vi-
 ctima fale salietur. Bonū est sal, quod si sal insulsus fuerit, in
 quo illud cōdictis: Habete in vobis sal, & pacē habete inter vos.

L iij

Zelus

Zelus discipulorum adhuc carnalis erat, quemadmodum discipulorum Ioannis ieiunantiū, qui cum pharisæis quærun: Quare discipuli Ioannis & pharisæorum ieiunant frequenter, tū autē discipuli non ieiunant: supra cap. 2. Similiter Ioannis discipuli ad eum venerunt, dicentes: Ioan. 3. Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Hoc igitur zelo Ioan. dicit: vidimus quemdam eijcientē in nomine tuo dæmonia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eum. Non enim decet christianum hominem, quempiam à bono opere prohibere, neq̄ illi detrabere, eo quod non sit eiusdem familiæ consors, sufficit in nomine Christi illum esse congregatum: non decet clericis religiosi viris esse infestos, eo quod isti albis induantur desuper vestibus, illi verò nigris siue alterius cuiusvis coloris. Turpe est etiam religiosi viris, alterius familiæ viris religiosi non adhærere, & se inuicē charitate prosequi, eo quod iste vnus nominatur instituti, alter verò alterius: & vnus albis, alius nigris seu alterius coloris tegitur indumentis: sufficit omnes esse christianos, sufficit omnes Christo suo modo inservire: propterea dominus prohibentes discipulos illum, qui in eius nomine dæmonia eijciebat reprehendit, dicens: Nolite prohibere eū: nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, & possit citō male loqui de me. Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est, Non aduersatur huic sententiæ illa, quā dominus alibi dixit: Qui non est mecum contra me est, & qui non colligit mecum dispergit: illa enim de diabolo pronunciata est, cuius opem erant dissimilia Christo, & in nullo illum iuuabat. Iste qui dæmonia pellebat in eius nomine, in hoc doctrinam Christi iuuabat, & nomen eius magnificabat, iste colligebat cum Christo, dæmon qui non colligit cum Christo dispergit: ideo addit: Quisquis enim potum calicem aquæ frigidæ dederit vobis in nomine meo, quia Christi estis, non perdet mercedem suam: proinde est ac si diceret, quisquis in nomine meo rem minimam, calicē scilicet aquæ frigidæ

frigidæ dederit, nō perdet mercedē suā. Minimè etiā perdit, qui in nomine meo pellit dæmonia, qui cum hoc facit in nomine meo pro vobis est, iuuat ille vos, iuuat intētionē vestrā, iuuat institutū vestrū: & tanto pro vobis magis est, quāto plus præstat eijcere dæmonia, quāto calicē aquæ frigidæ vobis dare: & quēadmodū ille non perdet mercedē suā, qui rem minimā vobis, eo quod mei estis discipuli donauerit, sic qui scandalizauerit vnū de his pusillis, qui in me credūt, melius illi erat mola asinaria collo suspēsa, proijci in mare. Hoc dictū videtur in illius fauorē, qui dæmonia eijciebat in nomine Christi, quē eius fidelē esse arbitramur: Nec enim uerō oēs qui tūc in Christo credebāt sequebātur dominū, multi enim erāt occulti propter metū Iudæorum, prout ex sacro euangelio cōstat de Nicodamo, Ioseph ab Arimathia, & alijs nō paucis: Profectō fides necessaria erat miracula faciēda, propterea nō ab re videtur ad Ioannē & alios, qui prohibuerūt illū qui dæmonia in Christi nomine eijciebat, hęc à domino sententiam dirigi, ne vnquam aliquem pusillum ex his, qui in Christum credebant scandalizarent: Vel fortè hoc ad ipsos discipulos credētes referēdum est, quo audito ipsi neminē scandalizarēt, sciētes quāto supplicio habendi sunt digni, qui ipsos discipulos scandalizauerint. In tantū debemus prorsus scādala vitare, vt etiā in nobis ipsis, si ab aliquo mēbro anima patiatur scandalū, hoc est ruinæ occasionē, à nobis pellendū sit nō corporali abscisiōe, sed scādali remotiōe: hoc est quod dicitur de oculo, pede, & manu, siquidē remouēda est omnis occasio vidēdi, si visio impellit ad malū, operandi, si pes vel manus incitat ad peccandum: melius enim uerō est minus lucrādo manibus, vel minus honoris adipiscēdo oculis nō peccare, quā peccādo diuitē fieri, vel ad magnā in præsentī seculo dignitatē peruenire. His autem qui peccauerūt, pœnam ascribit gehēnæ, vbi vermis, remorsus scilicet consciētia nō moritur, & ignis eorū nō extinguitur: quod verbum ter repetit dominus propter eos, qui gehēnæ supplicii non credunt esse perpetuū, ideo ait, vermis ibi eorū nō moritur, perpetuū igitur

corrodentur & cruciabuntur quicumque illuc peruenerint: & ignis eorum non extinguitur, igitur perpetuo adurentur. Quod autem addit continuo uerbum, dicens: Omnis enim igne salietur, & omnis uictima sale salietur: referendum est ad eos, qui ne scandalum patiantur, oculos, manus, pedes à se remouent, hoc est occasionem omnem peccadi tollunt: igne enim tali saliantur, hoc est condiuntur sapientia, ut magis uelint tribulationē pati, & in hoc seculo penuriam, quam ad illum peruenire ignem qui non extinguitur. Et omnis uictima sale salietur, perinde existimo dictum ac si diceret: ideo præcipit Deus omnem uictimā sale perfundi, non quod Deus inde saporem hauriat, sed quod homines offerentes Deo, sapientes sint ad bene offerendum: Sic enim legitur *Leui. 2. In omni oblatione offeres sal. Bonum, persequitur dominus, est sal: hoc est bona est discretio, qua quis nouit à se manum, oculum, pedem si opus est, procul pelleret: hoc est occasionem peccatorum fugere, ne ueniat in gehennam, ubi uermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguitur: Quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Est quædam humana discretio qua homines reputantur sapientes, de qua scriptum est: Sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum. & isti quandoq; imò sepe reputantur in conspectu huius seculi sapientissimi, quia nouerunt diuites fieri, ad magnas dignitates ascendere: sed hoc sal insulsum est, quandoquidem hæc discretio, hæc sapientia non liberat, quin imò deducit in gehennam, ubi uermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur: Propterea sequitur, habete in uobis sal, hoc est ueram sapientiam & ueram discretionem. & pacem habete inter uos, hoc dixit, quoniam in uia disputauerant quis eorum esset maior. Discretionem, sapientiam & pacem in hac doctrina dominus discipulis suis commendauit: Cui cum patre & spiritu sancto, est honor & gloria in æternum. Amen.*

Tina

TRACTATUS PRIMVS.

In cap. X. beati

Marci.)

HT inde exurgēs, uenit in fines Iudææ ultra Iordanem, & conuenerunt iterum turbæ ad eum: & sicut consueuerat, iterum docebat illos. Et accedentes pharisæi, interrogabant eum: Si licet uiro uxorem dimittere: tentantes eum. At ille respondens, dixit eis: Quid uobis præcepit Moyses? Qui dixerunt: Moyses permisit libellum repudij scribere, & dimittere. Quibus respondens Iesus, ait: Ad duritiam cordis uestri scripsit uobis præceptum illud: ab initio autem creaturæ masculinum & feminam fecit eos Deus. Propter hoc relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit ad uxorem suam, & erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Et in domo iterum discipuli eius de eodē interrogauerunt eum. Et ait illis: Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit uirum suum, & alij nupserit, mœchatur. Quocumque uenit Christus turbæ sequuntur, quocumq; tu noueris esse Christum (qui dixit: Quodcumque uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis) ueni, festina, siue in carcerem, siue in xenodochium, siue in inopiam, uel tribulacionem: nullam debet christianus præterire occasionem: quod si doctrina indigent populi, curre prædica ibi uerbum, quia dominus sicut consueuerat, iterum docet illos, non cessabat, quoties se offerebat occasio, dominus docere populum, nec cessabant inimici omnis iustitiæ pharisæi, laqueos iniqui

iniquitatis & malitiæ ante illum tendere: atqui si frustra iacitur rete ante oculos pēnatorum, prout inquit sapiens, magis frustra iacitur malitia ante oculos Christi omnia videntis. Quæstionem igitur proponunt perdifficile, tentâtes eum. Non exprimit euangeliſta huius tentationis genus, exiſtimo autem illos ſic cogitaſſe: ſi dixerit uxorem non dimittendam, commouebimus homines contra illum, ſi verò dixerit dimittendam quacunque ex cauſa, aduerſabitur illi fœminarum turba (non enim eſt ira ſuper iram mulieris) & ſic eum populo faciemus exoſum. At dominus legem interpellat, vt retundat in illos periculum: quin etiam bonus dominus vt doceat quid in hac re viro bono ſit faciendum, ait: Quid vobis præcepit Moyses? reſponderunt, Moyses permisit libellum repudij ſcribere, & dimittere. Ne occideret uxores Judæi paſſim, Deut. 24. Moyses permisit libellum repudij dari, propter aliquam fœditatem in ipſa muliere repertam, & ſic dimiſſa poterat alteri viro nubere, ne prout diximus, crudeles Judæi interficerent eas, vel nocte ſuffocando, vel venenum porrigendo. Audita lege, dominus eius verum intellectum præſtat, dicens: Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum illud: ab initio autem creaturæ masculū & fœminam fecit eos Deus. Propter hoc relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam, & erunt duo in carne vna. Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet. In his verbis Dominus, matrimonium ſacramentum nouæ legis inter cætera ſacramenta repoſuit, cum ait: propter hoc: non enim dixit propter hanc mulierem, ſed propter hoc, myſterium ſcilicet, prout expoſuit beatus Apoſtolus Paulus, repetens eadem verba domini ad Ephēſeos. 5. Propter hoc, inquit, relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt: magnum accipe ſignificatione, nempe cōtinuò addidit

apoſt.

apoſtolus: Ego autē dico in Chriſto, & in eccleſia. Quando igitur matrimonium in officium à Deo datum eſt in paradifo terreſtri, dixit Adam formatamuliere: Quamobrem dimittet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: nunc autem non propter illam, quia de latere hominis fuit formata, ſed propter hoc myſterium Chriſti, qui ſibi deſponſauit eccleſiam (qui enim habet ſponſam ſponſus eſt) ſacramentum hoc magnum eſt ſignificatione. Mirati ſunt diſcipuli audientes, non eſſe in lege euangelica dandum libellum repudij, ita vt poſſet vir alteram mulierē, & illa alium ducere virum: ideo iterum de hoc dominum interrogaſerunt. Non te pudeat, cum non capis ſcripturam, iterum quæſere, & iterum interrogare: Et ait illis: quicumq; dimiſerit uxorem ſuam (oportet hic addere quod Matth. dicit: excepta fornicationis cauſa, in hoc verò inſidelitatis peccato, dimittere poſteſt vir uxorem) nunc ſequitur: & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuū, & alij nupſerit, mæchatur. Vide ergo quomodo dominus manifeſtiſſimis exponit verbis, etiam dimiſſam ob adulteriū manere inuuptam, aut viro ſuo reconciliari, & virum aliam ducere non poſſe dimiſſa viuente: Quod igitur beatus Matth. cap. 19. inter mediam domini ſententiam poſuit, niſi ob fornicationem, referendum eſt ad dimiſſionem, non autem ad alteram ducendam uxorem: vide beati Matth. verba, & ea quæ hic ponuntur à Marco, & facile verum Chriſti ſenſum habebis. Inquit beatus Matth. Diacono autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur. Et qui dimiſſam duxerit, mæchatur. Marcus verò: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam: hic adde: niſi ob fornicationem, ſecundum Matth. Itaq; caſus fornicationis quoad dimiſſionē tantum à dño excipitur, vt ſcilicet poſſit dimittere, non autem vt aliā illa viuente poſſit ducere: ideo addit: & aliā duxerit, adulteriū cōmittit ſuper eā. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuū & alij nupſerit, mæchatur. Quod autem

autem

autem consuevit ecclesia, ob mortis metum separare uxorem à viro, vel è contrario, quo ad cohabitationem tantum, ne contingat homicidium, non repugnat sententia domini, nisi ob fornicationem, quoniam hoc propria autoritate, viro in hoc tantummodo casu conceditur ob fornicationem. Illud autem fit per ecclesiam, autoritate Dei, qui præcepit, non occides: cum autem timetur vera & plena probatio homicidium, ecclesia ad obseruantiam præceptorum Dei, separat virum ab uxore quoad cohabitationem, & uxorem à viro, quod etiam fit autoritate domini nostri Iesu Christi: Qui est verus Deus præcipiens non occidere, viuens & regnans cum patre, & Spiritu sancto, in secula seculorū. Amen.

TRACTATUS. II.

In cap. X. beati Marci.

Offeriebant illi paruulos, vt tangeret illos. Discipuli autem comminabantur offerentibus: Quos cū videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibeatis eos: talium est enim regnū Dei: Amen dico vobis, quisquis non receperit regnum Dei, velut paruulus, non intrabit in illud. Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. De paruulis nūc nobis differendū est, qui tantopere hodie commendātur à domino: discipuli grauati tāta multitudine populi, insuper addita paruulorum nūc turma vt tangerentur à domino, quibus, diuina benedictione suscepta, bene esset, prohibebant illos. Utinam parentes qui illos offeriebant, profectum spiritualem, & non temporalem salutem tantūmodo ab hac benedictione domini reportaturos existimarent: ceterum importunè agrèque hos ferentes discipuli, prohibebant illos, quando quidem huius tactus mysterium non percipiebant. Jam procul dubio dominus hic, ecclesie suæ confirmationis sacramentum,

quo

quo paruuli per episcopos in frōte sacro chrismate tanguntur, credētes verò per impositiones manuum apostolorum spiritū sanctum esse accepturos signabat: nec desunt qui dicant, instituebat, quod nos non abnuimus, non enim dominus indignè tulisset hanc discipulorum prohibitionem, nisi ibi aliquod magnum lateret sacramentū, quod postea nouit ecclesia, spiritu sancto de cælo super discipulos in die Pentecostes missō, imò non tantum indignè tulit, verum etiam obiurgauit illos, eo quod paruulos molestè ferebant, dicens: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibeatis eos: talium est enim regnum Dei: quid ni? virginum est amator Deus, humilium est amator Deus, simplices corde diligit & amplexatur Deus: omnia hæc reperiuntur in paruulis, corde caræ neque puri sunt, humiles namq; & simplices sunt sicut columbæ, natura paruulorum amabilis est. Hanc iam sententiā, paruulos qui velint proprius accedere ad Christum seculo renunciantes, vt approbatam sanctæ alicuius religionis vitam agant prohibentes, dignos esse obiurgatione ostendit manifestè dñs, cum discipulos reprehendit & indignè fert, paruulos qui sibi offeriebantur prohiberi. Dominus verò suæ sententiæ rationem affert, dicens: ideo digni estis obiurgatione paruulos prohibētes, quoniam quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, non intrabit in illud. Non parum nos terret hæc sententia, proinde enim certè est, ac si dicat dominus, quisquis non purè, nō humiliter, non simpliciter conuersatus fuerit in ecclesia militante, non intrabit in regnum gloriæ triūphantis: prob dolor, quam pauci sunt, qui hanc paruulorum naturā sectantur! quid in seculo cernimus hodie, nisi homines se ipsos amantes, elatos, cupidos, immundos, superbos, ambitiosos, inobediētes, nullā prorsus puritatē, simplicitatē, & humilitatē præferētes: hæc nouerimus basim etiā totius Christianæ vitæ, videlicet, puritatē, humilitatem, simplicitatē: qui non receperint regnum Dei velut paruuli, amen inquit dominus, non intrabunt in illud. Quid nos volumus interpretari, exponere &

exclā

exclamare sententiã, & hinc inde verba trahere? sufficit, domini & Regis cœlorum sententiã est, ipse qui Rex est, ipse quippe nouit qui sunt Regno cœlorum apti, ipse nouit quibus ad illud peruenitur gradibus, ipse clamat, ipse discipulos arguit, dicens: Amen dico vobis, quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nõ intrabit in illud, Hos amplexatur dominus, his manus imponit, his bñdicit, dicente euangelista: Et cõplexas eos, et imponens manus super illos, benedicebat eos. Dominus fõmprietatis, clementiæ & humilitatis, animas ad se accedentium, si id simplici faciant corde amplexatur, manus imponit, & benedicit. Amplexus enim amoris, pacis & gaudij signum est: manu impositio salutis, benedictio bonorum est copiosa largitio: dextera eius amplexabitur me. Gen. etiam 33. legimus, cum sibi mutuo obuiã venissent Iacob & Esau, currit Esau obuiam fratri suo, amplexatus est eum stringensque collũ eius, & osculans fleuit. Amplexus itaque amoris, pacis, & gaudij est signũ: Et quis sic diligit nos quemadmodum Christus dominus, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, manus impositio salutis significat: sic dominus infirmis quos sanasse legimus manus imposuit: Iairus etiam Archisynagogus dicebat, cum illi esset renuciata mors filię: Sed veni & impone manum tuam super illam, & viuet. Benedictionem autẽ bonorum copiosam largitionẽ esse David testis est, dicẽs: Prauenisti eum in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. Hæc sunt dona Christi quæ largitur, ad illum si velut paruulus quisquis accesserit, consequetur nempe amorem, pacem, & gaudium. Sic apostolus dicit: Regnum Dei nõ est esca & potus, sed iustitia, pax & gaudium in spiritu sancto: nunquam enim perfectam poterimus pacẽ habere nobiscum, nec lætitiã, nisi ad Christum dominum nostrum accedamus, tunc fiet pax in virtute eius, & abundantia in turribus eius: tunc lætabor, quemadmodum dicit sponsa, Canticorum 1. Exultabimus & lætabor in te,

memor

memores vberum tuorum super vinum. quod Esa. cap. 9. de accessuris ad dominum prædixit, dicens: Lætabor coram te sicut qui lætantur in messe, sicut exultant uictores capta præda quando diuidunt spolia. Omnes igitur curramus ad pedes Christi, non dimittamus eum donec benedixerit nobis, quemadmodum istis paruulis benedixit: accedamus itaque puri ad virginem virginis filium: accedamus humiles ad humilem, & humilis ancillæ filium: accedamus simplici corde ad agnum immaculatum, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius, quatenus ab illo amplexemur, tangamur, & benedicamur. Cui cum Patre, & Spiritu sancto est honor, gloria, & imperium in æternum. Amen.

TRACTATUS TERTIVS.

In X. caput beati Marci.

ET cum egressus esset in via, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitam æternam percipiam? Iesus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi vnus Deus: Præcepta nosti: Ne adulteres: Ne occidas: Ne fureris: Ne falsum testimonium dixeris: Ne fraudem feceris: Honora patrem tuum, & matrem. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Vnum tibi deest: Vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus: & habebis thesaurũ in cœlo, & veni sequere me. Qui cõtristatus in verbo, abiit moerens: erat enim habes multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quã difficilẽ qui pecunias habent in regnũ Dei introibunt: Discipuli autẽ stupecebãt in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filiioli, quã difficilẽ est cõfidetes in pecunijs in regnũ Dei introire!

Fa

Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quā diuitem intrare in regnum Dei. Qui magis admirabantur dicētes ad se metipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intūēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud Deum. *Iuuenis iste deuotus cum diuitijs & delitijs suis volēs introire in regnum cæleste, quemadmodū hodie faciunt multi, obseruator nihilominus mandatorum Dei, non adulterans, non rapiens, non occidens, non detrahens proximo, quæ propria sunt iuuentutis vitia, cum dominus de domo vbi paruulis manus imposuerat recessisset, in via illum magistrum bonum appellans, interrogat de salute sua. Quoniam verò ille diuinitatem Iesu nō credebat, dominus voluit illum & discipulos docere velut increpans, Quid me dicis bonū, quē non credis Deum? nemo bonus nisi vnus Deus. Qui enim habet à se bonitatem, & illam omnibus suis communicat creaturis, ille simpliciter dicitur bonus, cætera verò participatiuè, & sic legimus in creatione orbis: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Fortè iste, aliqua semiadulatione dixit: Magister bone, dominus qui corda omnium nouerat, respuit verbū dicens: Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adulteres: Ne occidas: Ne fureris: Ne falsum testimonium dixeris: Ne fraudem feceris: Honora patrem tuū, & matrem. Mirum est quare dominus ex negatiuis præceptis ista quinque tantum elegerit, & de affirmatiuis vnū, nihil hic de dilectione Dei & proximi, quem admodum alibi quærenti de mādato magno, dixit. Existimo equidem, de negatiuis hæc retulisse, eo quòd iuuenes ad lasciuiam & homicidia, bulliente sanguine, & ad garriendū procliuiiores sunt: de affirmatiuis, illud de honore parētum tantum dixisse, eo quòd filij iuuenes, parentibus senibus sæpe indignantur, nec sub eorum obedientia, vt par est, retinētur. Hæc secundum iuuenis dispositionem, domino necessaria videbātur, qui inspector est cordium: ideo hæc tantummodo illi proposuit: & qui hæc dixit, cætera etiam voluit*

luit subintelligi: In eodem enim uerò catalogo omnia simul continentur. Vel dominus illi tantummodo præcepta illa proposuit, quæ nouerat illum adimplesse, vt exinde occasionem prædicandi illi perfectionem euangēlij sumeret, fortè iuuenis non erat ita amore diuino feruens, vel proximorum necessitatibus subueniēs, ideo cætera præcepta siluit. Iuuenis verò hæc omnia, magister inquit, obseruauit à iuuentute mea: in hoc verbo videtur iste iam maioris esse ætatis. Adolescentē illum dicit beatus Matth. cap. 19. & respondisse, hæc omnia custodiui à iuuentute mea: existimo hic iuuentutem pro infantia sumendam esse, cum ipse esset adolescēs: hoc cum audisset dominus, inquit euangēlista, intuitus eum, dilexit eum. Humanitatis hic assumptæ officium dominus peregit, cum illum quem secundum quòd Deus erat, & secundum quòd beatus erat optimè nouerat, secundum inferiorē portionem dilexit adolescentem: vel fortè, accipienda est ista dilectio pro ostensione dilectionis, qua oculis & vultu intuemur eos quos diligimus, oculis scilicet mitissimis, & vultu placido. Cæterum cum euangēlista ait, dilexit eum, vtrumque dicamus, quòd corde dilexit, & vultu exterius dilectionē ostēdit, cuius periculo cum dominus vellet occurrere ait: Vnum tibi deest: Vade, quæcunq; habes vende. Ne verò timeret possessiones relinquere, addidit, & habebis thesaurum in cælo, Non mihi dico dones substantiā tuā sed tibi, dummodo illam in loco tuto recondas, tibi manebit thesaurus tuus in cælo reconditus, ibi possidebis illum, & veni sequere me: O misera cōditio nostra, si illi diceret Christus sequere me, adhæreret fortè illi, dūmodo suam possideret substantiam: cæterum cum ait: vende quæcunque habes, retrocessit, & abiit mœrens: erat enim multas habens possessiones. Hi sunt de quibus dominus dixit, non fructum ferre verbum quod audiunt, eo quòd cecidit inter spinas, diuitias seculi spinas dicens. Dominus diuitum periculum considerans, intuitus discipulos ait: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibūt. Fortibus

sunt irretiti funiculis diuites, laqueos diuitiarum paucis datum est rampere: discipuli obstupebant in verbis eius, audientes diuites excludi à regno Dei: quibus dominus diuitum duplicem distinxit naturam, ne videlicet sic obstupescerent, dicens: Filioli, quã difficile est confidetes in pecunijs, in regnũ Dei introire? Iam ergo perspicuum est, quibus diuitibus dominus a litum cælorum difficilem dicat, ijs scilicet auaris, qui totam suam spem in diuitijs collocauerunt. Propterea videtur, & ex litera constat, hunc adolescentem nimium erga terrenam substantiam amorem habuisse, quoniam abiit mœrens postquam audiuit: quæcũq; habes vende. Propterea apostolus Paulus Thimoteum monebat, diuitibus huius seculi præcipere, non confidere in pecunijs: Diuitibus huius seculi, inquit, præcipe, non sublime sapere, neq; sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo (qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum) bene agere, diuites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. Facilius est camelum, i. funem grossissimum, quo nauium anchora mari committuntur, per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei: iam dominus diuitem exposuerat, idest confidentem in diuitijs, non in Deo. Discipuli verò magis admirabantur, & ad inuicem dicebant: & quis potest saluus fieri? dominus verò respiciens illos, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum: omnia enim possible sunt apud Deum. Homines confidentes in diuitijs auaros, quod est secundum apostolum Paulum idolorum seruitus, perspicuum est, non posse quandiu auari sunt saluari. Cæterum apud Deum possible est, cum siquidem (quemadmodum apostolus Thimo. dixit: præcipe diuitibus non sperare in diuitijs, sed in Deo) potest dominus corda eorum immutare, vt confidant in Deo, facile tribuant, communicent quod habent pauperibus, vt apprehendant veram vitam: simile est, quod legitur Luc. 11. postquam dominus auaros phariseos

incre-

increpauit, addidit: Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Si diuitijs denique quis bene utatur, eleemosynas faciat, communicet, thesaurum in cælo recondet, in regnum Dei introibit: si tamen iustè acquisitæ fuerint. Et hoc est quod dominus ait, apud Deum, qui potest corda diuitum immutare, quẽadmodum immutatum est cor Zachæi, qui domino hospitio suscepto, ait: Ecce domine, dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quem fraudari reddo quadruplum. Vide quid sequitur, ait dominus, hodie domui huic salus facta est, cum apud Deum, scilicet, omnia possible sint: Cui patri, cum filio domino nostro Iesu Christo, & Spiritu sancto, est honor, gloria & imperium in æternum. Amen.

TRACTATUS IIII.

In cap. X. beati Marci.

T post hæc coepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. Respondens Iesus, ait: Amen dico vobis, nemo est qui relinquit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrẽ, aut filios, aut agros, propter me, & propter euangelium, qui non accipiet centies tantũ nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cũ persecutionibus, & in seculo futuro vitam æternã. Multi autẽ erunt primi nouissimi: & nouissimi primi. Responsum quod dominus dedit adolescenti, occasionem præstitit beato Petro, quærendi, quid futurum esset apostolis, quandoquidem dominus dixit: Vade, quæcunque habes vende, & veni, sequere me. Ipsi beati apostoli omnia reliquerant, dominum sequebantur, quid ergo erit nobis quærent? dominus verò non tantum illis, sed etiã omnibus, qui illum erant sequuturi in futurum fide & charitate, & omnia pro eius amore relicturi, quid illis dandum sit annun-

M ij ciat

ciat, dicens: Centies accipiet, qui propter me, & propter Euangeli-
um, reliquerit domum, fratres, sorores, patrem, aut matrem,
aut agros: domos pro vna domo, fratres, sorores, pro vno fratre,
vel sorore, matres, filios & agros cum persecutionibus. Hoc sic
factum est, & omni die contingit illis, qui pro Christo omnia de-
seruerunt: quocumque illos declinare euenerit a fidelibus suscia-
piuntur, necessaria illis ministrantur, & loco fratrum & paren-
tum, illis succedit plebs fidelis. Testes sunt vsque nunc omnes re-
ligiosi viri, qui non habent proprium in communi, quibus nihil deest,
& vniuersus christianus populus illis omnia ministrat, ac si pro-
prijs parentibus & fratribus ministrarent. Quod autem ait: cum
persecutionibus, ipsis apostolis persecutiones futuras predicat,
quæ etiam viris spiritualibus non desunt, iniqui enim semper de-
trahunt bonis, & aliquando etiam si locus detur persequuntur,
quemadmodum fecere hæretici nostri temporis, multos persequen-
tes, de urbibus & monasterijs suis expellentes, aliquos etiam
occidentes. Nihil itaque deest domino seruientibus, nec etiam
illis persecutiones desunt. Quod autem dominus addit. Multi
autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi, ad eandem
referendum est sententiam: multi videlicet ex primis, quibus an-
nunciata est hæc euangelica perfectio, erunt nouissimi. Fuerunt
Judæi nouissimi, qui in audiendo fuerunt primi: Ad vesperam
conuertentur, & cum plenitudo gentium intrauerit, tunc Israël
saluus erit: fuerunt gentium populi nouissimi in audiendo, & de
primis in credendo. Sæpe etiam contingit aliquos inter nos, qui pri-
mò in pueritia vocantur, a virtutis tramite cum adolefcunt re-
trocedere: quosdam etiam qui in peccatis nutriti sunt, conuerti
ad Dominum, quemadmodum ipse dixit pharisæis: Multi pec-

^{1.} Corin. catores præcedent vos in regno Dei. Vigilandum itaque semper
est, quin etiam & timendum: Qui enim stat, inquit Apostolus,
^{2.} Corin. videat ne cadat. In fragili natura constituti sumus, domos luteas
habitamus, thesaurum animarum nostrarum habemus in vasculo

poris fictilibus, & caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem
aduersus carnem: hæc duo sibi inuicem aduersantur. Orandum igitur
semper est, nec de nobis quicquam fidentium, sed fragilitatem
nostram fortissimæ petreæ applicare necessarium est (petra autem
erat Christus) ne à tot mundi ventis ventilati rapiamur: ob quam
rem dominus persecutionibus suos amicos conteri sinuit, ut quanto
amplius ictibus inimicorum tunduntur, tanto magis in illis firmen-
tur. Sicut enim quæto plus quis clauum iteratis ictibus figit, illum
stabiliorē reddit: sic quæto plus seruus Dei plurimis figitur perse-
cutionibus, fortius et firmitus adhæret Christo: hoc est quod apo-
stolo Paulo responsum est, cum ter rogaret dominum ne tentare-
tur à Satana: sufficit tibi Paule gratia mea, nam virtus in infir-
mitate perficitur: ille vero ad nostram doctrinam hoc scribens, ad
didit: libet igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet
in me virtus Christi. Itaque plura quàm habemus, si terrena relin-
quamus & Christum sectemur, recipiemus in hoc seculo, & in
futuro vitam aternam. In omnibus quæ dominus loquutus est &
operatus, pauca sunt quæ eius diuinitatem non ostendant: omnia
opera eius præseferabant diuinitatem: qui enim tantum potest, qui
tot multiplicat domos & amicos, plusquam homo est: & qui suis
predicit, prius quàm fiat, persecutiones futuras, Deus est: qui au-
tem promittit vitam aternam, illam à se habet propriam, quod si-
lius Dei est: & cum vita aterna sit Deum perpetuo videre, il-
loque frui, & in vno solo Deo omnia bona possidere, nemo hæc
prestare potest nisi ille, cuius hæc bonorum aggregatio est propria,
quod etiã soli Deo datum est: nemo enim dat quod non habet, & qui
aliquid dat, certum est illud quod donat habere. Verè nemo alius
merito sequendus est, nisi ille qui talia suis familiaribus prestare
potest: mundus non dat sed accommodat: Deus quod dat verè do-
nat, nisi nos illud nostra culpa amittamus: dedit tibi mundus sum-
mam aliquam dignitatem, non illi credas, multos enim similiter
decepit. Attende quot habuerunt quod tibi datum est, & illis non
M iij multo

multo post tempore ablatum, & tunc verè cognosces non datum tibi sed accommodatum fuisse: quod tibi mundus donauit, morte appropinquante ipse tibi dicit, redde quod accommodaui tibi: Christus verò quod præstat, si tu sponte non amittis, non repetit. Ite- rum, inquit discipulis, videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. Cui cum patre & Spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, in æternum. Amen.

TRACTATUS QUINTVS.

In cap. X. beati Marci.

Rant autem in via ascendentes Hierosolymam, & præcedebat illos Iesus, & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere, quæ essent ei ventura: Quia ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & scribis, & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum, & tertia die resurget. Et accedunt ad eum Iacobus & Ioânes, filij Zebedæi, dicentes: Magister, volumus vt quodcunque petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciam vobis? & dixerunt: Da nobis vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua. Iesus autè, ait eis: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari? At illi dixerunt ei: possumus. Iesus autem ait eis: Calicem quidem quem ego bibo, bibetis: & baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini: Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est. Et audientes decem: indignati sunt de Iacobo & Ioanne. Iesus autem vocas eos, ait illis:

Scitis

Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum, potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister: & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus: Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam in redemptionem pro multis. Iam iam sua imminente passione, dominus Hierosolymam ascendit, tantoque feruore gradiebatur, vt discipulos omnes præcederet. Vim amoris, & patris obedientiam, in hoc suo progressu ostendebat: tanto enim desiderio redimendi nos accendebatur, tantoque feruore à tyrannide diaboli mundum eripiendi aestuabat, vt omnes discipulos ambulando præcederet: Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, festina prædari, prædixerat de illo Esa. Et Dauid: Exultauit vt gigas ad currendam viam. Quâto feruore currendum nobis est, ad perferendas passiones pro Christo docemur, quantamque sollicitudinem in iuuandis fratribus adhibere debemus erudimur. In sui aduentus primordio, cum adhuc sub tentorio maternorum viscerum inclusus dominus esset, legimus cum festinatione matrem virginem, in montana abiisse, ad Ioannem sanctificandum: non dubitandum est, quin ille tunc faceret matrem ad vnum sanctificandum festinare, qui nunc pro omnibus passurus, discipulos ambulando præcedebat: Quod autem hæc præcedentia insolita fuerit, ostendit Euangelista, in eo quod dicit: & stupebant, & sequentes timebant. non enim obstupescerent, & sequentes trepidarent discipuli, nisi insolitum cernerent in Iesu ambulando feruorem, si quidem magna cum festinatione progrediebatur. Tunc dominus, assumens iterum duodecim, cœpit illis futuram suam annuntiare passionem, dicens: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & scribis, & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interfi-

M iij cient

cient eum, et tertia die resurget. Ter legimus dominum secundum Marcum, discipulis suam prædixisse passionem, videlicet supra cap. 8. & 9. & in presenti decimo cap. necessarium erat discipulis prædicaturis redemptionem, per Christum dominum generis humani celebratam, voluntariam fuisse: non coactam sed spontaneam, non vi Iudæorum, sed per missionem diuinorum secretorum, intelligere: Ideo totiens repetit illis futuram passionem, ut sciant oblatum fuisse, secundum Esa. vaticinium: Quia ipse voluit, prout ipse dixit Ioã. 10. Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, & iterum suam eam: nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à me ipso. Ideo etiam dominus toties de sua passione discipulis loquebatur, quoniam illam semper præ oculis habebat. Quis autem est homo, qui si pro certo haberet in aliquo loco se esse passurum, cum amicis confabulando non sæpe de hoc tractaret supplicio? sic dominus humanitati indulgens, cum se, semper cerneret in diuinitatis verbo, quo sua erat humana natura unita passurum, sæpe cum discipulis de ea passione loquebatur. Hoc audientes Iacobus & Ioãnes, & iam illum proximum passioni attendentes, vna cum matre, secundum Matth. quam subornarant, accesserunt ad Iesum, & illa proposuit secundum Matth. & illi post illam, secundum Marcum, postulata repetierunt, vel vna cum matre dixerunt: volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis. Quid vultis ut faciam vobis? & dixerunt: Da nobis ut vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam, sedeamus in gloria tua. Caue quicumque es tu vir, quantumcumque spiritualis, omni die celebras, Christum semper sequens, ab ambitionis, & temporalis dominij cupiditate, vide viros istos apostolicos, ecclesie luminaria, semper Christi lateri adherentes: & ecce cum illum moriturum & resurrecturum audiunt, oes vires exercet, ut prima loca in eius regno obtineant. Hæc est ruina omnium spiritualium hominum, hic vermis corrodens interius probos viros, hæc ambitio omnem evertit pacem, rumpit charitatis vincula, dum sibi arroganter cupit quod nescit an expediat: Si hæc à ciuitatibus pe-

Esa. 53.

Matth.
20.

las, à regnis exulare iubeas, à te fortiter reijcias, omnia pacata erunt, omnia tibi prosperè succedent. Erant isti beatissimi duo apostoli, secundum carnem domino coniuncti, filij Mariæ Salome, Deiparæ Mariæ semper virginis sororis: carne igitur & sanguine, cæteris existimabant se apostolis iure antecellere. Vide ecclesie præsidetium periculum, omniumque in seculo potestatem exercentium: Filij matris meæ pugnauerunt, inquit sponsa in canticis, contra me: omnia sibi iure deberi arbitrantur, opportunè, importunè postulât, quod si non facias, sanguinè & amicitiam negant. Vide igitur quid magister veritatis, quid dominus nobis agendum cum istis doceat: Nescitis quid petatis: hoc respondendum est, christiana charitate importunis cognatis & amicis cum iniusta postulât, nescitis, inquam, quid petatis. Cæterum charitas quæ omnia suffert docet nos, si aliquando contingat, principibus quempiam errata postulare, illis negatis neminem à se quoad fieri possit vacuum remittere. Ille qui dicit, nescitis quid petatis, aliud offert magnum donum, dicens: potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? passionis scilicet, & baptismi, quo ego baptizor, sanguinis spargendi scilicet, baptizari dicunt ei possumus: hoc dominus illis concessit, dicens: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis: & baptismi, quo ego baptizor baptizabimini: federe autem ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est: Sic factum est, beatus Iacobus primus ex apostolis, pro Christo sanguinem fudit, beatus Ioannes in passione domini lateri crucis adherens, in corde maximum pertulit dolorem, & sanguine Christi aspersus fuit: Quin etiam in animi præparatione, se obtulit ad bibendam mortem, dum à Domitiano Romæ in oleiferuentis dolium missus est. Nec prætereundum silentio est, quanta cum patientia, & isti beatissimi apostoli & eorum mater repulsam à Christo pertulerunt, nihil prorsus amplius loquuti sunt, nec importunitate dominum iterum interpellarunt, sed quieti redacti, cum dixisset nescitis quid petatis, obmutuerunt: tantum

tantummodo vnum dixisse verbum legimus, oblata illis passione pro dextera & sinistra quam petebant, possumus. In hoc docentur qui iniusta postulant, dum eorum repellitur postulatio, non iterum multiplicare verba, & importunitate velle assequi quod iustitia negat concedi. Adest nunc post ambitionem duorum fratrum, decem aliorum apostolorum indignatio: Natura est hominum cum vident in eadem domo, siue regia, siue ecclesiastica, aliquem velle ceteris antecellere, illi inuidere & indignari, & audientes decem indignati sunt de Iacobo & Ioanne. Labor est non modicus dominus, si rectam volunt seruare iustitiam & equam distributionis tenere lancem, patientiam prestare iniusta postulantibus & indignationibus, & docere prudenter utrosque: vnde sequitur, Iesus autem vocans eos, decem scilicet, qui aegre tulerunt petitionem Iacobi & Ioannis, ait illis: Scitis quia hi qui videtur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestate habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: hoc est, non est ista apostolica conditio, nec hoc vestra vocationis est munus. Non enim ecclesiastica Respublica eadem est cum seculari, nec sequitur eius iura: alia nempe profusus est longae ab illa distans, quantum caelum ipsum a terra: Inter gentes principes dominantur, inter vos qui voluerit esse maior, erit vester minister: & qui voluerit primus esse, erit omnium seruus. Haec est lex praelatorum, profectui animarum inservire, omnes nervos pro salute animarum intendere, omnem suam substantiam, si opus fuerit, indigentibus erogare, humiles esse, modestos, quietos, mansuetos, hospitales: cum omni patientia corripietes eos, qui resistunt veritati, & omnes actiones suas, etiam ipsos carceres in salutem & profectum animarum dirigere. Non enim baculo percutit pastor ovem ut occidat, sed ut reuocet: neque enim sceptrum tenentur in ecclesia ad superbiam, sed ad luporum arcendam rabiem. Non sicut dominantes in cleris, inquit beatus Petrus, sed forma facti gregis ex aino: Quod ut noveritis, inquit Christus dominus, sic a vobis esse peragendum. Ego qui dominus sum caeli & terrae, non veni ministrari, prout

vos ipsi testes estis, sed ministrare: nam, inquit, & filius hominis non venit ut ministraretur ei, sed ut ministraret, & daret animam suam in redemptionem pro multis. Si igitur Dei filius in mundum veniens, voluit in humilitate conuersari, nos quibus eius vita instructio est, non debemus in Dei ecclesia velle dominari, sed seruire, & omnibus vndequaque proficere, & dare substantiam nostram in alimentum multis pauperibus, quando pro illis vitam non damus, quam etiam si oportuerit prestare, paratam debemus semper habere: hoc est praelatorum officium, hoc discipulorum Christi mandatum, haec lex nostra, ista sunt nostrarum dignitatum iura, quae si obseruauerimus beati erimus, si vero non obseruauerimus, agnum humilem habemus iudicem, qui haec omnia a nobis secundum suum sacrosanctum Euangelium, reddenda curabit. Cui cum patre & Spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, in aeternum. Amen.

TRACTATUS. VI.

In cap. X. beati Marci.

HT veniunt Hierico: & proficiscente eo de Hierico, & discipulis eius, & plurima multitudine, filius Timaei Bartimaeus caecus, sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset, quia Iesus Nazarenus est, coepit clamare, & dicere: Iesu fili David, miserere mei. Et comminabantur ei multi ut taceret, at ille multo magis clamabat: fili David, miserere mei. Et stans Iesus, praecipit illum vocari: Et vocant caecum, dicentes ei. Animae quior esto, surge, vocat te. Qui proiecto vestimento suo, exiliens, venit ad eum. Et respondens Iesus, dixit illi: Quid tibi vis faciam? caecus autem dixit ei: Rabboni ut videam. Iesus autem, ait illi: Vade, fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur eum in via. Quod autem beatus Matth. in recessu a Hierico narrat, ^{Matth. 20.} duos

duos fuisse cæcos illuminatos, Marcus verò hūc Bartimæum tantum nominat, sic accipiendum est, quemadmodum cætera quæ beati Euangelistæ narrant diuersa, nunquam tamen contraria. Hic Bartimæus ideo nominatur à Marco, quoniam aliquando ipsum, vel patrē eius, cuius etiā nomen exprimitur, diuites fuisse existimandum arbitror, & in præsentem, quam patiebatur miseriam deuenisse Bartimæum, vt necessitate compulsus ad mendicandum consedisset: Vel fortè quia alicuius artis pater artifex fuerat industrius, solent enim in ciuitatibus nomen habere, quicunq; in sua arte rari artifices reperuntur, hunc tantummodo ponit Mar. tacet proinde alterum, eo quòd obscurus erat: vel fortè à beato Petro, cuius discipulus fuit beatus Marcus, hunc tantum in recessu à Hierico audiuit narrante, propter nominis in Hierico huius Bartimæi vulgatam notitiam. Caput igitur, cum resciauisset dominum inde præterire, clamare: Iesu fili David, miserere mei. Omnes ab isto cæco illuminamur, quando per ipsa verba saluatorem, quod solius Dei est, & secundum humanitatem filium David appellat. Docemur etiam eius exemplo dominum incerpellare, non semel, nec tacita tantum oratione, sed clamorosa, si opus est voce. Turba verò suo fungitur officio, quod est comprimere necessitate laborantes, et retrahere ab oratione studiosas animas: non enim uero, inquit, pauci, sed multi de turba comminabantur illi vt taceret, ipse verò intus illuminatus, quo lumine illum comminantes fortè carebant, quo magis comminabantur, eo amplius clamabat, Fili David miserere mei. Quo magis nos ab oratione retrahere turba conatur, eo magis clamare debemus ad dominum: quo nos magis hæreticorum populi à laude diuina cessare nituntur, nos è contrario cum Bartimæo vocem debemus ad Christum leuare, & psallere nomini eius altissimo: misericordie fons nõ aspernatur pauperum preces, verum etiam subsistit in via, & præcepit illum ad se adduci: non defuerunt qui illum animas quiorem redderent, & vocarent, non defunt vnquam, si volumus,

aliqui

aliqui viri probi & deuoti, qui per strepente turba nos adducant ad Iesum: Dominus verò interrogat, quid ab ipso excelsis clamoribus exposulet? sciebat enim dominus quid illi opus erat, ueruntamen vt nos doceret, etiam si nouerit quid nobis opus est, necessarium esse ea quæ nobis utilia sunt ab ipso oratione etiam uocali, & clamorosa postulare: quemadmodum benè à suo sponso edocta sacrosancta facit mater ecclesia, dum populum præcipit conuenire, & clerum, omnesque procedentes à domino necessariam postulant sibi concedi pacem, salutem vel quid huiusmodi: cui etiam pro accepto munere eodem modo referunt gratias. Cæcus Bartimæus, egestatis oblitus solam optabat salutem, domine vt videam: hoc semper à nobis petendum est, domine vt videam: illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. Simile etiam est illud: doce me facere uoluntatem tuam, quia Deus meus es tu: Dominus autem ait illi: fides tuâ te salutem fecit. hæc domino dicente, confestim uidit, & sequebatur eum in via: cum enim à domino postulata recipimus, oportet in via, dū scilicet uiuimus, quia uiatores sumus, domino adherere, & illum deinceps non dimittere, neque beneficij accepti esse immemores, sed semper eius perficere uoluntatem, & obseruare præcepta, donec perueniamus ad uitam, in qua ipse cum patre & spiritu sancto, uiuit & regnat, per omnia secula seculorum. Amen.

Traa

T cum appropinquaret Hierosolymæ & Bethaniam ad montem oliuarum, mittit duos ex discipulis suis, & ait illis: Ite in castellum quod contra vos est, & statim introentes illuc, inuenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: soluite illum, & adducite. Et si quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite, quia domino necessarius est: & continuo illum dimittet huc. Et abeuntes, inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio: & soluunt eum. Et quidam de illis stantibus dicebant illis: Quid facitis, soluentes pullum? Qui dixerunt eis, sicut præceperat illis Iesus: & dimiserunt eis. Et duxerunt pullum ad Iesum, & imponunt illi vestimenta sua, & sedit super eum. Multi autem vestimenta sua strauerunt in via: alij autem frondes cædebant de arboribus, & sternebant in via. Et qui præibant, & qui sequebantur, clamabant dicentes: Hosanna, benedictus qui venit in nomine domini: benedictum quod venit regnum patris nostri David, Hosanna in excelsis. *Distat à Hierosolyma Bethania per miliaria tria, prout Deo reddantur gratias ingentes, proprijs oculis prospeximus, & pedibus calcauimus, dum ad adoranda illa sacra loca, in quibus dominus nostram dignatus est operari salutem, finito Concilio Tridentino, cui adfui-mus, cum licentia sanctissimi domini nostri Pij iij. illuc peruenimus. Mons oliuarum distat per milliare à Hierosolyma. Bethphage, quæ quondam fuit sacerdotum pagus, ubi aliquæ pecora pascebantur pro sacrificijs iugibus, est ferme in medio itineris inter Hierosolymam & Bethaniam, & est in vltima parte montis Oliueti versus Bethaniam, quam dominus pertransiit veniens à Hierico. Itaque domino existente in illa parte montis*

Oli

Oliuarum, quæ erat prima venientibus Hierico, appropinquabat Hierosolymæ, et Bethania, tantum ferme distabat à Hierusalem quantum à Bethania: ex illo loco ubi sacerdotes pagum illum pro pecoribus iugibus sacrificijs pascedis elegerat, mittit duos ex discipulis suis: societas bona, se inuicem inuauat, & melius est cum probo socio pergere, quam solus perigrinari: morem futurum religiosorum sanctorum dominus approbat, tum etiam quando misit septuaginta duos. *vinos, secundum Luc. in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus. Christus dominus omnia quæ futura erant tanquam Deus præuidens, & secundum superiores animæ portionem, quæ beatus erat, omnia etiam quæ sunt in potentia creature noscens, duos mittit ad hoc mysterium celebrandum discipulos: Etiam ad vltimam pascha parandum duos mittit, Petrum scilicet & Ioannem, in castellum quod contra vos est, ait: quoniam à bethphage illo tempore summitas Hierosolymitanæ arcis cernebatur, hodie verò nihil inde cernitur, quousque perueniatur per latus montis Oliueti, quæ est via per quam dominus in ista die incesit, è regione supercilij ipsius Oliueti montis à quo dominus ascendit in cælum, & statim introentes illuc inuenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedit: soluite illum, & adducite. Meminerimus beatum Marcum Romæ scripsisse euangelium: tacet asinam, solam mentionem pullifaciens, super quem nemo hominum sedit: populum gōtiun significans, qui nullum hominem super se adhuc cognouerat, solum diabolum principem nouerat, hic super illum sedebat, huic Romæ & Italia subiecta erat. Iste populus necessarius erat dño, quādo in propria venit, & sui eum non receperūt: hic adducendus erat per manus apostolorū, quorum prædicatione conuersus est. Postulā à me dixit Spiritus sanctus per os David Messia, Christo scilicet domino, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Et alibi: eripies me de contradictionibus populi, Iudeorum scilicet, constitues me in caput gentium. & Esai.*

Luc. 10.

Psal. 2.

Psal. 17.
Esa. 49.

Dedi

Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ. Abeuntes igitur discipuli inuenerunt ligatum pullum: nota quod pullus ligatus erat: & nemo hominum super illum sederat: ligatus erat populus gentium funibus idolorum quibus inserviebat, & nullus homo, hoc est nulla ratione regebatur, ideo nullus homo super illum adhuc sederat, cum soluerent pullum quibus danda erat potestas ligandi & solvendi, qui aderam dixerunt illis: Quid facitis solventes pullum? contradicuntur apostoli dum prædicant, nihilominus convertitur populus gentium: discipuli verba domini retulerunt, dicentes: Quia domino necessarius est. Verè necessarium erat domino populus gentium, ad congregandam ecclesiam suam, etiam si Deus nullus eger: Quando autem dignatus est sua sola gratia & misericordia venire ad nos, domino necessarius fuit pullus, ut multi ex eis saluarentur: Ad ducto pullo posuere de super vestimenta sua apostoli, qui corpora sua cruciatibus exposituri erant & morti, ut dominus ascenderet super hunc nostrum gentium populum. Multi Iudæorum strauerunt vestimenta sua in via, quoniam multi etiã ex ipsis erant credituri, multi & corpora supplitijs exposituri, sicut beatus Stephanus primus martyr, et alij quã plurimi illius Iudaici populi sancti. Alij ramos de arboribus cædebant, quando quidem conuersi Iudæorum Hierosolymis primifuerunt, qui omnem vendentes substantiam, & pretium ad pedes apostolorum proiecentes, in communi vixerunt, qui præibant, & qui sequebantur, diuino afflatis spiritu, clamabant dicentes: Hosanna, benedictus qui venit in nomine domini, benedictum quod venit regnum patris nostri David, Hosanna in excelsis. Non tantum à turba sequente dominum apostolorum, martyrum & aliorum credentium, diuinitas Iesu annuntiat & acclamatur, sed etiam à sanctis patriarchis & prophetis, qui eius sacratissimum aduentum præuenerunt: quidam enigmatibus ab Adam usque ad Moysen: Ille dum soporatur è costa eius educitur Eua, à Christo domino in cruce defuncto, ex eius latere fabricatur

eccle

ecclesia. Ille sub ligni vitæ arbore absconditur, dum audit Deum in paradiso ambulante, nos in crucis arbore vitam inuenimus: Occiditur iustus Abel ab iniquo fratre Cain: traditur Christus dominus à fratre, populo videlicet Iudæorum, gentibus occidendus. Noë in arca omne saluat semen, quæ ex latere deorsum fenestram habet: ex latere Christi sacramenta fluunt ecclesiæ: in arca tantum qui ingrediuntur saluantur: in ecclesia tantummodo est salus, qui sunt extra, omnes pereunt. Abraham offert filium in holocaustum, immolatur aries, viuit Isaac: sacrificatur Christus filius Dei, diuinitas verò eius semper viuit, nec separatur à patre, humanitas patitur & resurgit. Moyses omnia in virga operatur, & coram Pharaone & in deserto: cruce nostra salus est peracta. Agnum immolat Moyses, cuius sanguine tingitur ianua super liminare & postis uterque: Christum immolant Iudæi, cuius sanguine fidelium animæ consecrantur. postquam autem populus ingressus promissionis terram immolare incepit, & oia penè, prout beatus apostolus Paulus dicit, in lege sanguine mundatur, & sine sanguinis effusione non fit remissio: omnia nempe Christi sanguine mundata sunt, ut possimus ad cœlestem patriam peruenire. Deficeret me tempus, si omnia quæ scripta sunt de Christo dominus in prophetis & psalmis enarrare velle: sufficit illa quam adducit beatus Matth. ex Zacharia prophetia, hunc ingressum in Hierusalem Messia expectati prædicens: Exulta satis filia Syon, iubila filia Hierusalem, ecce rex tuus veniet tibi iustus & saluator, ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae. Turba igitur quæ præcedebat dominum, illum regem & saluatorem in excelsis clamabat, quæ autem sequebatur, nos scilicet etiam clamamus, Hosanna in excelsis, id est, salua obsecro rex æterne, salua nos in excelsis, ubi cum patre & spiritu sancto, viuis & regnas, in seculorum secula. Amen.

N

Tra

TRACTATUS. II.

In cap. XI. beati Marci.

T introiuit Hierosolymam in templum, & circumspectis omnibus cum iam vespera esset hora, exijt in Bethaniam cum duodecim. Et alia die cum exirent à Bethania, esurijt. Cùmque vidisset à longè ficum habentem folia, venit, si quid fortè inueniret in ea. Et cum venisset ad eã, nihil inuenit, præter folia: non enim erat tempus ficorum. Et respondens, dixit ei: iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius. Et veniunt iterum Hierosolymam: & cum introisset in templum, cœpit eijcere vendentes, & ementes in templo, & mensas nũmulariorum, & cathedras vendentium columbas euerit: & non sinebat vt quisquam transferret vas per templum, & docebat, dicens eis: Non ne scriptũ est: *Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus. Vos autem fecistis eam speluncam latronum: Quo audito principes sacerdotũ, & scribæ quærebant, quomodo eum perderent: timebant enim eum, quia vniuersa turba admirabatur super doctrina eius. Cum illa pompa & populo acclamante dominus Hierosolymam ingressus, ascendit in templum, præfigurans quanto cum triumpho ingressurus esset in cœlũ deuicta morte, prostratoq; demone, & mundo calcato, quanta etiam cum alacritate eius aduentum ecclesia gentium susceptura erat: omnibusq; circumspectis, ac si eis vale diceret, cum esset vespera exijt in Bethaniam cum duodecim, circũspexit templi altare, sancta sanctorum, structuram lapidum & omnia vasa templi, quæ omnia signa erant sui sanctissimi aduentus, & suæ sanctæ passionis, nostræq; redemptionis: videbat se in figura immolari in altari, considerabat se mori, & sanguinem suum effusurum in morte agnorum qui*

sacri

sacrificandi erant, cognoscebat se ingressurum semel in sancta, æterna redemptione inuēta. Et cum iam pauci superessent dies, quibus se oblaturus erat, omnia oculis corporis attentè circumspectabat: In hoc nobis cõmendatur templa frequentare, & omnia quæ ibi pro nostra salute peraguntur attentè animaduertere, & cum circumspectione prospicere, & conspecta corde tractare. Non desunt qui corpore templum ingrediuntur, corde verò manent in foro: qui templum ingreditur, in templum totũ oportet introire, quemadmodũ & corpore, ita & animo & corde. Qui enim aulã ingreditur regis, vbi ipse rex sedet, totus adest, omnia considerat, & cum omni circumspectione compositus loquitur, astat, mouetur, postulat: sic reuera multo magis compositus, modestus & circumspectus in ecclesia omnis debet adesse catholicus. Et cum iam vespera esset hora, exijt in Bethaniam cũ duodecim. Non enim properanter debemus confedere in ecclesia, sed expectandum est quousq; res diuina peragatur, & sacrificium altissimũ corporis & sanguinis domini, solemniter pro omnibus perficiatur, tunc hora competenti recedendum est, cum omni populo Dei. In Bethania dominus apud beatam hospitabatur Martam, virginem puram, sororem Lazari et Mariæ Magdalenæ: Extant adhuc veteris hospitij fundamenta. Oppidum Bethania fuit non minimum, mille, prout ostendunt eius ruinae, poterat domos continere, erat non longè à Hierusalem, vt superiori retulimus tractatu: viri illius loci pacifici: domina loci Marta pijsima virgo, ibi dominus paululum quiescebat sequestratus ab illo tumultu principum sacerdotum, pharisæorum, scribarum & seniorum Hierusalem. Alia verò die, hæc est feria. 2. post dominicam palmarum, iterum dominus est reuersus in Hierusalem manẽ, & quasiuit fructum in ficulnea esuriens, quem non inueniens fico maledixit: Notum erat domino ficum non posse habere fructum, in mensis Martij vigesimo die, nihilominus voluit exemplũ apostolis dare principum sacerdotum, scribarum & pharisæorum & seniorum.

Nij

Hierus

Hierusalem, qui sine fructu bonorum operum viuentes, quem dominus sæpè requisierat, maledicto proximi erant, ex quibus in sempiternum fructus non nascerentur. Aruit continuo ficulnea, maledicente domino: quomodo enim non arescet qui maledicitur à creatore? discipuli verò rem cōsiderabant, nunquam enim Dei opera sine consideratione à nobis conspicienda sunt. Ingressus verò templum, cœpit eijcere vendentes & ementes, & cathedras vendentium columbas euertit, nec vas permittebat per templum duci, & dicebat illud Esa. 56. Domus mea domus orationis vocabitur, cunctis populis. illud quod sequitur: vos autem fecistis eam speluncam latronum, legitur Hier. 7. Nunquid ergo, inquit spelunca latronum facta est domus ista, in qua inuocatum est nomen meum in oculis vestris? R. e vera magnum fuit peccatum principum sacerdotum, scribarum & pharisæorum, quando dominus in figura illorum fico non habenti fructum maledixit, quæ radicem aruit: insuper, omnibus è templo eiectis, qui vendebant & emebant ea, quæ sacrificijs illius temporis erant opportuna, domum orationis esse dicit redactam in latronum speluncam. Timeant nostri temporis sacerdotum principes, circumspectè negotia templi Dei peragant, ne fortè dicatur nobis, negotijs ad terram deiectis. Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gētibus, vos autē fecistis eam speluncam latronum. Attendamus igitur omnes, nulla licere negotia peragi in templo, nisi ea ad quæ cōstitutum est, quando dominus nec vas sinebat transferri à porta in portam per templum: non deniq; fabulationes, contractus & cetera huiusmodi in templo sunt facienda, orationis locus est, sacrificijs offerendis dicatus, & diuinis officijs perficiendis consecratus: Magna locus sacris reuerentia ab omnibus est exhibenda, cum dominus quidquid negotij reperit in templo eiecit & subuertit. Admiratur turba super doctrina eius, & querunt principes sacerdotum & scribæ, quomodo cum perdant: non poterunt sustinere à sua nequitia argui, visum est illis iam securim possum esse

esse ad radicem suæ cupiditatis, cum viderent dominum templum ingressum eijcere, & euertere quæ ipsi in templo agenda censebant. Cumque illos ex prophetis confunderet, dicēs: Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum: timuerāt ne fortè ipse vellet templum reformare, seq; eijciendos esse, & alios suo loco sufficiendos: Dixerunt impij, apud se non rectè cogitantes, venite circūueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & cōtrarius est operibus nostris, & impropereat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Miseri qui noluerunt domini consilium capere, & eius ^{Sapient. 2.} doctrinam attendere, omnes vsque hodie, & vsque in finem sæculi dispersi, facti sunt opprobrium omnibus nationibus. Nos igitur præceptis domini parentes, nihil in templo faciamus quod eius oculis displiceat, ne omnibus eiectis negotijs, alios seruos meliores nobis, dominus loco nostro in suo sancto templo constituat. Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria, & imperium in æternum. Amen.

TRACTATUS. III.

In cap. XI. beati Marci.

T cum vespera facta esset, egrediebatur de ciuitate. Et cum manè transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus. Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi ecce ficus, cui maledixisti, aruit. Et respondens Iesus, ait illis: Habete fidem Dei: Amen dico vobis, quia quicumq; dixerit huic monti, tollere, & mittere in mare: & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit quia quodcumque dixerit, fiat: fiet ei. Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & euenient vobis. Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid

habetis aduersus aliquem, vt & pater vester, qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra: Quòd si vos nō dimiseritis, nec pater vester, qui in cœlis est dimittet vobis peccata vestra. Non habet hospitium dominus in Hierusalem, propter peccata sacerdotum eius & principum eius. Cum vespera facta esset egrediebatur de ciuitate, in Bethaniā scilicet, vbi hospitabatur apud puram virginem Martam: & cum manē transirent: venientes, intelligendum est, de Bethania in Hierusalem, prout dicitur inferius, & veniunt rursus Hierusalem: ibi vidimus locum vbi aruit ficulnea, extant aliæ ficulneæ ibi: apta est terra ad ficulneas producendas. Cum igitur manē transirent, hoc est, reuertente reuertitur Hierosolymam, feria. 3. post dominicam palmarum, videntur ficulneam aridam à radicibus, cui maledixit dominus, & recordatus Petrus, maledictionis scilicet diei præteritæ, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit: Miratus est Petrus (quoniam dominus dixerat: iam nō amplius in æternum ex te quisquā fructum manducet) quia ficulnea aruit: poterat enim infructuosa manere, absque eo quòd marcesceret, ideo Petrus retulit domino, quia fortè oculis corporis non in illam partem prospexerat cū per viam transiret: Erat enim ficulnea non longè à Bethfage, ad sinistram partem venientibus à Bethania in Hierusalem: est etiā maceries inter viam & locum vbi erat ficulnea, & nūc sunt aliæ ficulneæ ibi: quomodo poterit stare locus cui maledixerit dominus? qui respondens, ait: Habete fidem Dei: amen dico vobis quia quicumque dixerit huic monti, est enim ibi mons paruulus à tergo montis oliueti, & quædam planicies parua, quæ etiam in modum vallis descendit, per posteriorem partem montis Oliueti, de illo igitur monte iuxta quem erat ficulnea, videtur dominus dicere: huic monti, tollere, & mittere in mare, quod distat ab illo loco nulliaribus quadraginta duobus: & non hæsitauerit in corde tuo, sed crediderit quia quodcumque dixerit, fiat: fiet ei. Hic accipienda est fides, gratia gratis data, de qua apostolus dixit: alia

1. Corin.
12.

fides

fides in eodem spiritu, alia est fides virtus theologica, qua credimus in Deum, hæc autem fides est quæ operatur miracula, quæ aliquando cum gratia comitatur hominem, aliquando verò possunt absque gratia miracula fieri, ex dono Dei & ipsius operantis confidentia: de hac dixit dominus Matth. 7. Multi dicent mihi in illa die, domine, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos: discedite à me oēs qui operamini iniquitatē. Hæc autem fides gratia gratis data, vel alia fides virtus (de qua apostolus ait: nunc autem manent tria hæc, fides, spes, charitas: quam alibi definiuit esse sperandarum rerum substantiam, argumentum non apparentium) sine operibus non saluat hominem: propterea dominus addit, narratis miraculis ab illis perpetratis, non noui vos, discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Configuntur hoc verbo hæretici, qui sibi de folijs verborum viridantium gloriantur, volentes fidem mortuam sine animæ gratia, sine facti operatione, posse sufficere ad salutem. audiant dominum ficulneæ folijs abundantem, quia fructu carebat maledicentem: audiet & illum malo suo dicentem, cum illis extrema moriendi venerit dies, non noui vos, discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. Fides igitur hæc, qua miracula perpetrantur est, in Deo confidentia videlicet specialis, qua quis non hæsitat, necessitate imminente: nam alias esset irridere seipsum inuocantem, quia Deus non irridetur: Quòd autem necessitate imminente, de trāsferendo monte dominus dicit, apostolus Paulus exponit fieri posse à non habente charitatē, sed facienti non proficere: Et si habuero, inquit, omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero nihil sum. Cogita quomodo dicit omnem fidem, videlicet & illam qua credimus Deum, & istam confidentem fidem gratiam gratis datam, qua etiam à malis fidelibus miracula fiunt aliquan-

1. Corin.
13.

N iij do,

Cap. I.

do, prout adductum est ex *Matth. cap. 7.* propterea dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis: Qui dicit orantem, praemittere intendit orationem, quae ut punit multa exigit, ex quibus est confidentia impetrandi, de hac prophetauit David: *Benedictus Deus qui non auertit orationem meam, & misericordiam suam a me.* Cum oratio continetur misericordia impetratur, & beatus Iacobus apostolus *cap. 1.* inquit: *Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei. Postulet autem in fide, nihil haesitans: qui enim haesitat similis est fluctus maris, qui a vento mouetur & circumfertur. Omnis igitur iusta postulatio fidem exigit, qua per misericordiam Dei confidat, quod postulat impetraturum: sunt multa quae non impetrantur, eo quod non sunt nobis commoda: quomodo dabit pater filio petenti panem lapidem? petenti ouum porriget scorpionem? Sic saepe accidit nocivum nobis futurum quod petimus, & ideo non impetramus. Qui vult votum suum non esse irritum, nec vacuum postulationem, postulet in fide non haesitans: Ceterum addat, si Deo placitum fuerit, quoniam mundam dominus vult orationem. Sequitur. Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus aliquem ut pater vester, qui in caelis est dimittat vobis peccata vestra. In his autem verbis ostendit dominus praecipuam nostram orationem, ad veniam peccatorum impetrandam dirigi debere: qui enim vult dimitti sibi a Deo, dimittat & ipse sibi illam iniuriam: nempe qua fronte quis, ad regem offensum veniam impetraturus accedit, qui noluit parere Regi imperanti, dimittit re consorti? Ea igitur de causa dominus tantopere nobis remissionem illatae iniuriae commendat, ut possimus & nos a Deo nostrorum impetrare veniam delictorum. Quod si non dimiseritis, nec pater vester qui in caelis est dimittet vobis peccata vestra. Si parum videtur, cum stamus ad orandum dimittere ut impetr*

petremus, non parum videatur quod sequitur: *Si non dimiseritis nec pater vester dimittet vobis: eadem mensura remetietur vobis in qua mensi fuerimus.* Magna igitur ex parte, in potestate nostra est nostrorum remissio delictorum, cum si dimiserimus, dimittentur nobis peccata nostra a patre, & filio & spiritu sancto, tribus honor vnus, & gloria vna. Amen.

TRACTATUS III.

In cap. XI. beati Marci.

T veniunt rursus Hierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, & scribae, & seniores, & dicunt ei: In qua potestate haec facis? & quis dedit tibi hanc potestatem, ut ista facias? Iesus autem respondens, ait illis: Interrogabo ego vos vnum verbum, & respondete mihi, & dicam vobis in qua potestate haec faciam. Baptismus Ioannis de caelo erat, an ex hominibus? Respondete mihi. At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus de caelo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis ei? Si dixerimus ex hominibus, timemus populum: omnes enim habebant Ioannem, quia verum propheta esset. Et respondentes, dicunt Iesu: Nescimus. Et respondens Iesus, ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate haec faciam. Rursus, eadem scilicet die feria, 3. post dominicam palmarum, quando Petrus dixit: Rabbi, ficulnea cui maledixisti, radicitus aruit, tunc enim dominus a Bethania veniebat in Hierusalem, & in via dixit illi Petrus de ficulnea: ista est dies qua rursus ascendit dominus templum. Quisquis quaerit Iesum, in templo illum reperies: recordare quod cum annum ageret

duodecimum, mater eius illum aliò reperire non potuit, post tri-
duum inuenit eum in templo in medio doctorum, audientem
& interrogantem illos, cui cum diceret: fili quid fecisti nobis sic,
dolentes quærebamus te? respondit: Et quid est quòd me quære-
batis, nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse?
In templo igitur futurum erat, ut dominus semper in altaris sac-
ramento adesset, ideo in templo semper inuenitur, domus eius est,
aula Dei est, in qua eius corpus sanctissimum in consecrata hostia
continetur & obseruatur: In templo enim uerò uidetur habere
aliquam specialem oratio efficaciam impetrandi, in templo omnis qui
petit accipit, qui quærit inuenit, & pulsanti aperitur: & eam ob-
rè magnis necessitatibus populo oppresso, omnes ad ecclesias dño
dicatas confugimus, ibi preces, supplicationesque fundimus. Et
cum ambularet in templo, erat in porticu Salomonis deambula-
torium ante templum, quemadmodum & in ingressu nostrarum
ecclesiarum fermè est deambulatorium aliquod, accedunt ad eu-
summi sacerdotes, & scribæ, & seniores, non ut credant, sed
ut cum indignatione interrogent, & dicunt ei: in qua potestate
hæc facis? & quis dedit tibi hanc potestatem, ac si dicerent: dic
nobis an à te ipso hanc sumpseris potestatem, an aliquis alius tibi
illam concesserit? miser: Potestas eius, potestas æterna, dixit
Daniel, & regnum eius non corrumpetur, siquidem terrenum non
est quod possit deficere. Messie quæ expectabatis potestatem, nonne
scriptum est æternam futuram? potestas eius, potestas æterna: Quam-
do ab Herode requisiti fuistis, eius sacratissimam natiuitatem nunci-
antibus uobis orientalibus regibus, nonne respōdistis ex Michæa,
Tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus
Iuda: ex te enim exiet dominator in Israël, & dies eius ab initio
æternitatis: Hoc siquidem uerbum Herodi non manifestastis, sed
dixistis: exiet dux qui regat populum meum Israël. nonne uis-
distis populum cum palmis obuiam exisse illi nudius tertius?
nonne

Michæ.
5.

nonne audistis uocem clamantium, Rex Israël: Hosanna in excelsis?
nonne uidistis Lazarum nobilem uirum ex uestris Bethania
sepultum, diem quartam iam in monumento habentem, à morte
reuocatum? nonne illum cernitis ambulantem, manducantem
& uiuentem, & uobiscum, quemadmodum priusquam moreretur,
loquentem & conuersantem? nonne ista potestas, potestas
æterna est? quare non cernitis, hunc uestrum & omnium esse in
lege promissum Messiam, Deum uerum de Deo uero? nonne
Nicodamus uester illi dixit (cum nocte propter metum uestri
ad eum uenisset) Rabbi, scimus quia à Deo uenisti magister, ne-
mo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo?
Uisis tot mirabilibus, nunc nouiter quæritis, in qua potestate hæc
facis? neque desunt apud nos, qui & si non fide, hoc iniquis factis
quærant: qui enim se profitetur christianum, & id tantummodo
uerbis ostendit & factis negat, non longe abest ab his malignis, qui
legem non ignorantes, & opera Christi uidentes, nunc nouiter se
hesitare simulant, quærentes: in qua potestate hæc facis? Sapien-
tia patris, cui nemo obsistere potest, unico uerbo in eos iacula tor-
sit: Interrogabo ego uos unum uerbum: respondete mihi, &
dicam uobis in qua potestate hæc faciam. Non est sapientia,
non est prudentia contra dominum, hoc est, si mihi responderitis,
ego dicam uobis in qua potestate hæc faciam: Baptismus, inquit,
Ioannis de cælo erat, an ex hominibus? id est, erat à Deo datus
Ioanni, an fuit ab homine illa ablutio inuenta? si uellent ueritati
non obsistere, respondendum erat de cælo, tunc dominus poterat
inferre: & Ioannes me Messiam prædicauit, & Dei filium, igitur
in potestate æterna, tanquam Deus & uester Messias hæc facio.
Atqui illi uersipelles malæ uulpes, lupi rapaces, Deo incre-
duli, secum uolentes responsum, dicebant inter se cogitantes: si dixerimus
de cælo, arguet nos proculdubio dicēs: Quare ergo non credidistis
ei? ecce habes summos sacerdotes, scribas & seniores Israël,
Ioanni non credidisse: traditi erant iam isti, demerentibus nefandis
suis

suis delictis, in reprobum sensum, & neque Ioanni crediderunt neque domino: Si dixerimus ex hominibus, populus insurget in nos. Monstruosum præbent responsum, dicentes: Nescimus. O omni malitia peruersi! quis ergo docturus est legem, si vos sacerdotes summi & legis doctores, fatemini nescire baptismus Ioannis unde sit? non ne apud vos lex est, non ne & propheta, non ne prophetatum est, præconem præuenire regem, & præcursores Messiam? quid est quod impudenter respondistis, nescimus? qui enim dicit se nescire legem præcursoris, amodo nec fatebitur se scire legem Messiae redemptoris. Igitur, neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam. Ignorans, inquit apostolus, ignorabitur, habenti dabitur, ei autem qui non habet, etiam quod videtur habere auferetur ab eo, dixit dominus. Sic igitur miseris Israeli in sua, quam falsi sunt, ignorantia ex indurata malitia procedente, noluerunt intelligere ut bene agerent, vacui relictii sum, & omnes postremo perierunt aduenientibus Romanis, & ciuitatem eorum & regnum vastantibus, mercedem utique ceperunt cum his qui dixerunt Deo: Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus, Christo verè datus est honor & principatus, & omnes gentes seruient ei in æternum. Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria & imperiū in æternum. Amen.

1. Corin.
14.

TRACTATUS PRIMVS.

In cap. XII. beati Marci.

Tæcepit illis in parabolis loqui: Vineam passit nauit homo, & circumdedit sepem, & fodit lacum, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregre profectus est. Et misit ad agricolas in tempore seruū, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ. Qui apprehensum eum cæciderunt, & dimiserunt vacuū. Et iterum misit ad illos alium seruū, & illum in capite vulnerauerunt, & cõtumelijs affecerunt. Et rursus alium misit, & illum occiderunt: & plures alios, quosdam cædentes, alios verò occidetes. Adhuc ergo vnum habens filium charissimū, & illum misit ad eos nouissimū, dicens: Quia reuerentur filium meum. Coloni autem dixerunt adinuicem: Hic est hæres, venite occidamus eum, & nostra erit hæreditas. Et apprehendentes eum occiderunt, & eiecerunt extra vineam. Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet & perdet colonos, & dabit vineam alijs. Nec scripturam hanc legistis? lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Et quærebant eum tenere, & timuerunt turbam: cognouerunt enim, quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto illo abierunt. Non solū Esa. vineam dñi sabbaoth, domū Israël esse cõmemorauit, sed etiã sacer euangelista clarissimis hoc verbis asseuerat, dicens: Cognouerunt enim quoniam ad eos parabolam hæc dixerit: De ipsis igitur sacerdotibus, scribis & senioribus, parabola est. Tres ad vineam percipiendos fructus seruos misisse vineam dñm, dicit dñs: cæsum primū agricolæ vacuū dimiserunt, hunc intelligere possumus hominis rationem, ratio quippe semper deprecatur ad optima, & quod bonū est ostendit, bonis que delectatur, hanc cæciderunt & vacuam dimiserunt Iudæi, non obtemperantes ei, sed vacuam remittentes, dñm quod iniustū erat et iniquū pariter fecerunt sacerdotū principis

principes, pharisæi, scribæ & seniores, qui præcipui erant Iudæorum, & qui vineæ vberiores tenebatur domino fructus reddere, & ad eos reddendos populum cogere. Secundus seruus lex est, quam noluerunt audire, quamq; suis prauis moribus & exemplis in capite vulnerauerunt, Deum non diligentes nec proximū, quæ præcepta caput legis sunt, iuxta illud psal. In capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. contumeliosi pariter legem offenderunt, illam omni die transgredientes, & contra eius statuta facientes: quin etiam quod peius est, alias traditiones aduersus legem statuentes, quæadmodum & dominus illos supra cap. 7. redarguit, dicens: Bene vos irritum fecistis mandatum Dei, propter traditiones vestras. Tertium seruum misit ad illos dominus, & illum occiderunt, & plures alios: isti sunt sancti prophetae domini, quos quidem, quoniam expressissime eorum vitia redarguebant, quoniam etiam de aduentu Messia, tempus, vitam, doctrinam, signa ostendebant, nunc illis non credentes occiderunt, bis scilicet, primo illorum plurimos morte afficientes, ut Esa. & alios, de quibus dominus: Ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes, & ex eis flagellabitis & occidetis, & crucifigetis in synagogis vestris, ut veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zabariæ filij Barachia, quem occidistis inter templum & altare Hierusalem Hierusalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt. Secundo vero occiderunt, eorum doctrinam à se repellentes. Itaque doctrinam occiderunt & corpora: Et nota quod primus seruus tantum dicitur casus non occisus, quoniam iniqui & si agere contra rationem possunt, illam tamen occidere nequeunt, semper enim uero ipsa semel, rursus, & semper redarguit iniquitatem, & iniquorum conscientias purgat. Secundus in capite tantum vulneratus est non occisus, quoniam lex & si lacerata per ipsos, non tamen occisa fuit, quia

semper implere illam tenebantur, quousq; venit dominus, & lex euangelica sufficienter fuit promulgata. Ceterum lex decalogi ab illis non potuit occidi, quoniam à naturali lege deriuatur, quæadmodum dixit dominus Matth. 7. Omnia quæcunq; uultis ut faciant uobis homines, hæc & vos facite illis: hæc est enim lex & propheta: tertius uero dicitur occisus, quoniam re uera prophetas occiderunt plurimos, & ultimo eorum prophetas in se ipsis occiderunt, quoniam illis de aduentu domini prophetantibus tempus, vitam, doctrinam, signa, omnino non crediderunt. Postremo uero misso filio charissimo dixerunt: Hic est hæres, uenite occidamus eum, & nostra erit hæreditas: & extra vineam eiecerunt, tradentes præsidi Romanorum, qui eorum falsis accusationibus uolens annuere, eum extra ciuitatem in Caluario monte crucifixit. An cognouerint Iudæi dominum esse filium Dei, & Messiam, quoniam hic dicit Euangelista coloni dixerunt, hic est hæres, satis disputauimus in nostro supra Matth. cōmentario cap. 21. Nunc autem unica sententia dicimus Iudæos istos, uidelicet principes sacerdotum, pharisæos, scribas, & seniores in hac fuisse de Christo sententia, uidelicet, quod si aliquis usq; in illam diem hæres suspicari potuisset, nullum unquam alium, isto excepto fuisse. Iste (dicebant) uidetur hæres, & hoc est quod dicit dñs, hic est hæres, hic nobis hæres uidetur: Ceterum occidamus eum, & nostra erit hæreditas: Si filius Dei est, dicebant dño in cruce pendenti, descēdat nunc de cruce, & credimus ei: liberet eum nunc si uult, dixit enim quia filius Dei sum. Et ad Pilatum dixerunt: Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. Itaque non fidem habuerunt uerā, quoniam obsecrauit eos malitia eorum, nolentes attendere tempus, doctrinam, vitam, & miracula à prophetis de aduentu Christi prophetata: habuerunt tamen quandam opinionem, qua illis uidebatur hæres, quam uitijs & cupiditate & malitia, ne in fidem cresceret firmam extinguiebant. propterea monebat apostolus Paulus suos Thessalonicenses, dicens:

Spi-

1. Theff. 5. Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere. hæc ita dicta sunt, ut has duas conciliemus in vnum sententias, domini videlicet in præfenti dicentis, colonos dixisse, hic est hæres, occidamus eum, & nostra erit hæreditas. & beati apostoli Pauli veri Euangelij interpretis, ad Corinth. dicentis (cū de sapientia Dei loqueretur in aduētū Christi) quam nemo principum huius seculi cognouit: si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria & imperium in æternum. Amen.

TRACTATUS. II.

In cap. XII. beati Marci.

REstant vltima de vinea verba domini exponenda, cum ait interrogatiuè, huic scribarum & summorum sacerdotum, & seniorum misera turbæ: Quid ergo faciet dominus vineæ? ac si diceret: quid vobis videtur huiusmodi colonis facturum vineæ dominus, vno seruo caeso, altero in capite vulnerato, altero occiso, & postremò charissimo occiso filio? Veniet, & perdet colonos, & dabit vineam alijs. Iustè utique perditum sunt coloni Iudæi, & vinea locata est gentibus: Quod autem ipse sit vinea, dominus ipse eiusdē vineæ hæres, ipse iudex iustus, ipse potens Deus, impios dispergens & puniens, ex psal. petit centesimo decimo septimo, dicēs: Nec scripturam hanc legistis? lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. A domino factū est istud & est mirabile in oculis nostris. Lapis iste est de quo Daniel dixit, vidisse se lapidē de monte sine manibus præcisum, & crescere in montem magnum, & replere vniuersam terram, Christum dominum ostendens à longè, de virgine nasciturum sine virili consortio: hic reprobatus à Iudæorum populo, factus est in caput anguli, vtrumque connectens in se parietem, & gentium populos, & qui crediderunt ex Iudæis, ut pacem daret secundum

Psal. 117.

Dan. 2.

Ej.

Esa. vaticinium: his qui longè, & pacem his qui prope. A domino factum est istud: nec enim uerò humanæ erat potentie mortuos suscitare: omnibus infirmitatibus solo tactu, aliquando solo verbo sanitatem præstare: omnia dæmonia solo verbo fugare: tot millia hominum quinque semel, septem iterum panibus satiare: duodecim simplicibus hominibus, omnia regna, & iura dæmonum sibi vindicare: hæc quidē solus potest facere Deus. Voluit igitur dominus vltimò cōcludere, hic, quem reprobatis est hæres, hic est vester Messias, hic verè filius Dei. Summa igitur iustitia est, huiusmodi colonos à vinea repellere, & illā alijs colonis locare. Triahic primò à nobis veniunt consideranda: primum est, quomodo non est acceptator personarū Deus, sed in omni gente qui timet eum, & operatur iustitiam acceptus est illi. Iudæi ab Abrahamo descendentes, Isaac & Iacob, inter quos millia fuere prophetarū & iustorum, cæterum quoniam fructū non dederunt, reprobi facti sunt, & vinea locata alijs. Quis quæso locus excusationis relinquitur nobis, si non reddiderimus fructum debitum Deo? quomodo poterimus euadere diuinam ultionem, qui sumus ex oleastro, secundum apostolum Paulum, inserti in Iudæorum oliua, quando ipsa naturalis oliua, à qua Christus dominus voluit secundum humanam sumptam naturam descendere, confracta est & dispersa. Nobis Iudæorum punitio magnum ingerere debet timorem & tremorem, ne quando cum iratus fuerit dominus pereamus à via iusta. ideo David psal. 2. dicebat: seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore: Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur dominus, & pereatis de via iusta. Vnde supra etiam, apostolus gentibus dicit: Tu autem fide stas, noli altum sapere sed time: si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem, & seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt seueritatem, in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris. Secundum autem quod considerandū venit est, percussio illa & occisio seruorū,

Actuum. 10.

Ro. 11.

O

E.

Et postremo occiso hæredis: in hoc autem duo sunt attendenda,
 ex parte Dei nihil unquam deesse nobis, eorum quæ sunt neces-
 saria ad salutem, si nos ea non neglexerimus: vide enim quot seruos
 misit, unum, alterum & tertium, nouissimè autem vnicum filium:
 ex parte profectò colonum summam attende crudelitatem & per-
 fidiam. Caueamus igitur ne nobis aliquid tale contingat, ne scilicet
 eet rationis lumen negligamus, sed voluntatem nostram non sensu
 sed rationi subdamus, tunc profectò primum seruum cædemus
 & vacuum dimittemus, & incipiet dominus vineam nobis
 irasci: legem verò decalogi obseruare non respuamus: si enim Deum
 super omnia, & proximum sicut nos diligere neglexerimus, quin
 etiam delictis dediti, & proprijs sensibus subditi facti, occidere,
 fornicari, & falsa apponere fratribus testimonia, rapere & concupiscere
 cæperimus, in capite sic vulnerato secundo seruo, iam maioris
 supplicij digni erimus. Quòd si moniti à superioribus vitam
 emendare inobedientes simus, tertium iam seruum in nobis
 ipsis occidimus: ille proculdubio mihi mortuus est, cuius monita
 ac si non esset in mundo contemno: Quòd si filium hæredem iterum
 crucifixerimus, secundum beati apostoli Pauli sententiam: *Rursum
 crucifigentes sibi metipsos filium Dei, & ostentui habentes,
 dum à fide quis exciderit, prout faciunt hæretici, quid dicendi
 speras, nisi id quod dictum est: Veniet & perdet colonos dominus,
 & dabit vineam alijs. Ceterum cum hæc maxime sint à nobis con-
 sideranda, ne his Iudæis similes inuenti à vinea pellamur, tertium
 non minoris indagationis est, eo quod illud caueamus. Tertio igitur
 consideranda est vita horum Iudæorum, ut possimus coniscere
 quæ fuerunt eorum peccata, quibus obcæcati sunt, ne viderent lumen,
 Christum videlicet, plus sole, miraculis, doctrina & innocentia
 vitæ splendentem: cupiditatem horum arbitror fuisse vnum
 de obcæcantibus hanc gentem peccatricem, hanc proculdubio ap-
 stolus ait, esse radicem omnium malorum, quam quidam appetentes
 errauerunt à fide: non tantum ait apostolus in moribus, sed in fide*

& inseruerunt se doloribus multis: fecit illos nimia cupiditas
 auaros, auaritia fecit illos corde duros: hæc est quam dicit aposto-
 lus idolorum seruitutem. Omnem igitur hominem qui illorum
 commodis non erat utilis persequebantur, prout Sap. 2. de illis in
 aduentu Christi prædictum est: Circumueniamus iustum, quoniã
 inutilis est nobis. hanc primam reddit sapientia eorum duritiæ &
 cæcitatibus causam, quoniã inutilis est nobis: & ultimo concludit,
 excæcauit illos malitia eorū. Luc. etiam. 16. legimus domino præ-
 dicante, contra cupiditatem & auaritiam, pharisæos qui erant
 auari audientes, derisisse illum. Sic igitur factum est ut ex nimia
 cupiditate deuenirent in auaritiam, ex auaritia in cordis duri-
 tiam, ex cordis duritia in malitiam, ex malitia in obcæcationem,
 ex obcæcatione in infidelitatem. Non enim illis toleranda fuit
 Joannis abstinentia & austeritas, dicebant enim: demonium
 habet, quoniã eorū cupiditati erat contrarius: De Christo domi-
 no dicebant: ecce homo vorax, potator vini, publicanorum & pec-
 catorum amicus, quoniã eorum cupiditati aduersum sentiebant.
 Caueamus igitur hanc cruentam cupiditatis & auaritiæ bestiam,
 si volumus vineam possidere, gratiã domini nostri Iesu Christi:
 Cui cum patre & Spiritu sancto, est honor, gloria & imperium
 Amen.

TRACTATUS III.

In cap. XII. beati Marci.

Mittunt ad eum quosdam ex pharisæis & He-
 rodianis, ut eum caperent in verbo. Qui venien-
 tes dicunt ei: magister, scimus quia verax es, &
 non curas quenquam: nec enim vides in faciem
 hominum, sed in veritate viam Dei doces. Licet dare tribu-
 tum Cæsari, an non dabimus? Qui sciens versutiam illorum,
 ait illis: Quid me têtatis? offert mihi denarium, ut videam.
 At illi obtulerunt ei. Et ait illis: Cuius est imago hæc & inscri-
 ptio? dicunt ei: Cæsaris. Respondens autem Iesus, dixit illis:

O ij   Reddito

Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. & mirabantur super eo: *Prauorum hominum consuetudo est, postquam à veritate confunduntur obmutescunt discedere: & utinam erubescerent: si enim semel rubore perfunderentur, non iterum aliam nouam molirètur tragædiam: Bene de illis prædixit Hieremias Trenorum cap. 4. facies sacerdotum non erubuerunt, nec fenum miserti sunt. Crudeles igitur senes, & perfriata frontis sacerdotes, in vno à domino confusi, aliud moliantur.* Et mittunt ad eum quosdam ex pharisæis & Herodianis, ut eum caperent in verbo. Volentes in verbo capere Dei sapientiam, ipsi in sua nequitia capti sunt: *Quæadmodum enim pisces, cum rapere cupiunt ab hamo escam, capiuntur & ipsi: sic isti miseri dum capere dominum in sermone nituntur, ipsi ab eius sapientia capti sunt: De his scriptum est: lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foveam quæ fecit: Conuertetur dolor eius in caput eius, & in verticem ipsius iniquitas eius descendet. Serò peccatum malitiæ curatur, si enim ex una parte obturetur, per aliam diffluit. Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, & non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominū, sed in veritate viam Dei doces. Licet dare tributū Cæsari, an non dabimus? Scorpiones vultu blandiuntur, cauda feriūt: Quatuor utique principibus, gubernatoribus & iudicibus valdè necessarias virtutes primò proponunt: veritatem, libertatem, non esse personarum acceptorem, veram prædicare doctrinā, non quæstus causa, non ob sui utilitatem, non ad ostentationem, sed in veritate viam Dei doces. His vultu placido propositis, & omni exteriori simplicitate, sub ouina pelle lupum gerentes, de tributo soluendo Cæsari quæstionem proponunt vna cum herodianis, eo quod possint esse Herodiani testes oculati dati responsi: arbitrati sunt non posse dominum euitare calumniam. Si enim diceret non dandum tributum, accusaretur ab Herodianis coram Pilato, quod & nihilominus postremò fecerunt, dicente Luca cap. 23. Hunc inuen-*

nimus

nimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributum dari Cæsari, & dicentem se Christum regem esse: Si verò diceret soluendum, illum odiosum populo redderent, commouentes ipsum aduersus eum, quoniā fauebat Romanis, & tributum dicebat Cæsari esse præstandum. Dominus autem noscens illorum versutiam, ait illis: Quid me tentatis? in hoc suam diuinitatem ostendens, qui occulta cordis cognoscens, qua intentione proposuerint, quæstionem illis palam facit, dicens: quid me tentatis? cognosco quidè malitiam vestram, nihil me latere potest, qua intentione accusandi, & me perdendi id queritis noui, non opus est tentare corda prospicientem: Afferte mihi denarium: cumque obrulissent, ait illis. Cuius est imago hæc & inscriptio? dicit ei: Cæsaris. Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Non opus est ambagibus, si imago hæc est Cæsaris, reddite illi quod suum est, & Deo de quo nulla vobis est ratio, reddite etiā imaginem eius, quæ est anima vnus cuiusque vestri. Reddite igitur Deo quod suū est, Christo domino honorē, gloriā, & imperium, cognoscentes eius diuinitatem, & ea quæ sunt Cæsaris, reddite Cæsari. Mirati sunt in eius responso, & mirabantur, inquit Euāgelista, super eo: si crederent filium Dei non mirarentur super eius responso, sed mirarentur eius dignationem, quia voluit homo factus inter homines conuersari, & tantam hominum malitiam pacienter ferre: sed qui pati venerat, omni die à principibus sacerdotum, pharisæis, & scribis, & senioribus, opprobria, irrisiones & tentationes patiebatur, quousque ad mortem peruentū est. Fugiamus igitur fratrum tentationes, nec molesti simus conciuibus nostris, simpliciter ambulemus & corde recto, & cum omnibus pacem habeamus: Quid enim aliud istæ quatuor generationes præcipuæ Iudæorum, quas prædiximus, collegerunt è contradictione operū domini, nisi temporale opprobrium & dispersionē, æternū supplicium & confusionē: Reddamus itaque animas nostras illi, cuius imaginem præferunt. Faciamus, dixit dominus, hominem

O iij

ad

ad imaginem & similitudinem nostram: imago igitur cum sit anima Dei, nulli alteri se donare potest, quod si facit, rapinam committit dans animam suam cuique alteri, quoniam Dei imago, & similitudo eius est. Quae sunt Caesaris, Caesari dentur: Dominus enim dicit, & apostolus Paulus ait: Cui tributum tributum, cui rectigal rectigal; non solum propter timorem, sed etiam propter conscientiam. Reges enim iustitiam populo ministrant, & pacem etiam in suis regnis tenentur habere: duo haec sunt munia regum, in pace videlicet & iustitia populos suos continere, ideo tributa illis praestant populi, ideo a domino commendantur, dum ait: reddite quae sunt Caesaris, Caesari. Si igitur Caesari pro pace & iustitia, quae tenetur populo ministrare tributa praestantur, quae quae tributa tenemur reddere domino, a quo cuncta quae habemus accepimus? quid habes quod non accepisti? quod si accepisti, quid gloriaris? hoc est, quid extolleris tanquam non acceperis? Parum est quod dominus de agrorum fructibus ex postulat decimas, de omnibus etiam sensibus, deberemus fructum semper domino reddere. *Osee. 14. re: de omnibus animarum nostrarum potentijs, sicut dicebat Osee: omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Ecce labiorum fructus: sic de caeteris possumus dicere sensibus: o utinam in eius semper laude versemus, ne quicquam aduersum eius voluntati faciamus, tunc enim uerum reddimus Deo fructum, cum nihil permittimus in anima nostra, neque in sensibus nostris fieri, quod dominicis praecipit repugnet, tunc enim ipse nobis cum innocauerimus respondet: ecce adsum. Qui cum patre & spiritu sancto, uiuit & regnat in seculorum secula. Amen.*

T venerunt ad eum Sadducaei, qui dicunt resurrectionem non esse, & interrogabant eum, dicentes: Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant, & primus accepit uxorem, & mortuus est, non relicto semine. Et secundus accepit eam, & mortuus est, & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem, & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est & mulier. In resurrectione ergo, cum resurrexerint, cuius de his erit uxor? septem enim habuerunt eam uxorem. Et respondens Iesus, ait illis: Non ne ideo erratis, non scientes scripturas, neque uirtutem Dei? Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in caelis. De mortuis autem, quod resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquit: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed uiuorum: Vos ergo multum erratis. *Nunc ab his qui se profitebantur fideles, nunc uero ab haereticis Sadducaei calumniam patitur dominus: non desunt iniquis suae iniquitatis socij. Isti aduersarij erant, nempe Sadducaei haeretici negabant animas & angelos esse, & per consequens mortuorum resurrectionem: pharisaei utrumque fatebantur, ueruntamen illis abeuntibus, succedunt isti semibruti homines, uolentes etiam cum domino disputare: argumentum eorum, quemadmodum & ipsi, satis carnale erat, & foedum: sic suam igitur stultitiam palam fecerunt.* Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo. *Deinde longam texere historiam de quadam defuncta muliere, quae accepit*

septem, sibi inuicem succedentibus viris fratribus, omnes defuncti sunt sine liberis, quis ergo cōcludunt: perinde ac si dicerent, tu affirmas resurrectionē futuram, animas & angelos, quis horū septē eam habebit in resurrectione uxorem? dominus misericors, volēs illos à suo errore remocare, respōdit: Non ne ideò erratis, ob hoc scilicet, existimantes in futuro seculo opus esse nubere ad liberorum procreationem: non enim scitis scripturā, nec virtutem Dei? suscitati, sicut angeli Dei in cælo erunt. Quemadmodū angeli nō multiplicantur generatione cōmixta, sed à Deo simul creati sunt. Sic homines resuscitati, non habebunt opus matrimonio, quod institutum est ad propāgationem humani generis, quæ tūc cessabit, quoniam non erit opus amplioris multiplicationis, quando iam finietur seculum. De resurrectione autem, cuius virtutem ignorantēs negatis futuram, nunquā legistis, Deum, cum loquutus est de rubu Moysi, dixisse illi: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Jam à multis annorū cētēnarijs defuncti sunt: si illi secundum animas, in Dei conspectu non viuerent, quomodo Deus se illorū diceret Deum? non enim est Deus mortuorum, hoc est, eorum qui omnino non sunt, sicut isti Sadducei opinabantur, animas hominum morientium in nihilum reuerti, simulque cum corporibus finem accipere. Deus igitur dicit, dominus non est Deus eius, quod omnino euanescit & in nihilum reuertitur. Itaque cum Deus se illorum sanctorum dicat Deum, utique viuunt coram eo non corpore, quod in terram versum est, sed anima, quæ immortalis est, & quæ principium habens, care fine. Vos ergo multum erratis: Sic confusa recessit Sadduceorū heretica turba. Illa igitur desideranda est vita, in qua omnes nouiue necessitates cessabunt, ibi sponsalitia vacua erunt, ibi cibus & potus ociosi, ibi nulla ars, nulla scientia necessaria, ibi nullus uebis erit cuiuscunque necessarius vsus creaturæ, unusquisque habebit sui status sacietatem, pœnarum mali, deliciarum in diuina uisione boni. Nihil à nobis reuera esset omittendum, quod ad

illam

illam cœlestem patriam posset adducere, quicquid ad illam adispiscendam esset utile: proculdubio sine ulla hæsitatione, etiam si mortem oporteret pati, esset à nobis faciendum. Si nūc aliquis ueniret ad nos, annuncians in solam quandam latissimam nouiter esse inuentam, in qua esset salus perpetua, nullus unquā infirmaretur, nullus unquam moreretur, unusquisque habitatorum, quod desideraret continuo præ manibus haberet, amenissima prouincia: delectabile regnum: quis quæso non inhiaret illuc peruenire? quis non prepararetur? & si oporteret omnia quæ nunc possidet relinquere, id libentissimè faceret, quo ad illam citius posset peruenire? Si igitur hominibus ex illa ad nos prouincia uenientibus, taliaque narrātibus crederemus, & proprias relinqueremus sedes, ut illius delectabilis regni possemus esse incolæ, quanto magis debemus prædicante filio Dei inhiare, concupiscere, & omnibus uiribus, si opus est, relinquere omnem substantiam, & nihil difficile à nobis iudicantes, ut ad illam fœlicitatem peruenire possimus, quæ multo preciosior, multo ditior, multo salubrior est illa, quæ prædiximus: præcipue autem, cum non tantum animarum delitiæ inenarrabiles sint, verum etiam & corpora nostra in resurrectione surgent in incorruptione: & si seminetur dum moritur in corruptione: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in uirtute: seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Hæc optanda patria, hæc desideranda ciuitas, hæc totis uiribus quærenda gloria, in qua Christus Iesus dominus noster cum patre & spiritu sancto laudatur, benedicitur & glorificatur in æternum. Amen.

1. Corin: 15.

TRACTATUS V.

In cap. XII. beati Marci.

Accessit vnus de scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns quia bene illis responderit, interrogauit eum, quod esset primum omnium mandatum. Iesus autem respondit ei, quia primū omnium mādatum est, audi Israël: dominus Deus tuus, Deus vnus est. Et diliges dominum Deum tuū ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi: diliges proximū tuum sicut te ipsum: Maius horū aliud mandatum non est. Et ait illi scriba: Bene, magister, in veritate dixisti: quia vnus est Deus, & non est alius præter eum. Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximū tanquam seipsum, maius est omnibus holocaustis, & sacrificijs. Iesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longē à regno Dei. Et nemo iam audebat eū interrogare.

Quarta ad est in templo domino tentatio: prima fuit principum sacerdotum, scribarum & seniorum: in qua potestate dicentium hæc facis? secunda pharisæorum cum Herodianis, an licitum esset tributum Cesari præstare. tertia Sadducæorum de mortuorum resurrectione. quarta huius scribæ, qui voluit etiam ipse solus conquirere de magno mandato, vt experiretur, an nouerit bene dominus qui legem dedit ipsam legem. O mira Christi patientia: æquanimis enim uerò animo omnia audiebat, sine tumultu & strepitu uerbis responsa præstabat, & unico uerbo omnes dubitationes dissoluebat. Itaque nunc habemus quæstionem de magno legitimo mandato, cui dominus pro rei magnitudine, ex scriptura secundum suum morem respondit: docens nos, ne è capite nostro querentibus responsa tribuamus, sed si inueniri potest eorum

deu.

decisio. in scriptura, ad illam recurramus. Ecce enim Sadducæis ex scriptura respondit, nunc autem scribæ huic etiam ex scriptura, quod Deus vnus sit in essentia, & diligatur ex toto corde: omnes uidelicet cogitationes nostras in ipsum dirigi oportet: tunc enim diriguntur, cum nihil quod aduersum est legi eius cogitamus: perfectius diriguntur, cum de illo meditamur. Habemus namque latissimos ad meditandum campos, omnia uidelicet opera eius quæ fabricatus est in caelo & in terra, mari & omnibus abyssis: Rursum habemus aominum nostrum Iesum Christum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, nihilque optari potest quod in illo non reperiatur, deitatis, dilectionis, puritatis, benignitatis, indulgentiæ, largitatis, donorum & gloriæ, siquidem Deus & homo est. Ex toto corde diligendus est Deus, qui nobis unicum filium dedit redemptorē, ipse redemptor qui nos suo sacratissimo sanguine redemit cum sit Deus, etiā super omnia diligendus est ex tota anima, hoc est ex tota voluntate: omnes uidelicet animæ nostræ affectiones in illum dirigantur: tunc enim ex tota anima diligimus, cum nihil diligimus, quod non vel ipse sit, vel propter ipsum amemus. O felix anima, quæ tota in suo Deo commoratur, tota in illo versatur: omnis eius conuersatio cū apostolo Paulo in caelis est. Dulce utiq; mandatum, suaue iugum, leuis sarcina, honorifica conuersatio, gloriosa associatio, semper summo bono tota anima adherere: neminem timebit iste, nihil conturbabit istum quidquid acciderit ei, & si totus confractus labatur orbis, intrepidum reperient talem ruinæ. Ex tota tūc mente siue intellectu diligimus, cum omnes nostras intentiones in illum dirigimus: finis est primus in intentione, & ultimus in assecutione. Quando igitur finē omnium nostrarum actionum in Deum dirigimus, nolentes quicquam facere quin in illum dirigatur, tunc totus intellectus, cuius est intelligendo omnes actiones dirigere, in illum tendit: Tota fortitudine diligimus Deum, cum omnia quæ nobis vires præstant in illum pariter diriguntur,

Colos. 2.

diu.

diuitia, honor, redditus, dignitates, vires corporis, ingenij acumē,
 & quidquid aliud quod nobis vires præstat, in eius obsequio im-
 pēdimus. Cum aliās dñs de ista esset quæstione percontatus à quo-
 dam, qui quid faciendo vitam æternam possidere posset querebat:
 eodem similiter modo respondit, & tam illi quam isti, semper huic
 de dilectione Dei super omnia, addidit proximorum dilectionem
 sicut nostrum ipsorum. Præ nobis igitur & præ omnibus, & su-
 per omnia Deus est diligendus, proximi autem sicut nos: hoc pro-
 pterea arbitramur dominum semper addidisse de secundo man-
 dato præceptum, eo quod probatio dilectionis Dei, est exhibitio
 dilectionis proximi. Dicit enim beatus Iohānes in sua. 1. epistola:
 1. Jo. 4. qui fratrem suum, quem videt non diligit, Deum quem non videt
 quomodo potest diligere? Cæterū, hoc etiam confirmatur, eo quod
 dominus semper ponit dilectionem proximi propè suam, & dixit:
 amen dico vobis, quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.
 in die autem qua iudicabit orbem terræ, etiam de operibus bonis
 proximis exhibitis, vel negatis fiet discussio. Quemadmodū enim
 aurifices habent certum calculum, quem tactum vocant, vbi tan-
 gunt aurum ad experiendam ipsius auri virtutem: sic nobis proxi-
 mi à Deo sunt dati, quatenus in illis probetur illa quæ erga Deum
 optimum maximū habeamus dilectio. Scriba autem prætulit Deum
 & proximi dilectionem, omnibus holocaustis & sacrificijs, &
 merito: quoniam quidquid Deo offertur sine eius amore & grati-
 tia, ad vitam æternam non prodest: cui dominus respondit, non
 esse longè a regno Dei, qui sic bene de lege sentiebat. Cui cum pa-
 tre & spiritu sancto, est honor, & gloria in æternum. Amen.

In cap. XII. beati Marci.

Respondens Iesus dicebat, docens in templo:
 Quomodo dicunt scribæ Christum filium esse
 Dauid: ipse enim Dauid dixit in spiritu sancto:
 Dixit dominus dño meo, sede à dextris meis:
 Donec ponam inimicos tuos: scabellum pedum tuorum. Ipse
 ergo Dauid dixit eum dominum, & vnde est filius eius? Et
 multa turba eum libenter audiuit. Et dicebat eis in doctrina
 sua: Cauete à scribis, qui volunt in stolis ambulare, & saluta-
 ri in foro, & in primis cathedris sedere in synagogis, & pri-
 mos discubitus in cœnis: qui deuorant domos viduarum sub
 obtentu prolixæ orationis, hi accipient prolixius iudicium.
 Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo
 turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iacta-
 bant multa. Cum venisset autem vidua vna pauper, misit duo
 minuta, quod est quadrans. Et conuocans discipulos suos, ait
 illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper, plus om-
 nibus misit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim
 ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc verò de penuria
 sua, omnia quæ habuit misit totum victum suum. Scribæ,
 qui legis doctores se esse profitebantur, quibus populus in expo-
 nendis scripturis fidem præstabat, maximo tenebantur piaculo
 non inuestigantes tempus aduentus domini, signa & doctrinam,
 vt possent de re maxima in lege, hoc est, de Messia certiorè po-
 pulum reddere: atqui ipsi obcæcati vnà cum principibus sacerdo-
 tum, pharisæis & senioribus, clauem, prout illis impropertuit do-
 minus, scientiæ abstulerunt, & nec ipsi introierunt, & volentes
 introire prohibuerunt: Sic enim habetur Luc. xi. Vobis le-
 gisperitis, qui tulistis clauem scientiæ, ipsi non introistis, & eos
 qui introibant prohibuistis: propterea de illis loquitur dominus,
 dicēs:

dicens: Quomodo dicunt scribæ Christum filium esse Dauid? videtur nihil aliud docuisse illos populum, præterquam Messiam de domo Dauid venturum, nullum unquam de diuinitate eius verbum habuisse, cum in sacra scriptura multis in locis expressum esse perspicuum sit, quando neque illis Deum filium habere ignotum erat: Ipsi enim uerò coram Pilato domino obreuerunt, dicentes: nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. Ipsi etiam domino pendenti in cruce illudebant, dicentes: si filius Dei es, descende de cruce, nusquam enim dixerunt, Deus filium non habet, & ipse hoc falsum testimonium Deo imposuit, ideo illum reum esse mortis accusamus: sed tantummodo accusant quòd falso se dixit filium Dei esse. Quod & sapientia cap. 2. prædixit futurum his verbis: Cautemur quæ ventura sunt illi, & sciemus quæ erunt nouissima illius, si enim est verus filius Dei, liberabit illum de manibus contrariorum. Cum igitur legis periti scribæ, de Messia aliud populo non annunciarent nisi tantum filium Dauid futurum, dominus volens ipsi populo manifestare suam (quoniam verus est Messias) diuinitatem, inquit: Quomodo enim dicunt scribæ Christum filium esse Dauid? ipse enim Dauid dixit in spiritu sancto: hoc est, cum ipse per spiritum sanctum prophetans, de Messia loqueretur: Dixit dominus dño meo, sede à dextris meis. Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Ipse ergo Dauid dixit eum dominum, & unde est filius eius? ac si cõcludat: aliam igitur habet deitatis naturam, qua Dauid eum dominum dicit, nempe si tantummodo homo esset non Deus, non illum dominum Dauid, in spiritu sancto loquens, appellaret. Et multa turba eum libenter audiuit, tunc in sua dicebat doctrina: Cautete à scribis, ostendens quomodo prophetarum oracula populo conlabant, & nec ipsi introierunt, & eos qui intrare volebant prohibuerunt. Cautete à scribis, qui volunt in stolis ambulare, & saluari in foro, & in primis cathedris sedere in synagogis

& primos discubitus in cænis: qui deuorant domos viduarum sub obtentu proluxæ orationis, hi accipient proluxius iudiciũ. Quatuor illis opponit dominus, ambitionis & superbiæ duo, cupiditatis tertium, in stolis ambulare quartum: quas ego non solum cultiores arbitror vestes, verum etiam religiosiores: cultus enim cultior & religiosior ostentationi illis inseruiebat, ut in se omnium oculos conuerterent. Nimis etiam curabãt saluari ab omnibus in foro dum in publicum prodibant, tanquam præcipui inter homines: tertio autem dum in synagogam contingebat ire, primas requirebant cathedras: quarto dum inuitabantur ad cœnam, primos discubitus occupabant: ecce eorum ambitio, arrogantia, & superbia maxima. Deinde ne in his, modo seculari se habere existimarentur, hypocritam adiungebant sanctitatem, & in morte virorum proluxas orationes apud viduas mulieres fundebant, pro animabus defunctorum, neque id gratis, sed proluxæ orationi proluxum accedebat stipendium, ideo ait dominus: hi accipient proluxius iudicium, lata sententia scribarum, eo quòd sua cupiditate & arrogantia obcaccati, dominum agnoscere noluerunt: qui etiam & populum à vera fide in Christum auerterunt. Et sedens Iesus contra gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa. Nota quòd dominus non arguit gazophylacium, neque inuuliter dicit ibi æs esse iactatum, quinimo & viduam laudat, quæ omnia quæ habuit iactauit: hæreticos dominus præsciens futuros, qui omnia hæc & templorum ædificia erant demolituri, sedens voluit aspicere omnes iactantes in gazophylacium, accessit vidua pauper & misit duo minuta, quod est quadrans. Et conuocans discipulos suos, ait illis: (volens approbare cõtra hæreticos elemosynam templo factam, verè acceptabilem esse, volens etiam ostendere quantitatem elemosynæ, iuxta possibilitatem dantis esse attendendam) Amen dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium.

Omnes

Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc vero de penuria sua, omnia quæ habuit misit, totum victum suum. Itaque deus huius viduæ laudatur, opus templo exhibitum probatur, & si quis totum victum suum templo obtulerit, à domino commendatur: fabricanda igitur sunt templa, erigenda altaria, dona ecclesiæ offerenda, omnia hæc à domino in hac lectione probantur. Coercendi itaque sunt ecclesiastica disciplina oppositum sentientes, docentes vel prædicantes: benedictus sit dominus noster Iesus Christus, qui sciens omnia quæ ecclesiæ suæ erant superuentura, sufficientissimè necessaria, verbis & exemplis docuit, ut volentes ad lucens Euangelium aspicere, omnibus proprii arrogantis intellectus deiectis tenebris, errare non possint, quin veritatem & lumen videant, dominum nostrum Iesum Christum. Qui cum patre & spiritu sancto, vivit & regnat, in æternum. Amen.

In cap. XIII. beati Marci.

T cum egrederetur de templo, ait illi vnus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & quales structuræ. Et respondens Iesus, ait illi: Vides has oēs magnas ædificationes: Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. Et cum sederet in monte Oliuarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & Andræas: Dic nobis quando ista fient: & quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari. Et respondens Iesus, coepit dicere illis: Videte ne quis vos seducat: multi enim ventent in nomine meo, dicentes, quia ego sum: & multos seducent. Cum audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis, oportet enim hæc fieri, sed nondum finis. Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum, & erunt terræ motus per loca, & famēs: initium dolorum hæc. Videte autem vosmetipfos. Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis vapulabitis, & ante reges & præfides stabitis propter me, in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet prædicari Euangelium. Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare in illa hora quid loquamini: non enim vos estis loquentes, sed spiritus sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos. Et eritis odio omnibus, propter nomen meum: Qui autem sustinuerit in finem, hic saluus erit. *Hoc 13. cap. beati Marci oportet in tres diuidi sententias, ut eius sensus percipi possit, de quibus in cōmentario nostro super Matth. satis dictum est. Nihilominus tamen ne hoc cap. legentes sententia confundant, illud sic oportet diuidere. Meminisse oportet Matth.*

P tria

tria quæsiſſe hos domini discipulos, cōmemorare: Dic nobis quando hæc erunt, & quod signum aduentus tui, & consumationis seculi. hic Marcus tantūmodo, de templi diruptione, & ciuitatis Hierusalem vastatione discipulos domino proposuisse cōmemoratur, nihilominus ad omnia tria, quæ diximus, domini responsa, copiose recitat: igitur attendendū est, dominū primò de templi euersione, & persecutione apostolorum differere. secundo autem de aduentu Antechristi, ibi erunt enim dies illi, tribulationes tales etcæ. tertio de consumatione seculi & futuro iudicio, ibi, sed in illis diebus post tribulationē illam. Attendenda etiam sunt verba vltima huius cap. scilicet: quod autē vobis dico omnibus dico, uigilate: perinde est ac si dñs diceret: hoc autē quod vobis annuncio, non tantū vobis, quin etiā omnibus venturis post vos dico, in quod omnes vigilantes sint: quo fit clarius id quod diximus in tres partes esse diuidendum hoc cap. Primò etiam de euersione Hierusalem, vna cum templo, adiunxit dominus apostolorum persecutionem, ne illos impræmeditatos occuparet: praua conuersatio sacerdotum in templo, ruinam templo minatur: precedentibus capitulis legimus, peccata grauissima principum sacerdotum, scribarum, pharisæorum, seniorum. Quid aliud expectandum erat, quā id quod respondit dominus ostendenti illi templi structurā nobis? Vides has omnes magnas ædificationes? Nō relinquetur, respondit, lapis super lapidem, qui non destruat. Caueant igitur omnes templi habitatores & possessores: Magna fuerunt in Hispania templa, & per infideles quondam dirupta sunt: magna fuerunt in Africa templa, & à Gothis, qui ab Hispania prodierunt, sunt euersa, quorum vsque hodie ruina permanet. Cum autem esset in monte Oliueti dominus, quatuor discipuli quæsierunt: Dic nobis quando ista fient? & quod signum erit, quando hæc omnia incipiet consumari? prædixit dominus venturos pseudochristos, & multos seducent: Antechristus horum caput est, quæ admodum & beatus Ioannes ait: Audistis quia Antechristus

venit

venit, & multi Antechristi facti sunt, vnde scimus quia nouissimā hora est. Hoc dixit, quoniā audierat à domino hoc quod beatus Marcus dicit: Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: & infra ait: Exurgent pseudo Christi, & pseudo propheta. Tunc illis annunciat dominus prælia futura, & terræ motus, & fames initia esse dolorum: & discipulorum persecutionem subiunxit, eo quod post apostolorum persecutionem, & à tota Iudæa expulsionē, subsequuta est templi euersio, & totius Hierusalem vastatio, per Titum & Vespasianum facta. Propterea dominus templi diruptioni, apostolorum persecutionem interposuit, & tyrannidem Iudæorum in credētibus, quorum filij parentes tradebant in mortem, & fratres fratres, & omnibus hominibus odio facti sunt. Illud autem quod ait, in omnes gentes primū oportet prædicari Euangelium, ad seculi consumationem est referendum, nō autem ad templi euersionem: Sic enim ait beatus Matth. Et prædicabitur hoc Euangelium regni in toto mundo, & tunc veniet consumatio. Sequitur etiā aliud signū, vastationis Hierusalem & templi: cum videritis, inquit, abominationem desolationis stantem vbi nō debet, hoc est in templo, quæ dicta est à Daniele addit beatus Matth. Idolum dicunt quidam, quod fuit positum in templo, vel statuam Adriani equestrem illud fuisse signum proximæ venturæ euersionis templi & Hierusalem. tunc qui in Iudæa sunt fugient ad montes propter magnam tribulationem, quam passuri erant Iudæi in illa obsidione facta per Titum, ita vt stercore manducarent, quin etiam & propriam prolem: & nullus Iudæorum remansit, qui vel non fame mortuus, vel gladio occisus fuerit, vel in captiuitatē ductus, teste Iosepho de bell. Iudaico. Sic dispersa est omnis Iudæa per vniuersum orbem: & ne vnquam expectent Messiam, nisi quando venerit dominus iudicare seculum per ignem, audient suum Danielem cum de hebdomadibus venturi Christi agit, dicentem: Et erit in templo abominatio desolationis, & vsq; ad consumationem & finem perseuerabit

P ij

rabit

abit desolatio: non profecto reaedificabitur templum, quemadmodum factum est post Babylonis captiuitatem per Zorobabel, sed quid ait audi, usque ad consumationem seculi, intellige in finem videlicet mundi perseverabit desolatio. Vob autem pregnantibus & nutrientibus in illis diebus, eo dicit dominus, quoniam grauata prolis pondere celeriter fugere non poterunt: orate vero ut hyeme non fiant, quoniam non est aptum tempus ad fugiendum, propter inundantes pluuias. Quo peruenerit Iudæorum proteruita videmus: quas in inferno patiuntur pœnas credimus, sed non videmus: Videbimus siquidem cum dies nostra ultima venerit, utinam gaudentes cum Christo domino videamus, & è caelo pœnas illorum prospiciamus: interim autem si qui illorum ad nostram peruenerint manus, non cessemus illos monere, & sacris scripturis ostendere redemptorem: ne & qui in partibus aliquibus à christianis tales viuere permittuntur, ipsi cum suis scribis, sacerdotibus & senioribus & pharisæis prædictis in inferno perpetuo sua perfidiæ cruciatus reddant. Christo autem domino cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria, imperium in æternum. Amen.

TRACTATUS II.

In cap. XIII. beati Marci.

Runt enim dies illi, tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, usque nunc, neque fient. Et nisi breuiasset dominus dies, non fuisset salua omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiabit dies. Et tunc si quis vobis dixerit: ecce hic est Christus, ecce illic: ne credideritis. Exurgent enim pseudoChristi, & pseudoprophetae, & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia. *Hæc est secunda pars beati Marci cap. 13. in qua dominus de signo aduentus sui tractat, quam ex ipsa*

litera

litera satis ostenditur, non posse ad euerfionem templi & Hierusalem applicari: quoniam illæ tribulationes & si fuere magna, nihilominus aliæ penè similes leguntur: nempe obsidete Regem Syria Samariam, tandiu obsessa est ciuitas, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cibi stercoris columbarum quinque argenteis. Cumque Rex Israël transfret per murum, mulier quædam exclamauit ad eum, dicens: Salua me domine mi rex. Qui ait: non te saluet dominus: unde te possunt saluare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam Rex: quid tibi vis? Quæ respondit: mulier ista dixit mihi, da filiū tuū ut comedamus eum hodie, & filium meū comedemus cras. Coximus ergo filium meum & comedimus: dixitque ei die altera, da filium tuum ut comedamus eum: quæ abscondit filium suū. Arcta nimis fuit hæc obsessio, sed illa Hierosolymorum maior, quando ad euerfionem usque peruenit. Erunt enim dies illi, tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, neque fient. Et nisi breuiasset dñs dies, non fuisset salua omnis caro: sed propter electos quos elegit breuiabit dies. Hoc cum illa obsidione non quadrat, ideo illam dicimus esse persecutionem, quæ sub Antechristo omnibus fidelibus est futura: exurgēt enim pseudoChristi, & pseudoprophetae, & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. Hæc signa & portenta apparentia erunt, sed falsa, secundum beatum apostolum Paulum, qui Thessalonicensibus scribens, ait: Et tunc reuelabitur ille iniquus, quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui eum, cuius est aduentus secundum operationem Sathanæ, in omni virtute, & signis & prodigijs mendacibus. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia. Non hunc Antechristi aduentum apostoli viderunt, sed quod dicit: Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia, ad prædicandum & scribendum, ut notum sit omnibus fidelibus veteris: Ideo in fine totius huius cap. ait Euangelista dominum dixisse, quod autem vobis dico, omnibus dico, vigilate. Vigilemus

4 Reg. 6.

Epist. 2.
cap. 2.

P iij

igi

igitur omnes, quandoquidem ignoramus, an nostris vel alijs futuris temporibus, hæc grauisissima omnium persecutionum, quæ facta sunt aduersus ecclesiam continget, semper Christum dominum precantes, & dicentes: Et ne nos inducas in tentationem. Qui viuus & regnas cum Deo patre, in vnitatis Spiritus sancti Deus, per omnia seculorum secula. Amen.

TRACTATUS III.

In cap. XIII. beati Marci.

Ed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum, & stellæ cœli erunt decedentes, & virtutes quæ in cœlis sunt, mouebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria. Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ vsq; ad lummum cœli. A ficu autem discite parabolam: Cum iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis, quia in proximo sit æstas: Sic & vos cum videritis hæc fieri, scitote quod in proximo sit in ostijs. Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. De die autem illo vel hora, nemo scit, neq; angelus in cœlo, neq; filius, nisi pater. Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregrinè profectus reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem cuiusq; operis, & ianitori præcepit, vt vigilet. Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: sero an media nocte, an gallicantu, an mane) ne cum venerit repente, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate. Ecce tertium quæsitum solutum, scilicet & quod signum consumationis seculi: solis obtenebratio, luna obscuratio, stellæ decedentes, cometas intellige

tellige, vel ignem in modum stellarum descendentem: nempe vna noua stella ad Christum ostendendum regibus, nouiter creata est: ad illum tanquam iudicem manifestandum multæ decident. Et forte iste est ignis, qui ante faciem eius venturus est adurens terram: de quo in psal. ^{Psal. 96.} Ignis ante ipsum præcedet. Et beatus apostolus Petrus: Cœli autem ^{2. Petri. 3.} qui nunc sunt & terra, eodem verbo repositi sunt, igni reseruati in diem iudicij. Quod verò ait, de die autem illo, vel hora nemo scit, neque angeli in cœlo, neque filius, nisi pater. Sic accipiendum est: quemadmodum verè dicitur nescire in confessione detecta confessarius, quoniam illi dicta sunt, eo modo quod reuelare non potest: Sic filius illam horam secundum diuinitatem vnam cum patre prænosces, in humanitate assumpta reuelare non potest, quoniam illam ad neminem dicendum vnam cum patre nouit. Ita dominus cum de regno Israël quereretur, respondit: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta quæ pater posuit in sua potestate: etiam filius & Spiritus sanctus, quorum vna est essentia, vna voluntas, in sua potestate posuere tempus conversionis Iudeorum. Dicendo ergo, quæ pater posuit ex sua potestate, non excludit filium & Spiritum sanctum: Dicendo igitur nunc: neq; filius, idem est ac si dicat, non posse reuelare per organum humanitatis assumptam quod soli patri est notum, notum etiam filio & Spiritui sancto, sed non ad reuelandum nisi eo tempore, quo vna eademque voluntas in Deo statuit reuelandum. Vigilia verò nobis viuentibus sumopere commenda datur, ne nos illa dies imparatos inueniat, terq; repetitur: Videte, vigilate, & orate: deinde subiuncta similitudine patris familias repetitur. Vigilate ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat: sero an media nocte, an gallicantu, an mane) ne cum venerit repente, inueniat vos dormientes. Item tertio concluditur: Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate. O bone Iesu viuorum & mortuorum iudex, cuius verba, cœlo & terra transientibus, non vtiq; transibunt, dum viuimus precamur supplices, sic tua facias gratia vigilare, ne nos dormientes inuenias cum veneris iudicare. Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria & imperium in æternum. Amen.

Rat autem pascha & azyma, post biduum, & quærebant summi sacerdotes & scribæ quomodo eum dolo tenerent, & occiderent. Dicebant enim: Non in die festo: ne forte tumultus fieret in populo. Et cum esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabaistro effudit super caput eius: Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est: Poterat enim unguentum istud venundari plusquam trecentis denarijs, & dari pauperibus. Et fremebant in eam. Iesus autem dixit: finite eam, quid illi molesti estis: bonum opus operata est in me: semper enim pauperes habebitis vobiscum, & cum volueritis potestis illis benefacere, me autem non semper habebitis. Quod habuit hæc, fecit, præuenit enim ungerere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Euangelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius. *Passionem domini nostre redemptionis pretium, quadrupliciter considerare possumus: nempe quomodo per illam diuinitas domini manifestata ex scripturis: hoc prouidit Deus, hoc sua sapientia ordinauit, ut in illo diuinitas Messie ostenderetur quo magis videbatur abscondi, & quanto inimici satagebant ne nomen eius amplius memoraretur, per illud amplius illustraretur. Mirabilis enim uero magnitudo diuini consilij, longè superas omnem humanam sapientiam: si enim passio domini per omnes suos actus prophetata est & manifestata, nullus alius posset credi Messias, nisi qui per omnes illius passionis actus uiam finiret. Vnde & apostolus Paulus Corinthijs ait: Iam didi enim uobis in primis: quod & accepi, quoniam Christus*

1. Cor. 15.

tuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, & quia sepultus est. Isto igitur primo modo possumus dominicam considerare passionem, & secundum istam rationem de illa diximus, in nostro super Mat. commentario: Secundum autem possumus illam considerare secundum quod est a nobis meditanda & sentienda, iuxta illud beati apostoli Pauli ad Philippenses: Hoc enim sentite in uobis, quod & in Christo Iesu. Et isto secundo modo, nunc de illa secundum Marcum disseremus. Tertio potest considerari secundum quod est moralis instructio nostra. Quarto quomodo per illam Deo & eius honori est satisfactum, & nos redempti sumus. Quoniam igitur de modo illa sentiendi in cordibus nostris dicturi sumus, primum debemus humanitati Iesu compati, considerantes quomodo ille in corde suo dolebat de ingratitude illius, quem sibi elegerat populi: & de factiorum Abraham obsecratione & donatione: & de illius Iudæ discipuli perditione. De omnibus his longè ante ingemuit in spiritu sancto David, dicens: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique: Et si is qui oderat me, super me magna loquutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: Tu uero homo unanimes, dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu. Iam quidem appropinquabat, post biduum pascha, & quærebant summi sacerdotes & scribæ, (idem referunt Matth. & Luc.) quomodo eum dolo tenerent & occiderent: cupiebant tamen id fieri extra diem festum, ne forte tumultum in populo excitarent: Non timebant occidere, sed timebant populi tumultum, nescientes non posse agnum immaculatum a tot seculis in agniculis paschalis præsfiguratum immolari, nisi in die festo. Nam propter hunc diem festum, illud paschale Iudæi a tot ante seculis, solemne celebrabant festum: non absque ratione existimare possumus, dominum hunc diem festum magna cum animi anxietate, secundum humanam naturam expectasse. Qui enim iam proximus passioni cepit pauere & tædere, non dubium est quin afficeretur tristitia, considerans que

Philip. 2.

Psal. 54.

passus

passurus erat, cui omnia prae oculis manifesta erant: nouerat enim concilium principum, sacerdotum, scribarum & seniorum: nouerat Iudae proditoris diabolicam traditionem, & omnia simul sciebat, quae ventura erant super eum, de quibus satis contristabatur: nihilominus tamen libentissimè propter Dei honorem, & patri obedientiam, nostramque salutem seipsum morti offerebat. Et cum esset Bethaniae in domo Simonis leprosi, què à lepra sanauerat: hoc intelligendū est, sex diebus ante festum paschae, secundum Joannem cap. 12. cōtigisse: dicit enim: ante sex dies paschae. Sed Marcus & Matth. narrant consilium ultimum de morte domini; per scribas & sacerdotum principes in domo Caiphae habitum: deinde reuertuntur ad effusionem unguenti, in illa caena in domo Simonis leprosi facta, quo rectius possint Iudae traditionem, & dominicam passionis exordium scribere: Què admodum Matth. dum genealogiam uelut saluatoris texere, primò dixit, filij David, deinde Abraham, cum multis prius ceteris annis Abraham fuerit quam David. Tumultus porro populi què timebāt huc peruenit, ut omnium beneficiorum acceptorum ingrati, nō solū se ad impediendam dñi passionem opponerēt, verum etiā, quia mutabilissimi sunt, crucifixionem dñi, & Barabae absolutionem excelsis clamoribus postularēt: populis nō esse defendendū. Et cū esset Bethaniae, hoc inferiore loco posuit Euāgelista, cum primò factū fuisset conciliū principum sacerdotum & scribarum, fuit siquidē biduo ante pascha, uidelicet feria tertia post dominicam palmarum, quo possint (prout diximus) Iudae traditionis, & dominicam passionis exordium & ordinem, rectius & sine interuallo narrare. Cū igitur esset Iesus Bethaniae in domo Simonis leprosi, & recuberet, venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati preciosi, & fracto alabaistro effundit super caput eius. Hanc Mariam Magdalenam fuisse, testatur beatus

Ioan. 12. Ioannes. In Bethania uidimus domum Martae, & domum Simonis leprosi, qui uidelicet fuerat leprosus: Marta dominabatur Bethaniae: in isto oppido adhuc supersunt vestigia domus eius: domus

vero

verò Simonis huius qui fuerat leprosus & à domino sanatus, adhuc extat reaedificata: Hic Simon uel erat consanguineus Martae uel amicus, nempe dum ille caenam Christo facit, Marta domum Simonis ingressa ministrabat, & Maria hoc, de quo loquitur Euāgelista, Christo domino unguenti obsequium impendit. Unguentum erat de spicis nardi compositum, quae maiorem praestant odorem quam ipsa nardi folia: hoc dicit Ioannes pisticum, hoc est fidele, pretiosius quam caetera ex folijs nardi composita unguenta, quoniam erat secundum Marcum spicatum. Nardus herba est humilis, forte illa est quae apud Cyprum habetur in pretio, odorifera satis, quam uidimus & manibus attrectauimus: Quòd autem dicit quosdam indignè ferentes, apostoli fuere: primus Iudas secundum Ioannem, deinde omnes discipuli secundum Matth. & hic Marcum. Iniquus unus, prouocat aliquando etiam bonos: quod apostolus Paulus dicebat Corinthijs: Modicum fermentum totam massam corrumpit. Et fremebant in eam, Quam excusauit dominus: Quin etiam dixit, hoc factum semper tanquam bonum & pium, memorabile permanere in laudem huius mulieris. Quod supra dixi cap. xij. de uidua mittente in gazophylacium duo minuta, quae à domino laudatur, confirmatur iterum nunc à domino: Hoc est ea quae in templis, altaribus, & uasis quibus dominica tractantur mysteria expenduntur, Deo esse accepta. Poterat dixit Iudas, dixerunt & discipuli, hoc unguentum uenundari plusquam trecetis denarijs, & dari pauperibus. dñs autem dicit, bonum operis operata est in me, pauperibus semper potestis subuenire, me autem nō semper habebitis: haec ex deuotionis feruore hoc obtulit, & laudabiliter fecit: praue nit enim unguere corpus meum in sepulturam. unde & dñs laudat, quae in obsequium sepulturae suae erant expēdenda, unguenti per Nicodemum, mirrae & aloes quasi libras centum. Considera & corde ruminas, quanta cū tristitia dñs hanc unctionem defendit, memor mortis & sepulturae suae, quae iam appropinquabant. Cui cū patre & spū sctō, est honor, gloria, & imperium in aeternum. Amen.

T m

TRACTATUS. II.

In cap. XIII. beati Marci.

Iudas schariotes, vnus de duodecim, abiit ad sumos sacerdotes, vt proderet eū illis. Qui audientes gauisi sunt: & promiserūt ei pecuniam se daturus. Et quærebat, quomodo eum opportune traderet. Et primo die azimorū, quādo pascha immolabant, dicūt ei discipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi comedere pascha? Et mittit duos ex discipulis suis, & dixit eis: Ite in ciuitatem, & occurret vobis homo lagenā aquæ baiulās, sequimini eum, & quocunq; introierit, dicite domino domus, quæ magister dicit: Vbi est refectio mea, vbi pascha cum discipulis meis manducem: Et ipse vobis demonstrabit cænaculum grande stratū, & illic parate nobis. Et abierūt discipuli eius, & venerunt in ciuitatem, & inuenerunt sicut dixerat illis, & parauerunt pascha. *Paucā hic annotanda sunt, cum siquidē hanc litera tres tantummodo breues contineat sententias: Iudæ scilicet proditorem: Domini de paranda pascha iussione: & discipulorum obedientiam. Nullis potest verbis explicari hæc Iudæ proditio, quandoquidem nihil minus illi dominus contulit ac ceteris apostolis: missus est cum illis ad prædicandum in nomine Iesu, & ceteris miracula est operatus, audiuit dominum prædicantem, & vidit tot mirabilia operantem, cum illo toto tempore prædicationis suæ conuersatus est: illi etiam commisit pecuniarum vsum in suis & apostolorum necessitatibus expendendarum: nihil mali legitur illi illatum, nullam à domino est iniuriam passus: non illum aliter quando legimus grauiter increpasse. Vnde ergo illi cōgesta est tanta malitia? vnde tāta fraus in cor eius immisa? per quā portā, per quā fenestrā, per quā rimolā Satanas introiit in cor eius, vt traderet magistrū suū, dñm suum, agnū mansuetissimū, purissimū hominē, Deum verum? obstupescit natura, arefcit cor, habetatur sensus, deficit*

deficit cogitatio: inuestigare, vnde huic Iudæ proditori tanta sit oborta nequitia? Beatus Ioannes illum dicit furem fuisse, quando mulieri vnguentum fundenti super caput domini indignatus est, dicens: Dixit ergo vnus ex discipulis eius Iudas schariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs, & datum est egenis? dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, loculos habens, ea quæ mittebantur portabat. Et sequenti cap. cum accepta de manu domini buccella panis exiisset, dicente domino: quod facis fac citius. Quidam enim, inquit Ioa. putabant, quia loculos habebat Iudas, quod dixisset ei Iesus: Eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festū: aut egenis vt aliquid daret. Non inuenimus aliam causam tanti sceleris perpetrandi, nisi hanc solam, indignatum scilicet fuisse, quia pecunia illa poterat, si venderetur vnguentū, in manus eius peruenire. multæ aliæ fortè causæ præcesserant, quia fur erat, & cor eius non erat rectum cum domino, sed temporalia lucra quærebat. Vide cupiditatis periculum: quantūcunq; approximes Christo & in eius societate viuas, & cum illo & sanctis apostolis conuerseris. Hinc etiam aduertendum est, quemadmodum dominus habuit proprium in communi: Iudas pecuniam quæ domino mittebatur in loculis portabat, & de illa quæ necessaria erant emebantur, & eleemosynæ elargiebantur. Hinc etiam peruenit illa beata apostolorum consuetudo, qui pretia substantiæ, eorum qui fidem suscipiebant Hierosolymis in communi reponentes, vnicuique distribuebant, quemadmodum cuique opus erat. Obstructum igitur est os loquentiū aduersus nostri temporis religiosos viros, qui cū possessiones habeant in cōmuni, distribuunt à præposito illorū, prout vnicuiq; opus est. Et primo die azimorum, quādo pascha immolabant, dicūt ei discipuli: quo vis eamus & paremus tibi comedere pascha? Idē beatus Mat. Mat. 26. ait: Prima autē die azimorū, accesserūt discipuli ad Iesum, dicētes: & Luc. Venit autē dies azimorum, in qua necesse erat occidi pascha

pascha, & misit Petrum & Ioannem. Hæc idcirco coniuncti ex omnibus Euangelistis, ut græcorum error innotescat, dicentium, dominum præuenisse paschæ celebrationem, eo quod beatus Ioannes ait de Iudæis: Ipsi nõ introierunt in prætorium vt non contuminerentur, sed manducarent pascha: oblitum in hoc legis, quæ septem diebus præcipiebat manducari azima, & omnes dicebantur festiui & paschales: & si die prima agnus occidebatur & māducabatur vnā cū azimis & alijs ceremonijs, quæ in lege præscribuntur. Ecce igitur quomodo tres Euangelistæ apertissimè ostendunt, dñm prima die azimorū, quādo agnus immolabatur, cū discipulis celebraſſe pascha, quemadmodum sacrosancta tenet Romana mater ecclesia. & mittit duos ex discipulis suis, hi secundum Lucam fuere beatus Petrus & Ioannes, dato signo homini baiulantis lagenam aquæ, qui accepto signo progredientes, hominem inuenerunt lagenam aquæ baiulantem, quem sequuti introierunt in amplissimā domum, quæ vsque hodie permanet in monte Syon, in quo præcipua pars Hierusalem tunc continebatur: hunc hospitem vel Iosephum ab Arimathia, vel Nicodemum suspicantur nonnulli, quoniam discipuli domini occulti erant. Signa Christi signa vera sunt: cælū & terra transire poterunt, verbum autem domini verum permanet in æternum. Non dubium est, Petrum & Ioannem considerasse signi inuentionem, & animum patris familias, qui gaudio magno obtulit domum & omnia ad celebrationem paschæ necessaria. Non legimus vnquam dominum elegisse ad paschæ celebrationem palatium amplissimum, & domum stratam nisi nunc, eo quod aliud maius erat ibi celebrandum sacrificium, corporis scilicet & sanguinis eius, quod tandiu præfigurauerat agnus ille paschalis, tot ceremonijs celebratus. Felix hospes, felix domus, in qua dominus diuinitus sui corporis & sanguinis sacrificiū primò celebrauit & instituit: ibi ordinati sunt apostoli sacerdotes ad hæc diuina mysteria peragenda, ibi in illis, omnibus sacerdotibus dictū est: hoc facite in

meam

meam commemorationem. Memoriale enim est pass:onis domini, & omnium eius actionum, & totius vitæ rememorationum singulare: ideo arbitror præcipuos apostolos, ad pascha parandū destinatos à domino fuisse, Petrum scilicet & Ioannem, quoniā agno materialis finis erat imponendus, & quod per tot centenos annos præfigurauerat immolandum incruentè in cœna, cruentè verò sequenti die in cruce immolatum est. Beati discipuli Petrus & Ioannes parauerūt pascha, nihil hæsitantes de signo, nec aliud quicquam à domino requirentes: Hæc est obedientia fides, vera enim obedientia nescit dicere quare, sed velut mansuetissimum animal dorsum oneri muta supponit: hoc est quod dicebat Dauid: ^{Psal. 78.} Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. In Dei igitur obedientia semper viuamus, maioribus nostris fideliter subdamur: vbi enim vera obedientia est, securitas est: nõ enim qui fideliter obedit errat, iubens errare potest. ecce dominus factus est obediens vsq; ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen: Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria & imperium in æternum. Amen.

TRACTATUS. III.

In cap. XIII. beati Marci.

Vespere autē facto, venit cum duodecim. Et discubentibus eis & manducantibus, ait Iesus: Amē dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui māducat mecum. At illi cœperūt cōtristari, & dicere ei singillatim: Nūquid ego? Qui ait illis: Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manū in catino: & filius quidē hominis vadit, sicut scriptū est de eo: Væh autē homini illi, per quem filius hominis tradetur, bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meum.

Et

Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur: Amen dico vobis, quod iam non bibite de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei. *Ingressus est dominus domum à Bethaniam veniens, illam utique felicem domum, quam tanto mysterio celebrando dominus elegerat, recubuit, edere coepit unam cum discipulis paschalem agnū: Quanta affectus fuerit dominus tristitia videns se in catino figuratim die crastina immolari, sequētia verba demonstrant. Cum igitur cœnaret ait discipulis suis tristissimum verbum: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. Audierant sancti discipuli dominum de sua morte saepe loquutum, vltimò autem paucis post diebus idem impetentem, quando Iacobus & Ioannes dexteram & sinistram in regno eius petierunt, nunquam tamen hoc verbum illis palam dicitur est loquutus, videlicet, vnus vestrum me traditurus est. Turbati vehementer sunt, & non quēadmodum quando Petrus pro omnibus respondit, quærenti domino: Quem me dicunt homines esse filium hominis? sed sigillatim vnusquisque eorum quæsiuit, numquid ego? triste nuncium in tanto paschali gaudio, nō dubito quod aliqui eorum secretò singultus & lachrymas funderent, alij stupēfacti non possent repetere cibum, præcipuè cum dominus, quærentibus illis, nunquid ego? non aliud respondit, quàm eorundem verborum confirmationem repetens: vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino, quo arbitror eos maiori affectu fuisse tristitia. Nos igitur cum domino & sanctis apostolis intuemur, & in penetralibus cordis nostri reponamus illam, quam dominus tristitiam habuit hæc dicens, & qua sunt affecti apostoli hæc audientes. Aderat Iudas traditor, qui vnus erat ex discipulibus, cuius faciem non dicit Euangelista fuisse rubore suffusam, neq̄ illum confusum, sed perfricata fronte, corde maligno cæteris edebat. Ne autem misericors dominus deesset solito suo*

pietate

malignum Iudam reuocaret ab incepta traditione, pœnam quam habiturus erat eius traditor adiungit, dicens: & filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de eo. Væh autem homini illi per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. *Nihil amplius dici potuit ad reuocandū proditoris animum: appositæ sunt illi scripturæ, filius hominis secundum quod diffinitū est vadit: quo audito attenderet eum, qui moriebatur secundum scripturas, illum Mesiam & Dei esse filiū: attenderet quòd & si dominus voluntariè pati volebat, non de futuro alium proditorem ex Iudæis, ne vellet ipse qui discipulus eius erat tanto maculari scelere, & suū, qui ad salutē à domino vocatus & electus fuerat, in suam damnationem apostolatam commutare: illumq; reddebat certiore, vtilius illi futurum de matris ventre non in lucem prodijisse, quàm inceptam traditionem consummare, quoniam præsciebat dominus illum se suspensurum laqueo, & perpetuò horribiles in inferno cruciatus passurū. Infelicissimus homo, nullis blanditijs, nullis terroribus à concepta malitia reuocatur: dominus autem quoniā iam tempus aderat illi agno, quem ederat finem imponendi, accepit panem: & quoniam illa nocte & sequentibus septem diebus, azimū & non fermentatum secundum legem, tenebantur Iudæi edere panē, panis iste à domino consecratus azimus panis erat: hoc notatū sit contra græcorum fatuitatem, qui in azimo consiciunt, tenentes erratam sententiam circa domini cœnam, quam iam super illud verbum, & primo die azimorū quando pascha immolabant, diluimus. Accipit igitur panem dominus, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite hoc est corpus meū. Et accepto calice gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo oēs. Et ait illis: hic est sanguis meus*

Gen. 1.

novi testamenti, qui pro multis effundetur. Data est homini in paradiso esca cū cæteris animantibus terræ, dicente domino Deo: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & vniuersa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis

Q

sui.

sui, ut sint vobis in escam, & cunctis animantibus terra. Post diluuium vero concessit dominus Noë piscium & carnis esum: Gen. 9. Omnes, inquit, pisces maris manui vestræ traditi sunt, & omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum: Nunc autem datur nobis in hac sacra cœna, non arborum poma, non piscium & animalium carnes, sed ipsa vera Christi caro, & verus eius sanguis. Neque enim est lingua nec calamus, qui possit hinc tanto mysterio, prout decet, deseruire: deficiunt verba, obmutescit lingua, tremet corpus, obstupescit cor, dum audit homo Christum dominum dicentem: hoc est corpus meum: hic est sanguis meus: & quod aqua miserationis & inestimabilis doni est verbum, summite: & cum dicit, hic est sanguis meus, biberunt ex illo omnes. O inestimabilis dilectio charitatis, pastor æternus suo proprio corpore & sanguine pascit oues. Si adorandum institueret sacratissimi corporis & sanguinis sui sacramentum, ut nobiscum maneret in nostram adorationem & salutem, opus inestimabile esset: Verum enimvero non hoc eius dilectioni satis fecit, cum non tantum adorandum (hoc enim etiã ab angelis honor tanto sacramento debetur) sed sumendum traditur corpus & sanguis, qui pro nobis susceptus, passus & effusus est. Nunquã a mentibus fidelium hæc tria verba amouenda sunt, pro nobis Dei filius corpus suscepit, tradidit & sanguinem fudit. ò inenarrabilis sententia: ò adorandum & tremendum sacramentum: ò omni gratiarum actione, & vitæ inculpabili institutione reddenda dilectio: De hæreticis autem nihil prorsus in hac parte loquendum, cum vsq; hodie nec natus fuerit nec nascetur, qui possit his verbis veritatis respondere, hoc est corpus meum: hic est sanguis meus. Dent nobis alia verba, quibus Christus dominus verus Deus, poterat explicare expressius, se ipsum in hoc diuinissimo sacramento contineri, garriant, fugiant, subterfugiant, ut licentiam accipiant peccandi, negantes sacramentum hoc sanctissimum: ego credo illi qui dixit, hoc est corpus meum: hic est sanguis meus: sine hesitatione adhæreo veritati verbi diuini, dicentis:

hoc est corpus meum: & hoc facite in mei memoriam: præcipit facere, & dicit: hoc est corpus meum: hic est sanguis meus. Quid igitur alia est interpretatio audienda? cum ipse vulgaribus verbis dixerit: hoc est corpus meum: hic est sanguis meus. iam, inquit, non bibam de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, videlicet in die resurrectionis, cum illud bibam nouum in regno Dei. Resurrectionem suam & gloriam, dicit regnum Dei: Vbi cum patre & spiritu sancto, viuit & regnat in æternum. Amen.

TRACTATUS III.

In cap. XIII. beati Marci.

In hymno dicto, exierunt in montem Oliuarum. Et ait eis Iesus: omnes scandalizabimini in me in nocte ista, quia scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oues. Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Petrus autem ait illi: & si omnes scandalizati fuerint, sed non ego. Et ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur: Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant. Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis: Sedete hic, donec orem. Et assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem secum, & coepit pauere, & tædere. Et ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem: sustinete hic, & vigilate. Et cum processisset paululum, procidit super terram, & orabat ut si fieri posset, transfret ab eo hora, & dixit: Abba pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me: sed non quod ego volo, sed quod tu. Et venit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare? Vigilate, & orate, ut non intretis in

tentationem: spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Et iterum abiens orauit, eundem sermonem dicens. Et reuersus, denuò inuenit eos dormientes (erant enim oculi eorum grauari) & ignorabant quid responderent ei. Et venit tertio, & ait illis: Dormite iam, & requiescite. Sufficit: venit hora, ecce filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce qui me tradet, propè est. *Gratias egit dominus post cenam illam solennem, in qua sui corporis sanctissimi, & sanguinis preciosissimi sacramentum instituit. Nos igitur semper in gratiarum actione maneamus. Sunt qui dicant in cantu redditas fuisse has gratias Deo, & hoc aiunt significare hymnum: Scriptum quippe est: In die mandauit dominus misericordiam suam, & nocte*

Psal. 41.

canticum eius. Et in eodem psalmo: Transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei: in voce exultationis & confessionis, sonus epulantis. Hæc omnia signant in cantu, solemniter, celebraturos sacerdotes, mysteria corporis & sanguinis domini. Exierunt in montem Oliuarum, hoc est ad radicem ipsius montis (prout vidimus ultra torrentem Cedron) & ait eis Iesus: Omnes vos scandalizabimini in me in nocte ista, quia scri-

Zach. 11.

ptum est: percutiam pastorem, & dispergetur oves. Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Galilæa, mons est monti Oliuarum vicinus, sed non ita altus: ibi Galilæi, uenientes Hierosolymas ad sua peragenda negotia, ne perturbarentur in ciuitate (parui enim pendebantur Galilæi à Iudæis: scrutare scripturas, quia à Galilæa propheta non surgit, dixerunt Nicodemus principes & pharisæi, Ioan. 7.) fabricauerunt ad mandandum domum, ibique usque hodie reædificata cernitur, unde dictum est mons Galilææ: Illa igitur est Galilæa, de qua dominus dixit, præcedam vos in Galilæam. Petrus feruido amore, quo semper Christum est prosequutus, non potuit sustinere verbum, quo dicebatur scandalum omnes passuros in illa nocte, & respondit: Et si omnes scandalizati fuerint, sed non ego. Verbum autem domini

manet

manet in æternum. Priusquam bis gallus vocem dederit, ter me es negaturus. Sic euenit quæadmodum dicit dominus, & non quemadmodum dixit Petrus. At ille amplius loquebatur, & si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Tunc alij discipuli idem dixerunt. Quanta angustia dominus tenebatur, sequentia ostendunt. Veniunt enim in prædium cui nomè Gethsemani, quod est ad radicem montis Oliueti, ultra torrentem Cedron, & dominus dimisit ibi octo discipulos, dicens: Sedete hic, donec orem. Et assumpsit Petrum & Iacobum, & Ioannem secum: qui viderant eum suscitasse archisynagogi filiam, viderant & illum in transfiguratione gloria circumdatum, ut nunc etiam illum videant angustia occupatum: Coepit igitur pauere & tædere: secundum inferiore portionem quantum ipse permisit fieri, accersitis pauore & tædio: non enim præoccupabatur dominus, quemadmodum aliquando nos metus, aliquando tristitia absorbit, & nolentibus nobis præoccupant nos: dominus autè suas has angustias præueniebat, & sinebat suam facere operationem, secundum ipsius patientis voluntatem. Indulsi dominus portioni inferiori, secundum quam patiebatur pauere & tædere: tunc quasi qui amicis communicans suos dolores mitigat, ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem, martyrum tristitias sua tristitia abstulit, qui gaudentes patiebantur: nostræ etiam mortis absorbit in se tristitiam, ut sacramentis suffulti læti, qui diligunt Christum, ab hoc seculo migrent. Optime faceret ille, qui quotiescunq; hanc domini tristitiam in memoriam reuocaret, cum illo tristaretur, gratias illi agens pro hac tristitia, pauore & tædio pro nobis sumptis. Sustinete hic, & vigilate: non longè à prædio Gethsemani, ubi reliqui octo apostoli manserunt, dominus his tribus præcepit sustinere, vigilare & orare. Est ibi in eo loco saxum magnum, habens tres in superficie concauitates longas, sed non profundas: in vnaquaque sedit vnus ex tribus apostolis, & ibi recubuerunt, & in summitate saxi capita reclinarunt: dominus

Lij

verò

verò processit paululum, Luc. dicit hoc paululum quantum iactum est lapidis, & sic usque hodie cernitur. Ibi ingressus est dominus antrum subter terram, in viuo lapide excisum, ubi trinam fecit patri orationem: In hoc antrum cum ingrederemur, omnes tremore quodam & horrore, lachrymis merito perfusi sumus, ibiq; super terram. procubuimus, & condolentes dolori domini, misericordiam pro peccatis nostris postulauimus. Eramus, ni fallor, duo deniginti animæ. Venit dominus angustia circumdatus, oratione breui, sed efficacissima patri fusa, corpore in terrâ pronolutus, ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes: & Simoni qui præ ceteris fidem cum illo moriendi præstiterat, ait: Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare? perinde ac si diceret, qui vna hora vigilare non potuisti, quomodo usque ad mortem immobilis permanebis? Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. Qui indulgendum est fragilitati vestræ, spiritus quidem promptus est, caro autem infirma: Hoc ad discipulos totum est referendum, nempe domini caro non erat infirma ad patiendū, sed omni cum fiducia & fortitudine, pro patris honore, & nostra redēptione paratus erat, ideo semper in oratione hac trina in fine dicebat: sed non mea voluntas sed tua fiat. Voluntas domini quatenus naturalis erat, compatiebatur sibi ipsi, quatenus verò rationi erat coniuncta, pati non recusabat: cum autem secūdo orasset, reuersus ad discipulos, iterum inuenit eos dormientes. Tertio autem veniens, ait illis: Dormite iam, & requiescite. Sufficit: venit hora, ecce filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce qui me tradet, propè est. Potestis utique super me iam requiescere, ego vobis fortitudinem & charitatem merebor, quibus suffulti, etiam vos mortē non formidetis: Traditor est propè, ego meam diuinæ suppono semper voluntatem, voluntariè etiam, sitis testes quoniam patior: surgite eamus in occursum traditoris, in occursum cohortis Romanorum, ministrorum Iudæorum. Surgamus ergo omnes nos, & corda leuemus à terrenis: hæc verum

medi

meditemur, & comitemur Christum dominum in hac sua pro nobis angustia suscepta, vt per compassionē eius habitam passioni, cum illo regnare mereamur, ubi cum patre & spiritu sancto vicit & regnat, per omnia seculorum secula. Amen.

TRACTATUS. V.

In cap. XIII. beati Marci.

HT adhuc eo loquente, venit Iudas scharioth vnus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladijs & lignis, missi à summis sacerdotibus, & scribis & senioribus. Dederat autem traditor eius signū eis, dicens: Quemcūque osculatus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite cautè. Et cum venisset, statim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi: & osculatus est eum. At illi manus iniecerūt in Iesum, & tenuerunt eum. Vnus autem quidam de circumstantibus educēs gladium, percussit feruū summi sacerdotis, & amputauit illi auriculam. Et respondens Iesus, ait illis: Tanquam ad latronem existis cū gladijs & lignis, comprehendere me? Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis: Sed vt impleantur scripturæ. Tunc discipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt: Adolescens autem quidam sequebatur eum, amictus sindone super nudo, & tenuerūt eum. At ille reiecta sindone nudus profugit ab eis. Præscius dominus omnium, quæ ventura erant super eum, dum diceret: surgite, eamus: ecce qui me tradet propè est, adhuc eo loquente, venit Iudas, mercator pessimus, vnus de duodecim, cum vnum de duodecim audis: Cum metu & tremore vestram salutem operamini, inquit beatus apostolus Paulus: quis non metuat, quis non totus tremore cōcutiatur, audiēs hæc verba vnus de duodecim? Non ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis diabolus est, dixit aliàs dominus. Vnus de duodecim sit proditor, quis non contremiscat? vnus de duodecim diabolus est, quis non vereatur? quis non cum

Philip. 2.

Ioan. 6.

Quij

metu

metu & tremore suam operetur salutem? ipse dux huius factus est exercitus, ut comprehenderent dominum. Dolorem etiam passioni eius addidit discipuli huius traditio: non dubium est dolorem naturaliter augeri, cum quis patitur à cognatis vel à necessarijs, amicis, quàm quando patitur ab extraneis. quod & P^{sal.} 40. psalm. 40. Spiritus sanctus per os David loquutus est, dicēs: Et enim homo pacis meæ, in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. Et psalm. 54. Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem utique: & si is qui oderat me super me magna loquutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo. Tu vero homo vnanimis, dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu. Voluit Dominus ex omni parte, acerbissimum in sua sacratissima passione habere dolorem, cui nos communi pati etiam ex omni parte debemus, cum pro nostra omnium patiamur salute. Turba igitur multa missa fuit à summis sacerdotibus, & scribis & senioribus: Ecce ipsi legis obseruatores, templi possessores, primarij Iudæorum, nullum de Christo Domino in lege promissō: visis tot miraculis, & tempore impleto, quo in lege præscriptus erat aduentus Messia, à multitudine pulueris peccatorum: densissima nebula cupiditatis ipsorum nec solem, nec diem cernentes: atqui vndiquaque obcæcati, turbam cum duce vno de duodecim mittunt comprehendere omnium peccatorum absolutorem. Plange peccator, dole qui hæc legis, in te ipsum Christi Domini dolorem transfer, & recordare quod ex delicatissima corporis complexione & ingenij supremi acumine nullus vnquam hominum potuit sic percipere dolores & anxietates, quemadmodum benedictissimus Dominus Iesus. Traditor autem ut suæ iniquitatis culmen manifestaret, dedit eis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero ipse est: tenete eum, & ducite cautè. Ne fortè aliquem ex discipulis comprehenderent, maximè (prout quidam dicunt) Iacobum Alphæi, qui alio

quano

quantulum in facie Domino assimilabatur: hoc illis præstitit signum: qui quidem non reueritus est signum quod promiserat adimplere, & nullo aliorum discipulorum, quorum comes fuerat pudore affectus, nullo domini rubore suffusus, nullo timore Dei animo concussus, accedens ad dominum osculatus est eum, dicens: Ave Rabbi: gens incredula, Domino sic disponente, manus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum: Ut nos à peccatorum nexibus liberaret se permittit ligari Iesus, spiritus oris nostri Christus dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: In umbra tua viuemus in gentibus, planxit olim Hieremias. Hier. 4. Vnus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit seruum summi Sacerdotis, & amputauit illi auriculam. hic beatus Petrus fuit secundum Joannem: beatus Marcus Petri discipulus, personam percutientis siluit: tunc dominus, voluntariam volens palam fieri suam benedictissimam passionem, ait: Tanquam ad latronem existis cum gladijs & lignis, comprehendere me? quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis? Perinde est ac si diceret, propinquius vobis eram omni die in templo, ubi aderant sacerdotum principes, scribæ, pharisæi & seniores, & non me tenuistis: hoc videlicet, quia nolebam adhuc teneri, nolebam adhuc pati, nolebam adhuc mori: non opus erat gladijs nec lignis: quem enim non potuistis comprehendere, cum apud vos esset nolentem, neque nunc poteritis, me non permittente: sed ut impleantur scripturæ, quæ in lege Moysi & prophetis & psalmis, scriptæ erant de passione Messia. Non igitur manibus vestris & fortitudini ascribatis, quod me nunc tenetis & pro voluntate ligatis, ego sum qui vobis hanc permitto facultatem, quoniam tempus est quo redemptionis electorum perficiatur, & scripturæ compleantur. Hoc audito, discipuli eius omnes, eo relicto fugerunt: nullus eorū permansit, ut verbū domini ex Zacha. tanto antè tempore prophetatum

adima

adimpleretur, dicens: Percutiam pastorem, & dispergentur oves. Itaque omnes discipuli, in principio comprehensionis domini fugerunt, postea factum est quod Ioanes accederet, & Petrus à longè sequeretur. Extant adhuc subtus terram, succisis lapidibus, spelunca, quæ dicuntur latibula apostolorum, in descensu vallis Iosaphat, ubi erat hortus ad radicem montis Oliueti, ubi Iosaphat vallis sita est: ibi beati apostoli absconditi sunt, Iacobo minore excepto, qui latuit in spelunca altera, quæ est inter sepulchrum regis Iosaphat, à quo vallis nomen accepit, & sepulchrum Zachariæ filij Barachia, quem occiderunt Iudæi, inter templum & altare. In his prædictis locis latuerunt beati apostoli, nouem: nempe Ioannes reuersus, semper sequutus est dominum vsque in sepulturam: beatus Petrus in alia fovea latuit post negationem, quæ est in descensu domus Caiphæ, dum itur in Iosaphat vallem. Ab omnibus igitur discipulis & amicis, relinquitur dominus in captione sua, qui solus poterat nos redimere, solus pro peccatis nostris captus est. Adolescens autem iste, quem commemorat Euangelista secutum dominum fuisse sindone super nudo amictum, vel erat hortulanus, qui crediderat, & dolore tactus videns dominum captum, amore sequebatur, maximè cum dominus frequentaret hortum illum: vel alius ex aliquo horto alio, qui audito tumultu, surgens sequebatur dominum, ut videret quid nam hoc esset. Militibus vero existimantibus illum esse domini discipulum, volentibus eum apprehendere, ille relicta sindone nudus profugit ab eis: Nobis in obscuro exemplum relinquens, quatenus dominum simplici amictu sequamur, quem etiam si opus fuerit, in oculos & faciem mundo reyciamus, quo securius possimus euadere ipsius mundi captiorem. Sic ductus est dominus, cum non paruo strepitu, qui nunc magno cum cætu angelorum sedet ad dexteram patris, cum eodem & spiritu sancto viuens, & regnans in æternum. Amen.

HT adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem, & conuenerunt omnes sacerdotes & scribæ & seniores. Petrus autem à longè sequutus est eum vsque intro in atrium summi sacerdotis, & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se. Summi verò sacerdotes, & omne concilium quærebant aduersus Iesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inueniebant. Multi autem falsum testimonium dicebant aduersus eum, & conuenientia testimonia non erant. Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicentes: Quoniam nos audiuimus eum dicentem: Ego dissoluam templum hoc manu factum, & post triduum aliud non manu factum ædificabo. Et non erat conueniens testimonium illorum. Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogauit Iesum, dicens: Non respondes quicquam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus filius Dei benedicti. Iesus autem dixit illi: Ego sum: Et videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes, audistis blasphemiam, quid vobis videtur? Qui omnes condénauerunt eum esse reum mortis. Et cœperunt quidam cospuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cedere, & dicere ei: Prophetiza. & ministri alapis eum cædebant. In domum inimicorum ducitur dominus indicandus, qui cum adhuc inimici essemus reconciliati sumus Deo, per mortem eius: quale inde iudicium prodeat, sequentia indicat. Cum omni sollicitudine testimonium quæritur aduersus dominum, nec inuenitur: propterea lacerata est lex, et non peruenit vsque in finem iudicium, quia impius præualet aduersus iustum, propterea egreditur iudicium peruersum. Et conuenientia testimonia non erant: non enim quicquam sinistrum

Abach.:

repe

reperiri potuit aduersus innocentem: quidam autem ut complacerent principibus sacerdotum, falsum testimonium dicebāt aduersus dominum. Nota quantum nocet, principes reuelare voluntatem suam in malum, & aduersus aliquē odium mente conceptum manifestare: non defuerunt duo falsi testes, qui ut complacerent principibus sacerdotum, ferrent aduersus dominum testimonium falsum, dicētes: Quoniā nos audiuius eum dicentē: Ego dissoluā templū hoc manu factum, & post triduū aliud non manu factū reedificabo. Fatuum erat testimonium, & longē a veritate aberat: in initio prædicationis suæ, cum dominus templum ingressus flagello defuniculis factō, emētes & vendētes inde eijceret, Iudæi dixerunt: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? respondit dominus: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Signum illius suæ resurrectionis promittebat, & quomodo esset occidendus ab eis pronuntiabat: ipsi enim templum eius corporis soluerunt, & ipse in tribus diebus excitauit illud, a mortuis resurgēs. Quod & aliās dixit: Et signum nō dabitur eis, nisi signum Ionæ prophetæ: Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit & filius hominis in corde terra tribus diebus & tribus noctibus. Hæc igitur verba, falsē nūc interpretantes, dominum affirmant dixisse, ego dissoluam templum hoc manu factū, & aliud non manu factū post triduū reedificabo. Et non erat conueniēs testimoniū illorū. Videns autē sacerdotū princeps, non posse reperiri testimoniū aduersus dñm, voluit ipse auctoritate sua, illum interrogare, & querere ab eo, id quod præcipuē ipsi sacerdotes, scribæ & seniores suspicabantur, scilicet an esset Messias in lege promissus, quē expectabant fore filium Dei: hoc autē voluit facere stās, & se in medio omniū collocas. Et exurgēs sūmus sacerdos in mediū, interrogauit Iesum, dicēs: Nō respōdes quicquā ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autē tacebat & nihil respondit. Quia testimonia conuenientia non erant, & ipsi iudices hoc manifestē cernebāt, nō erat opus respō-

tunc summus Sacerdos interrogauit eum: Tu es Christus filius Dei benedicti? Ecce quomodo quem Messiam expectabant futurum esse filium Dei, ex scripturis nouerant, aliās non diceret filium Dei benedicti. Dominus autem respondit: ego sum: ne vnquam possent excusationē habere à peccato suo Iudæi: Quin etiā dominus veritatem aliam voluit illis manifestare, ne vnquam possent dicere, ipse nobis hoc nunquā loquutus est. Dixerat hoc illis aliās dominus, cum illum lapidare vellēt, eo quod dixisset: ego & pater vnus sumus. nunc etiam manifestē loquitur, ego sum: Quod cum audisset summus sacerdos, scidit vestimēta sua, quasi horrens verbum, & loquutus est omnibus astantibus: Quid adhuc desideramus testes? notam in hoc fecit suam & omnium malitiam, testes nempe desiderabant aduersus dominū: odio igitur illum persequerentur, & sine culpa innocentē capi fecerunt: & ut morti traderent, testes quos non habebant omni diligentia inquirebāt. Non igitur fuit pura interrogatio ut crederent, sed omni malitia plena: sciebant enim dominum secundum ea, quæ prædicauerat, responsum daturum. Clamat igitur: audistis blasphemiam: quid vobis videtur? qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. Hoc est quod inquirebāt, hoc quod summopere semper optauerūt, ideo nihil amplius quærunt ab eo, sententiam pronunciauerunt, dicentes: reum mortis esse. Dominus autem quādo dixit, ego sum, duos quos adhuc non audierant articulos fidei, pronunciauit: nāmque de futuro iudicio, & sessione ad dexteram patris. Dixerat enim cum de sacramento sui corporis & sanguinis ageret: hoc vos scandalizat: Si ergo videritis filium hominis ascēdentem, vbi erat prius? Dixerat etiam discipulis suis, de aduentu ad iudiciū, supra precedenti cap. voluit nunc omnibus sacerdotibus, & scribis & senioribus, nota hæc facere, ne vnquam possent de ignorantia se excusare: Habent igitur Iudæi Christum dominum se filium Dei viui confitentem, iudicē venturū, & ad dexterā patris sedentem: Hoc totū dixit iniquus iudex Caiphas esse blasphemiam: omnes sacer

Sacerdotes, seniores, & scribæ, eum damnarunt ad mortem. Tunc de simul stantibus cæperunt conspuere eum, & alij velauerunt faciem eius, & percutiebant, dicentes: prophetiza. Hæc illusio maxima fuit inter omnes, quæ huius generis fieri possunt, nempe consputio, percussio in facie & in collo, & velata facie dicere, prophetiza. Maxima peccata, maxima nostra inobedientia, maxima requirebant satis factionem: maximam etiam requirunt à nobis compassionem, cogitantes quomodo facies illa innocentissimi hominis, & summi Dei, pro nobis conspuitur & sedatur, colapso percutitur, & palmis vituperatur. Nullus vnquam quantũcumque facinorosus homo, dum capitur à iustitiæ ministris conspuitur, palmis facies eius cæditur: solum dominus talia in se permittit fieri, vt nos à diaboli potestate, qua capti tenebamur liberaremur. Cum igitur omne illud vituperiũ pro nobis patiat, nos in coram debemus summam de hoc delubrio habere compassionem, summam dolorem, & nostra pro quibus dominus talia sustinet peccata non repetere: Quod si contingat aliquando à fratribus cædi, patienter tolerare & indulgere: recolentes quemadmodum facies Dei & hominis Christi Iesu domini conspuitur, cæditur, & blasphematur. Sic & dñs aliàs dixit: si quis te percusserit in vna maxilla præbe ei & alteram: hoc est, esto paratus si opus fuerit aliã sustinere. Sic & beatus apostolus Paulus Corinthijs dicit: Sustinet enim si quis in faciem vos cædit. Verũ enim uerò, non multum rependimus Deo nostro, pro eius amore parcere percutientibus, cum ipse prior pro nobis in facie cædi passus sit. Qui cū Deo patre & spiritu sancto gloriosus, uiuit & regnat, & imperat in æternum. Amen.

Matth. 5.
Luc. 6.
2. Corin.
11.

In cap. XIII. beati Marci.

T cum esset Petrus in atrio deorsum, venit vna ex ancillis summi sacerdotis: & cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: & tu cum Iesu Nazarenò eras. At ille negauit, dicens: Neque scio, neq; noui quid dicas. Et exijt foras ante atriũ, & gallus cantauit. Rursus autem cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterũ negauit. Et post pusillum, rursus qui astabant, dicebant Petro: Verè ex illis es: nam & Galilæus es. Ille autem cœpit anathematizare, & iurare. Quia nescio hominẽ istum, quem dicitis. Et statim gallus iterum cantauit. Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus, prius quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere. De hac trina Petri negatione, multa dicunt scriptores: ceterũ vt omnibus possimus responsum dare, secundũ ea, quæ in Mat. de hac negatione dictauimus, meminisse oportet nullã de hac re esse inter expositores controuersia, nisi tantũmodo ex eo quod beatus Ioã. scribit, cũ ipse Petrũ introduceret in domũ Annæ, ancillã quandã ostiariã dixisse Petro: nõquid & tu ex discipulis eius es? At ille negauit, dicens: non sum: cũ ceteri Euangelistæ omnes tres Petri negationes scribãt in domo Caiphæ fuisse factas. Quibus dicendũ est, quod sanctis Euangelistis cura fuit, in hac re ostendere verbũ dñi adimpletũ esse, quod Petro dixit: antequã gallus cætet bis, ter me negabis: Quoniã Petrus firmiter protestatus est: & si oēs scãdalizati fuerint in te, sed nõ ego: etiã si oportuerit me mori tecũ, nõ te negabo. Cũ igitur oēs has tres negatiões, à dño prædictas sancti Euangelistæ scribãt, et duas præcipuas Petrus, cũ iuramento & anathemate in domo Caiphæ fecerit ibi, primã quæ facta est in domo Annæ coniunxerunt, cũ nullã ipsi de adductione dñi in domũ Annæ mentionẽ fecerint, eo quod dominus in domo Annæ paruam moram fecerit: tum etiam quoniã Annas

Annas non erat pontifex summus illo anno, sed Caiphas gener eius, ubi omnes sacerdotes, & scribæ & seniores conuenerat: & domus Annæ & Caiphæ pro vna reputatur domo, cum essent sacer & gener Annas & Caiphas, qui tanquã pater & filius reputantur: & sic accipendo, quæ à beatis Euangelistis scribuntur, omnis ambiguitas tollitur. Vide etiam persecutionem ecclesiam beato Petro signatam: persequuti sunt illum, primò ancilla vna, & altera: caro & sanguis: Caro ipsa feditate sua, sanguis sanguine conuictis, his duobus modis à carne sustinet ecclesia persecutionem non minimam: Tertia persecutio fit ab his viris qui astabant, & hi coegerunt Petrũ cum iuramento & anathemate negare. Hi sunt homines qui omnibus modis ecclesiam perturbant, quidam hæreses excitantes, alij sua cupiditate res ecclesie inuadentes, alij sua tyrannide multa mala faciētes, & sic confusus orbis, totus in contradictione versatur, dum seculares conqueruntur de ecclesiasticorum defectibus: ecclesiastici de laicorum cupiditate & luxuria. & sic cum vnus de altero conqueritur, omnes videntur festucam in oculo fratrum suorum, non curant auferendam ab oculis proprijs. Ecclesia verò patitur, hos filios in viro continens velut Rebecca suos filios collidentes, & dum paruuli adinuicem pugnant, viscera matris concutiuntur. Cum igitur beatus Petrus audisset gallum secundò cantantem, recordatus est verbi, quod dixerat ei Iesus. Et coepit flere. Commota sunt viscera eius recolens beneficia, quæ acceperat à domino, cui nimis semper fuit coniunctus, cui dominus nomen Petrus imposuerat, cui promiserat se daturum clauis regni cælorum, quem ad se venire suoper aquas permiserat, cuius promissit fidem nõ defecturam: cui primò in proxima cena pedes lauerat: quo cum recenter vnà cum Iacobo & Joanne in horto secesserat, & de futura passione tractauerat: quem suæ voluit transfigurationi esse præsentem: & susceptionis filie archisynagogi: quem ad pascha parandum cum Iobne miserat. Et cepit flere, amarè vtique: quem dicunt secessisse in

quandam foueam, quæ est in descensu veniendo à domo Caiphæ in vallem Iosaphat, quam vidimus: distantia verò à loco horti, in quo dominus captus est, vsque in domum Caiphæ miliaris est vnius: In via sita est Annæ domus, ideo Iudæi voluerunt illi hanc benevolentiam captare, cum per eius habitationem transirent, dominum illi obtulerunt, tanquam inimicum sacerdotum, rem ipsi Annæ gratissimã facientes, cum iam alias præcepissent sacerdotes capi dominũ, & ministri reuersi respondiissent, interrogantibus illis: Quare nõ adduxistis eum? nunquam sic loquutus est homo. Ioan. 7. Deinde transferunt in domum Caiphæ, in qua dominus asseruatus est ligatus tota illa nocte, postquam illuserunt ei: quam in oratione reconciliationis nostræ, consumptam esse credimus à filio Dei, qui soluit compeditos: quam insomnem pro nobis totam ligatus pertulit. Illa hora est, qua ad matutinum dicendum, viri religiosi somno interrupto surgunt, duplex recolentes mysterium, & natiuitatis domini, & eius ligationis in domo Caiphæ. Vbiq; admirandum mysterium: & illic nascitur matris virginitate seruata: & hic ligatur ipsa beatissima caro à virgine sumpta: vbiq; illi gratiæ reddendæ sunt, hac porrò hora, & vbi nascitur, & vbi ligatur. Quis ille esset, qui illa hora in vno illorũ, semper corde reperiretur loco, quo posset vagientem infantem fouere, & patienti domino compati, & ad eius prouolui pedes, ibique suorum plenissimam facere confessionem delictorum, & lachrymis ligatos rigare pedes eius, quos solutos lachrymis Maria Magdalena rigauit! Non dubium quin ligatus teneretur, secundum carnẽ vinculis amoris quem erga nos habebat, qui alias funibus teneri non poterat, nisi volens: solueret igitur animam sibi consistentem & compatientem, ibique sua facinora plangentem. Necessè igitur est, gratias pro tantis beneficijs acceptis reddere redemptori, quod tunc verè facimus, cum nos à nostris vitijs retrahimus, nempe voce gratias reddere, & moribus iniuriam irrogare saluatori periculosum est, ne fortè nobis dicat dominus, quod & dixit pharisæis

ris facis & scribis: Populus hic labijs me honorat, cor autem
 eorū longè est à me. Longè simus à peccatis, ne elongemur à Christo:
 qui enim pro nobis talia passus est, corde & animo illi gratia
 sunt agenda, non lingua tantum. Homines, dicit scriptura, vident
 quæ apparent, Deus autem intuetur cor. Idcirco nō dixit David,
 linguam contritam, & corpus humiliatum, Deus non despiciet:
 sed, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Leuenimus
 corda nostra cum manibus, inquit Hier. ad dominū in cælos: prae-
 sertim cum cornimus Dei filium corde & corpore pro nobis dā-
 tum, & acerbissima passione vsque ad mortem crucis traditum.
 Hoc si nūquam à mente nostra exciderit, magnam in nobis salutem
 confidentiam generabit, vt cum dies huius caliginosi seculi vltimus
 nobis aduenerit, de eius ore possimus audire: Euge serue bone &
 fidelis: Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria & im-
 perium in æternum. Amen.

TRACTATUS I.

In cap. XV. beati Marci

T confestum manè consilium facientes summi
 sacerdotes cum senioribus, & scribis, & vni-
 uerso concilio, vincientes Iesum, duxerunt, &
 tradiderunt Pilato. Et interrogauit eum Pila-
 tus: Tu es rex Iudæorum? At ille respondens,
 ait illi: Tu dicis. Et accusabāt eum summi sacerdotes in mul-
 tis. Pilatus autem rursus interrogauit eum, dicens: Non re-
 spondes quicquam? vide in quantis te accusant. Iesus autem
 amplius nihil respondit, ita vt miraretur Pilatus. Summo ma-
 ne conuenerunt in domo Caipha summi sacerdotes, videlicet ipse
 & Annas, qui quidem cum summū sacerdotium perpetuò in bono
 homine residere, secundum legem deberet, ipsi pecunia data simo-
 niacè summū sacerdotium à Romanis usurpauerunt: De Cai-
 pha enim uerò, inquit Ioan. cum esset pontifex anni illius, prophe-
 tauit. de Anna legitur in actibus apostolorum, in diebus Pente-
 costes iam induisse summū sacerdotis officium: compleuerat enim
 gener eius Caiphas anni circulū, sui summū pontificatus præscri-
 ptum tempus: Factum est autem, inquit scriptura, in crastinum vt
 congregarentur principes eorum, & seniores & scribæ in Hie-
 rasalem, & Annas princeps sacerdotum & Caiphas & Ioan.
 & Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali. Iam
 igitur Annas summū pontificatus officium gerebat: Quid enim
 aliud faceret gens ista simoniaca, quàm concilium inire aduersus
 dominum, & aduersus Christum eius. Concilium fuit tradēdi do-
 minum in mortem per manus potestatis Romanorum, quemad-
 modum dominus sæpe prædixerat discipulis suis: Et tradent eum
 gentibus, ad illudendum & flagellandum, & crucifigendū: mul-
 taque, prout inferius dicitur, conciliati sunt domino opponere cri-
 mina. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis, vt possent
 Pilatū inducere in mortē eius: vincientes, igitur Iesum duxerūt,

& tradiderunt Pilato. Volentes in hoc coram populo se iustificari, tanquam nihil aliud volentes, nisi iustitiam fieri: Ceterorum hoc vocibus & clamoribus, & suasionibus iniquis, & falsis obiectis criminibus, quæ probare non poterant, & Pilato illum iudicante dimitti, clamoribus inualuerunt, concitantes turbam, id ipsum vocibus postulare. Vincientes igitur dominum, quem vellet tenere non possent, cum omnia ipse haberet in manibus, & ipsos illum vincientes: tanquam mansuetissimus agnus ductus est in domum Pilati: Noluerunt ipsum dominum cum ministris tantum, & accusatione Pilato mittere, quin imo ipsi omnes adduxerunt dominum, nec unquam defuerunt, quousque aspectantibus principibus sacerdotum, & scribis & senioribus, illum in crucem actum proprijs oculis conspicerent, & illuderent, prout inferius dicit Evangelista. Magno igitur populi concursu ducitur dominus, à domo Caiphæ in domum Pilati: per mediam civitatem. Distat enim domus Caiphæ à domo Pilati, ferè medio milliario non dubium quin fuerit ductio hæc, satis ignominiosa domino, cum vulgus inconstans videns illum vinctum, & duci à summis sacerdotibus & scribis, tanto cum strepitu, suspicaretur de illo aliquo malum, quem viderant tantis miraculis, doctrina & vitæ exemplo coruscantem. Traditur igitur dominus Pilato, illo causam tanti tumulti requirente, in multis cæperunt illum accusare Iudæi. Ne nos in multis accusemur peccatis, dominus se permisit multis accusari: Poterat unusquisque nostrorum dicere, ego sum qui peccaui, ego qui iniquitatem feci, ego qui in multis sum dignus accusari criminibus, quoniam peccaui super numerum arena maris, & multiplicata sunt scelera mea, & non sum dignus videtur altitudinem cæli: Iustus autem iste nihil mali fecit, qui immaculatus agnus, peccatum non fecit, nec dolus inuentus fuit unquam in ore eius. Ceterum diuina iustitia permittit, peccatorum solentorem in multis accusari, quoniam pro multis se morti offerendus & pro innumerabilibus nostris peccatis patiebatur. Pilatus autem

tem prius, dicit Evangelista, cum illum in manus suas traderent Iudæi, interrogavit eum: Tu es rex Iudæorum? hoc illi opposuerunt summi sacerdotes, & scribæ: Dominus autem respondit: tu dicis, quasi diceret, tu ipse hoc loqueris, ego nunquam me Regem dixi esse Iudæorum: & merito utique, qui Rex est regum, & dominus dominantium, & qui iam negati populo talem se professi sunt non habere regem. quod & diuino præueniente spiritu, Daniel prophetavit, dum de aduentu domini sermonem faceret, dicens: Et non erit eius populus, qui eum negaturus est. Cæperunt tunc summi sacerdotes, videntes hanc primam accusationem friuolam esse, accusare eum in multis. Pilatus autem rursus interrogavit eum, dicens: Non respondes quicquam? vide in quantis te accusant. Iesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus. Dominus qui omnia nouerat, sciebat Pilatum eius innocentiam cognoscere, & Iudæorum malitiam non ignorare: sciebat utique friuolas accusationes Pilatum non latere: non erat quid responderet iudici iniquo, qui veritatē cognoscebat, & coram quo nihil criminis oppositi probabatur, eorum quæ ipse falsa esse nouerat. miratus est nihilominus domini taciturnitatem, eo quod soleant vincti multa in suam defensionem adducere, neque opus est iudici dicere: loquere, sed tace. Considerandum est in hac domini taciturnitate, quemadmodum ipse pro peccatis nostris voluntariè patiens, tacet in se nostrorum suscipiens chirographum peccatorum ut affigeret illud cruci, pro quibus à nobis nulla potest dari responsio: Legimus enim Regē, cum intraret videre discumbentes, videntē hominem ibi non vestitum veste nuptiali, dixisse: amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? at ille, inquit Evangelista, obmutuit. Non est quid respondere possimus Deo, peccata accusanti. Cum igitur dominus pro nostris criminibus patiebatur, obmutescerebat nihil respondens Pilato: primum quidem quoniam ipsi iudici eius constabat innocentia: secundò autem quoniam nihil aliud dicendum erat, pro his quibus patie-

batur peccatis, quam non excusare, sed in se illa consumere flamma ignis ardentis mortis suæ. Ecce habemus peccatores quid compatiendum sit domino, in hac ipsa accusatione coram Pilato, quoniam ne nos accusaremur verè in conspectu Dei, ipse voluit se accusari, tot falsis impositis testimonijs, quæ illi magnam inferabant iniuriam: nempe audiente populo illum sic accusari à primis personis Iudæorum, suspicionem de illo sinistram concipere poterat. hoc autem totum ne damnaremur dominus in se pertulit, quibus operepretium est, & hæc in nobis ipsis sentire, & peccata pro quibus hæc patitur non reiterare, & pro commissis veram penitentiam agere, quam cum omni humilitate & dolore ad pedes sacerdotum, qui ligandi & soluendi ab ipso domino potestatem obtinent, debemus postulare, ut gratia ibi per confessionis sacramentum suscepta, ipsum dominum in gloria regnantem cum patre & spiritu sancto, possimus conspiciere. Amen.

TRACTATUS II.

In cap. XV. beati Marci.

PER diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vincis, quemcumque petissent. Erat autem qui dicebatur Barrabas, qui cum seditionis erat vincis, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba, coepit rogare, sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitauerunt turbam, ut magis Barrabam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam Regi Iudæorum? At illi iterum clamauerunt: Crucifige eum. Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: crucifige eum. Consuetudine Iudæorum, volens Pilatus

Pilatus liberare dominum, quem innocentem nouerat, turbæ petenti unum in die illo festo, qui per septem azimorum perdurabat dies, ipse proposuit: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum? Bene nouerat falso hoc esse domino impositum, & tanquam pro ludibrio dixit: Regem Iudæorum: Sed fortè inde meliorem expectabat successum: ipsi namque notum erat per inuidiam summorum sacerdotum, dominum esse traditum. Pilatus enim gentilis cum esset, sola inuidia dominum esse traditum suspicabatur. Cæterum illud erat malitia & odio ortum, à summorum pontificum & scribarum inextinguibili cupiditate, hypocrisis, superbia, & corruptissimis moribus, quos cum Christus increparet, eum odio crudelissimo persequuti sunt, ut sermo qui in lege eorū scriptus est impleatur: Quia odio habuerunt me gratis. ^{Ioan. 15.} Inuidia etiam non defuit, & hanc Pilatus præseferbat, præcipuam fuisse traditionis domini causam. Per inuidiam igitur tradiderunt summi sacerdotes dominum, per odium, per malitiam, per omne scelus: canes rabie concitati, agnum mansuetissimum deuorare volebant, ita ut nomen eius non memoraretur amplius. Cum autem audissent, Pilatum absolutioni domini esse propensum, concitauerunt turbam ut magis Barrabam dimitteret eis. Turba enim uerò, vulgus inconstans, quod tot à domino beneficia susceperat, & quod die præterita sexta acclamauerat: Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine domini. versa in furorem turba, & magis credens nefandissimis sacerdotum principibus, quam his quæ viderat mirabilibus à domino factis, Barrabam postulauit dimitti, seditiosum utiq; hominem, & qui in seditione fecerat homicidium. Pilatus iterum querit, quid velint fieri Regi Iudæorum? At illi iterum clamauerunt: Crucifige eum: Cumque Pilatus iterum, illis palam innocentiam Christi proponeret, dicens: Quid enim mali fecit? illi magis clamabant: Crucifige eum. Itaq; ter clamauerunt crucifige eum. Quoniam igitur morte domini soluendus erat peccator, cum innocens

R. iij   domi

dominus morti damnatur, soluitur reus Barrabbas: omnia ista plena mysterijs sunt. Hinc iam attende quanta iniustitia Iudæorū turba, cum suis sacerdotibus, scribis, pharisæis & senioribus morati & vastationi, post domini ascensionem traditur, cum ipsi qui à domino tot receperant curationū & saturitatis bis in deserto beneficia, ut sibi sacerdotes haberēt propensos, omni virtute postposita, clament: crucifige eum, & dimitte Barrabbam. O turpissima turba, ò fœdissima natio, quorum fætor vsque hodie permanet, & permanebit vsque in finem, quousque reliquie eorum conuertantur in toto terrarum orbe: ipsi tanquam stercora ab omnibus dedignantur, præcipue ab infidelibus, qui vsque hodie conspuunt illorum faciem, & alapis cædunt, quin etiam lignis percipiunt, & bonis, si venit in mentem spoliant. Fœlices verò qui sacro baptismi lauacro suscepto inter nos commorantur, cognoscetes ipsi Messiam, & redemptorem omnium dominum nostrum Iesum Christum, qui pro omnibus mortuus est, ut nos ad cœlestia regna perduceret, si non peccatis & pravis moribus vitam finiamus. Deus igitur qui dixit, mihi vindictam & ego retribuam, illis secundum facinus in Christum perpetratum retribuit, quia iam diu David prophetauerat, dicens: In ducens primò innocentiam & reuerentiam Christi filij Dei, deinde eorum luendas penas per Dei spiritum pronuntians, ait: Tu scis improperium meum & confusionem meam, & reuerentiam meam. Nemo enim certissimè exprimere potest mortalium, reuerentiam filij Dei, nec eius improperium in passione, quam pertulit dignè existimare. In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me, improperium expectauit cor meum & miseriam: & sustinui qui simul mecum contristaretur & non fuit, & qui consolaretur & non inueni. Quomā scilicet omnis clamabat turba coram Pilato, crucifige eum: Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum & in retributiones & in scandalum: obscurantur oculi eorum ne videant,

& dorsum eorum semper incurua: Infunde super eos iram tuam, & furor iræ tuæ comprehendat eos: fiat habitatio eorum deserti, & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet: Quoniam quem tu percussisti persequuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt: Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, & non intrent in iustitiam tuam: delcantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur. Hæc omnia, quæ David spiritu prophético præscripsit, venerant super Iudæos, quæ non optandi modo accipienda sunt à propheta esse nunciata, sed modo prophético, quæ ante futura sunt. Optatio enim modo pro enunciatio videtur, ut sciant iniqui quanto digni sunt supplicio: quorum penas spiritus dum prænunciat, optatio modo prænunciat: turba cæca, malitiosi sacerdotum principes, iniquus Iudex Pilatus hæc fecerunt. Ille proponit quem vellent dimitti, iam quasi sint pares innocens dominus, cum seditioso Barrabba: Sacerdotes cū Pilatum vidēt cunctantem, concitant turbam, turba autē vulgus iniquum, non semel, atqui ter clamat: crucifige eum. Quid anima Christi domini, secundum inferiorem portionem auditis his clamoribus sentiret, facile est cogitare: cum videret illum populum, quem à seruitute Pharaonis eripuerat descendente à tot sanctis patria archis, quem induxerat tot mirabilibus in terram illam, quibus veniens tantā bona contulit doctrinæ, miraculorum, mansuetudinis, exempli & innocentia: Cui non solum credere noluerunt, sed quod peius est morti addiderunt. Hoc totum, quoniam pro nostra salute factum est, in cordibus nostris sæpe voluere & sentire debemus, quatenus hinc compatiētes domino, mereamur cum illo regnare. Qui cum patre & spiritu sancto, viuit, regnat & imperat, in æternum. Amen.

Tras

TRACTATUS III.

In cap. XV. beati
Marci.

PILATUS autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barrabbam, & tradidit Iesum flagellis caesum, ut crucifigeretur. Milites autem duxerunt eum in atrium praetorii, & conuocant totam cohortem, & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam. Et coeperunt salutare eum: Ave Rex Iudaeorum. Et percutiebant caput eius arundine, & conspuebant eum: & ponebant genera adorabant eum. *Vir inconstans Pilatus, huius seculi filius, iudex iniquus, qui cum nouisset Dominum innocentem, & dixisset, quid enim mali fecit? eo quod populus peruersus clamauit: crucifige eum: quando dicturus erat, ego non damno innocentes, voluit populo satisfacere omnia iustitia, & dimisit homicidam Barrabbam, Dominum vero tradidit ut crucifigeretur. Ita que prius quam ultimo Dominus a Pilato traderetur ad crucifigendum, flagellis caeditur: Quanta autem fuerit haec flagellatio non dicit Euangelista, sed diuinam & crudelem oportet intelligi, cum propheta hanc annuncians, dicat: Et fui flagellatus tota die. Et Esa. ait de Messia: Vidimus eum quasi leprosum & percussam a Deo, & humilitatum, unde nec reputauimus eum. Leprosus autem toto corpore, signis scabiei & glandinum lepra spargitur, quae in crucifixi hominis corpore signa non apparent, cum tantummodo manibus pedibusque perforetur. Constat igitur, tot ictibus sibi inuicem succedentibus, dominum in flagellatione fuisse percussam, ut toto*

Psal. 72.
v. 5.

corp

corpore lacerato, plagis & tumoribus inde impressis, leprosus reputaretur: Lepra nostra mundabatur, quae ut sanaretur tanto fuit sanguine tincta, riuuli cruoris manabant vnde quaque è toto corpore domini, guttulas inestimabilis pretij terra sorbebat, & vsque ad lassitudinem peccantibus nobis, prout dicit de impijs scriptura: lassati sumus in via iniquitatis, vsque ad lassitudinem Sapient. 5. tortorum flagellatur innocens dominus. De domo Pilati per deambulatorium transitur in alteram partem viae, quae ducit à prima domo in aliam domum, in qua factam fuisse hanc flagellationem vsque hodie dicitur in Hierusalem. Columna cui dominus alligatus fuit, cubiti est crassitudine, ex porphido lappidis coloris, rubeis videlicet & albis maculis tota conspersa: sanguine vero domini preciosissimo, rubeo liquore multo longè dignior facta, quam sit suapte natura, colore albo rubeoque variata. Ostenditur adhuc fragmentum quod obseruatur Hierosolymis, quod vidimus, adorauimus, & osculati sumus, cuius longitudo cubiti est cum dimidio: Dolore grauissimo dominus affectus est, in ista flagellatione rigorosa, tum propter corporis teneritatem, & delicatissimam complexionem: tum etiam propter militum fortem percussione. Haec sunt peccata nostra o viri christiani! haec sunt scelera nostra o viri peccatores: haec est lepra nostra o viri legis diuinæ transgressores: tanquam agnus innocens dominus tacet, nec vox eius exauditur, corde vero & mente, haec omnia flagella, & omnes dolores, & totum hic sanguinem fustum patri aeterno, in nostrorum peccatorum remissionem offerebat. Sic flagellatum tradidit illum Pilatus, ut crucifigeretur: milites autem quorum causa ignota est, aliam super vulnerum poenam crudelissimam addiderunt, ut impleretur scriptura: Et super dolorem Psal. 68. vulnerum meorum addiderunt. Milites igitur, duxerunt eum in atrium praetorii, & conuocant totam cohortem, militum videlicet gentiliu, quibus vnus tribunus praerat, & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam. Et coeperunt salutare eum:

eum: Aue rex Iudæorum. Et percutiebant caput eius arundine, & conspuebant eum: & ponentes genua adorabant eum. Dolor certè magnus, sed maior iniuria: nunquam legimus sic illuſum aliquem homicidam, vel patriæ proditorem: spinula hæc insertæ erant iuncis marinis, eo modo quo sunt insertæ spinæ, in nostris arboribus citreis durissimæ, & totum illud diuinum caput, in quo thesauri omnis scientiæ, & sapientiæ sunt absconditi perforantibus, fundebatur sanguis super faciem & collam Iesu, & totus eius sacratissimus vultus cruentabatur: congelabatur ad inuicem capillorum cincinni, & iam specioso super filios hominum non erat species, neque decor. vnde inquit propheta. *Esa. 51.* Nec reputauimus eum. Huic illi inflictæ pœnæ pro nostris reatibus, iniuria nefanda cumulatur, cum conspuitur, & pro regali sceptro, arundine caput eius percutitur: adoratione illuditur diucentium militum: Aue rex Iudæorum. Nimium dolenda nobis est hæc domini illuſio, hæc spinarum corona, cum pro vanissimis capitis nostri imaginationibus, & peccatorum machinationibus, sic caput innocentissimi agni cruentatur: quin etiam illuditur & blasphematur, & spurcissimis sputis fedatur. Ne igitur causæ gens hebræa, si inter spurcissimos infideles sputibus fedaris, & calcibus percuteris: tu caput diuinissimum arundine fecisti percuti, tu fecisti sputis vultum filij Dei fedari. Nec hoc fecerunt milites domino, prout communiter existimatur, in se de aliqua sedenti, sed illum grossæ columnæ, quæ hodie ostenditur in templo sancti sepulchri, & montis Caluariæ applicauerunt: ibique pedibus astanti illuserunt, & spinis coronauerunt. Columna est ibi in capella quadam obseruata, quæ nobis fuit ostensa, grossa quidem, & ex porphido viridi fabricata, quæ ad aliquam ostentationem, siue sustentationem in atrio prætorij erat collocata. pauperes quidam religiosi duo Maronitæ, illam habent in sua custodia, sub cancellis & sera velo cooperatam. Vinam illam habeamus semper & nos in cordibus nostris obseru-

obseruatam, & semper oculis mentis contempleremur dominum, illi applicatū, illuſum, & spinis coronatum. Nota etiã quomodo passio domini de gradu in gradum augetur: si recolis quæ passus est in domo Annæ & Caiphæ, iam maiora sunt quæ patitur in domo Pilati, & multo grauiora erunt, quæ in monte Caluario: quoniam peccata addidit genus hominum peccatis, & declinauerunt in grauiora facinora. Dominus etiam voluit addere dolorem super dolorem, iniuriam iniuriæ, opprobrium opprobrio, sanguinis effusionem sanguinis effusioni: cum & iam mortuus ex eius sacratissimo latere, fons sanguinis, deinde aquæ effluxit. Quis sapiens & ruminabit hæc? & intelliget misericordias domini. Non igitur tantis beneficijs acceptis reddamur ingrati, sed hæc semper memoria recolentes, vitam nostram huic domini benedictissimæ passioni aptemus, & peccata vitantes, & mortificantes membra nostra, quæ sunt super terram, tanti effusi sanguinis gratiam consequamur & gloriam. In qua dominus cum patre & spiritu sancto, viuit regnat & imperat, in æternum. Amen.

TRACTATUS. IIII.

In cap. XV. beati Marci.

Postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum vt crucifigerent eum. Et angariauerunt prætereuntē quempiã Simonē Cyrenenū, venientem de villa, patrē Alexandri & Rufi, vt tolleret crucē eius, & perducunt illū in golgotha locum: quod est interpretatum, Caluariæ locus: Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & nõ accepit. Et crucifigentes eū, diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum. Et erat titulus causæ eius scriptus: Rex Iudæorū: Quod in illusione coronationis, suis fuerit vestibus spo-

spoliatus, & super nudo purpura indutus dominus, sequentia nunc verba ostendunt: exuerunt illum purpura, & induerunt eius vestimentis suis. Ter igitur nudatur dominus in passione sua, cum flagellatur, quando spinis coronatus, & purpura indutus illi dicitur, & dum crucifigitur: opere precium tertio erat, à nobis veterem hominem expoliare cum moribus & actibus suis, expoliare inquam, à potestate diaboli, à tyrannide carnis, à violentia mundi. Et angariauerunt prætereuntem quempiam Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleretur crucem eius. *Meminisse oportet quod Ioan. dicit: Et baiulans sibi crucem exiit in eum, qui dicitur Caluarie locum, in forte dubitatio insurgat super hanc crucis baiulationem, cum Simon tantum dicatur illam baiulasse, quod sic accipiendum est. Dominus à domo Pilati exiit baiulans sibi crucem, & peruenit usque quo descendendo perueniatur ad viam, quæ ducit ad Damascum, & usque hodie dicitur porta illa ciuitatis, porta Damasci: in hoc autem descensu à domo Pilati, ferè iam appropinquantibus ad viam, quæ descendit à porta Damasci, erat beatissima Dei genitrix cum alijs mulieribus, quæ non poterant amplius approximari domui Pilati præ multitudine populi, in quo loco adhuc extant ruinae sacelli, quod in deuotionem beatae Dei genitricis Mariæ in eodem loco beata Helena, magni Constantini mater fecit fabricari: & dicitur beata Maria de spasmo, non quia domina ibi corporales sensus amiserit, sed quia videm dominum fune ligatum, spinis coronatum, sanguine vultum deformatum, complofis manibus, oculis sursum leuatis, amarissime flere cœpit, & tanta admiratione attonita, terga in domus parietem, cui erat propinqua reclinauit. Dicunt dominum ibi, vel quia nimium fessus erat, vel ob longitudinem tunicæ, quæ dum descenderet in anteriorem partem protendebatur, cecidisse sub cruce: quod satis est verisimile: vel ita lento progrediebatur gradu crucis pondere grauatus: Iudæi, ne Pilatum*

renou

renouaret sententiam, & ut citius negotium concluderetur, quinque vel sex passus ultra venientes in viam Damasci, venientem de villa istum felicem Simonem Cyrenæum angariauerunt, ut tolleretur crucem quam dominus humeris gestauerat usque in illum locum. Et sic exiit dominus secundum Ioan. baiulans sibi crucem, in eum qui dicitur Caluarie locus, qui est mons altitudine à radice terræ viginti cubitorum: Erat autem extra ciuitatem, & à domo Pilati distabat per miliarium. Deinde iterum, quod beatus Ioan. dicit, ad eandem baiulationem spectat, nempe in media via huius miliarij, est domus illius felicis feminae, à qua exiens obtulit lineam tobaliam tripliciter plicatam domino, ad faciem tergendam sudore, & sanguine madidam. Potuit dominus ambabus manibus sudorem tergere, eo quod crucem post eum adhuc portabat Simon Cyrenæus: Cum autem illa vidisset vultum domini in tobalia sculptum, & retroueniens mulieribus ostenderet, cœperunt mulieres magnis clamoribus dominum plangere & lamentari, prout dicit beatus Luc. & hoc per spatium quantum est sagittæ iactus. Locus deinde adest, qui usque hodie ostenditur, à quo dominus vertit faciem ad mulieres, & illis loquutus est ea, quæ scribit beatus Luc. Cum autem audirent Iudæi dominum mulieribus inter cætera, dicentem: Venient dies in quibus dicet: beati ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactauerunt: tunc incipient dicere montibus, cadite super nos: & collibus, operite nos. In quibus verbis dominus euersionem Hierusalem, & Iudæorum punitionem prædicebat. Indignati quod sic loqueretur, iterum ab illo loco usque in Caluarium, crucem illi baiulandam imposuerunt, & Cyrenæus retrò crucis stipitem, manibus portando iuuabat, ut dominus facilius posset crucis pondus sustinere. Itaque baiulans sibi crucem, exiit à domo Pilati dominus, & baiulans etiam in Caluarium duxit: & Simon Cyrenæus illam solus per dimidium miliare portauit: deinde usque in Caluarium ad baiulandam, domino adiutorium impendit. Pondere peccatorum nostrorum

pre

premitur sub cruce dominus: cum Cyrenæo, illi ad leuius baiulandum adiutorium præstemus, non nobis deerit angaria nostra: pretium etenim salutis æternæ consequemur. Cum peruenirent in summitatem Caluarie montis, erant milites quatuor, quorum unus super saxum magnum locum cauabat, in quo crux affigenda erat: alter foramina ubi crux extensa iacebat, ad manus pedesque saluatoris clauis figendos faciebat: dominus in alio astabat loco proximus tamen, per quatuor passus tantum distans, inter duos milites fune ligatus: & dabant ei bibere, inquit Euangelista, myrrhatum vinum, & non accepit. Dabatur crucifigendis vinum myrrhatum, eo quod facilius vim doloris sufferreret: aliquis impius Iudæum vinum à milite propinatur, fel immisit, ideo dominus non accepit. Voluantur omnes scripturæ gentium, si talis unquam crudelitas homini crucifigendo facta est? Quis non compatitur puniendis: quis non consolatur? non (si opus est) aquam & vinum adducit, ut refrigeret linguam patientis? soli domino defuit hæc consolatio, quoniam cum deberet myrrhato vino refrigerari & confortari, fele mixto non potuit bibere. Impleta est scriptura: Dederunt in escam meam fel: Fel draconum vinum eorum, prædictum de illis Moyses: & Hier. Circundedit me fele & labore. Amritudo peccatorum nostrorum, hoc ori domini fel propinauit: Quis enim peccato amarius esse potest? pro quo dominus fele potuit sed non sumit: quoniam & si naturam sumpserat nostram, sed non culpam: ad delendum fel nostrum, fel bibit, qui solus innocens poterat soluere peccata nostra, fel non sumit, cum gustat pro nobis pœnas, quas pro nostris reatibus passuri in inferno eramus: ut se sine peccato ostendat, fel non sumit, pœnas nostras sumpsit, culpam non sumpsit: pro alienis patitur peccatis, ideo fele vinum permixtum gustat, sed non sumit. Memoremur igitur huius Iudaicæ impietatis, qua domino fel myrrhato vino permisceuerunt, ut nunquam peccatis, pro quibus domino amarissima porrecta esset potio, permisceamur. Recordare, inquit Hier. paupertatis meæ,

absynthij & felis. Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, ut quis quid tolleret. Diuiserunt sibi vestimenta mea, prophetatum est: erant enim secundum Ioan. milites quatuor, quibus datum fuit crucifigere dominum, quod ait: fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem. Qui enim electos suos congregaturus erat à quatuor ventis, prout supra dictum est, hoc est à quatuor mundi partibus, inter quatuor milites voluit vestimenta sua diuidi: tunicam autem interiorum, dicit beatus Ioannes, non fuisse in partes diuisam, quoniam una futura erat fides omnium credentium: Ait enim: fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem, & tunicam: erat enim tunica inconsutilis, de super contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem: non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Itaque propter tunicam miserunt sortem super vestes, ut quis quid tolleret, hoc est, ut una cum tunica, unusquisque partem vestium domini acciperet: qui pro omnibus patiebatur, omnibus volebat cum sanguine & vita, vestes etiam conferre. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum. Non modica exorta est inter graues etiam doctores, de hoc verbo beati Marci controuersia: itaque multis verbis insudarunt, reddere sanctorum Euangelistarum concordiam: pro eo quod aiunt, dominum secundum Ioan. crucifixum fuisse hora sexta, cum Marcus dicat: erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum: Quod equidem beatus Ioan. nusquam negauit, nec dixit unquam, dominum crucifixum hora sexta fuisse. Ponam igitur vnius cuiusque Euangelistarum verba, ut facilius possimus cognoscere veritatem: videlicet, dominum hora tertia fuisse crucifixum. Pro cuius clariore intelligentia aduertendum est, in Iudæa aliam esse consuetudinem horas denumerandi à nostra diuersam: quem admodum etiam aliter in Hispania, aliter in Gallia, aliter in Italia diei horæ computantur. Iudæi igitur distributum habebant diem per horas ternas: à prima, hoc est, à solaris ortu usque ad tres decursas horas, dicebatur apud Iudæos hora

S

prima:

prima: tertia uero à tribus horis post primam, hoc est, usque ad horam quam nos in Hispania dicimus duodecimam, hoc est meridie: à meridie autem usque ad tres decursas horas, dicebatur hora sexta: à tribus horis post meridiem, quando sera finiebatur, usque ad tres alias dimissas horas, dicebatur nona: & à tribus post nonam, usque ad solis occasum dicebatur uespera: undecima uero dicebatur post solis occasum, usque ad noctis initium. Hoc manifestè ostenditur apud **Matth.** cum dominus de patre familia, qui exijt primo mane conducere operarios in uinam suam ageret, quosdam uocauit hora prima, alios tertia, sexta, usque ad undecimam. Igitur ad horam crucifixionis domini reuertentes, inquit **Matth.** Postquam autem crucifixerunt eum, diuiserunt uestimenta eius, sortem mittentes: deinde ponit crucifixos latrones, addit etiam blasphemiam Iudæorum & latronum, deinde subiungit: à sexta autem hora tenebræ factæ sunt. Ecce igitur quem admodum dominus hora tertia crucifixus est, cum postquam fuisset in crucem actus, beatus **Matth.** dicat, hora sexta tenebræ operuisse terram. Idem beatus **Luc.** ait: Et postquam uenerunt in locum qui uocatur Caluaria, ibi crucifixerunt eum & latrones, unum à dextris, & alterum à sinistris. & alij interiectis ait: Erat autem ferè hora sexta, & tenebræ factæ sunt in uniuersa terra, usque in horam nonam. Iam igitur dominus erat crucifixus, quando factæ sunt tenebræ, & tenebræ factæ sunt hora sexta. Priusquam igitur esset hora sexta crucifixus est, id est circa finem iam horæ tertiæ: hoc est quod dicunt tres Euangelistæ. Nihil enim aliud beatus **Ioan.** dicat: Pilatus autem, qui, cū audisset hos sermones, adduxit foras Iesum, & sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostratos, hebraicè autè Gabbath: erat autem parasceue paschæ hora quasi sexta, & dixit Iudæis: Ecce Rex uester. Illi autem clamabant: tolle, tolle, crucifige eum. Dixit eis Pilatus, Regem uestrum crucifigam? responderunt pontifices: Non habemus Regem nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit

dit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum & eduxerunt eum, & baiulans sibi crucem, exiit in eum qui dicitur Caluaria locū, hebraicè autem golgotha, ubi eum crucifixerunt. Nihil enim aliud beatus **Ioan.** de hora, qua crucifixus est dominus loquutus est, præter hoc tantummodo uerbum, quando iam Pilatus dominum morti damnabat: Erat hora, inquit, quasi sexta. Uoluerunt igitur aliqui sic discurrere, quando Pilatus dominum Iudæis crucifigendum tradidit, erat hora quasi sexta. Igitur cum perductum est ad caluarium, & dominus crucifixus est, erat perfecta hora sexta: In hoc non omninò rem æqua lance perpenderit, cum tres Euangelistæ dicant, dominum hora tertia crucifixum: duo **Matth.** & **Luc.** ante sextam, hæc est tertia: **Marcus** uero hora tertia. Dicendum igitur est, cum inter tertiam & sextam tres horæ discurrerent, quod beatus **Ioan.** ait: erat hora quasi sexta, post horam cum dimidia, & eo aliquid amplius temporis discursum dicit uerè, erat hora quasi sexta: adhuc tamen usque ad sextam, hora una cum tertia parte alterius deerat, ut esset plene hora sexta: Inter hoc autem spacium, dominus peruenit in Caluarium, Et crucifixus est: & cum esset leuatus in crucem, breui decurso tempore, facta est hora plene sexta, à qua usque ad horam nonam tenebræ factæ sunt super uniuersam terram. Causam ipsius posuit Pilatus super crucis stipitem, Rex Iudæorum, nomen domini **Marcus** siluit, qui in ista inscriptione continebatur, eo quod præcipua causa quæ domino falso imposita fuit, hæc erat, Rex Iudæorum. Mirabile est quod uidimus, in ecclesiæ sanctæ crucis in Hierusalem, cum finito sacro concilio Tridentino, sub nunquam interitura memoria beatissimi **Papæ Pij. 4.** Romam nos contulimus, ad limina beatorum apostolorum uisitanda, & tanti summi pontificis pedes exosculandos: ibi enim dum nobis crucis sanctissimæ pars, & tabella, in qua causa domini literis grecis, latinis & hebraicis fuit conscripta ostenderentur, hæc dictio Iudæorum, abstracta non arte sed diuino con-

filio fuit, in omnibus in quas in scriptis redacta erat lingua, itaque tantummodo nunc hæc habentur verba: Iesus Nazarenus Rex: tanquam oculis nobis ostendatur prophetia Danielis: Et non erit eius populus, qui eum negaturus est. Qui enim illum negauerunt, non iustum est dici Regem eorum, atqui regē omnium, quæ cæli & terræ ambitu continentur: Rex regum & dominum dominantium, ille qui dixit, postquam surrexit à mortuis, data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Sed nunc ad dominæ crucifixionem reuertamus, quam breuissimis nobis verbis beatus Euangelista proposuit, dicens: Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum. Breuissimis continetur verbis, quod dominus passus est longissimis doloribus. Est quidem in Caluario monte locus, ut prædiximus, in quo crux perforabatur à milite: distat à summo lapide, ubi crux fixa erat domino iam crucifixo, passus septem: ibi in terra fuit dominus cruci affixus, grossis satis & quadratis clavis: Deinde quatuor milites, dominum cruci affixum manibus portauerunt, & illum simul cum cruce in altum leuauerunt, inferiori partem crucis stipitis in concaua petra, quam perforauerant figentes. Attendamus igitur acerbissimos corporis dolores domini Iesu, & hoc sentiamus in nobis acclamante apostolo: quod
 Mat. vlt. & in Christo Iesu. Primo enim cum perforarentur, sic grossis clavis manus pedesque domini, omnes nerui dolore constringebantur, & nimio dominus dolore afficiebatur: patiebatur caro, nerui, cor, caput, & toto corpore nimio premebatur dolore. Cum autem crux leuata est, & fixa simul cum corpore super petram illam magnā, quæ est in summitate Caluarij montis, pondus corporis manus foramina, & pedum dilatabat: & sic dolores agebantur domino: Qui si vellet caput reclinare spinis coronæ, quæ in capite gerebat lacerabatur: Durus lectus, durus stratus, durissima sedes: Ecce agnus qui tollit peccata mundi, ecce vespertinum sacrificium, ecce peccatorum redemptio, ecce mundi reconciliatio, ecce dominus cæli & terræ conditor durissimo in patibulo per
 Philip. 2

det, ut deleat nostra facinora. Nullum erat in corpore membrum, quod non pateretur dolorem: quoniam nullum est in nobis membrum, quod non peccatis inseruiat, caput & cor cogitando, oculi aspiciendo, aures audiendo, odorando nares, lingua loquendo, os gustando, manus & cætera membra peccando. Ideo voluit misericors dominus, in omnibus pati etiam membris, grauissimos utique dolores: quis sapiens, & ruminabit hæc, & intelliget misericordias domini: Ingrati scelestique reputabimur, si tantis doloribus non compatiamur: compatimur utique tunc, cum à nostris vitijs pro quibus dominus passus est cessamus, & à voluptatibus retrahimur. Namque semel in anno audientes passionem domini celebrare, lachrymas fundere bonum est: sed non multum placet Deo, si post triduum cum deberemus à sepulchro vitiorum nostrorum, in quo iamdiu sepulti sumus, resurgere cum domino à morte corporis resurgente, iterum atque sæpius eadem vitia repetimus. Si igitur reuera volumus, prout tenemur, compatiri domino patienti, eadem quæ patitur in corpore, nos in corde nostro sentiamus, & illud pro quo patitur vitemus, attendentes ex diuinitatis parte eius maiestatem, ex humanitatis parte eius acerbissimos dolores: ex parte nostra, quid reddere nos oportet illi, à quo tanta recepimus: qui suam pro nobis vitam dedit, & non qualicumque modo, sed illam dedit tot affectam laboribus, anxietatibus, persecutionibus, ultimo illam morte dolorosissima, & turpissima pro nobis voluit expendere. Quod si huic nostræ meditationi, aliquantulum cogitationis addamus, citò futuram, mortem nostram (& si enim diu duret vita, breue est omne quod finitur) facile omnia peccata deuitabimus, pro quibus ne damnemur & cruciatus pateremur æternos, innocens agnus tot doloribus affectus in cruce immolatur: Cui nunc ad dexteram patris regnanti, cum eodem Deo patri & spiritu sancto, est honor, gloria & imperium, per infinita seculorum secula. Amen.

TRACTATUS V.

In cap. XV. beati
Marci.

Esa. 53.

T cum eo crucifigunt duos latrones, vnum à dextris, & alium à sinistris eius. Et impleta est scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus est. Et prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes: Vah qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas, saluum fac te ipsum, descendens de cruce. Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum scribis dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Christus Rex Israël descendat nunc de cruce, vt videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei. Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt super totam terram vsque in horam nonam. Et hora nona exclamauit Iesus voce magna, dicēs: heloi, heloi, lamazabathani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Et quidā de circumstantibus audiētes, dicebāt: Ecce Elias vocat. Currens autem vnus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat Elias ad deponendum eum. Iesus autem emissā voce magna, expirauit. *Omnem causam vituperandi dominum quæsierunt principes sacerdotum, & operam dedere quomodo duos latrones præciperet Pilatus cum domino crucifigi: ex hoc etiam populus suadebatur, dominum reum esse supplicij: & minus ad illum attendebat populus, cum eum inter latrones reputari videbat. Securiores etiam reddebantur, vt si forte aliqui ex discipulis nobiles domini occultis, vellent eripere eum de manu*

manu eorum, opponeretur illis velle latrones eripere, & sic rei capitis fieret: Sed qui propter peccatores venerat, inter peccatores voluit mori, vt peccatores saluos faceret, & vt potentiam suam ostēderet, dando paradysum latroni illi quem saluum fecit, & pœnam æternam illi, qui damnatus est. Multi enim latrones & homicida saluandi erant iuxta crucem domini, per curricula temporum, quod iam nunc prætendebatur in his duobus latronibus, iuxta crucem domini crucifixis. Per sex tantummodo palmos, vna quæque latronum crux distabat à cruce domini, prout sæpe circumspeximus & de mensi sumus, cum Caluarium frequentaremus: Impleta est scriptura Esa. scilicet, quæ dicit: & cum iniquis reputatus est: Blasphematur dominus à populo illo, repetito testimonio. Vah qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas. Summi verò sacerdotes illudebant, spernentes miracula à domino facta, dicentes: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Christus rex Israël descendat nunc de cruce, vt videamus & credamus. Surrexit à monumento quod est magis, in quo triduo iacuit mortuus, & non crediderunt: venit spiritus sanctus super apostolos, qui signis & prodigijs diuinitatem domini ostendebant, & non crediderunt: quomodo crederent si descenderet de cruce? gens nefanda, turpissima, omni fallacia & dolo plena, quæ non multos post annos suæ vesaniæ pœnas dedit, & dabit vsque in finem quousque conuertantur ad dominum, quem crucifigi fecerunt, & cui tot doloribus circumdato illuserunt. Latrones etiam conuitia iactabant in dominum, qui pro omnium peccatorum sceleribus cruci affixus, tenebatur charitatis clavis fortius quàm illis ferreis, quibus cruci affixus erat: Ecce trium generum gentes, blasphemāt dominum: populus, principes, latrones. Utinam non tunc etiam præfiguraretur nostrorum omnium ingratitude principum, & peccatorum & populorum, qui et si non lingua, moribus separamur à domino. Ab illa hora qua dominus captus est in horto, vsque ad huius horæ tertie

Esa. 53.

finem permittit dominus in se omne genus illusionis, poenae & supplicij exerceri, secundum tamen prophetias. O ineffabilis pietatis dilectio? Seipsum omni vilipendio permittit impropieri, ut impropieri quibus omni die summū bonū, Deum videlicet nostrū sceleribus multis impropieramus aboleret: & ut nos Deo reconciliaret, in seipsum impropieri permittit iactari. Facta verò hora sexta oblato pro nobis sacrificio satisfactus Deus, humanitatem Christi magnis volens miraculis illustrare, & innocentissimum agnum ostendere, filiumque suum charissimum omnibus credendum prædicare, à Sole incipit miracula operari: Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt super totam terram, usque in horam nonam. Mirabile magnum, in lunæ oppositione eclipsem solis fieri: non tamen sunt conuersi Iudæi, videntes illud, contra totius naturæ rationem fieri, & qui cecitate suæ malitia percussi, palpabant in meridie, non attenderunt nec recordati sunt Dei, sed densioribus tenebris inuidiæ, odij, & malitiæ obcecati, solis obscuritatem non considerabant. In epistola ad Apolophanen, beatus Dionysius Atheniensis philosophus Areopagita, beati demum apostoli Pauli discipulus & martyr, fatetur, tunc in Heliopoli, quæ est Ægypti ciuitas, cum eodem Apolophane commorasse, & hora sexta diei, quæ secundum supputationem nostram est meridies, vidisse se lunam reuerso ordine soli supponi, & magnam in omnibus illis partibus obscuritatem reddidisse, & per tres horas perdurasse: nempe naturalis eclipsis, quæ sit in coniunctione lunæ parum constat, cum luna suum motum transeundo percurrat, similiter & sol suum: Interrogasse refert beatus Dionysius Apolophanen, quid sibi de tam insolita eclipsi videretur, cum omnium mathematicorum regulis esset contrarium? qui respondit: ista ò bone Dionysi, diuinarum retributiones sunt rerum: Perinde ac si diceret, flagelli sunt alicuius magni in Deum commisi criminis: & quod maius esse potest, quam filium Dei & verum Messiam crucifigere?

Sunt

Sunt etiam qui dicunt, tenebras illas occupasse totam terram hanc nostram superiorem, Asia, Africa, & Europa: & ideo Euangelistam dixisse, super totam terram. Hoc verò luna, cum minor sit sole, facere minimè poterat, nisi diuino iussu: sole retrahente lumen suum, quod super Matth. exposuimus. Eligat lector harum tenebrarum modum, vel secundum Dionysium, vel secundum aliquorum expositorum sententiam, fuisse factum: dummodo semper cum Euangelista fateatur, à sexta hora usque in horam nonam, tenebras totam terram occupasse: & utroque modo miraculum semper immobile permanet. Et hora nona exclamauit Iesus, voce magna, dicens: Heloy, heloy, lamazabathani: quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Tria verba domini præcesserant, istud quartum à beato Marco eligitur, cum vellet nobis significare corporis domini dolores & animæ eius, secundum inferiorē portionem qua viator erat angustiam: Prophetatum fuit hoc verbum, psalmo vigesimo primo, dicente Dauid in Messie persona: Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti longè à salute mea verba delictorum meorum. Bis dicit Deum suum: suum per unionem hypostaticā, qua Deus est homo, & homo est Deus: suum per unionem beatificam, qua anima Christi à sua benedictissimæ conceptionis initio, secundum superiorem portionem Deum vidit: quæ admodum in eodem psalmo dicit: In te proiectus sum ex utero, de ventre matris meæ, tu es protector meus. Quare igitur sic me, secundum carnem & animam inferiorē portionem dereliquisti? in manibus scilicet contrariorum, & sic crudeliter pati permisisti? Totius humilitatis verbum fuit & obedientiæ: quemadmodum dixerat Martha: Domine non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solum ministrare: Non enim volebat reprehendere dominum, nec querelam & verbum asperum loqui, sed piam proponebat querelam. Similiter si martyr aliquis, tormentorum cruciatibus

sum

summo pere defatigatus, diceret: o domine, quare me voluisti pati sic: idem est ac si diceret, poteram minoribus supplicijs te confiteri, mortem finire, veruntamen quia sic voluisti fieri, sis in aeternum benedictus. Milites vero cum essent Romani vocem heloy audientes, quae hebraica est, existimauerunt dominum Eliam inuocare: In hoc temporis spacio dominus, secundum Ioan. sanguine exhaustus, siti ardens ingenti, sitio dixit. Tunc vnus militum, spongiam aceto plenam ori domini apposuit: cum accepisset dominus acetum, dixit: consummatum est: & tunc perfecta est hora nona: & emissa voce magna, haec est secundum Luc. Pater in manus tuas commendo spiritum meum: expirauit. Et iste fuit summus & ultimus dolor, quem dominus passus est: summus quoniam sensit dolorem verum, separationis animae a corpore, quam ipse sponte pro nobis summo & aeterno patri obtulit. Ceteris autem hominibus (dicunt medici & philosophi) quando moriuntur prius esse illis non esse sensus, quam non esse animae: hoc est taliter prius, per aliquam moram maiorem vel minorem, secundum diuersitatem infirmitatum alienari: quod non perfecte percipiunt illud ultimum, separationis animae a corpore dolorem: quoniam per organa sensuum, anima in corpore exercet actus suos sensibus habetatis, & iam nihil sentientibus non fit sensatio: quod experientia in morientibus omni hora manifestat, qui et si ante exhalationem animae aliquos patientur motus, & hinc inde in lecto voluentur, adueniente puncto exitus animae, omnibus orbati sensibus emittunt spiritum. Dominus autem ideo voce magna clamans, sentiens summum omnium dolorem, expirauit: tunc sacrificium consummatum est, tunc mortem nostram moriendo destruxit, tunc deuictus est diabolus, qui mortem domini demolitus est, tam in corde Iudae proditoris, quam in mentibus Iudaeorum, tunc reconciliati sumus Deo, per mortem filij eius: tunc in virtute eius facta est pax inter nos & Deum, tunc reconciliatio nostra

perfecta

perfecta est, tunc ianua regni caelorum aperta. Quid enim aliud pro isto dolore maximo compatientes, reddere possumus domino? arbitror illud esse: nihil vnquam agere quo a nobis irretetur Deus, deinde virili animo pro eius amore omnem tribulationem, & inimicorum persecutionem libentissime tolerare, & mortem pro illo oppetere semper optare. Nihil enim melius reddere domino possumus, quam dum illi morienti compatimur, vitam nostram & animam vsque ad vltimum flatum, secundum illum & in illo, & pro illo dare: & interim fratribus nostris compati, & illos iuuare quoad possumus: dicente domino: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Cui cum patre & spiritu sancto, est vita, gloria & imperium in aeternum. Amen.

TRACTATUS VI.

In cap. XV. beati Marci.

Velum templi scissum est in duo, a summo vsque deo sum. Videns autem Centurio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius Dei erat. Erant autem & mulieres de longè aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioseph mater, & Salome, & cum esset in Galilæa sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliae multae quae simul cum eo ascenderant Hierosolymam. Tantummodo beatus Marcus, huius signi in morte domini mentionem facit, scilicet de veli Sancta sanctorum a summo vsque deorsum scissione, cum alia mirabilia contigissent, quae beatus enumerat Matth. Nihilominus tamen hoc dumtaxat beatus Marcus scripsit, tanquam nimis mirabile, eo quod in Sancta sanctorum sit datum: quod quantum sit, beatus

aposto

Heb. 9.

apostolus Paulus in epistola ad hebræos satis ostendit, cum dignitatem illius tabernaculi describit, dicens: Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra & mensa, & propositio panum, quæ dicitur sancta. Post velamentum autem secundum, tabernaculum quod dicitur Sancta sanctorum: aureum, habens thuribulum, & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronderat, & tabulæ testamenti superque eam erant cherubin gloriæ, obumbrantia propitiatorium. de quibus non est modo dicendum per singula. His verò ita compositis, in prioribus quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consumantes: in secundo autem, semel in anno, solus summus pontifex: non sine sanguine, quem offerret pro sua & populi ignorantia: Hoc significante Spiritu sancto, nondum propalata esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. Ideo namque mortis domini ingens testimonium datum est, dum velum templi scissum est, & propalata est via sanctorum, cum iam omnis populus posset prospicere ea, quæ solus semel in anno summus pontifex, sanguine prius oblato, poterat conspiciere. Propterea beatus Marcus, de signo nusquam factò, scilicet de veli Sancta sanctorum scissione, mentionem fecit, tanquam de certissimo signo, quo manifestabatur domini diuinitas, & aditus regni cælorum, & legaliam cessationem tunc futuram. Mirabilis omnino fuit illa veli Sancta sanctorum scissio in duo, à summo usque deorsum, & mirabilis mirum in modum Iudæorum obstinatio, qui tanto viso in templo obstupendo miraculo, dominum non crediderunt verum Messiam, & redemptorem. Quis enim, vel qua ex causa in illa hora, qua dominus spiritum patris obtulit, potuit velum tam sacrum inuisibiliter contingere, & in duo parti: & omni populo ostendere, quod semel in anno soli summo pontifici aspicere erat permixtum, nisi ipse Deus ibi inhabitans, ad ostendendum iam esse viam sanctorum propalatam, & iam

licere

licere omnibus, habere ad vitam æternam aditum per Christi mortem. Alia signa, domino moriente facta, quæ beatus Matth. enumerat missa facimus, quoniam in tractatibus super eiusdem vigesimum septimum caput, de his disseruimus: Vnum tantum modo, quod postea proprijs oculis conspeximus, & manibus palpauimus referemus: quod quidem usque in hodiernum diem, stabile permanet. Sic enim verò beatus Matth. ait, domino moriente: Et ecce velum templi scissum est in duas partes, à summo usque deorsum: & terra mota est, & petre scissæ sunt: & monumenta aperta sunt. & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Ecce igitur quemadmodum in morte domini, quinque sunt data eiusdem diuinitatis & innocentie signa: terra tremit, velum templi scinditur, aperiuntur monumenta defunctorum, sol primò obscuratur, petre scissæ sunt: omnia illa prima quatuor, transferunt suis peractis officijs: Sol iterum lucet, terra quiescit, velum templi non apparet, quoniam nec templum usquam est: corpora sanctorum semel ostensa, amplius non sunt visa: petra verò quæ scissa est, hæc usque hodie permanet, testimonium reddens christianis, ludæis, paganis & omni creaturæ, quæ sub cælo est. Sciendum igitur est lapidem illum, in quo crux domini fixa fuit, unà cum sacratissimo corpore eius, magnum esse & in superficie planum: in illo nempe non solum dominus, sed & latrones crucifixi, positi cauato lapide fuere. Lapis iste radicem habet inferius, terræ immobili inhaerentem, habetque altitudinis cubitos viginti: hic lapis scissus est à sinistra parte domini, inter eius leuam & iniuriam qui latronis crucem. Quando igitur scissus est domino moriente, facta est in summitate eius scissura, palmorum sex longitudine, & duorum palmorum latitudine: fecit enim labra quædam aperta, per totam illam scissuræ longitudinem palmorum duorum: Hoc miraculum usque hodie permanet, & ab

omnibus

omnibus euntibus in Caluarium montem, manifestissime conspicitur. Magnum signum hoc quidem, sed adhuc mirabilia restant dicenda: hæc autem scissura, non solummodo facta est in summitate huius magni lapidis, sed recta via peruenit vsque ad radicem ipsius lapidis, qui terræ inhæret inferius, & habet altitudinis (prout diximus) cubitos viginti. Adhuc autem restat mirabilium aliquid dicendum: hæc scissura in inferiore parte lapidis aperta est, quantum potest homo medium caput intrmittere, quod ego feci, & manu accensam candelam ceream tenens, totum intus lapidem prospexi, qui per multas partes undiquaque scissus erat. Itaque non solummodo scissus est superius, sed per medium vsque ad inferiorem partem: & non tantummodo vsque ad inferiorem partem, sed ex utroque latere multis est in locis scissus: quod est mirabile, & vsque in hodiernum permanens diem. Videns autem Centurio quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo, filius Dei erat: Insolitum quippe est, cum quis animam exhalat clamare, quinimo & tunc omnino voce destituitur: ideo visum est centurioni, dominum filium Dei esse: nec tamen crediderunt Iudæi: omni repugnauerunt signo, omnibus sunt facti surdi & cæci signis innumerabilibus vitæ & mortis domini. Impleta est Esa. prophetia, dicentis: Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videant oculis suis, & auribus suis audiant, & corde suo intelligant, & conuertantur & sanem eos. Mulieres autem de longè aspiciebant, beatæ domini discipulæ, quæ finita passione eius ascenderunt in montem: superius nempe ad radicem montis ostenditur locus, vbi fuere in principio crucifixionis domini: non potuerunt præ multitudine populi superius ascendere, quod postea fecerunt. Non dubium est eas amarè fleuisse, & singulatis magnis planxisse dominum, quem tantopere deligebant. Nos igitur, qui corde accedere propè crucem possumus, non desinamus mortem eius sentire, & peccata pro quibus passus est

Esa. 62. 6.

est omnino vitare, semperque illi gratias, pro tantis in nos in morte sua collatis beneficijs incessanter reddere. Qui viuit & regnat, cum Deo patre & spiritu sancto. Amen.

TRACTATUS VII.

In cap. XV. beati Marci.

Hic cum iam sero esset factum (quia erat parasceue quod est ante sabbatum) venit Ioseph ab Arimathia nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei. Et audacter introiit ad Pilatū, & petijt corpus Iesu. Pilatus autem mirabatur, si iam obiisset. Et accersito ceterurione, interrogauit eum, si iam mortuus esset. Et cum cognouisset à centurione, donauit corpus Ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum, inuoluit sindonem, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti. Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph aspiciebant vbi poneretur. Ioseph ab Arimathia (quæ ciuitas quædam est, distans à Hierosolymis triginta miliaribus) vir nobilis, domini occultus discipulus, mortuo voluit rependere domino, ipso sic occultè disponente, quæ à viuo susceperat salutis monita: Habitabat tunc Hierosolymis: & ibi extra ciuitatem in planicie montis Caluarij, versus occidentem habebat hortum, in quo construxerat sibi monumentum: hoc qui facit, se moriturum sæpe cogitat. Hic audacter introiit ad Pilatum, non reueritus summorum sacerdotum animositatem, nec scribarum & seniorum vindictam: nec timuit ne illi opponeretur, in domum hominis gentilis in die introisse festo: Ipsi enim, teste Ioã. non introierunt in prætorium ut non contaminarentur, sed manducarent pascha: hoc est illis septem diebus, in lege præscriptis ægyptiorum: iam enim agnū, in nocte feriæ quintæ proximæ, quæ erat quatuordecima luna, māducauerāt. Petijt igitur corpus Iesu

Iesu sepeliendum: Pilatus autem mirabatur, si iam obisset. Post
 fuit dominus animam suam quando voluit, resurrecturus die ter-
 tia corpus suum, quia sic suo sapientissimo concilio disposuit: oblas-
 tus est quia ipse voluit. Superstitēs adhuc, quousque eis fracta
 sunt crura, pendebant latrones: ideo Pilatus mirabatur, quia non
 adhuc tantum transferat temporis spatium, quo æstimaretur mor-
 tuus dominus: Cognito à ceterione, qui aderat morti domini, eum
 iam mortuum esse, donauit corpus Ioseph. Mercatus est sindo-
 nem Ioseph, ut omnia noua corpori domini aptarentur, linteamen-
 ta & sepulchrum. Omnia & nos debemus noua reddere domino,
 nouam animam, nouum cor, nouos sensus, nouam vitam, quem
 admodum nos beatus apostolus Paulus monet: *Renouamini, in-
 quit, in spiritu mentis vestrae, & induite nouum hominem, qui
 secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis.*
 Nō quo homini Christo, noui reddendi sunt homines: ipse quippe
 nouus est homo, quoniam nullus similis illi inuentus est, quoniam
 Deus re vera est, agnus innocens est, nouum fecit opus, qui pro
 nostris peccatis mortuus est, ut uiuificaret nos & Deo patri red-
 deret conciliatos, & illum nobis pacatum. Et deponens eum
 Aderat Deipara mater, aderat dilectus discipulus Ioan. aderat &
 mulieres supra memorata: venit cum Iosepho Nicodemus: in-
 strumenta necessaria ad deponendum corpus domini secum affe-
 rebant: quippe associati aliquibus paucis familiaribus. Non du-
 bium est quin plāctus magnus tunc ab omnibus esse factus
 videntes domini corpus sic laceratum, & exhaustum sanguine.
 Apposita cruci scala, abstraxerunt clauos quibus dominus confix-
 us fuerat, non sine lachrymis & singultibus: quem piam matrem
 dicunt Hierusalem, in gremio mæstissimam suscepisse, ibique
 factum esse plāctum magnum, sicut super unigenitum: Ex his qui
 aderant uiris & mulieribus, vnus manum vnā domini oscula-
 batur, alter alteram, alter pedes, quos existimandum est, Ma-
 riam Magdalenam non semel osculatos fuisse, & nunc se-
 cum

1. Zachar.
 31.

eundo abundantissimo lachrymarum imbre rigasse, quemadmo-
 dum primo in conuersione sua fecerat. Tunc corpus domini deduc-
 tum est inferius (prout nunc cernitur) ad montis descensum in
 planicie & horti principio, qui vsque hodie dicitur locus v. d. d. io-
 nis domini, cui nunc marmoris candidi tabula est superposita,
 longitudinis corporis domini: Locus est circumseptus cratere fere-
 reo, sunt etiam ibi lampades copiosæ: hic dominicum corpus in-
 uolutum est linteis, aromatibus & sindone antè & retrò cooper-
 tum, & sic deductum est ad sepulchrum, quod propè est, cuius fa-
 brica est huiusmodi. Sunt enim uero sacella duo: primi autem
 vna pars, est lapidibus & calce fabricata: altera pars huic con-
 iuncta, quæ in simul faciunt sacellum: Primum est in uiuo lapide
 cauatū, & quoniam paruum erat hoc sacellum primum, addidit
 Ioseph ab Arimathea, illam (quam diximus) partem lapidibus
 & calce fabricatam. Ostium huius sacelli primi est trium cubi-
 torum altitudine, & vnus cubiti cum dimidio latitudine: hic fuit
 appositus lapis ille magnus ad ostium monumenti, de quo dicebāt,
 mulieres: *Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?* erat
 quippe magnus valdè. Interius autem est sacellum alterum in uiuo
 saxo excissum, vnus cubiti cum dimidio tantum habens ostiolum:
 ad cuius dexteram est sacrū domini sepulchrum, quod sibi Ioseph
 extruxerat in eodē saxo excissum, longitudine cubitorū quatuor,
 in quo domini sacratissimum corpus sepultum fuit. Ex ostio primi
 sacelli aspiciebat Maria Magdalene, & Salome, ubi poneretur
 intus corpus domini, si fortè in primo vel secundo sacello, vel ad
 quod latus interioris sacelli: iam præmeditantes quomodo trans-
 acto sabbato venirent ad unguendum corpus domini, de cuius glo-
 riosissima resurrectione nihil cogitabant. Nos igitur animo &
 corde accedamus ad domini sepulchrum, & socij simus Iosephi
 & Nicodemi, & vnā cum mæstissima matre & cæteris mu-
 lieribus, eius mortem plangamus, & cum Hier. dicamus: *Quis
 dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum?* &

T

plo

plorabo die ac nocte: In corde nostro deinde mundum sepulchrum domino præparemus, non terrena cogitantes sed supercælestia, ibi cum illo viuo resurgente lætemur. Itaque nunc corde mortuū præmeditemur, & peccatis moriamur, & in mundo viuentes sepultos nos esse semper existimemus, nunc aliter, illum è sepulchro resurgentem præmeditantes spiritu ambulemus, & Christo semper viuamus. Cui cum Deo patre & spiritu sancto, est honor, gloria & imperium in æternum. Amen.

TRACTATUS PRIMVS.

In cap. XVI. beati Marci.

RT cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Et valde mane vna sabbatorum, veniunt ad monumentum, orto iam sole. Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introentes in monumentū, viderunt iuuenem sedentē in dextris, coopertū stola candida, & obstupuerunt: Qui dixit illis: Nolite expavescere, Iesum queritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic: ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. *Iam redit & virgo, redeunt cælestia regna, redit ab inferis Christus, redit à mæstitia mater, ad fidem iterum redeunt discipuli, redeunt & sanctæ mulieres, quæ nimio Christi amore feruētes, cum transisset sabbatum emerunt aromata, vnde iterum quæ resurrectorum non credebant, secundo vngerēt. Non enim benè vñctum ab hominibus corpus existimabant, quia non credebant diuinitatē vnquam à corpore Christi fuisse separatā, ideo volebant illum vngere, ignorantes quod iamdiu prophetatum erat.*

erat: Et non dabis sanctum tuum videre corruptionem, illum vtq̄ ^{Mat. 15.} sanctum, de quo angelus ad Deiparam virginē dixit: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Et valde mane vna sabbatorum, veniunt ad monumentum, id est à domo exeuntes, veniunt ad monumentum, sed peruenerunt orto iam sole: fortè per viam lento gressu incefferant, recogitantes domini mortem, & quantū per viam illam sub crucis pondere laborē, & dolorem sustinuit. Cumq; à longè Caluariū conspicerent, vbi crucifixus & mortuus fuerat dominus, amaris singultibus & lachrymis viam perfecerunt: Recordatæ autem lapidis, qui fuerat ostio appositus monumenti, adinuicem dicebant: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Qui Deum verè querit, etiam illa quæ humanis laboribus videntur impossibilia obtinent, & vbi humanæ deficiunt vires, adest diuina potētia: Hæ sanctæ mulieres, dum doloris magnitudine amotionis lapidis non recordantur, & humanum obliuiscuntur secum ferre auxilium, diuino præueniuntur præsidio, respicientes enim viderunt reuolutum lapidem: erat quippe magnus valde. Oremus dominum vt dignetur angelum suum mittere, qui lapidem ab ostio cordis nostri amoueat, quo possimus intra eius sepulchrū, non iam corpus mortuum sed verè resuscitatum agnoscere, querere, diligere, & odore bonorum operum obsequium illi semper impendere. sublato impedimento, quod timebāt. Introentes in monumentum, hoc est, in primum sacellum monumenti, viderūt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt: ibi est intus in hoc primo sacello, sacri sepulchri domini lapis, in quo sedebat angelus in dextra parte: lapis iste est eminens à terra palmis duobus, è regione ostioli quo est aditus ad sacellum secundum, in quo à dextris est sanctissimum domini sepulchrum ad angelicam visionem. Primò autem sedit angelus (secundum Matth.) super ^{Mat. 28.} lapidem quem ab ostio monumenti euoluerat: obstupescit fragilis humana natura. Cum enim angeli sint superiores natura hominibus.

bus, anima nostra à suæ naturæ submissione, cum angelum videt turbatur: ceterum suos diligunt angeli consortes, maxime autem discipulos domini: ideo continuo angelus illas alloquitur & consolatur, dicens: Nolite expauescere: ac si diceret, eiusdem domini serui sumus. Iesum quæritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic: ecce locus ubi posuerunt eum. Hæc ultima verba præferunt, angelum manu ostendisse in interiori sacello domini sepulchrum, in quo positus fuerat. Omnem igitur ambiguitatem dominicæ resurrectionis, à mentibus illarum angelus remouere voluit, cum nomen domini refert, & qua fuerat morte affectus: subiungit Iesum Nazarenum crucifixum: & illis quid quærant se scire præostendit, dicens: quæritis, scio enim, inquit beatus Mat. 28 hoc dixit angelus, ut dominicam facilius crederent resurrectionem. Cum enim illis quod quærunt annunciat, æquum esset credere quod illis dicitur, illud esse: Sed ite, ac si dicat, nolite moram trahere, sed ite, & dicite discipulis eius, & Petro quia præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis: Postquam omnes discipulos dixit, Petrum solum repetit, tanquam totius ecclesie vniuersalem pastorem, & ne forte Petrus negationis sue recordatus non auderet quærere dominum, quem ter negauerat: ideo ne pusillanimus redderetur, illum separatim ab omnibus repetit angelus: ut possent ei mulieres asserere, non solum angelum dixisse, ut omnibus nunciaret discipulis dominicam resurrectionem, sed etiam Petrum ipsum suo nomine appellasse. Non dubium est, angelum quod sibi à domino fuerat imperatum dixisse: Vnde nec dubium est, Petri penitentiam domino placuisse, & illum iam sibi conciliatum mente habere: nec legimus in Euangelio, dominum Petrum post resurrectionem, de præcedenti trinitate negatione increpassse. Hæc est Dei nostri diuina natura, postquam semel parcit non impropert, dat omnibus affluenter & non impropert, nisi tu peccata repetas: nam tunc dignus est peccator & reprehensione, insuper & punitione. Dicite ergo discipulis eius,

Iacob. 1.

& Petro, quia præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis: Dixerat enim dominus: postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Non est accipiendum in Galilæam provinciam, quæ distat ab Hierosolymis milliaribus quadraginta: sed in montem qui vicinus est monti Oliueti: Cum enim venit in vallem Josaphat, sunt tres præeinentes montes: mons Oliueti in medio ceteris præeminens, mons Galilææ, & alter mons à dextris montis Oliueti, in cuius descensu Iudam proditorum dicunt fuisse suspensum. Mons Galilææ dicitur, eo quod Galilæi non erant in precio apud Iudæos, quoniam in Hierosolymem reges residebant vsque ad Salomonem: & primo dicebantur reges Iudæ quàm Israël, quæ erat Galilæorum provincia. Fecerunt igitur Galilæi in monte illo, qui Hierosolymem euntibus est à sinistris montis Oliueti, damnum amplam ad permanendum, quando Hierosolymam negotiorum causa venissent: hoc perdurauit vsque ad mortem Salomonis, quando Geroboan leuatus est contra Roboan filium Salomonis, unde vsque in hodiernum diem, monti nomen indictum permanet Galilææ. Ad hunc igitur montem, dominus prædixerat se præuenturum apostolos, cum resurrexisset à mortuis: & hoc est quod angelus mulieribus insinuat: præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis: non dixit ibi eum videbunt, scilicet apostoli & Petrus, sed ibi eum videbitis: perinde ac si diceret discipuli & vos, quæ cum mortuum quæritis in monumento. Eamus igitur in Galilæam, quæ interpretatur transmigratio facta: Transmigrat proculdubio ille, qui mores malos in bonos conuertit: faciamus transmigrationem à peccatorum morte in vitam, tunc gloriosum & festiuum à mortuis resurgentem videre poterimus dominum Iesum: Cui cum patre & spiritui sancto, est honor, gloria, & imperium in æternum. Amen.

T iij

Tra

A illæ exeuntes, fugerunt de monumento: inuaserat enim eas tremor & pavor, & nemini quicquam dixerunt: timebant enim. Surgens autem Iesus mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalena, de qua eiecerat septem dæmonia. Illa vadens nunciavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus. Et illi audientes quia viveret, & visus esset ab ea, non crediderunt. Post hæc autem duobus ex his ambulantes ostensus est in alia effigie, euntibus in villam: & illi euntes nunciaverunt cæteris: nec illis crediderunt. Cum dominus gloriosus, in ipso sacro sue resurrectionis die, aliquibus discipulis & mulieribus apparuit, vnus Euangelistarum vnâ ponit, alter alteram apparitionem: propterea vigilem hæc apparitiones requirunt lectorem. Cæterum, cum tractatu tertio in vigesimum octauum cap. beati Mat. de his omnibus domini apparitionibus differuimus, ibi ostendimus quemadmodum vnaquæque apparitio suo est reddenda locus, vt pariter & percipiantur, & sanctorum Euangelistarum infallibilis veritas elucescat. Nunc ab huiusmodi labore vacandum censuimus: tantummodo quomodo accipiendum sit vnum verbum beati Matth. cum eo quod beatus Marcus in præsentia dicit, differemus. Exeuntes igitur sanctæ mulieres, de monumento, fugerunt: inuaserat enim eas tremor & pavor. Natura fragilis à superiori natura angelica, fulgenti in veste candida superata, fugere remedium est suspicata: & nemini quicquam dixerunt: timebant enim. Beatus Matth. ait: Et exierunt citò de monumento, nunciare discipulis hæc: Lucas verò ait: Et regressi à monumento, nunciaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus. Marcus verò ait: & nemini quicquam dixerunt: timebant enim. Hæc igitur sic accipienda sunt: illæ tremore & pauore exterritæ nemini dixerunt, timebant enim. In eo quod dicit Euangelista, timebant enim, ratione reddit quare nemini quicquam dixerunt;

dixerunt; quoniam scilicet erant timore & pauore exterritæ: fortè in via, cum aliqui ex discipulis domini illis obuiam occurrissent, nihil eis dixerunt. vel quod verisimilius est, primò propriam petierunt domum: habebant autem in Hierusalem domum quandam, in qua habitabant eo tempore, quo dominus Hierosolymis prædicabat, cuius vsque hodie permanent non parua vestigia, quæ dicitur domus Mariarum. Huc se contulisse, prout diximus, verisimilius est: tum ad resumendum halitum & spiritum, quoniam de monumento exierant trementes & pauidæ: tum etiam ad inter se consulendum, quomodo hoc discipulis nunciarent, qui dispersi erant, & ad cognoscendum locum, ad quem se Petrus & Ioan. ceterique contulissent. Et hoc est quod ait beatus Marcus: nemini quicquam dixerunt, sic pauore & tremore perterritæ: Cæterum resumptis viribus, & cognito loco vbi erant apostoli, quod beatus Matth. & Luc. dicunt, nunciaverunt: nunciaverunt quippe illis undecim, & cæteris omnibus discipulis hæc. Tunc quod beatus Ioan. dicit, hic primo loco ponendum est: Petrus & Ioan. currebant duo simul, & venerunt in monumentum, quos secuta sunt tres iterum ad monumentum Mariæ. Tunc secundum Lucam accipiendum est, cum à Petro & Ioanne qui nihil præter sepulchrum corpore vacuum & linteamina viderunt, mulieres quæsierunt an dominum vidissent? respondentibus autem illis, nec dominum nec angelum reperisse, introierunt iterum in monumentum, & tunc viderunt duos angelos, vnum ad caput & vnum ad pedes, vbi positum fuerat domini corpus: quæ iterum vultu dimisso exterritæ recesserunt: & Mariæ Magdalena permansit sola, alijs duabus abeuntibus, & cæpit flere, secundum Ioan. Mariæ autem, inquit, stabat ad monumentum foris plorans: Et iterum sola introiit in primum sacellum, cui duo angeli qui intus erant dixerunt: mulier quid ploras? illa verò respondit: tulerunt dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Hæc cum dixisset conuersa est retrorsum, exiens scilicet à

in monumento, & vidit dominum à longè, quantum vir fortis potest iacere saxum vnum grande, quod vnica possit manu complecti, quemadmodum mos est viatoribus recreationis causa. Accessit illa ad dominum, quem existimauit hortulanum esse, distantia cubitorum quinque (prout vidimus) quam dominus præuenit, dicens: mulier quid ploras? quem quæris? cui illa, domine si tu sustulisti eum, dic mihi vbi posuisti, & ego eum tollam. Deuotioni eius & amori respondit dominus, dicens: Maria: at illa se in terram prostravit, volens tenere pedes eius: quam prohibuit dominus, dicens: noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum, sed vade dic fratribus meis: ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Cùm illi properaret ad hoc annunciandum discipulis, adhuc in via reperit alias mulieres, quæ cum ipsa ad monumentum venerant, quæ iam domui (quam diximus Mariarum) appropinquabant: ibi dominus omnibus illis apparuit, dicens: Auete, at illæ tenuerunt pedes eius. Iamque se dominus permisit tangi à fidelibus, quoniam Maria iam illum tunc crediderat resuscitatum, & aliæ Mariæ illi dicenti, se illum vidisse crediderunt. De illa igitur apparitione in horto, quando dominus dixit Maria: noli me tangere, refert Euangelista Marcus, dicens: Surgens autem Iesus mane prima sabati, apparuit primo Mariæ Magdalene de qua eiecerat septem dæmonia. Illa vadens nunciauit his, qui cum eo fuerant lugentibus, & flentibus. Illi verò non crediderunt: postea autem visus est in alia effigie euntibus in vilam, hæc est Emaus, quæ distat à Hierusalem septem milliariis: nec illis crediderunt. Cùm autem isti duo discipuli Cleophas & Emaonus redirent à castello Emaus, inuenerunt congregatos (secundum Luc.) vndecim discipulos: & domum his duobus intrantibus, cæteri illis nunciauerunt dominum verè surrexisse, & apparuisse Petro. Illi verò narrauerunt quomodo illum habuerunt comitem in via, & quemadmodum cognouerunt eum infra

etione panis: nec istis crediderunt, inquit nunc Marcus, quoniam niam aliqui illorum fuerunt nimis tardi & duri, ad credendum domini resurrectionem, hoc Deo pro nobis disponente, vt dubitaretur ab illis, ne dubitaretur à nobis, & arctius fides resurrectionis illis inesset, dum tantis illam sunt experimentis intuii. Nos igitur qui tot testimonijs roboratam fidem habemus, salubre erit vitam nostram, non iam tanquam carne viuentes disponere, sed tanquam omni die hanc resurrectionis vitam præstolantes gloriosam, nostras actiones dirigere. Sic proculdubio beatus Paulus suos Collosenses hortatur, dicens: Igitur si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram: mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo, cùm autem Christus apparuerit gloria vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria: (cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria, & imperium in æternum. Amen.

TRACTATUS III.

In cap. XVI. beati
Marci.

Quisimè autem recumbentibus illis vndecim apparuit, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse à mortuis, non crediderunt. Et dixit eis: euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur: Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super

ægros manus imponent, & bene habebunt. Et dominus quidem Iesus, postquam loquutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profecti, prædicauerunt vbique, domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. *Silentio, alijs plurimis apparitionibus domini, (de quibus mentionem fecerunt alij Euangelistæ, & Luc. in actibus apostolorum) prætermisissis, beatus Marcus ad ultimam accedit, vt inde consequenter gloriosam domini ascensionem ostendat: hanc autem ultimam fuisse domini apparitionem, hæc ipsa verba demonstrant, cum dicitur: Nouissime autem. Quod autem ait, recumbentibus, illud est quod in actibus legimus apostolorum: Et conuescens præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent: quod perspicuum est in die dominicæ ascensionis contigisse. Voluit autem dominus vitam futuræ resurrectionis multus argumentis ostendere, & suam de sepulchro gloriosam resurrectionem per dies quadraginta palam facere, ne vnquam de illa fidelibus aliqua posset suboriri dubitatio: & quoniam quadraginta horis iacuit mortuus in sepulchro, rectè quadraginta diebus se viuum discipulis ostendit. Iustè igitur increpat recessurus apostolos, qui non crediderunt his, qui viderant eum: resurrexisse à mortuis: viderat quippe eum Maria Magdalena, viderat Petrus apostolus, viderant duo discipuli Cleophas & Amaonus, viderant & mulieres cum illas salutauit, dicens: auete: & illæ tenuerunt pedes eius. Cæterum hanc infirmitatem seruauit increpationem, ne hoc illum latuisse arbitrarentur, quinimò scirent illum omnia nosse, quæ apud illos agebantur, quo firmitus eius crederent gloriosam resurrectionem: Quin etiam & non scandalizarentur nec pusillanimitati fierent, cum illi quibus prædicaturi erant, verbis eorum non facillè præstarent assensum: cum ipsi quibus fuerat concessa per tantum temporis cursum domini familiaritas, duri & tardi ad eius vitam post mortem credendam fuissent. Verorum etiam amicorum est, amicis vera*

dicere,

dicere, nec adulari permittit vera charitas: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non im- ^{Psal. 140.} pinguet caput meum. Increpata eorum duritia, ad quod vocati fuerunt officium mandantur. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangeliū omni creaturæ, dixerat enim quando primò illos misit ad prædicandum in Iudæam: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorū ne introieritis, sed ite potius ad oues quæ perierūt domus Israël. ^{Mat. 10.} Nunc autem vt scirent tempus esse vocationis gentium, nec aduentum domini limitibus Israël coarctarent, in vniuerso orbe, illis præcipit Euangelium nunciare: lumen enim ad reuelationem gentium (dixerat Simeon) Et Dauid: Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Et alibi: Populus quem non cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. & postulat ^{Esa. 11.} à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam: & Esa. Cum plenitudo gentium intrauerit, tunc Israël saluus erit. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: Semper quoties audis fidem, intellige: formatam charitate, viuam, non mortuam sine operibus. qui verò non crediderit, condemnabitur: Sicut alibi ^{Ioan. 3.} dixit: qui non credit iam iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. Paruulis autem baptizatis infunditur fides, spes, charitas: fidem etiam anadochi pro paruulis ^{Rom. 3.} confitentur: & quoniam omnes in Adam peccauerunt, & egent gloria Dei, sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes ^{1. Cor. 15.} viuificabuntur. In Christo igitur paruuli baptizati viuificantur. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: in nomine meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. Et si quid mortiferum biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt. Quod visibiliter in primitiua ecclesia fiebat, nunc autem inuisibiliter adimpletur: dæmonia nempe eijcimus, cum à peccatis desistimus: linguis loquimur nouis, cum in laudem creatoris lingua assuetæ male

male loqui conuertitur: serpentes tollimus, cum ab iniquis conuersationibus, & ad peccatum inducentibus separamur: si quid mortiferum bibimus à malis nos suadentibus hominibus, non nobis si non id facimus, nocet: super agros manus imponimus, cū prædicationibus & exemplis, agros fratres à vitiorū infirmitate reuocamus. Et dominus quidem Iesus, postquam loquutus est eis assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei: Ecce quomodo verbum in principio positum, nouissimè autem, indicat hanc domini apparitionem, de qua hic agit beatus Marcus ultimam esse, quoniam dicit: postquam loquutus est eis, hæc scilicet intelligenda est, ad proximiora nempe verba refertur hoc quod ait, postquam loquutus est eis: Tunc dominus in montis Oliueti cacumine ascendens, associatus beatissimæ matri omnibusq; apostolis & discipulis, assumptus est in cœlum propria virtute: & sedet à dextris Dei, hoc est in potioribus gloriæ bonis residet, situ corporis in eminentiori loco empyrei cœli requiescens: quod & David prophetauit, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis: Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum: Illi autè profecti prædicauerunt vbique, quod vbique accipiendum est, quoquo versus se contulerunt, nulla facta Iudæorum & gentium exceptione: respondet illud vbique, illo verbo quod dixerat dominus: prædicate Euangelium omni creaturæ, domino cooperante interiorius videlicet, & sermonem confirmate exteriorius, sequentibus signis. Itaque apostolorū voce domini interiori persuasione & exterioribus signis fides orthodoxa aucta est: propterea apostolus Paulus Corinthijs dicit: Ego plantavi, Apollo rigauit, sed Deus incrementum dedit. Neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus: Cui & patri, filioque & spiritu sancto vna est gloria, honor, potestas & imperium, in æternum. Amen.

Psal. 109.

1. Cori. 3.

Tunc

TRACTATUS III.

In cap. XVI. beati Marci.

In hac gloriosa domini ascensione memorandum est, quemadmodum ab illo monte à cuius radice passio domini incepit, ab eius culmine gloriosa eius in cœlum prouectio principium sumpsit, quo fortiores reddimur ad humilitatis virtutem sectandam, cū cernimus vitæ auctorem ab illo loco ascensionem incipere gloriosam, à quo incepit pati passionem ignominiosam: vna nocte & die sequenti vsque ad horam nonam perduravit passio: in æternum eius gloria ad patris dexteram permanebit. Ne nos igitur terreat seculi ignominiam pati, cum certi simus si in dilectione domini per manserimus, in perpetuū glorificandos esse. Est igitur in cacumine montis Oliueti, sacellum octo angulis fabricatum, à quo loco dominus in cœlum ascendit: illud est vndiquaq; muro vallatum, foribus & sera clausum: Lapis est quidam in pavimento, in quo impressa mansit pedis domini planta, quando recedere & à terra subleuari cœpit, quæ adorata & osculata multis iteratis vicibus fuit à nobis. Planta est dextri pedis: sinistri verò simile erat in alio vicino lapide vestigium, hunc turci in sua posuerunt moschæa in domini monumento, quem sacratissimum prophetam, & in cœlum euectum fatetur. Longitudinem huius dextri pedis domini vestigij, dimensus non sum: minimè tamen satiabar aspicere plantæ effigiem, quoniam nullam vnquam tali proportione, & digitorum compositione memini me vidisse: longum tamen vestigium est & delicatum: præsertim corpus domini non obesum, sed tenue esse, quod certè tot laboribus, vigilijs & ieiunijs pro nobis erat extenuatum. Nos igitur vt cum illo regnemus extenuemur corpore, spiritu verò crescamus: attendentes etiam & imitantes ea, quæ dominus cum vellet ascendere fecit, quantum fragilitati nostræ fuerit desuper datum. Dominus igitur volens ascendere, non credentes disci-

discipulos increpat, cum illis māducat, tertio illis benedicit. Nos itaque sic disponamus ascēiones nostras, quemadmodum & Das uid dicit: *Beatus vir cuius est auxilium abs te: ascensiones in corpore suo disposuit in hac valle lachrymarum, in loco quem posuit.* Prima denique ascensio nostra est, cum Dei adiutorio à peccati cessare, & vitā nostram culpata acriter increpare: Qui in se profecto peccata animaduertit non facile labitur, qui verò præterita peccata pronihilo habet, facile in peiora ruit: nihil enim uerò parū est, quod mortale est. Si enim homines letalia vulnera fugiunt, & quoad possunt ne letaliter feriantur procurant, quanto magis debemus letalia animæ vulnera fugere, cum illa mortem minentur temporalem, ista verò eternam. Quòd si nulla pro letalibus his animæ vulneribus pœna nobis infligenda esset, nunquid ne summā Dei maiestati offenderemus, summopere à nobis vitāda essent certè nullus est, qui intelligat hoc summopere reuerendum verbum, Deus, qui illum offensum velit habere. Horrendum quippe, ait beatus apostolus Paulus Heb. est incidere in manus Dei uentis. Quòd si quis, illius in nos amorem & beneficia collata consideret, ubi quæso pudor, ubi facies? ubi inuolabilis iura naturæ? bruta nobis propensa naturali quodam instinctu ac ratione diligimus: eodemque seruum fidelem prosequimur amore: quāto magis diuinam debemus diligere naturam, quæ nobis & præstitit spem, & pro nobis tradidit occidendum. Prima igitur ascensio sit nostri increpatio, & præteritorum delictorū correptio, Deoque summam impendere dilectionem, ut merito cum apostolo Paulo Rom. 8. clamemus: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sicut scriptum est: quia propter te mortificamur tota die, aestimati sumus sicut oves occisionis: sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum

neque

neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro. Secundus ascensus est, quemadmodū dominus ascensurus cum discipulis manducauit: Quæ enim à corpore glorioso eduntur, resoluuntur in vapores: ita nos, postquam in Dei dilectione perstiterimus, ablutis primò peccatorum sordibus, omnia quæ in mundo sunt in vapores resoluamus, scientes omnia esse caduca, & vaporibus similia, qui cum manè elcuantur, etiam ipsum obnubilant solem: paucis autem interiectis horis euanescent, neque illorū quisquā potest inuenire vestigium. Hoc & Iacobus Iacob. 4. apostolus in sua nos epistola monuit, dicens: quæ est vita uestra? vapor est ad modicum parens. Tertius ascensus est, quemadmodum & dominus suis benedixit recedēs, sic & nos semper Deo benedicamus, illi omnia quæ acturi sumus primò offerētes quàm nobis: hoc est, in omni actione nostra prius consideremus, quomodo illud secundū Dei voluntatem sit faciendū, quàm quemadmodū nobis illud possit proficere. Nec etiā obliuioni tradendum est, tres descendentiū esse status, quemadmodū tres diximus esse ascendentium: Primus igitur descendentiū in infernum gradus peccantium est: secundus perseuerantium, hoc maius malū: tertius consuetudinem habentium, hoc pessimum. Qui enim peccato aliquo assuetus est ita facile peccat, ut non possit velocius auis volare: nec id sentit cū facit, ut facile est videre in illis, qui prauā illam & detestabilem iurandi consuetudinem habent: omni enim verbo, nihil præmeditantes iuramentum addunt, tanquam si vnā & alteram oculorum palpebram moueant. Necessè igitur est quisquis non vult descendere caueat peccatum, caueat maximè perseuerantiā, caueat magis noperè consuetudinem: alioquin descendet recto tramite in infernum. Qui verò cum domino ascendere cupit, pœnitentiam præteritorum faciens peccatorum, vaporem inanem omnia huius vitæ reputans, in omnibus Deo placere primò quàm sibi procuret. Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria, & imperiū in æternum. Amen.

Tra

TRACTATUS V.

In cap. XVI. beati Marci.

Quoniam vero dominus (apostolis in vniuersum mundum missis) salutem in fide & baptismo constituit, dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit: non erit ab re si aliqua de fide differamus: de fidei scilicet necessitate, sine qua impossibile est, hominem placere Deo: Ideo dominus cū apostolis dixisset, Euntes in mundum vniuersum, predicare Euangelium omni creaturæ: non dixit qui baptizatus fuerit & crediderit: sed qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sic Eunuchus Reginae Candaciae, cum à Philippo de fide domini nostri Iesu Christi instrueretur, dixit Actu. 8. Philippo: Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? Ad quem Philippus: si credis ex toto corde, licet. Et respondens Eunuchus, ait: Credo filium Dei esse Iesum Christum. Et iussit stare currum, & descenderūt vterque in aquam, Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum. Ecce igitur quemadmodum in adultis præcigitur fides ut baptizentur: Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem Ro. 10. confessio fit ad salutem, inquit beatus apostolus Paulus. Iam prædiximus superiore tertio tractatu, anadochos pro paruulis fidem in sacro baptismo confiteri, eosdemque paruulos fidem infusam, vnā cū spe & charitate suscipere in baptismo, & in Christo viuificari. Sicut absque proprio consensu in Adam peccauerunt, teste apostolo Paulo: omnes in Adam peccauerunt, & egent gloria Dei: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo Ro. 3. omnes viuificabuntur. Si igitur paruulus in Adam moritur, quid mirantur hæretici, quod in Christo per baptismi sacramentum paruuli viuificentur? Nulla denique est ambiguitas, nec de hoc vnquam hæsitauerunt beati apostoli: quinimo teste Dionysio 1. Cor. 15. cap. ult. ecclesiasticæ hierarchiæ, fieri probauerūt & statuerunt, cuius verba recensebo, omisso de hoc beati Augustini diuino processu, in libro quem de baptismo paruulorum edidit, & alijs in locis.

locis. Ait beatus Dionysius, cum iam illo tempore non deessent hæretici huius rei subsannatores: Quod autē pueros non dum diuina intelligere valentes, sacræ participes fieri diuinæ generationis, & sacratissimorum diuinæ communicationis symbolorum. Videtur quidem (ut ais) immundis blasphemio risu dignum, si audire non valentes edocent summi sacerdotes diuina, & non intelligentibus imagines tradiderunt sacras traditiones. Et quod adhuc risibilis est, quomodo pro eis alij abrenunciationes dicunt & sacras confessiones? Oportet tuam hierarchicam intelligentiam non angustiari in errantibus, sed & timens simul & eorum luciducatus gratia diligens, defendere aduersus pro eis prolatas insidias, proponentem & hoc iuxta legem diuinam, quia non in nostra scientia omnia diuina circumscribuntur. Verumtamen & de hoc eadē dicimus quæ quidem Dei formes nostri sancti præfectores ab antiqua eruditi traditione in nos adducebāt. Aiunt enim quod quidē est verum, quia secundum legem diuinam ducti infantes ad habitum sanctum venire omni purgandi errore & immunda vita. Multum hoc diuinis nostris ducibus in animum veniēs probauerunt recipi infantes, secundum hunc sacrum modum. Sacrum modum dixerunt apostoli fidei confessionem & abrenunciationem fieri per anadochos, & sic infantes baptizandos, & veste indui candida secundum morem: Nec vnquā fuit vir sensatus qui audiens verbum domini ad Nicodemum, nisi quis renatus fuerit Ioan. 3. ex aqua & spū sancto non potest introire in regnum Dei, aliter sentiret. Hæc igitur missa facientes, ad fidei necessitatem accedamus: Hanc habuerunt angeli in cælo priusquam beatificarentur, habuit Adam fidem & Eva in paradiso deliciarum: habuerunt viri probi. Est enim magnopere necessarium homini cognoscere à quo sit, sub quo sit, quo tendat, & quis illi ea quæ habet largitus sit. Si enim hominem offenderes à quo peteres, tu cuius es? responderet ille nescio. sub cuius igitur cura viuis? responderet ignoro. quo pergis? diceret haud scio. quis tibi hæc quæ portas dedit?

U
respō=Ecclesi.
Hier. ca.
7.

r esponderet minimè scio. Non ne dices hūc non rationalem sed bestiam esse? necessè est enim homini qui rationis est particeps, omnia hæc quatuor agnoscere: à quo sit, sub quo sit, quo pergat, quis sit eius benefactor: Hæc quidem cognoscere non possumus quàm diu nō videmus illū à quo sumus, sub quo sumus, ad quē tendimus, & qui nobis omnia præstat. Fide igitur cognoscendus est Deus: & quod hominis anima intellectu, neque oculis corporis capere potest, hoc fide suscipiat, credens se esse à Deo, & ab illo suum esse habere, factum ad eius imaginem & similitudinem, & sub Deo esse, illique in omnibus esse subiectum, eiusque leges intactas custodire debere, & ad illum tendere, bonisque operibus ad illum pergere, illumque esse finem ad quem semper tendere debet: omnia quæ possidet eius esse & ab illo recipi, sensus, vitam, animam ipsam, bona omnia transitoria, & omnia spiritualia bona, secundum illud Iacobi: Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Hæc omnia vera fides prædicat, hæc omnia fide percipimus: & bene operando mediante fide, per gratiam in æternum moriendo consequimur. Illud est & eo tendit, quod beatus apostolus Paulus fidem nimis extollit ad Heb. dicens: Est autem fides substantia operandarum rerum, argumentum non apparentium. Substantiam accipe pro inchoatione, & argumentum pro certitudine. Fide intelligimus aptata secula verbo Dei, fide Noe aptavit arcam, fide plurimā hostiam Abel quàm Caim obtulit Deo, fide Enoch translatus est ne videret mortem: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo: sine fide autem impossibile est placere Deo. Fide qui vocatur Abraham, obediuit exire in locum quem accepturus erat in hæreditatem, fide demoratus est in terra promissionis tanquam in aliena, fide & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit, fide obtulit Abraham Isaac cum tentaretur, fide de futuris benedixit, Isaac Iacob & Esau: fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph benedixit, & adoravit fastigium virgæ

Iacob. 1.

Heb. 11.

S. Tho.
2.2. quest.
4. artic. 1.

eius

eius: fide Ioseph moriens de profectioe filiorum Israël memoratus est, & de osibus suis mandavit: fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filia Pharaonis: fide reliquit Ægyptum non veritus animositatem Regis: fide celebravit pascha: fide transferunt mare rubrum tanquam per aridam terram: fide muri Hierico corruerunt. Et quid adhuc dicam? deficiet enim me tempus enarrantē, de Gedeon, Barach, Samson, Gepte, David, Samuele, & prophetis, qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiā, adepti sunt repromissiones. Fides igitur illa, de qua apostolus: quæ per charitatem operatur, necessaria est omni homini, qui sperat consequi æternam salutem: de qua dominus: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria, & imperium in æternum. Amen.

Gal. 3.

TRACTATUS VI.

In cap. XVI. beati Marci.

UI verò non crediderit condemnabitur: de necessitate fidei cum dixerimus, restat ut de damnatione iustissima nō credentium, aliquid dicamus: Qui non credit, iuste damnatur, quoniam non potest habere consortium cum illo, quem nunquam novit. Si nunc in domo alicuius vellet commorari perpetuo homo, qui patrem familias domus nunquam cogitavit nec novit, merito mereretur repulsam: Quis enim in alicuius regis regno, vel in alicuius domini dominio habitare dignus est, qui nec regem nec dominum novit: quinimò debita illi iura semper negavit? Ille igitur qui non habet Dei fidem, vel qui negat in Deo diuinarum personarum numerum, vel qui Dei filium incarnatum non confitetur: quomodo in domum Dei recipi, vel quo iure hospicium felicitatis æternæ poterit postulare? fide nempe cognoscimus Deum, charitate diligimus. Necessè igitur est, quicumque vult cum Deo feliciter

U ij

com

comemorari, primò cognoscere per fidem Deum, secundò hinc summo regi debita tributa præstare: hæc est fides operans, quæ videlicet per charitatem operatur: nam aliàs qui nec regem nouit, & illi reddere tributa negat, pellitur à regno. Itaque qui Deum trinum & vnum, & Dei filium incarnatum, passum & resuscitatum non nouit, nec illi debitam persoluit mandatorum obseruantiam, pelletur à regno cælorum. Operepretium igitur est, & Deum fideliter cognoscere, & illi debitum obsequium præstare. Infideles utroque carent, ideo perpetuò damnantur: Sunt aliqui inter non credentium turbam, qui Deum vnum confitentur, sed diuinarum personarum indiuiduam trinitatem negant, neque filium Dei fatentur incarnatum. Hi sunt Iudæi & alij, qui sub mahumetana secta inserviunt diabolo, qui omnes damnantur, eo quòd vera illis de Deo cognitio deest, quæ per veram habetur fidem, & vnum Deum sibi constituunt qui verus Deus non est, nempe cum ille non sit Deus quem cogitant, quoniam necesse est, Deum esse trinum & vnum. Qui enim non est trinus & vnus ille non est verus Deus, sed ad vnus cuiusque voluntatem fabricatus Deus: Qui porrò filium Dei negat incarnatū, ille verum Deum non cognoscit, cum proculdubio verus Deus filium suum miserit, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Sunt enim quedam corollariæ consequentiæ sibi inuicem succedentes, ex quibus vera fides constat: nempe quòd vnus est Deus: deinde quòd est trinus in personis: tertio quòd filius Dei est incarnatus. Deinde sequuntur reliqua de morte, resurrectione, ascensione domini, & futuro iudicio, & sacramentorum usu: quæ sancta à Dei filio edocta semper confitetur sacrosancta mater ecclesia: qui hæc igitur non credit, iam iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti filij Dei. Nemo ea de causa miretur, si non habentibus veram fidem, hospitium in regno veri Dei negetur, cum neque verum Deum cognoscant, nec eius iura custodiant: cui enim tributa præstant, cuiusque leges & præcepta

Gal. 5.

Ioan. 3.

custodiant

custodiunt, in huius recipiuntur inferni domo, vnà cum diabolo & eorum apostaticis sodalibus. Horum non credentium quadruplex est caterua, Idolatrarum gentium, Iudæorum, mahumetorum & hereticorum: Primi à seipsis damnantur, cum mundi fabricatorem & rectorem (hoc enim importat hoc nomen Deus) negantes, creaturis nunc supernis, nunc terrenis, summi Dei tribuunt honorem. Fuerunt aliqui inter ipsos melius philosophantes, de quibus apostolus Paulus ad Romanos ait, cognouisse vnum summum creatorem: Sed cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euauerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum, & serpentium. Hi vnica ratione conuincuntur: cum siquidem illum (qui Deus dicendus est) creatorem & gubernatorem esse omnium quæ cernimus, necessarium sit: quod ipsi non credunt. Ab aliquo enim hæc omnia facta sunt, quem oportet esse non factum, sed per se habere semper esse & viuere: cumque omnia videmus vno consono cursu moueri, viuere semper necesse est, qui hæc omnia suis quæque necit ordinibus. Damnantur igitur isti quia verum Deum negant, & omnia penatibus implent: impudentissimi Iudæi damnantur eo quòd non credunt Dei filium in carne venisse, hi conuincuntur à tempore aduentus Messia, quem dominus illis sæpe inculcauit, dicens (cum ab eo signum aduentus sui poscerent) Facto vesperare, dicitis: serenum erit, rubicundum est enim cælum. Et manè: Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum: Faciem ergo cæli diiudicare nostis, signa autem temporum non potestis? Et alibi: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbibus venit, & ita fiet: Et cum Austrum flantem, dicitis: Quia æstus erit: & fit. Hypocritæ, faciem cæli & terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? De tempore autem,

Rom. 12

Mat. 16

Luc. 12

U iij

hoc

hoc prophetauit Iacob Gen. 29. non auferendum sceptrum Iuda
 usque quo veniret Messias: quando autem venit, sub iugo &
 sceptro Romanorum erant Iudæi: prophetauit Moyses Deut.
 18. prophetauit Daniel supputans etiam annos aduentus eius,
 cap. 9. prophetauit Aggæus & Malachias. Non fuit nec erit
 vnquam tempus aduentus Messia, secundum scripturas à Deo,
 qui fallere non potest, nisi illud tempus in quo natus est salu-
 tor, & dominus noster Iesus Christus. Confunduntur etiam ab
 alijs duobus, doctrina scilicet, vita & miraculis à domino factis,
 de quibus duobus ipse discipulis suis proximus passioni, dixit:
 Ioan. 15. Si non venissem, & loquutus fuisset eis, peccatum non haberent:
 nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Si opera
 non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit peccatum non haberent:
 nunc autem & viderunt, & oderunt me, & patrem meum. Sed
 ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: Quia odio ha-
 buerunt me gratis. Hæc tria testimonia dominus ipse adducit,
 quibus perquam maximè confunduntur Iudæi: tempus scilicet
 aduentus eius, doctrinam, vitam & miracula, eo quod quemad-
 modum diximus tempus prophetarum fuisse, sic Christi domini
 vita, conuersatio, doctrina & miracula prophetata sunt ab Esa-
 hieremia, & omnibus prophetis: Nihil aliud fermè in omni-
 bus eorum scripturis, reuelante & signante Deo per os omnium
 prophetarum legimus, nisi signa quibus agnosceretur Messias,
 quæ omnia videmus in Christo domino fuisse completa. Ma-
 lum autem multiuaga secta, hinc inde ligna colligens ad
 inferni accendendum ignem, tot contraria, quædam rationi, alia
 legi Iudæorum, alia Euangelio inseruit, ut in postremis sui al-
 chorani dogmatibus ad illam peruenerit insaniam, ut diceret: nulli
 licere suæ legis rationem reddere, nec audire de illa disputantes,
 sed armis tantummodo esse tuendam. Regna armis tuentur, lex
 verò ratione: ille à tota prorsus ratione alienus est, qui legem
 suam non ratione, sed armis præcipit esse tuendam: Sunt isti
 velut

velut sine ratione pecora, felicitatem in delitijs corporalibus po-
 nunt, & cernunt cadauera iacentia in sepulchris, & gladio tu-
 entur animas manducare, & bibere, & uxores ducere: ac si ani-
 ma haberet dentes & ventrem, & essent anima masculi & fe-
 minæ, & huiusmodi tot irrationabiles leges obseruant, ut nul-
 lus ad eas confundendas opponeretur labor, si non aures obtu-
 rasset illis, videns quas condiderat irrationabiles leges suus mabu-
 metus ne rationem suæ legis redderent, neque impugnantem audia-
 rent, sed hasta & gladio defenderent. Hæreticorum porrò in
 mille partes secta turbæ à principio nascentis ecclesiæ tot gladijs
 confunduntur, quot per illos errores excitantur: nempe scriptu-
 ris ipsis confunduntur, quas falsò ad se trahere nituntur. Hi an-
 tiquis temporibus (Dei gratia) à sanctis patribus sæpe exiere
 confusi: Qui nunc militant aduersus ecclesiam, nuper damnati
 & confusi sunt per sacrum œcumenicum Tridentinum Conciliū.
 Ad eorum autem perspicuam damnationem, vni huic solo verbo
 velim respondeant: Isti diuisi sunt in sectas quinquaginta, quas
 negare non possunt, quorum hic ponentur nomina: Deus autem
 vnus est, quomodo vni Deo, cui vna tantummodo fides debetur,
 isti quinquaginta tribuunt? consequentia beati apostoli Pauli ad Eph. 4.
 Ephesios hæc est, quam ipsi negare non possunt: Unus dominus,
 vna fides, vnum baptisma. Vni domino, vna danda est fides:
 omnes orthodoxi vnanimiter idem credunt, & eandem publicè
 confitentur fidem, quomodo isti quinquaginta afferunt credendi
 modos? ex quo perspicuum redditur, omnes has sectas esse falsas,
 omnes hæreticas: Ne autem id negent, agnoscant nunc nomina
 suorum patronum. Luther, Melanthon, Munzeriani, Ana-
 baptista, Adamita, Stebleri, Sabbatarij, Clancularij, Mani-
 festarij, Dæmoniacy, communiā habentes, Condormientes, Eiu-
 lantes, Georgiani, Dauidici, Polygamistæ, Carolostadij, Tro-
 pistæ, Energici, Arrabonarij, Adessenarij, Metamorphista,
 Iscariotistæ, Neutrales, Sacramentarij, Inconoclastæ, Anti-
 nomi,

nomi, Samosateni, Infernales, Infernales alij, Antidæmoniaci, Amsdorffiani, Anibidiaphoristæ, Antostandri, Antischwenkfeldiani, Anticaluiniani, Manus impositorij, Bisacramentales, Sacerdotales, Inuisibiles, Biblijstæ, Adiaphoristæ, Trisacramentales, Quadrisacramentales, Lutherocaluiniani, Semiosandri, Maioristæ, Pœnitentiarij, Noui Pelagiani, Noui Manichæi, Syncretizantes, Osiandrini. Quid igitur hæc turba errantium poterit vnquam, non dico homini mediocriter docto, sed rustico agricolæ respondere de fide vnus Dei, cum quinquaginta sint inter illos, diuersi contrarijque credendi modi? O turba plusquam cæca! ð gens infelix! qui cum ex aduerso videant omnes conuenire catholicos, vnamque credere & ore confiteri fidem, vnum Deum se dicant cognoscere, & filium eius dominum nostrum Iesum Christum, in tantam deuenerunt vesaniam, vt vnica tunicam inconsutilem in quinquaginta laborent scissuras conscindere? quod equidem erit impossibile: Illa enim uero Christi tunica inconsutilis, à militibus indiuisa permansit. Mittam igitur nunc rationis sortes, & videant vnica necesse esse fidem, vnica matrem ecclesiam, siquidem vnus Deus & pater domini nostri Iesu Christi: vnus dominus, clamat Paulus, redde illi vnica fidem: vna fides, inquit, vnum baptisma. Hac de causa, nullus illorum voluit sacro œcumenico adesse Tridentino Concilio, cum illis vicini essemus: nouerant quidem hoc insolubile argumentum: vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. Et cum se scirent quinquaginta sectionibus esse diuersos, nec inter se conuenire vnquam posse, atqui quot capita tot fides, venire omnino recusauerunt, cum illis amplior sit saluus conductus concessus, qui vsque in illam diem vnquam fuit hæreticis datus. Deum autem qui fons bonitatis est, arbitror permisisse illos in tot sectas esse diuisos, vt conspiciant se omnes in errore ingenti esse, cernentes quinquaginta inter se habere diuersissima capita. Nullum animal vnquam sic monstruosum reperiri potuit: miramur ani-

mal

mal aliquod duplici capite natum, vel manibus, siue duplicatis cruribus: multò magis mirandum est in vna natione, quinquaginta sectarum capita a se inuicem differentia orta esse. Orandū nihilominus est, & assidue domino preces fundendæ, vt huius verè miserabilis gentis misereatur, quorum omnium animæ sine dubio damnantur, receptaculisque inferni perpetuò cruciandæ traduntur: Unusquisque verumtamen qui hæc legerit, agnoscat nulli illorum esse credendum: Eorum enim omnium non vnus sed differens est sensus, quo fit vt falsi omnes reddantur: Vna sola vera est fides, cum vnus tantum sit Deus, & si trinus in personis vnus tamen in essentia, & vnus dominus noster Iesus Christus. Cui vnica tantum est fides danda. Qui cum patre & spiritu sancto, viuit, regnat, & imperat, in æternum: Amen.

U v

Tra

TRACTATUS VII.

In cap. XVI. beati
Marci.

Quoniam quidem omnia quæ dicta sunt in sacro sancto domini Evangelio credenda etiam & opere adimplenda sunt, necessarium est animam nostram firmiter tenere esse immortalem, hoc penè in fine huius operis, cum iam hoc & sequenti octavo tractatu, ultimâ huic commentario (Deo fauente) manum esse imponitur, paucis voluimus, sed apertè explanare. Omni enim adiutorio fragilitas eget humana, quando omnem lapidem mouere non cessat cacodæmon, fratrum tentator & accusator, quod primùm ex sacro Concilio Lateranensi ultimo, sub Iulio. 2. & Leone. 10. celebrato, sessione octaua probatur: ibi enim dicitur: Quicumque dixerit, ex naturalibus principijs non posse probare, animâ rationalē hominis esse immortalē, anathema sit. Hoc autem sic deducitur: primò ex parte ipsius animæ non habentis contrarium, omne enim uerò quod corrumpitur, ideo corrumpitur quoniam habet aliquod contrarium: hæc ex causa corpus & omnia animalia, plantæ & quidquid in terra uiuit corrumpitur, quoniam habet ex sui natura compositionem: habet contrarium uidelicet calidum, siccum, frigidum, humidum. Quis enim sic brutum induit, qui nesciat omnium generabilium in terra principia esse contraria, animæ uerò nostræ nihil, quoniam in sui substantia non habet compositionem nec contrariorum permixtionem: similiter etiam nec ab extrinseco aliquo corrumpi potest, prout in nobis omni hora experimur: Anima quippe intelligit contraria, diligit contraria, memoriam etiam habet contrariorum: intelligit namque ignem calefacere esse uerum, intelligit etiâ simul & semel, ignem non calefacere esse falsum: intelligit solem lucere esse uerum, & non lucere esse falsum: diligit in proximo aliquid, odit in illo etiam aliquid. Itaque in eodē homine amat diligen-

gentiam & odit furtum, memoratur eiusdem hominis ingenium, & memoratur in aliquo casu eiusdem hominis habitudinem: contraria intelligit respectu eiusdem, contraria diligit in eodem homine, contraria etiam memoratur: nec hæc & si sibi inuicem sint contraria, eo corrumpitur anima, vel habetatur eius intellectus, vel deficit eius uoluntas, vel decedit eius memoria: hæc omnia sibi inuicem contraria, animæ ipsi non sunt contraria. Cui igitur nihil est contrarium, perpetuum est: nempe nulla alia ratione ab omnibus datur corporum corruptio, nisi quia habent in se contrarium humorum naturam: ideo pugnantibus humoribus contrarijs, necesse est corrumpi omne corpus terrenum. Rursus etiam hoc ex alio ostenditur naturali principio: impossibile nempe est, naturale uniuersale desiderium in unaquaque specie fraudari, ita si desiderium naturale est omnium uolatilium uolare per aëra, & si aliquod volatile ob particularem aliquem defectum non uolet, nihilominus omne volatile uolat: non enim uerò naturæ fraudatur uniuersali desiderio: & sic de alijs dicendum est in unaquaque specie. Cum igitur omnis homo desideret semper esse, & nunquam deficere si possit, hoc desiderio fraudari non potest: in corpore autem ratione superiori minime potest fieri, quoniam corpus habet contrariorum compositionem, & corrumpi necesse est. Secundum igitur animâ, hoc desiderium quod quidem uniuersale est in omni natura hominum consequitur, præcipue cum non habeat hominis anima contrarium, a quo possit hoc intimum & perpetuum suum desiderium impediri: nec Deus optimus maximus hominis animæ hoc permanendi perpetuò desiderium daret, nisi immortalē esse dedisset: Deus enim & natura nihil frustra fecere: quomodo igitur desiderium hoc intrinsecum, & omni homini intimè insitum perpetuò permanendi Deus daret, nisi dedisset animæ esse immortalē. Idem rursus ostenditur & tertio, ratione quietis: fateri enim necesse est, hominem nobiliores huius mundi creaturam esse, hoc experientia docet, omnia namque illi subiecta sunt: cum igitur

homo nobilior sit mundi creatura, nisi eius esset anima immortalis, ignobilior & infelicior omnibus esset creaturis: Omnis namque creatura in aliquo suo fine quiescit, videlicet grauius in terra, quibus si detur locus, descendunt vsq; ad centrum: leuius sursum feruntur: bruta pecora cum pascuntur & somno reficiuntur abunde, nihil aliud illis est curae: solus homo nullo quiescit fine, neq; si sursum dignitate leuetur, neq; si deorsum deprimatur, nec si mediocri eius vita sorte terminetur: nusquam reperietur homo qui sua possit esse sorte contentus, semper enim aliquid deficiet, quo deficiente non omnino possit quiescere. Necessesse est igitur dare aliquem finem, in quo ista, omnibus huius seculi longe nobilior creatura conquiescat. Corpus igitur corrumpitur, & morte finire cernitur, secundum animam huic debet esse optata felicitas, quae si corruperetur iam felicitas non esset: immortalitas illi igitur inhaeret, qua nullis istis inferioribus quietis ad aliam felicioris immortalis anima, ubi quiescat aspirat. Rursus etiam & quarto idem ostenditur, ex parte summus & iustissimus Dei. Videmus namque in hoc seculo homines aliquos malos, alios vero probe vivere: ferme isti boni opprimuntur a malis: videmus etiam prauos aliquando diuitijs & fortuna augeri, bonos vero in eadem pati: moriuntur isti, decedunt & illi. Si igitur alia non esset vita, in qua Deus bonis bona, malis mala compensaret, non videretur eius esse aequalis iustitia: secundum corpus in hac vita non redduntur bonis bona, nec malis mala, quoniam utrorumque iacet corrupta cadauera. Immortalis habent igitur homines anima, in qua & iniqui a iusto Deo suarum iniquitatum mercedem recipiunt, & boni suorum bonorum praemium. Haec itaque & similia, philosophi vsq; ad fictos poetas considerantes, coacti sunt fateri hominis animam esse immortalem: quorum aliqua ponemus exempla, quibus pateat nunquam vsquam fuisse hominem, qui ratione se sine reter dirigi, qui hoc in suis tanquam manifestum non relinqueret monumentis expressum. De Platone autem superfluum aliquid dicendum existimaui, quoniam ipse in hac re plusquam

philos

philosophus videatur: Aristoteles secundo de anima, inquit: separatur hoc ab hoc tanquam perpetuum a corruptibili. agit enim de anima & concludit: quando morte corpus corrumpitur, animam ab illo separari tanquam perpetuum a corruptibili: Trimegistus ad Asculapium, plane confitetur animae immortalitatem his verbis: Omnis anima humana est immortalis. Cicero etiam de somno Scipionis ait: Constat igitur loca esse in caelo, in quibus beatae animae aeternitate fruuntur perpetua. & iterum: Illi verè viuere dicuntur, qui è corpore tanquam è carcere exierunt. Apuleius de Deo Socratis, inquit: Homines ratione viuunt, & animabus immortalibus fruuntur: Seneca Epistola quinta, ait: Stoici animam magno pondere pressam dicunt, quam esse immortalem certissime affirmamus. & epistola. 97. de Scipione loquens, ait: Animate in caelo habitat. Refert etiam Valerius Maximus cap. 42. & 52. in certis Indorum regionibus, tanta animae immortalitate gentem illam affici, ut moriente viro vxor se interficiat, pro certo existimans animam eius animae associari viri: tanta est etiam apud barbaros immortalitatis animae clara probatio. Nos vero qui Dei dono catholici sumus, non rationibus tantum neque exemplis moti, sed praecipue sacro nos compellente eloquio, animam immortalem esse verè confitemur & credimus. Dicit enim uero scriptura, in principio quando Deus creauit hominem: faciamus, inquit, hominem ad imaginem & similitudinem nostram: Si utique homo non haberet intellectum, vel voluntate careret, non diceretur factus ad imaginem & similitudinem Dei: quoniam Deus noster intellectu & voluntate, & memoria fecundissima est praeditus. In hoc autem dicimus hominem ad imaginem & similitudinem Dei factum secundum animam, eo quod anima tres habet potentias in una animae essentia: cum siquidem una sit anima habens intellectum, memoriam & voluntatem, cuius memoria non est voluntas, nec intellectus memoria, & cum a se distinguatur potentia, nihilominus eadem est anima: Similiter si anima finire

Gen. cap.

tur

tur non esset similis Deo, qui permanet in æternum. Colligitur
 itaque cum Deus dicit, hominem suæ imagini & similitudini
 similem factum, illum secundum animam esse immortalem;
 Gen. ca. 2. quod etiam ostenditur cum capit. sequenti ait scriptura: Et inspi-
 rauit in eo spiraculum vitæ, & factus est homo in animam vi-
 uentem. Iacob cum illi Iosephi tunica sanguine tincta deferretur,
 Gen. 33. inquit: Descendam ad filium meum lugens in infernum: nullum
 unquam qui veram habuit fidem fuit, qui in limine fidei non fa-
 teretur, animam hominis rationalem immortalem esse. De iniqui
 Iob. 21. Iob dicebat: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna
 Iob. 14. descendunt. & alibi: Quis mihi hoc tribuat ut in inferno prote-
 gas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus, & consti-
 tuas mihi tempus in quo recorderis mei? Omnia hæc præostendunt
 animæ immortalitatem, cum omnium corpora vsque in vltimam
 resurrectionem, in suis permaneant corrupta sepulchris. Danil
 Psa. 30. etiam ait: In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me
 domine Deus veritatis. Non enim suum Deo spiritum comen-
 daret, nisi à Deo haberet, animam hominis esse immortalem. See-
 cundo autem Machabæorum ultimo, Iudas Machabæus vi-
 dit Ananiam sacerdotem summum iam defunctum, & Hieremiam
 prophetam: quos utique non cerneret, si eorum animæ immortales
 non essent. Quod ore domini confirmat beatus Marcus su-
 pra cap. 12. cum dominus Sadducæis, qui animam immortalem
 esse negabant responderet, dicens: De mortuis autem quod resur-
 rant non legistis in libro Moysi super rubum, quomodo dixerit
 illi Deus inquiens: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac,
 & Deus Iacob, non est Deus mortuorum sed viuorum: vos ergo
 multum erratis. Et cap. 8. inquit: Quid enim proderit homini si vni-
 uersum mundum lucretur, & detrimentum animæ suæ faciat. Idem do-
 minus Luc. 16. ostendit, dicens animam Lazari deductam in sinum
 Abrabæ, diuitis verò epulonis in infernum. Et latroni in cruce
 pendenti, ait dominus: Hodie mecum eris in paradiso. Beatus AN-
 tonius

tem Stephanus, Actuum. 18. cum iam à crepitantibus saxis penè
 mortuus, se sentiret mox spiritum emissurum, ait: Domine Iesu
 suscipe spiritum meum. Et beatus Ioannes in sua apocalypsi cap. Apoc. ca.
 6. ait: & cum aperuisset sigillum quintum, vidi sub altari Dei
 animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimo-
 nium quod habebant, & clamabant voce magna, dicentes: Usque
 quo domine sanctus & verus non iudicas, & non vindicas san-
 guinem nostrum de his qui habitant in terra? Et cap. sequenti ait: Apoc. ca.
 Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat,
 ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis, stantes
 ante thronum in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in
 manibus eorum. Tota igitur consona sacra scriptura, animæ nos-
 træ immortalitatem prædicat, quam nusquam homo sanæ men-
 tis negauit, quandoquidem ex ipsis principijs naturalibus, & phi-
 losophorum doctrina comprobatur. Cum igitur perpetuo secun-
 dum animam viuere debeamus, talia opera necessarium est facia-
 mus, quibus non in loco damnatorum, sed in beata felicitate san-
 ctorum, à summo Deo nostro collocemur, gratia domini nostri
 Iesu Christi. Cui cum patre & spiritu sancto, est honor, gloria, &
 imperium in æternum. Amen.

Tra

TRACTATUS VIII.

In cap. XVI. beati
Marci.

AETERVM quoniam Dominus nouissime
Apostolis suis dixit : Qui crediderit &
baptizatus fuerit , saluus erit . Qui vero
non crediderit condemnabitur . Operepre-
tium mihi etiam hic ultimo loco visum est,
aliquas præscribere regulas , quibus rectè
obseruatis , homo cum Dei gratia , possit
omnem errorem effugere & vitare , semperque in catholica
& orthodoxa fide securè & sincerè permanere . Attenden-
dum igitur est diligenter , quæ sunt illa , quæ Deus semper vo-
luit adesse vitæ rectæ & sinceræ fidei , quo planè ab erroribus
illa discerneretur . Fateri enim hoc necesse est , semper in aliqua
gente veram fuisse fidem : Credidit primò Adam & vxor eius
Eua , credidit Abel , & eo mortuo Seth : credidit etiam Noë,
Abraham , Isaac , Iacob , Moyses : fuit deinde in populo Israël
fides : facti sunt autem Iudæi infideles , crediditque populus
Christianus . Aduertendum igitur est hoc , quòd in omni populo
quo fuit vera fides , tria semper illam comitata fuisse , quæ qui-
dem nunquam deficiunt , ubicunque vera fides habitat , & ea
hæc sunt : sacrificium , oratio generalis , & miracula : Accipiamus
igitur & consideremus primorum parentum vitam : Abel sa-
crificium offerebat , Orationem etiam publicam interim dum
offerret fundebat , miraculum succedebat continuò , igne videri
licet (secundum beatum Hieronymum) descendente de cælo , &
eius oblatum agnorum sacrificium consumente . Noë præter
rea obtulit cum exiret de arca sacrificium , orationem fudit ,
miraculum equidem datum est , cum ipse & eius filij & vxores
eorum , in arca salui facti sunt . Si proinde consideremus Abraham ,

sæpe

sæpe obtulit sacrificium , miraculo ereptus est de Hur Caldæorum ,
orationem Deo sæpe fundebat : de Moysè etiam longum
esset recensere , quotæplex sacrificium obtulerit , quot orationes
fuderit , quantisque miraculis populum de durissima seruitute
Ægyptiorum eripuerit . Iob etiam cum esset fidelis , & si inter
gentes habitabat , sacrificium tamen legimus pro filijs obtulisse ,
cap. primo . Cogita igitur omnem gentem , memorare omnem hæ-
reticorum synagogam , nusquam profecto reperies hæc tria : Si
falso sacrificium dijs offerant carent miraculis , quod nimium
conscientias nostræ tempestatas hæreticorum remordet , cum
vtique illi qui apud illos defuncti in vera catholica fide sunt ,
quam plurima miracula Dei gratia edant . Nullus autem ,
qui secundum eorum aliquam ex illis quinquaginta viuit se-
ctam , miraculum potest operari , Deo elementissimo renuen-
te , qui summa veritas est : Datum est etiam illud in eorum
ampliores confusionem , vt sacrificia tollant , orationes publi-
cas & solemnes respuant , sed nec miracula per eorum manus
Deus vnquam operatus est , vt destituti omni signo habentium
catholicam fidem , se in hæresi magna viuere , si modo velint
attendere cognoscant . Cæteri autem illos hoc modo videntes , per-
spicue cernant non esse in illis Deum , qui trino fidei testimonio
ab Abel & que in hodiernum diem verè credentibus dato ca-
rent . Operepretium etiam est ad hæc tria quæ sequuntur diligen-
ter oculos semper dirigere , nempe illud pro vero & catholico ha-
bere , quod vniuersum , quod antiquum , quod ab omnibus consen-
sum : Illud tale verum esse credere debemus , quod vniuersa eccle-
sia toto orbe diffusa semper docuit , tenuit & credidit . Namque
dominus dixit : necesse est enim vt veniât scandala : Apostolus
Paulus ait : Oportet hæreses esse , vt qui probati sunt in vobis
manifesti fiant . Quomodo ergo probabimus , vel quali regula
separabimus catholicum ab hæretico : hoc scilicet habeamus pro
signo : Qui tenet vniuersum ille tenet verum , qui recedit ab

Mat. 18.

Corin. 1
cep. 11.

vni-

vniuersali ecclesiæ intelligentia, ille tenet hæresim: quantumcunq̄
 verba malè inducta Euangelij, vel alterius inducat scripturæ.
^{th. 7.} Hoc est enim quod dominus cauēdos lupos nos docuit, dicēs: Attē-
 dite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium,
 intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Vestis ouina auctoritas est
 sacre scripturæ, qua hæretici sunt induti, eam deprauant, vt eo-
 rum error à simplicibus credatur. Cum igitur aliquid docet homo,
 vel aliquam scripturæ inducit auctoritatem eo sensu, quem non
 recipit vniuersalis ecclesiā, ille suspectus omni debet esse catholi-
 co. Qui itaque permanere in vera fide concupiscit, vniuersalita-
 tem semper debet attendere, & secundum hanc sentire & vi-
 uere. Si quis enim hanc doctrinam non affert & venit ad vos,
^{pist.} inquit beatus Joannes, nolite recipere eum in domum, nec aue-
 dixeritis: Qui enim dicit illi aue, communicat eius operibus ma-
 lignis: ecce prædixi vobis, vt in die domini non confundamini.
 Attendamus ergo quanta cum acrimonia beatus Ioan. eum præ-
 cipit vitari, qui doctrinam vniuersaliter ab ecclesiā susceptam
 non affert: & qui illum in domum vel in salutationem recipit,
 communicare dicit eius operibus malignis: quoniam morbida ouis
 totam caulam maculat: & modicum fermentum totam massam
 corrumpit. Necesse est etiam antiquitatem, vna cum vniuersali-
 tate coniungere: ita vt sensus nostros non separemus à sensibus
 sanctorum patrum antiquorum, quorum vita & miracula sua
 veræ fidei testimonium perhibuerunt. Qua enim fronte qui
 relinquet Dionysium & Ignatium, Cyprianum, beatos marty-
 res: Augustinum, Hieronymum, Ambrosium, Gregorium, Ila-
 rium, Basilium, Chrysostomum, Gregorium Nazianzenum,
 Damascenum, & reliquos huius sanctitatis & antiquitatis vi-
 ros, & adhærebit sensui putidi, & ebriosis incontinentis cuiusdā
 nouelli hæretici? Hinc oritur tertium, cui semper oculos inten-
 tos habere oportet, consensus videlicet: communis consensus se-
 quendus est semper, ita quod si contingat de alicuius auctoritate
 s. cr.

sacre scripturæ sensu dubitare, Doctoresque variè illam inter-
 pretentur, ille qui vult non errare sequatur, sensum illum,
 qui communi plurimorum consensu celebratur: qui fecerit
 hæc tria, & ad illa semper habuerit oculos intentos,
 in vera fide, Dei gratia permanebit.
 Gloria sit patri, filioq̄ eius domino
 nostro Iesu Christo, vna cum
 sancto spiritu in æter-
 num. Amen.

LAVS DEO.

CONIMBRICÆ
 Typis Joan. Barrerij chalcographi Academici:
 Calend. Septemb. Anno D.
 M. D. LXVI.

